

אספקלריא לקבלתה

אספקלריא לפרשת תרומה תשפ"ג

חינוך

חידות

אספקלריא לדף היומי

סיפור

ניתן להגיש תגובות לכל המאמרים, בכתובת המערכת:

2248228@gmail.com

המערכת אינה אחראית לתוכן המאמרים וסגנונם

אסור להדפיס ולפרסם את החיבור או חלקו למטרת מסחר בלא רשות מפורשת בכתב מהמו"ל (ישראל אברהם קלאר)

אספקלריא לפרשת תרומה תשפ"ג..... 1

אשרי האיש - פנינים והארות מכל הדורות / ישראל אברהם קלאר 1
והיה כעץ שתול על פלגי מים" - השוואה מפתיעה בין דברי הזוהר הקדוש
לדברי המגיד מקוז'ניץ!.....1

אבוא בעיר - עיר הקודש והמקדש / הרב חיים שולביץ, ר"מ בישיבת 'מעוז חי"ל',
עיה"ק ירושלים ..... ט
מצוות בנין בית המקדש.....ט

אבניה ברזל / הרב יהודה אייזנשטיין, מח"ס 'אהל מועד', ישיבת מיר ירושלים... יד
הכרובים היו מעורין זה לזה בעת היציאה לגלות / מבוא לחודש אדר ולימי
הפורים!.....יד

אמונה ובטחון / הרב אברהם דניאל עבשטיין, מח"ס 'מי מנוחות', לויקווד ..... יח
בענין משנכנס אדר מרבים בשמחה!!..... יח

באר צבי / הרב צבי קריזר, ראש כולל 'נזר אברהם' ומג"ש בביהכ"נ איצקוביץ'
בב"ב, מח"ס באר צבי ..... כב
"ועשו לי מקדש".....כב

בית המשפט / הרב ישי יצחק שרגא, ר"מ בישיבת לב אליהו ומח"ס תורת העובר,
ירושלים ..... לא
'להיות כל איש שורר בביתו' - 'והוא ימשול בך'.....לא

הכי איתמר / הרב איתמר טעפ, מח"ס 'הכי איתמר', קרית ספר ..... לב
הפוך בה דכולא בה.....לב

השבת של מ"י / הרב יחיאל פישל רוזנר, מח"ס 'מנחת יחיאל' ו'השבת של מ"י'. לד
פניני עיון בפרשת השבוע - פרשת תרומה.....לד

ויאמר שמואל / הרב שמואל ברוך גנוט, מראשי ישיבת משאת המלך - אלעד,
מח"ס 'ויאמר שמואל' ושא"ס ..... לח
רוצה תרומה? - יש תור מסודר!!.....לח
מיהו אינטלקטואל?.....מו

ויברך דוד / הרב דוד אריה הילדסהיים, מח"ס 'ויברך דוד' ומעורכי ספרי הגאון
מרוגוטשוב ..... נ
חודש אדר וטחול שוחק.....נ

ויצבור יוסף / הרב יוסף צברי, רב ומו"צ בעיר אלעד, ומח"ס ויען יוסף, שלחן
מלכים וש"ס

בענין הברית התיכון.....נד

חלקו של ידיד / הרב משה יעקב הלוי קנר, מח"ס 'שפתי מלך' על הרמב"ם, כותב
'איגרת לידיד' (טורונטו - קנדה).....נט

האם חוט הסקרה שהיה חוגר באמצע המזבח היה סימן להבדלה בלבד או
גם קובע דינים.....נט

יש מאין / הרב יצחק שלמה פייגנבוים, מו"צ בבני ברק, מח"ס 'נר איש וביתו'
'ושמועה טובה'.....סא

כפתורים ופרחים שבמנורה האם היו משוקדים.....סא

להתענג על ה' / הרב יעקב מנשה, מגיד מישרים בשכונת פסגת זאב.....סה
רמזים במנורה.....סה

לוית ח"ן / הרב חיים נתן היילפרין, מח"ס 'לקוטי שערי תשובה' (מאנשעסטער). סח
התינוקות של בית רבן שנעקדו על קידוש השם - וההתחזקות לקראת

פורים מהם.....סח

מעדני מלך / הרב מרדכי מלכא, הרב הראשי לעיר אלעד, נשיא וראש מוסדות
"אור המלך", מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי ועוד.....עא

כוחה של מחשבה.....עא

משאת משה / הרב מנחם ישראל חזן, מודיעין עילית.....פ
וימינו - תחבוקני.....פ

מתורתו של הצפנת פענח / הרב אברהם ישעיהו הכהן בירנהק, מו"ל 'צפנת פענח
החדשות', מודיעין עילית.....פח

ארון מזהב דוקא.....פח

שינוי מדות ותבניות כלי המשכן.....פח

נגוהות בפרשה / הרב ישראל מאיר אסטריק, כולל מגדל עוז (רחובות).....פט
איסור הסרת בדי הארון.....פט

נחלי מים - נושאים בפרשת השבוע, הרב דב יעקב ברטמן, טורונטו.....צא
חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו.....צא

נחשבה / הרב יחיאל הלוי נוביק, ראש כולל דעת יוסף - אשדוד, עורך ספרי מרן
הגר"ש רוזובסקי זצ"ל.....צה

מתן תורה והשראת השכינה במשכן ובכל דור ודור.....צה

נעימות החיים / הרב שלום אלעזר מאסקאוויטש, רב דחבורת 'נעימות החיים', בן
כ"ק אדמו"ר משאץ שליט"א, בני ברק ..... צז
כיצד מרבים בשמחה?! המקור לשמחה!..... צז

פניני פז / הרב אברהם נח זלצמן, מח"ס 'אדני פז' על סוגיות הש"ס ..... ק
מדוע נתקשה משה רבינו ב'מקשה אחת במנורה' ולא במקשה אחת
בכרובים?..... ק

פרפראות באור החיים הק' על הפרשה / הרב מרדכי צבי סלומון, קרית גת..... קד
רמז גימטריא לדברי רבינו האור החיים הקדוש בפרשתנו..... קד

שבט מישראל / הרב ישראל פרידמן, רב קהילת טשארטקוב, מח"ס 'שבט
מישראל', מאנשעסטער ..... קה
הזהב והכסף לא נבראו אלא בשביל המשכן ובית המקדש!..... קה

שיח שפתותינו - שמירת הלשון בפרשת השבוע / הרב איתמר חבשוש, מח"ס
'ומשחרי ימצאונני' במעלת עשרה הראשונים ..... קח
הנמנע מלשון הרע מתקן פגם עץ הדעת שבא ע"י הנחש, ותיקון לשון הרע
ע"י שיעסוק בתורה לשמה וישפיל דעתו..... קח
הנמנע מלשון הרע מכניע קליפת עמלק שממנו נמשך פגם הלשון, והשב
בתשובה מלשון הרע יזכה לפרנסה טובה!..... קט
בתיבות "מבית ומחוץ תצפנו" נרמז - שתלמיד חכם לא יהא 'אחד בפה
ואחד בלב', ויזהר משקר, חנופה, ולשון הרע..... קט

שימו לב אל הנשמה / הרב נפתלי שמואל רייך, משפיע דישיבת 'תורת דוד', מונסי
ניו יורק ..... קיב
למצוא את העצם האמיתי שלנו, את השכינה שבקרבתנו..... קיב

שמחת אלעזר / בעקבות הגאון רבי שמחה (בן הגה"ק רבי אלחנן הי"ד) וסרמן
זצ"ל, ראש ישיבת אור אלחנן, מגדולי דורו וממעוררי תנועת התשובה. .... קיח
פורים [א]: מפני מה נתחייבו כליה?..... קיח

תבונות שורש - הארות בפרשה על פי שורשי התיבות / הרב אשר זאב שרייבר,
מח"ס תבונות כפיו, תבונות מועד ..... קכא
'מאורי אור שיצרת...'..... קכא
תבונות ההלכה - משלוח מנות..... קכו

תובנות / הרב נחמן דרקסלר ..... קכז
ותקווה טובה לדורשיך..... קכז

תשובות הגר"ח - פנינים מתורת רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זיע"א שטרם
נדפסו / הרב אהרן הלוי גרנדש, מח"ס תשובות הגר"ח ..... קבט
[שו"ת בפרשת תרומה | שו"ת בהלכות פורים | שו"ת בענין מקרא בלילה](#)
[\[ב\]..... קבט](#)

חינוך..... קמג

בנתיבות החינוך - הדרכה להורים, מחנכים ומשפיעים / הרב יעקב יוסף ווייס,
משפיע ומדריך, מח"ס 'בנתיבות החיים', מאנסי נ.י. .... קמג
['מרבנים בשמחה' - קשירת דברי חז"ל בשלש מסכתות בדרך הפלפול.... קמג](#)

חינוך בפרשה / הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ', מפקח בתלמודי תורה ומרצה חינוכי
קמו .....
[היכן החצי האחר שלך?..... קמו](#)

חידות..... קמח

פתשגן הכתב - חידה בפרשת השבוע / מבית 'לא יסור שבט מיהודה'..... קמח
[חידה בפרשת השבוע!..... קמח](#)
[פתרון חידת 'פתשגן הכתב'..... קמט](#)

אספקלריא לדף היומי..... קנ

אספקלריא לדף היומי - הארות במסכת הנלמדת ..... קנ
[הרב יוסף דב הרצוג, ארה"ב..... קנ](#)

סיפור..... קנד

בומרנג - דרמה סוחפת בהמשכים בעלת מסר חד ביותר / הרב חנוך חיים וינשטוק
קנד .....
[פרק ה' - "מצוה או עבירה?"..... קנד](#)

סיפור / מתוך המדור 'ויאמר שמואל' באספקלריא הנוכחי ..... קסד
[אם קיבלתי סטירה, כנראה המצב קשה..... קסד](#)

אשרי האיש - פנינים והארות מכל הדורות / ישראל אברהם קלאר

אשרי האיש גו'. רבי יודן אומר: המזמור הזה משובח מכל המזמורים (מד' שוח"ט)

**"והיה כעץ שתול על פלגי מים" - השוואה מפתיעה בין דברי
הזוהר הקדוש לדברי המגיד מקוז'ניץ!**

דוד המלך משבח את האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובתורתו יהגה יומם ולילה
במלים: "וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתוּל עַל פְּלָגֵי מַיִם אֲשֶׁר פְּרִיָו יִתֵּן בְּעֵתוֹ, וְעָלְהוּ לֹא יִבּוֹל, וְכָל אֲשֶׁר
יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ".

הבאנו כמה מקורות וטעמים לכך שהכתוב ממשיך את תלמיד חכם "כעץ", וכמה נאה
לעסוק בזה כעת, בעומדנו די סמוך לחמשה עשר בשבט, ראש השנה לאילנות!

*

בזוהר הקדוש מבואר הפסוק 'והיה כעץ שתול' כך:

כשם שעץ שתול על פלגי מים, שאינו יבש, מצמיח חלקים רבים (שרשים, גזע, ענפים,
עלים, פרחים וכו') - כך העמל בתורה כלולה תורתו מחלקים רבים (פשט, רמז, דרש, סוד
וכו').

*

נביא כאן את תרגום לשון הזוהר הקדוש (פרשת בלק, דף רב ע"א):

כמה טובים הם דרכי ושבילי התורה!

שהרי בכל דבר ודבר יש כמה עצות, כמה טובות לבני אדם, כמה מרגליות שמאירות לכל
צד. ואין לך דבר בתורה שאין בו כמה נרות מאירים לכל צד: פסוק זה הוא כפשוטו, ויש בו
כפי מדרשו, ויש בו חכמה עליונה להזהיר למי שצריך.

אשרי חלקו מי שמתייגע בתורה תמיד. מי שמתייגע בה מה כתוב בו? 'כי אם בתורת ה'
חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ'. למה זה סמוך לזה? אלא, מי שמתדל בתורה
יומם ולילה, לא יהיה כעץ יבש, אלא כעץ שתול על פלגי מים: מה אילן (1) יש בו שרשים,
(2) ויש בו קליפות, (3) ויש בו מוח, (4) ויש בו ענפים, (5) ויש בו עלים, (6) ויש בו פרחים,
(7) ויש בו פרי - שבעה מינים אלו עולים לשבעה עשר - לשבעים [כל מין מהשבע כלול
מעשר, כנגד עשר הספירות, סך הכל שבעים] - גם דברי תורה: (1) יש בהם פשט המקרא,
(2) דרש, (3) רמז שרומז חכמה, גימטריאות, (4) סודות טמירים, סודות נסתרים אלו על אלו,

(5) פסול וכשר, (6) טמא וטהור, (7) איסור והיתרא. מכאן והלאה מתפשטים הענפים לכל צד, 'והיה כעץ' ודאי. ואם לא - אינו חכם בחכמה".
עד כאן דברי הזוהר הקדוש.

*

והנה, השוואה נפלאה לדברי הזוהר הקדוש, שמשלימה את ביאור המשך המזמור בנוסח 'דברי תורה עשירים במקום אחר', נמצא בקונטרס של המגיד מקוז'ניץ זי"ע על עשרה מזמורים ראשונים (נדפס בתוך ספר 'אמרי צדיקים'):

בזוהר הקדוש התפרש הפסוק 'והיה כעץ שתול' שרומז על כך שיש בתורה גם את חלק הסוד, כמו עץ שיש בו 'שבעים' חלקים, ובא הכתוב להורות שלומד התורה צריך שיהיו בו כל חלקי התורה, ואם לאו - אינו נחשב חכם בחכמת התורה.

והנה, המגיד מקוז'ניץ, בלא להזכיר כלל את דברי הזוהר הקדוש, בא ומפרש כך את הפסוק הבא אחריו! 'לא כן הרשעים כי אם כמץ אשר תדפנו רוח' (תהלים א, ד), שהרשעים טוענים: 'לא כן' שיש בתורה את חלק הפנימיות, 'כי אם כמוץ' - הם טוענים שיש בתורה רק את חלק החיצוניות.

והדברים משלימים זה את זה להפליא, שעל מה שאמר הכתוב קודם לכן שהאמת היא 'והיה כעת שתול' שיש גם את חלק הסוד שהוא חלק בלתי נפרד מהתורה, על זה עצמו ממשיך הכתוב ואומר שהרשעים אומרים "לא כן!" [שבזה מבואר היטב שלא כן' אכן בא לשלול את מה שנאמר בפסוק הקודם].

ובזה לא נשלמה עדיין ההפתעה. המגיד מקוז'ניץ כותב שם לפרש, שבלשון 'לא כן' טמון רמז שלכך הכוונה, כי 'כן' עולה בגימטריא 70, כמנין "סוד!".

ובכך יש הוספה נפלאה להשוואה עם דברי הזוהר הקדוש, שהלוא אף בזוהר הקדוש הנ"ל נזכר שב'והיה כעץ וגו'" נרמז דבר זה בעזרת מספר זה עצמו - 70! שבתורה כמו בעץ יש 'שבעים' חלקים, שיש בתורה גם את חלק הסוד!

שהלוא כפי שהבאנו, מבואר בזוהר הקדוש שעל לומד התורה נאמר 'והיה כעץ', כי כשם שבעץ יש מניין 70 - שבעת חלקי העץ בהכפלת עשר כנגד הספירות, כך התורה כלולה מכל החלקים, גם חלק הסוד.

והוא נפלא בס"ד.

*

---

* אופן חלוקת ספירת שבע חלקי התורה רשמתי לעת עתה על פי השערה בלבד.

וראה גם בזהר חדש (רות צו ע"ב, תרגום):

"כמו"ץ אשר תדפנו רוח. זו התורה שלהם וכו'. מה שאין כן בישראל, מה כתוב? והיה כעץ שתול על פלגי מים", ושמה יש מקום לפרש גם שם כעין דברי הזוהר הקדוש הנ"ל, שתורת הגוים נמשלה כעץ יבש, כי אין בה את כל החלקים, חסר בה את חלק הסוד.ב.

*

וכעין ביאור זה למזמורנו, נמצא בתוך דברי רבינו ה'חתם סופר' (דרשות חלק א, דף כד ט"ד), שכתב, שלעומת הצדיק שתורתו היא 'כעץ שתול', הרי שתורתו של הרשע היא 'כמוץ' שאין לו שורש וענף. אכן שם מבאר זאת לכאורה מנקודת מבט אחרת: שלרשע אין סייעתא דשמיא לאוקמי גירסא.

*

מעניין לעניין באותו עניין:

בדברי הזוהר נכלל, ש'והיה כעץ שתול על אפיקי מים' בא להדגיש: 'ולא כעץ יבש'. והנה חשוב לדעת, שלפי האמת מצאנו דברים קרובים לזה גם בש"ס - לפי אחת הגירסאות במסכת עבודה זרה (דף יט ע"א).

רבינו חננאל כותב שם: 'והיה כעץ שתול. שמשלח שרשים וענפים, ולא נעוץ ועומד בלבד', ופירש שם ב'חשק שלמה' (נדפס על דף הגמרא), שנראה שגירסת רבינו חננאל בגמרא עצמה היתה: 'כעץ שתול ולא נעוץ ועומד' (עיי"ש).

---

^ב וראה גם בזהר חדש תקונא קדמאה על בעת"ו, והשוה לכאן את דרשת חז"ל (ע"ז יט,א) אין אדם וכו' ממקום ובמקום שלבו חפץ, והאריז"ל פירשו על חלקו בתורה, וכן "ובתורתו" מבואר בשבט מוסר (ר"א הכהן האתמרי, מא (טו)) שהכוונה לחלקו שלו בתורה.

אבוא בעיר - עיר הקודש והמקדש / הרב חיים שולביץ, ר"מ בישיבת 'מעוז חי"ל', עיה"ק ירושלים

מצוות בנין בית המקדש

וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם (כה, ח)
דברי הרמב"ם על מצוות בנין המקדש

כתב הרמב"ם (בית הבחירה פ"א ה"א) 'מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וכו' שנאמר ועשו לי מקדש, ואילו בהלכות מלכים (פ"א ה"א) כתב הרמב"ם 'שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ למנות להם מלך וכו', ולבנות בית הבחירה שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה', והעיר הלחם משנה למה לא הביא את הכתוב 'ועשו לי מקדש'.

עוד יש להעיר, שמדברי הרמב"ם משמע שבנין המקדש נצרך להקרבת הקרבנות, ולכאורה תמוה, שהרי בזמן הזה מקריבין אף שאין בית (שם פ"ב ה"ד, פ"ו הט"ו), ומוכח שאין צורך בבית כדי להקריב בו קרבנות.

אמנם כבר כתב החינוך (תמ) 'מצוה להקריב כל הקרבנות בבית המקדש ולא בחוץ וכו', והעובר על זה אפילו בזמן הזה והקריב קרבן חוץ לבית הבחירה הוא מבטל עשה זה, אבל אין הכוונה לומר שיהיה עלינו חיוב להקריב קרבן בבית המקדש עכשיו שהוא חרב, ומבואר, כי אף שמקריבין בלא בית, משום שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא, מכל מקום חיוב הקרבת קרבן שייך רק בפני הבית, ורק קיום הקרבתו יתכן שלא בפני הבית, וחילוק זה טעון טעם, למה לא יחול חיוב בעת שיש יכולת לקיימו.

*

בנין המקדש חובת ציבור או כל יחיד

בחידושי הגרי"ז כתב בביאור הכתוב 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו', שהציבור יקחו מהיחידים, והוסיף, שעיקר הענין שתהיה תרומה כזו של ציבור לעבודת המשכן היתה מצוה וחובה, ולכן נאמר 'ויקחו לי תרומה' בלשון ציווי, והרי היא כמצות 'ועשו לי מקדש', שהיא חובת ציבור, ומה שמסיים 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו', מורה שעל היחיד אין חיוב, אלא נתינתו היא בכלל נדבה.

¹ ובפשוטו יש לומר, שבהלכות בית הבחירה הביא את הכתוב בו נאמרה המצוה לבנות, ואילו בהלכות מלכים הוצרך להביא מקור שהציווי נאמר רק לעת ביאתם אל הארץ, ולכן הביא את הכתוב שנאמר בפרשת 'והיה כי יביאך ה' אלהיך אל הארץ'. ולהלן יתבאר באופן אחר.

ובדברי הרמב"ם יש כעין סתירה בזה, שבספר המצוות (סוף מ"ע) כתב שבנין המקדש הוא מן המצוות המוטלות על הציבור, ואילו להלכה כתב (בית הבחירה א יב) 'הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונן אנשים ונשים', ומבואר שמצה זו מוטלת כחובה על כל יחיד.

ויש ליישב דבריו בשני אופנים, מחד יש לומר, שאמנם מצוה זו היא מצוה השייכת לציבור, ולפיכך כל עוד לא היו ציבור לא חלה חובת המצוה על כל יחיד, אך אחר שיש ציבור, שוב חלה חובת המצוה על כל יחיד יחיד, שהרי הוא חלק מן הציבור.

ולאידך יש לומר, שאמנם החיוב שתקיים המצוה חל על כל יחיד, אך כיון שהיא מצוה השייכת לציבור, נמצא שקיום חובתו יכול להתקיים על ידי הציבור, כשם שקרבן ציבור חל על כל יחיד, אף שלא השתתף בהבאת הקרבן, ומה שכתב הרמב"ם שהכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונן, אין משמעו שכל יחיד יחיד חייב לבנות, אלא שמצוות הציבור משתייכת לכל יחיד, ואם לא יבנו את המקדש, ביטול המצוה תתייחס לכל יחיד.

ואמנם שני אופנים אלו כלולים יחד בגדרי המצוה, וכדי לבאר עניינם יש להקדים לדון מקופיא בכמה פרטי מצוות הבנין, ובעזי"ת מתוכם יתבאר גדרי חיובה על היחיד והציבור.

*

בנין המקדש בלילה

בראש השנה (ל.) אמרו 'מהרה יבנה בית המקדש' והוכיחו שם שיתכן שיבנה בלילה, ותמה רש"י שהרי קיימא לן (שבועות טו:) שאין בונים את בית המקדש אלא ביום, שנאמר 'וביום הקים את המשכן'. וכתבו רש"י וראב"ן (ר"ה שם) שכלל זה שלא בונין בלילה, נאמר רק בבנין בשר ודם, שיש לו לשמור גזירותיו ומצוותיו של הקב"ה, אבל הקב"ה הוא צוה ולא מצווה.

ומשמע שלא חל פסול בבית המקדש שנבנה בלילה, אלא שאסור לבנות בלילה, וכיון שלעתיד יבנה המקדש ע"י הקב"ה, הרי יוכל לבנותו גם בלילה, כי אין הקב"ה מצווה במצוות. וכן כתב המנחת חינוך (מצוה צה) שרק לכתחילה אסור לבנות בלילה, אבל אם בנו בלילה ודאי אין המקדש נפסל

אולם בירושלמי (יומא פ"א ה"א) אמרו, שאם בנו את המקדש בלילה, הרי הוא כשר רק לעבודות הכשרות בלילה, ופסול לעבודות הטעונות יום, ולכאורה כוונתו שאין איסור בניה בלילה, אלא רק שאין בו הכשר לעבודות יום, ונמצא אם כן, שבאופן שנבנה בלילה הוא פסול אף בדיעבד לעבודת יום, ואילו לצורך עבודת לילה אפשר לכתחילה לבנותו בלילה. ואמנם עצם דבריו טעונים טעם, כי אם נחשב בית המקדש לעבודת לילה, במה פקע ממנו שם בית המקדש לעבודות יום.

מצוות בנין בית המקדש

ומסתבר שנקודת הנידון הוא, שהירושלמי נקט שאין מצווה בעצם בנין בית המקדש, אלא רק כהכנת מקום להקרבת קרבנות, ולכך זמן עבודת הבנין שוה לזמן עבודת הקרבנות, וכל קרבן שצריך להקריבו ביום מחייב שכל עבודותיו יהיו ביום, ובכללן אף עבודת הבנין הנדרש לו, ואם בנה בלילה הרי שאינו מוכן לקרבנות היום, ולפיכך לצורך עבודת לילה אפשר לכתחילה לבנותו בלילה.

אולם רש"י וראב"ן סברו, כי אף שלא חל פסול בבית המקדש שנבנה בלילה, אלא שאסור לבנות בלילה, מכל מקום אינו מוכן לעבודת הקרבנות, אולם היינו דוקא במשכן, שכל בניינו היה רק לצורך הקרבת הקרבנות, אך בבית המקדש הרי קי"ל שמקריבין אף כשאין בית, כי קדושת מקומו קידשה לשעתה ולעתיד לבוא, ואם כן מצות הבנין היא לעצם העמדת מקום לשכינה, אבל אין חסרון הכנה לקרבנות, ולדעתם מקריבים לכתחילה קרבנות בבית המקדש שנבנה בלילה.

*

חיוב נשים בבנין בית המקדש

הרמב"ם (בית הבחירה פ"א הי"ב) כתב, שגם נשים חייבות במצות בנין בית המקדש, ובהר המוריה הקשה, שהרי אין בונין בית המקדש בלילה, ונמצא שזו מצוות עשה שהזמן גרמא, שנשים פטורות ממנה. ונאמרו בזה הרבה ביאורים, אולם להאמור אין מקום לקושיא זו משני צדדים:

א. כיון שמצוות בנין בית המקדש היא רק כהכנת מקום להקרבת קרבנות, ומטעם זה אינו נבנה בלילה כי זמן עבודת הבנין שוה לזמן עבודת הקרבנות, הרי כיון שאשה חייבת בקרבן, ועבודתו רק ביום [ואי"ז זמן גרמא, שהרי חיובה הוא בכל עת, רק שאי אפשר לה להביאו בעת שאין מקריבים קרבנות], לפיכך אינה יכולה לבנות את מקומו בלילה, ואין הגבלת הזמן חלה על עצם מצוות הבניה.

ב. כיון שהתבאר שמצוות 'ועשו לי מקדש' היא חלה כחובה על כל הציבור יחד, הרי שאין זו מצות שחלה על האשה כקיום מצוה שלה, אלא מצד היותה חלק מן הציבור, ולכן אין בה פטור של זמן גרמא, כי פטור זה לא נאמר לחובת ציבור.

ולכשתמצי לומר, הרי אלו שני צדדים לטעם אחד, כי הכנת המקום לקרבנות היא חובה שמוטלת על כל יחיד, כחלק מחיובו לקיים חובות קרבנותיו, ואילו החובה לבנות את עצם הבנין, היא חובה החלה על הציבור, ושני חיובים אלו חלים יחד, ועומק הדברים יתבאר להלן.

*

---

¹ ואמנם הרמב"ם (בית הבחירה א א) כתב שמצוות עשה היא לבנות בית המקדש, אך הכסף משנה שם הביא שהסמ"ג סבר שאין מצוה בעצם הבנין, אלא רק כהכנה למקום עבודת הקרבנות, והיינו כדעת הירושלמי. וראה מנחת חינוך (צה), מקדש דוד (סי' א) וקהלות יעקב (שבועות סי' י) שדנו בהכשר בית המקדש שהוקם מאליו, כגון שירד מן השמים.

המקדש לציבור וליחידים

מהותו של בית המקדש הוא מקום גילוי תשוקת כנסת ישראל לדודה, ותשוקת דודה אליה, ושני פנים מקבילים יש לגילוי התשוקה ההדדית, והם הכלולים בדברי הרמב"ם 'מצות עשה לעשות בית לה', מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה, לאמור, שמצד אחד עולה התשוקה בריח ניחוח של עבודת הקרבנות, ולאידך תשוקת העליון ב"ה לישראל מתגלה בשפע קודש חופף על קיבוצם כעם, בעלותם אליו יחד לרגליה, ובזה שתי תכליות בנין הבית חוברות לתכלית אחת, והיא חיבור עליונים ותחתונים לגילוי כבוד השי"ת.

דעת לנבון נקל, כי שני אופני החיבור במקדש, מתקיימים בשני צדדי היחס בין הציבור ליחידים, כי מחד כל כח הציבור נבנה מקיבוץ היחידים, וזו היא מעלתה של כנסת ישראל המכנסת את כל שישים רבוא נפש להיותם כאחד, ובכוחה זה היא מחברת עליונים ותחתונים בעבודת הקרבנות, אך לאידך, מעלתו של כל יחיד בישראל הוא רק מצד היותו חלק מן הציבור, ומעת קיבוצם יחד היא נמשכת ומפעמת בלב כל יחיד מקיבוץ אחד למשנהו.

ובזה יבואר כי אף שמקריבין בלא בית, לפי שהמקום ראוי להעלאת ריח ניחוח בעבודת כל יחיד, מכל מקום חיוב הקרבת קרבן חל רק בפני הבית, בו תשרה השכינה, ולכך אף שיש לו יכולת לקיים את העבודה בפני עצמו, לא חל החיוב אלא בהיות מעלת הבית מתקיימת על ידי כל ישראל.

ומעתה פשוט הוא למה נקט הרמב"ם שני מקראות במצות בנין הבית, כי אמנם 'ועשו לי מקדש' נאמר על עצם מצוות הבנין, שהיא המצוה היחידה שהצטוו בה 'ויקחו לי תרומה מאת כל איש', כדי לצרף בה את כל היחידים לציבור, ועל כך כתב הרמב"ם 'לעשות בית

---

^ה כאמור בירושלמי (סוכה פ"ה ה"א) 'יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה ונכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוח הקודש', ובמדרש (ב"ר ע ח) 'למה נקראת בית השואבה, שהיו שואבין משם רוח הקודש', וראה משך חכמה (ויקרא טז א).

^י ראה לשונו המליצית של המלבי"ם (דעת ומליצה ד י) 'הדיבוק ע"י ההשגה הנבואית היה הידידות מצד השם, כי ההופעה הנבואית תרד מלמעלה למטה, לא כן ההתדבקות שבא ע"י מעשה העבודה במקדש שעקרו בא ע"י מדת האהבה אשר בבתי הנפש, אשר תכלה ותכסוף באהבה עזה לדודה, היא בא מלמעלה למעלה ע"י התעוררות הנפש ואהבתה'.

^י כי ענין הקרבנות הוא לקרב הנפרדים לשרשם, כאמור בספר הבהיר לרנב"ה 'ואמאי אקרי קרבן, אלא מפני שמקרב הכוחות הקדושות, כדכתיב (יחזקאל לו יז) וקרב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך', והביאו הגר"א (תיקו"ז ע), והאריך בזה הרמח"ל בשרשי המצוות (כלל לו), וכתב בקיצור הכוונות (שחרית חול) 'הקרבן, סודו לשון קריבות, והיינו לקרב כל הענפים אל שרשם, להיותם מושגחים מהם וכו' והיינו במקום שיכול להיות פירוד ח"ו, על כן היו מקריבים הקרבן לקרב אותם; ולהרחבת ענין זה ראה מאמר פרשת ויקרא.

^י כמבואר בדברי הרמח"ל (שרשי המצוות כלל מג) 'הכבוד שורה בבית המקדש, ומשם מאיר על כל ישראל, ועל כן הצטוונו להראות לפניו ית' בבית הזה, להשתחוות לפני הכבוד שיתדבק בנו, ובזה נשארים ישראל דבקים כולם בכבוד, אף שילכו משם איש לאהלו, וכבר כתב הרמב"ן (בראשית כט ב) 'וגללו את האבן והשקו, משם היו שואבין רוח הקודש. והשיבו את האבן, מונח לרגל הבא' ולהרחבת ענין זה ראה מאמר פרשת ראה.

לה', כי עניינה להשתתף כל יחיד בהכנת הבית, ממנו יעלה ריח ניחוח בעבודת קרבנות של כל יחיד מישראל^ט.

אך למלך ישראל, אשר לבו לב העם, והוא כולל כל פרטי העם יחד, נאמר 'לשכנו תדרשו', ועל הדרישה נאמר (ירמיהו ל יז) 'ציון היא דורש אין לה', ואמרו (ר"ה ל). מכלל דבעי דרישה, ואכן כן העיד דוד המלך על קיום הדרישה (תהלים קלב) 'זכור ה' לדוד את כל ענותו', והצורך בדרישה הוא, כי המשכת השכינה אל הארץ תלויה בתשוקת כנסת ישראל לשפע עליון, הנקרא 'ציון', ומלכות בית דוד היא המקבלתו, כמבואר בהרחבה לעיל (פרי' מקץ).

ולכך מצוות המלך היא 'הקהל' שזמנו אחר שנשלמו שלשה רגלים, שבהם מקיימים כל ישראל 'לשכנו תדרשו' בעליית כל זכורם לרגל, ומתגלה עליהם הכבוד העליון, ופועל בהם שלימות כפי הכנתם להדבק בהשי"ת, ומאחר שהשלימו מעלה שלימה בקיבוצם יחד, אזי נוסף גילוי בקריאת המלך 'נגד כל ישראל' לכל יחיד ויחיד, ובכללם גם הנשים והטף^י.

וזה טעם חילוק הלשון שנקט הרמב"ם במצוות הבנין של כל ישראל 'לעשות בית לה', כי עבודתם היא להכין מקום להעלות ריח ניחוח, ואילו במצות המלך כתב הרמב"ם 'לבנות בית הבחירה', כי עניין עבודתו היא לגלות בחירת השי"ת בכלל ישראל.

לתגובות: h0527690963@gmail.com

---

^ט והיינו כי המקדש הוא מקום גילוי כבוד השי"ת, וזה הוא צד במהותה של המלכות, שהיא בשם אדנ"י המשמש בית לשם הוי"ה, ולכך נקראת 'בית' (שערי אורה א), ובה עבודת ישראל המעלה מ"ן לריח ניחוח.
^י ראה רמח"ל בשרשי המצוות (כלל מג) שאמנם תיקון העליה לרגל שייך רק בזכרים, שהכבוד מתדבק בהם, אך 'בסוף הסיבוב, דהיינו בצאת שנת השמיטה, אזי נמצאת כנסת ישראל בכל בחינותיה, והמלך הוא המתחזק בזה'.

אבניה ברזל / הרב יהודה אייזנשטיין, מח"ס 'אהל מועד', ישיבת מיר ירושלים

הכרובים היו מעורין זה לזה בעת היציאה לגלות / מבוא לחודש אדר ולימי הפורים!

וּפְנִיָּהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו אֶל הַפְּפֹרֶת יְהִיו פְּנֵי הַכְּרֻבִים (כה, כ)

א [חז"ל (ב"ב צט, א) אומרים: שבזמן שישראל היו עושין רצונו של מקום, היו הכרובים עומדים פניהם איש אל אחיו (דוגמת חיבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה, סימן שהקב"ה אוהב את ישראל, רשב"ם).

לעומת זאת בכרובים של שלמה המלך, מאחר שאז ישראל חטאו ולא עשו את רצונו יתברך, לכן שם נאמר (ד"ה ב, ג, יג) "ופניהם לבית" (להורות, שהשכינה נפרדה מהם ונחרב הבית, ולכך פניהם לבית כאילו דעת השכינה לילך חוץ וליפרד משם, מהרש"א).

והקשו הריטב"א בשם הר"י מגאש, ממה שאמרו בגמ' ביומא (נד, ב) על זמן חורבן בית המקדש: "בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה". והנה הרי אז בזמן שנחרב הבית הרי לא עשו ישראל רצונו של מקום, ומדוע היו פניהם זה לזה?

ומתרצים המפרשים^{יא}, שהנה אם נתבונן באהבת חברים או באהבת איש ואשה, הנה כל זמן שהם נמצאים ביחד, לא ניכר כל כך האהבה. אבל כהם נפרדים ומרחיקים נדוד זה מזה, אז יתפעלו הנפשות באהבה יתירה אהבה עזה מגודל הגעגועים. ולכן אמרו (יבמות סב, ב) "חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך" כי אז היא משתוקקת לבעלה.

ולכן בעת שנחרב הבית - שנפרד הקב"ה מעם ישראל, היו הכרובים מעורין זה לזה, בבחינת ש"חייב אדם לפקוד כו' בשעה שיוצא לדרך"!

והענין הוא, שהנה ישנם שני אופנים איך נפרדים זה מזה. יש פירוד של ניתוק זה מזה, אבל יש פירוד שמגיע מתוך הכרח, למשל כשצריך הבעל לצאת לדרך למשל לצורכי פרנסה או רפואה ודעתו לחזור, ואז נעשה הפירוד מתוך אהבה.

וכך גם בחורבן הבית, היציאה לגלות לא בא בתור ניתוק ופירוד, אלא בבחינת יציאה לדרך על דעת לחזור, ואדרבה היציאה לגלות נעשתה מתוך אהבה במטרה לתקן את הקשר כדבעי. ולכן בעת החורבן היו הכרובים פניהם זה לזה.

מטרת הגלות ושורש ימי הפורים

[ב] והנה היסוד הזה, הוא השורש של עניני דיומא חודש אדר וימי הפורים, וכפי שנבאר.

^{יא} עבודת ישראל להג"ר ישראל קמחי בשם קדוש אחד, ובספר אגרא דפרקא אות ו.

חז"ל (פסיקתא רבתי ל) אומרים: "כיון שגלו ישראל אמר להם הקב"ה, במי אתם רוצים באבותיכם הראשונים שאעמיד אותם מקברו וילך בראשיכם? אם באברהם יצחק ויעקב, אם במשה ואהרן, אעמיד אותם מקברו וילך בראשיכם, אם בדוד ושלמה אתם רוצים, אעמיד אותם מקברו וילך בראשיכם. אמרו לו, אין אנו רוצים באלו אלא בך. אמר להם הקב"ה, הואיל וכך אמרתם, אני אעלה עמכם בבבלה כו".

וחז"ל משל משלו שם: למלך שנשא אשה והייתה אצלו שנים הרבה, ולא היה לו בנים ממנה. אמר לה, לכי הנשאי לאחר שמא יהו לך בנים ממנו, אלא כל כלי חמדה שיש לי בתוך ביתיך טלי וצאי. אמרה לו, אם כך, אעשה לך סעודה ונאכל ונשתה ואפרוש ממך, שלא יהו אומרים ראו אשתו של מלך מתוך ששונא אותה הוציאה מביתו, אמר לה הן. מיד עשתה סעודה, אכל ושתה המלך ונשתכר, והיא צותה לעבדיה כו' עמדו והוציאוהו במיטה לבית אביה. כיון שניעור משנתו אמר, באיזה מקום אני מיסב? אמרה לו, בבית אבי. אמר לה, ומה טיבה בבית אביך? אמרה לו, כך אמרת לי, כל כלי חמדה שיש לי טלי וצאי, אין לי מחמד עיני ומשמח נפשי אלא אתה.

אף כנסת ישראל, בשעה שאמר להם הקב"ה למי אתם רוצים שאעמיד אותם מקברו וילך בראשיכם לבבל? אמרו, אין אנו רוצים אלא בך. מיד אמר להם הקב"ה, אני אהיה זיווגך ואני אעלה אתכם שנאמר "למענכם שלחתי בבבלה".

ודברי חז"ל טעונים ביאור, היכן הדמיון בנמשל בפרטי המשל: (א) מה הדמיון בנמשל במה שהביאו במשל, שלא היה להם בנים. (ב) היכן הדמיון בנמשל, למשל שעשו סעודה שלא יאמרו כו'. (ג) היכן הדמיון בנמשל, למשל שאמר לה ליטול עמה כלי חמדה.

משל הגר"א במגילת אסתר

ג] ונקדים תחילה בדברי הגר"א במגילת אסתר (א, ב), שם מבאר הגר"א באר היטב את מהות הגלות. ואלו דבריו:

"משל למלך שהיה לו בן יחיד, והיו השרים מתקנאים בו, מחמת שראו גודל אהבת המלך עליו. לימים חטא הבן לאביו, וגירש אותו ליער, וסבר הבן שאביו עזב אותו ושכח אותו, אבל אביו ברחמיו על בנו, היה מתירא שמא יפגעו בו חיות רעות שביער, או שריו השונאים אותו. מה עשה? שלח את עבדיו המשרתים אותו לתוך היער, אך אמר להם, שאל ידע בנו מזה, כדי שיחזור מחטאיו אשר עשה.

לימים בא עליו דוב, ובא מאחד מעבדי אביו והצילו, וסבר הבן שהוא מקרה. אחר כך בא שר אחד משונאיו, ועמד אחד מעבדי אביו והצילו מידי, והבין הבן, כי איך אפשר שיהיה מקרה כל כך תקיפה תמיד, והבין שזאת עשה אביו, ונתקע אהבת אביו בלבו וחזר בתשובה שלימה" עכ"ד.

וזהו גם הנמשל. הקב"ה שלח אותנו ליער (לגלות), ועל פניו התחושה היא שיש כאן הנהגה חדשה שהקב"ה עזב ושכח אותנו. וכותב הרמח"ל (דע"ת סי' לו) שאורך הגלות מורה לכאורה על זה, ומפחיד הלבבות אשר אינם חזקים באמונה האמיתית.

"ותאמר ציון עזבני ה' ואדני שכחני"

דן וכך היתה התחושה בזמן הנביאים, שיש מצב של הסתר פנים גמור, שמוטלים אנו ביער ללא שומרים. והגם שבחר בנו, אבל מעתה אין אהבתו אלינו כבראשונה. וכמו שאמר ישעיה (ישעיה מט, יד): "ותאמר ציון עזבני ה' ואדני שכחני", ופירש רש"י שהיא היתה סבורה ששכחתיה. ולכן מבואר בגמ' ביומא (סט, ב) שאנשי כנסת הגדולה ביטלו מלומר ה"גבור" וה"נורא".^{יב}

אבל האמת היא כמו שאמר הקב"ה בעצמו (ישעיה שם, טו): "התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך, הן על כפים חקתיך חומתיך נגדי תמיד", ופירש רש"י, על כפי רואה אני כאילו את חקוקה על כפי לראותך ולזכרך תמיד.

דהיינו שאמנם אנחנו נמצאים בגלות, אבל עדיין הקשר קיים קשר בל ינתק.

"מציץ מן החרכים"

ויש לצרף בזה מש"כ רמ"ד וואלי זצ"ל (ספר הליקוטים עמ' רצט) בענין זה:

"השגחתו יתברך אינה פוסקת בלי ספק, אפילו בזמן הסתרת פנים. אלא שבזמן הארת הפנים היא גלויה, ובעת הסתרתן היא מכוסה ונעלמת. והמשל, למי שישקיף בעד החלונות, שהוא רואה את אחרים ואחרים רואים אותו, אבל מי שחלונותיו סגורות והוא מציץ מן החרכים בלבד, הוא רואה את אחרים אבל אחרים אינם רואים אותו. כך בזמן גילוי ההשגחה, אז המשגיח רואה את ברואיו וגם ברואיו רואים אותו כו', כענין שנא' "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו". אבל בעת סיתום ההשגחה, אז המשגיח רואה את יצוריו ומשגיח עליהם בלי ספק, אבל יצוריו אינם רואים אותו כי החלונות סתומים, והוא מציץ מן החרכים. ועל רזא דא כתיב "משגיח מן החלונות" בעת הגילוי, "מציץ מן החרכים" בעת הסיתום.

והוסיף על כך הג"ר אלי' לופיאן (שביבי לב אות קמב), שזהו מה שנאמר "ואנכי אסתר אסתיר פני ביום ההוא", כלומר אני הוא אותו ה"אנכי ביום ההוא" כמו ביום אתמול. רק כל החילוק הוא שביום ההוא אסתיר את פני שאתם בל תראו אותי היאך אני מציץ מן החרכים.

ודבר זה נתגלה לכלל ישראל במוחש רק בימי מרדכי ואסתר, שאז נתגלה שמהותה האמיתית של הגלות וההסתר נעשה רק במטרה כדי שנשוב בתשובה. ועל ידי שכמעט טרפו אותנו, וברגע האחרון יש שומר שמגין עלינו, חשו כולם שכל הירידה לגלות נעשה לטובה ומאהבה. ולכן אז "הדר קבלוה מאהבה!"

ביאור דברי הפסיקתא

^{יב} והגם שודאי ברור, שהקב"ה מצד עצמו גבור ונורא, מ"מ כל זמן שלא נתגלה לעין כל מהלך ההסתר והגלות, המתפללים שלא חשים כן הרי הם כמכזבין בו (כמש"כ הנצי"ב שמות ג, טו) ולפיכך ביטלו מלהזכיר כן.

ה' עפ"ז נשוב לבאר את דברי חז"ל בפסיקתא.

ששלח ה' את ישראל לגלות, הציע הקב"ה שאחד מהאבות ילך בראש, וזה כדי שלא יאמרו שחזר בו מאהבתו לכלל ישראל, וזהו הדמיון לסעודה שלא יאמרו מתוך שהוא שונא אותה הרחיקה מביתו. והאבות הקדושים הן הן כלי החמדה שהציע לנו הקב"ה. [והגר"א כותב, שה' שלח אותנו לגלות וירא שמא יפגעו בנו הדובים הקשים, ולכן שלח עמנו את עבדיו המשרתים ועושה לנו נסים על ידיהם].

והכרובים שהיו מעורין לזה לזה, היו בבחינת הסעודה שעשו לפרסם שנפרדו מתוך חיבה ולא מתוך שנאה.

וכלל ישראל בחרו בקב"ה בעצמו, והרי זה כהמלך ששיכרו אותו, שבזכות הבקשה זכינו וירד עמנו ה' לתוך הגלות, ובזה זכינו שגם בגלות אנו מונהגים באותה ההנהגה.

וביאור הדמיון למלך שלא היה לו בנים, כי בדרך כלל כל עיקרה של האשה היא לזכות לפרי בטן, ובכך לא ימחה שמה בעולם, וכמש"נ (בראשית ל, א) "אם אין מתה אנכי". ולכן אמר לה המלך, לישא אדם אחר, דהגם שתפסיד בכך את המלוכה, אבל בכך תזכה להגיע ליעודה, ועדיף לו לאדם להפסיד כבוד וגם מלוכה, בכדי להגיע ליעודו.

וכך גם עם ישראל, שחיו בזמן הבית בתפארתו ובהדרתו, הגיעו למצב שלא מילאו את תפקידם כדבעי, ובמצב זה כמת יחשבו. מה עשה מלך מלכי המלכים, שלח את עם ישראל לגלות, כדי שיחזרו בהם מחטאייהם, כי עדיף הוא להיות במצב גלות עם כל הקושי שכוון בזה, העיקר שימלאו את יעודם ותפקידם.

הארת ימי הפורים

ו] וזהו הארת ימי הפורים - "משכננס אדר מרבים בשמחה", וכמבואר בגמ' בתענית (כט, ב): "הילכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי".

והיינו שבחודש הזה "החודש אשר נהפך", מתעורר ההנהגה המיוחדת של הקב"ה עם ישראל.

לתגובות: 5322906@gmail.com

להאזנה לשיעורים: 0733-718134

אמונה ובטחון / הרב אברהם דניאל עבשטיין, מח"ס 'מי מנוחות', לייקווד

בענין משנכנס אדר מרבים בשמחה!!

מקור הדין

איתא בתענית (כט, א): "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה - כך משנכנס אדר מרבין בשמחה. אמר רב פפא: הלכך, בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי - לישתמיט מיניה באב דריע מזליה, ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה", ע"כ.

פירש רש"י (בד"ה משנכנס אדר) וז"ל, "ימי נסים היו לישראל, פורים ופסח", עכ"ל. הרי שהשמחה בחודש אדר היא מחמת הניסים שנעשו באותו חודש, וכן עקב סמיכותו לחודש ניסן בו חל חג הפסח, ולכן אם יש לישראל דין עם עכו"ם לישתמיט אותו חודש אדר, המסוגל להצלחה גדולה.

מבואר, שהשמחה אינה מיוחדת רק לימי הפורים, אלא בכל חודש אדר, וכדכתיב במגילת אסתר (ט, כב): "כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים". הרי שכל החודש נהפך מיגון לשמחה, וע"כ כל ימי החודש הם ימי שמחה.

וכן הוא להדיא בדברי הגר"א (שם) וז"ל, "והחדש אשר נהפך כו'. פי' כאשר יושבין בצרה כמו שהיה כאן, שסוברים שבאותו חודש יבא צרה, כיון שהגיע אותו חודש הם בצרה גדולה יותר. לכן אמר "החודש אשר נהפך", כי כל החודש נהפך לשמחה. וזהו שאמרו בגמרא (תענית כט, א): "כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך כשנכנס אדר מרבים בשמחה", ולכאורה קשה היאך שייך זה בזה. אבל לפי מה שכתבתי אתי שפיר, כי כמו כשנכנס אב ממעטין בשמחה, שכל החודש היה ביגון, כך באדר כל החודש נהפך לשמחה כנ"ל, עכ"ל.

שמחה רק מחמת מדת הבטחון

ונראה ליישב, בהקדם ביאור ענין השמחה בחודש אדר. דהנה הדרך להיות כל ימיו בשמחה, היא אך ורק ע"י מדת האמונה והבטחון בהשי"ת. ומקרא מלא דיבר הכתוב (תהלים לג, כא): "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו". מפורש בפסוק שהאופן להיות בשמחה הוא אך ורק עם מדת הבטחון בו יתברך, "בשם קדשו בטחנו". וכן האריך המהר"ל (גור אריה, בפרשת חוקת) וז"ל, "כי האמונה הוא מי שבוטח בו יתברך, אין לו בו רק שמחה, שזה ענין אמונה, שמאמין בו ובוטח בו, ועם הבטחון השמחה. אבל עם הכעס אין כאן אמונה... ודבר זה ידוע, כי מי שאינו מאמין ובוטח בו יתברך בבטחון גמור, הוא בכעס ובמכאובות", עכ"ל.

וא"כ, בחודש אדר, שקבעו חז"ל להיות בו בשמחה, צריך להתחזק במדת הבטחון, וע"י זה יהיה בשמחה גדולה.

חודש אדר - חודש של אמונה

איתא בגמ' (ביצה טו, ב): "ואמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון: הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, שנאמר אדיר במרום ה'. אי נמי: אדרא כשמיה, כדאמרי אינשי: מאי אדרא - דקיימא לדרי דרי. תניא נמי הכי: שדה שיש בה אדר אינה נגזלת, ואינה נחמסת, ופירותיה משתמריין", ע"כ.

ופי' רש"י (בד"ה יטע בהן אדר) וז"ל, "אילן חשוב הוא, יש לו שם למרחוק ואומרים: פלוני יש לו אדר בשדהו, ומתוך כך היא נקראת על שמו, ואם הולך למדינת הים, ובא אחר והחזיק בה - יש לו עדים הרבה שהיתה שלו, ואילו מכרה - היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני", עכ"ל.

אמנם הספרים הקדושים ביארו דקאי על "חודש אדר", שמי שרוצה שיתקיימו נכסיו ויצליח בפרנסתו, יטע בהן "חודש אדר". ועי' ב"בני יששכר" (מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר ד') וז"ל, "ופירשנו דהנה נסי חדש ניסן המה נסים נגלים שנתגלה אז לבאי עולם שידוד המערכה על ידי שם הוי"ה, ובוזה בודאי לא יפול הספק לשום בן אדם כמו"ש לעיל, אבל נסי אדר המה נסתרים בטבע, אך עם היות שהיה בטבע, עכ"ז היה באופן כזה שלא היה מסתפק בו שום בן אדם כמו"ש לעיל, וזהו שרמזו הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, היינו יטע וישים בתוך נכסיו השכל הנשמע מן חדש אדר, כי העוסק בסחורה ובנכסים ויאמר: "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", כי היה הדבר בטבע שבחרתי במסחר פלוני ובמקום פלוני, הנה לא יתקיימו נכסיו, אבל אם ישים אל לבו כי השגחת הש"י מלושב בטבע והוא המסבב לדבר הזה כעין המעשה דחדש אדר, הנה יתקיימו נכסיו, וז"ש לראיה "אדיר במרום ה'", הגם שהנהגת הטבע הוא מן שם אלקי"ם, עכ"ז הוי"ה הוא האלקי"ם והכל הוא מהשגחת השם שם הנכבד הוי"ה המהוה כל היות כרצונו, הבין", עכ"ל.

הרי שתכליתו של חודש אדר הוא להאמין שכל ענייני הטבע הם בהשגחתו יתברך, ואין שום כח אחר בעולם. והגם שהנהגתו נסתרת ואין נראה לעין כל שהוא מנהיג העולם, מ"מ זהו הלימוד ממגילת אסתר, שם ראו כולם שהשי"ת מנהיג את כל הנהגת הטבע.

זה היסוד שצריכים ללמוד ממגילת אסתר - שהישועה שזכו לה כלל ישראל הייתה בדרך הטבע, ולא היה שום נס או שינוי הטבע. מה שאסתר הייתה בבית אחשוורוש היה בדרך הטבע, וזה שהיה ביכולתה להזמין את אחשוורוש והמן לסעודה גם היה בדרך הטבע. ללמדנו ולהורות לנו שהשי"ת מנהיג את הטבע, באותה מידה שמנהיג ניסים גלויים.

אסתר מן התורה

וכבר האריך הגר"א (בפי' על מגילת אסתר) וכתב על פי יסוד זה לבאר דברי הגמ' (חולין קלט, ב): "אסתר מן התורה מניין? ואנכי הסתר אסתיר", ע"כ. דלכאנ' דברי הגמ' צ"ב, למה קשה על אסתר מניין היא מן התורה, יותר משאר צדיקים שנעשה נס על ידיהם? ותי', שכוונת הגמ' לשאול היכן מרומז שאפילו בשעת הסתר פנים, דהיינו בגלות, עושה לנו

השי"ת ניסים. ואמרו דכתיב: "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", פי', אפילו בשעת הסתר פנים אשלח את אסתר, עכת"ד. וכאמור זהו היסוד הנלמד ממגילת אסתר, להאמין שהשי"ת מנהיג את כל הטבע, כמו שהוא מנהיג ניסים גלויים.

ומי שמאמין כן באמונה שלימה, הגם שעוסק בענייני השתדלות בדרך הטבע, מ"מ אינו חושב ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אלא אדרבא זוכר "כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל". על זה אמרה הגמ' שזוכה "שיתקיימו נכסיו", וזהו האופן שיזכה לפרנסה טובה.

ואפשר מטעם זה, אמרה הגמ', שחודש אדר מסוגל להצליח אם יש לו דין עם עכו"ם, דכשמכיר שהשי"ת מנהיג כל הטבע ועושה ניסים נסתרים, זו סיבה שיצליח מאוד בנכסיו, ויזכה בדין.

כל קויך לא יבושו

וזהו הלימוד שאנו למדים ממעשה פורים כמו שמוזכר בפיוט 'שושנת יעקב': "להודיע שכל קויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך". הרי שכל המעשה של פורים הוא להורות - שכל מי שבוטח בהשי"ת לא יבוש! ואם יבטח בה', יזכה להצלחה גדולה!

בפיוט 'שושנת יעקב', יש לעמוד על עוד נקודה: "להודיע שכל קויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך". מדוע כתיב "כל" קויך, וכן "כל" החוסים בך. היה לו לומר "שקויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח החוסים בך"?

וביאר השפת אמת (פורים תר"ס) שהכונה ב"כל" - להורות שאפילו אותן שאינם ראויין, מכל מקום החוסים בהקב"ה לעולם לא יבושו. וכן כתוב חזקו ויאמץ לבבכם "כל" המיחלים לה' וכו', פי' אפילו מי שאינו ראוי, עכת"ד. א"כ "כל" בא לרבות אפילו מי שאינו ראוי, אם הוא מקוה, וחוסה בצילו של השי"ת זוכה לישועה. וכדברי המדרש (ילקוט שמעוני תהלים רמז תשי"ט): "רבי אליעזר ורבי תנחום בשם רבי ירמיה אפילו רשע ובוטח בה' חסד יסובבנו", ע"כ.

וכן האריך בזה הרמב"ן (אמונה ובטחון פרק א') וז"ל, "עוד אמר בטח בה' ועשה טוב, כלומר, אעפ"י שאין בידך מעשים ותדע בעצמך שאתה רשע, עם כל זה בטח בה' כי הוא בעל רחמים וירחם עליך, כמו שנאמר ורחמיו על כל מעשיו, ר"ל צדיקים ורשעים. ואמרו (בסנהדרין מו, א): "בשעה שבן אדם מצטער שכינה מה אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי". ע"כ אמר בתחלה בטח בה', כלומר בין שתהיה צדיק בין שתהיה רשע בטח בה'. ואח"כ אמר ועשה טוב, כלומר אעפ"י שהוא רחום וחנון, אל יבטיחך יצרך שלא תראה רע, כי השי"ת מאריך רוחיה וגבי דיליה", עכ"ל. מפורש א"כ בדבריו שאפילו רשע שאין בידו מעשים, בגלל בטחונו, הקב"ה מרחם עליו.

וע"ע במש"כ רבינו בחיי (סוף פר' עקב) וז"ל, "ומי האיש הירא ושם ה' מבטחו ינצל מן הצרה אף על פי שהיתה ראויה לבא עליו", עכ"ל. מפורש בדבריו, שבטחון אינו תלוי כלל אם האדם ראוי, ואינו תלוי בזכויות כלל. וכמש"כ החפץ חיים (נפוצות ישראל פ"ח) וז"ל,

"ודע עוד דמדת הבטחון אין תלוי ב'זכות'ים, שאפילו הוא אדם שאינו הגון, אך שחיזק בטחונו בה', כח הבטחון מגיין עליו ומתחסד עמו הש"י, כ"כ הגר"א וכו'" עכ"ל.

לא יאשמו 'כל' החוסים בו

ענין זה מפורש יותר במדרש (תהלים, שוחר טוב, מזמור א') וז"ל, "לא ימנע טוב להולכים בתמים, זה אברהם, שנאמר (בראשית יג, יז): "התהלך לפני והיה תמים", ואם באברהם הכתוב מדבר היה לו שיאמר "אל ימנע טוב להולך בתמים" [ל' יחיד], ומהו "להולכים בתמים" [ל' רבים], אלא זה אברהם שהלך לפני הקב"ה בתמימות, נעשה לו מגן, אף כל מי שמהלך לפניו בתמימות נעשה לו מגן, ואחריו מה כתיב (תהלים פד, יג): "אשרי אדם בוטח בך", 'אברהם' אין כתיב כאן אלא 'אדם', כל אדם, ע"כ. מפורש ם כן שכל מי שהולך בתמימות ובוטח, זוכה שהשי"ת נעשה לו מגן.

בספר אבי הישיבות (עמ' רלד) הביא מימרא מר' חיים מוולאז'ין וז"ל, "מרגלא בפומיה דר' חיים משום רבו הגר"א: בטחון בה' אינו אך נחלת האנשים השלמים ביראה ובמצוות. אפילו יהודי שחטא והמרה את פי השם, יש לו לבטוח בה' שימלא צרכיו. פעם התבטא הגר"א באזניו: "ולא יאשמו 'כל' החוסים בו" נאמר בתהלים (לד, כג), לא אליהו [הגר"א] ולא חיים [רבי חיים מוולאז'ין] אמר הכתוב, אלא "כל החוסים בו", כולם ממש", ע"כ.

לתגובות: adebstein@gmail.com

באר צבי / הרב צבי קריזר, ראש כולל 'נזר אברהם' ומג"ש בביהכ"נ איצקוביץ' בב"ב, מח"ס באר צבי "ועשו לי מקדש"

דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה (כה, ב)

נפתח עם כמה שאלות שעומדים עליהם המפרשים בתחילת הפרשה:

(א) ידועה קושיית המפרשים, מדוע כתוב "ויקחו" ולא "ויתנו", הרי תרומה נותנים ולא לוקחים.

(ב) ויקחו לי תרומה. פירש רש"י "לי-לשמי". והוא מהתנחומא כאן. והקשו המפרשים, שלכאורה הרי כל עצם בנינו של המשכן הוא לשם השראת השכינה בישראל, והיינו לשם שמים, ואם כן לשם מה צריך אפוא אזהרה מיוחדת שיתנו 'לשמה'?

(ג) עוד כתב רש"י: "תרומה, הפרשה, יפרישו לי מממונם נדבה". ובספר "לבוש האורה" ביאר דבריו, שבעת שלוקח ומפריש מכיסו מממונו נדבה, תהיה אותה הלקיחה וההפרשה מכיסו לשמי, דאם היה כתוב 'יתנו' הייתי אומר שאין צריך לשמי אלא הנתינה, דהיינו כשנותנו מידו ליד הגזבר ואף שתחלת לקיחתו מן הכיס היה לצורך דבר אחר, לכך כתב ויקחו לי לומר שהלקיחה שלוקחו ומפרישו מן הכיס או מן התיבה משאר המעות, גם היא תהיה לשמי". עכ"ד. ולכאורה צריך ביאור, שהרי בלקיחה וההפרשה מן הכיס אינו פועל מאומה בהקדש, ומהו הענין שהפרשה זו תהא לשמה משעה שמפריש מכיסו? נומה שדימה לתרומת דגן שצריך הפרשה לשמה, יש לומר דשאני התם שחל באותה שעה שם תרומה ולכן צריך להתכוין לה, מה שלא שייך בהפרשה מן הכיס שאינה פועלת כלום]. וכבר תמה ה'צידה לדרך' (תלמידו של בעל הלבושים) דלא מצינו שום תנא או אמורא או פוסק שיאמר שצריכה גם ההפרשה מכיסו של מעות תרומת הלשכה או צדקה, להיות לשמה.

(ד) עוד ידועה קושיית ה'שב שמעתתא' בהקדמתו (אות י' השני), מה שונה מצוה זו של תרומת המשכן, שחייבת להיות לשמה, משאר כל המצוות שאפשר לעשותם אפילו שלא לשמה, וכדאמרינן (פסחים נ:), סוטה כב:), מזו, סנהדרין קה:), הוריות י:), ערכין טז:)) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. ויש להוסיף, שבפרט גבי מצות צדקה איתא בגמ' (פסחים ח:), ר"ה ד:), ב"ב י:)) דהנותן צדקה ע"מ שיחיה בני וכו' ה"ו צדיק גמור^י, וא"כ אמאי הכא מעכב שיתנו דוקא לשמה. נועי"ש בש"ש שתירץ על פי האלשיך הק' שביאר לשון "ויקחו" ע"פ הגמרא בקידושין (ז:). דאשה מתקדשת בקבלת אדם חשוב, דקבלתו ממנה נחשב נתינה כיון שיש לה הנאה, וא"כ ק"ו בנתינה

^י. [וגירסת המאירי בב"ב י: ד"ה יש, וכן פירש הר"ח בר"ה שם בשם י"מ דהרי זו צדקה גמורה. והיינו דלא נימא דמאחר וניתנה על תנאי חסר בקיום המצוה. ובוזה מיושבת קושיית הראשונים שם איך הוי צדיק גמור].

להקב"ה. וממילא אם נותן שלא לשמה, אלא על מנת השכר שיקבל עבור זה, הרי שוב אין זה כנתינה לאדם חשוב ולא שמיה קבלה, עיי"ש^י.

ה) עוד יש להקשות על מה שפי' בתרגום יונתן בן עוזיאל "ולא באלמות תסבון ית אפרשותי". והיינו שלא יקחו התרומה בחזקה ובכח. ולכאורה צ"ב מה הוה ס"ד שיקחו באלמות, הא בקרא כתיב להדיא "אשר ידבנו לבו". ופירש בזה בפירוש יונתן, דלא תימא מדכתיב דיתרעי לביה פירוש רצון לבו, דפירושו דומיא דלרצונו דויקרא, שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, אלא לא בחזקה ושום כפיה. ע"כ. והיינו דאע"פ דלגבי קרבן וגט ובכל התורה מועיל גם רצון שבא לאחר שכופין אותו (ר"ה ו., יבמות קו., קידושין נ., ב"ב מח.), ערכין כא.), מכל מקום הכא נתחדש דלנדבת המשכן אין מועיל לכופו כלל. וצ"ב טעם הדבר, דמ"ש מצוה זו מכל שאר המצוות דאם כופין אותו ואמר רוצה אני אמרינן שיש כאן רצון גמור. ומדוע הכא לא יהני, הרי סוף סוף זה היה ברצון לבו.

ו) עוד הקשו המפרשים, שלכאורה ראוי היה להקדים את הציווי על עשיית המשכן "ועשו לי מקדש", ורק לאחר מכן לפרט את הבקשה "ויקחו לי תרומה", שיש להביא לתכלית זו, כדרך העולם לבאר קודם את המטרה ורק אח"כ את האמצעי הראוי להביא לידי כך. [ועיין בספר "שמועה טובה" מה שביאר בזה].

ז) מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו'. הזוה"ק בפ' ויקהל, מקשה, מדוע פתח הכתוב "דבר אל בני ישראל" וממשיך "כל איש", ומבאר שזה בא לרבות את הערב רב, שגם הם יכולים לתרום למשכן. ולכאורה צ"ב מה צריך ריבוי מיוחד שגם הערב רב יכולים לתת למשכן. ועוד קשה, מה שכבר הקשה בספר אבן ישראל להגר"י פישר זצ"ל, דאם צריך לרבות את הערב רב, מדוע אם כן להלן בפרשת תצוה, בציווי לתת שמן זית להדלקת המנורה, לא מרבינן גם את הערב רב.

ח) כ"ה ג', וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת וגו'. וברש"י (פסוק ב') כתב די"ג דברים האמורים בענין, כולם הוצרכו למלאכת המשכן או לבגדי כהונה. ומבואר, שהיו יכולים לתרום דוקא אחד מאלו המינים. וכן כתב הספורנו כאן, שנצטוו שלא יקבלו כל שוה כסף, כגון פירות ומרגליות וכו' אלא רק אותם הי"ג דברים האמורים בענין. ומקשים, מהו באמת הקפידה בזה שיוכלו להביא דוקא מאלו, ולא כל דבר וחפץ שיש לאדם בביתו, או ממון, הלא בזה יוכלו כבר לקנות את כל הדברים הצריכים למשכן.

ט) עוד הקשה האור החיים הק', שאם כל רשימת הדברים המוזכרים כאן לבניית המשכן, נכתבו לפי סדר יקרותם וחשיבותם, מדוע א"כ האבני שוהם ואבני מילואים נכתבו

י'. וראיתי בספר אריה שאג שכתב דלק"מ, כי כל מש"כ שאפשר לקיים המצוות אפילו שלא לשמה זהו משום דאמרינן שמתוך שלל"ש בא לשמה, והיינו שמאחר ויוכל אח"כ לקיים אותה מצוה גם לש"ש ש"ד, [והטעם כבר כתבו בספה"ק, שע"י שעושה פ"א לשמה מצטרפים לזה גם כל הפעמים שעשה שלל"ש], ממילא מצוה שהיא נעשית רק פעם אחת בימי חייו של האדם הרי ל"ש לומר שבפעם אחרת יעשה לשמה, ומנ"ל דגם בכזה"ג שלעולם לא יגיע ללשמה שמועיל גם אם עושה שלל"ש. וממילא ה"נ מאחר ואת המשכן עשו רק פ"א היו חייבים לעשותו מתחילה אך ורק לשמה. ולכאורה זו טענה חזקה.

לאחרונה, הרי הם היו יקרים עד למאוד. [כמבואר בקידושין לא., ובירושלמי (פאה א' א', קידושין א' ז') גבי אבן ישפה].

(י) עוד יש להבין, מדוע יחד עם הציווי לתרום, לא קיבלו בני"י את הידיעה על הכמות הדרושה למלאכה, דהנה בעוד שהתורה נתנה מידות מדוייקות לכל אחד מכלי המשכן, הרי שאת הכמות הזוהב והכסף וכו' הנדרשים למטרה, לא נאמר להם, וכאילו סמכה התורה על נדיבות ליבם של ישראל שיתרמו כדי הצורך, ובני"י אכן לא ידעו כמה לתרום ותרמו עד שהכמות עלתה על גדותיה, אולם מאידך היעדר הדיוק בכמות השאיר פתח למצב שבו אחד החומרים יחסר, וכמו שאכן טענו הנשיאים שיש עליהם להמתין ומה שיחסר ישלימו משלהם.

(יא) הנה מצינו במדרש (ויק"ר א' ו'), דמשרע"ה לא תרם כלום למשכן, וכן מבואר בתנחומא לקמן בפ' פקודי שהובא ברש"י שם עה"פ ויביאו את המשכן אל משה (ל"ט ל"ג), דלפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקב"ה הקמתו. עכ"ל. ומשמע דמשרע"ה גם לא נתן שום תרומה, ולכן השאירו לו הקמתו, דאם היה נותן נדבה א"כ שפיר מקרי שעשה ג"כ הוא, וע"כ שהוא לא נתן כלום. ויש לעיין באמת מדוע משרע"ה לא נתן כלום למשכן. ועיין בכת"ס כאן שכתב לבאר כי עליו לא היה הציווי. וצ"ע בכל זה.

ממה אפשר לבנות משכן

וליישב כל הנ"ל יש להקדים, שבעצם עלינו להתבונן כאן בעוד שאלה יסודית, וכי משכן להשראת השכינה שזה שיא הרוחניות, אפשר בכלל להעלות על הדעת שניתן לבנות זאת עם חומרים גשמיים גרידא? האם על ידי זהב וכסף שוכנת השכינה?! הלא אדרבה, מצינו שכלל שיש פחות גשמיות, נמצא יותר רוחניות, וכדאיתא בשבת (סז.) וכן בסוטה (ה.) שהקב"ה הניח את כל האילנות הטובים והמשובחים ולא השרה שכינתו אלא בסנה משום שהוא הנמוך מכולם. [ודלא כהתנחומא בפרשת שמות (י"ד) שהובא ברש"י שם (ג, ב) דמשום "עמו אנוכי בצרה"]. וכן איתא בסוטה שם בטעם השראת השכינה על הר סיני משום שהיה הנמוך מכל ההרים. ועוד איתא בתענית (ז.) למה נמשלו דברי תורה לשלשה משקין הללו במים וביין ובחלב, דכתיב (ישעיה נ"ה א') הוי כל צמא לכו למים, וכתיב (שם) לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב, לומר לך, מה שלשה משקין הללו אין מתקיימין אלא בפחות שבכלים, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. כדאמרה ליה ברתיה דקיסר לרבי יהושע בן חנניה אי חכמה מפוארה בכלי מכוער וכו' אי הוו סנו טפי הוו גמירי. וא"כ מהי ההבנה בזה שבשביל שהקב"ה ישרה שכינה בתוך בני ישראל צריך לנדוב את כל הדברים הללו? [וביותר, דהרי באמת אין להקב"ה כלל צורך בתרומת בני ישראל, שהרי כמו שביהמ"ק השלישי עתיד לירד באש מן השמים, (כמש"כ רש"י ותוס' בסוכה מא.), כך גם המשכן יכול היה לירד מוכן מן השמים].

והתשובה היא, שבאמת כל הדברים היקרים הללו לא נצרכו כלל מצד עצם החשיבות שלהם, אלא כל מה שבני ישראל נדרשו לתת זה רק את נדיבות הלב, את הבעת הרצון, הכמיהה וההשתוקקות שלהם, להשראת השכינה ביניהם! וכל מה שהם נותנים זהו רק

שיהווה הוכחה והוראה על רצונם הפנימי לכך שתשרה השכינה, ואז אכן יזכו לזה. כי כשנתבונן מהו בעצם השראת השכינה, נמצא שזהו קשר ושייכות שבמהותה בנוי ומיוסד על גילוי חיבה ואהבה מהקב"ה. והרי יש מצות עשה מפורשת לאהוב את השי"ת, כמו שכתוב (דברים ו, ה) ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך וכו', [והיא אחת משש מצוות התמידיות שכתב בספר החינוך, והובא בביאור הלכה בר"ס א']. והנה איך יוכל האדם להגיע לאהבת השם, הרי כבר ידוע מחוק הטבע, שכאשר האדם רוצה לאהוב מישהו, הרי שככל שיעניק ויתן לו או יטרח בעדו, כך תוסיף ותגדל האהבה אליו. [וכמו שביאר היטב ב"מכתב מאליהו" קונטרס החסד (ח"א עמ' 36), עיי"ש]. וא"כ הוא הדין גם כלפי אהבת הקב"ה, עיי"ז שהקב"ה נותן לנו אפשרות לתת לו דברים גשמיים שחשובים בעיני האדם, הרי שהוא מסייע לנו בזה להגיע לאהבתו [וכדי לזכות להשראת השכינה], כי עיי"ז שאנו ניתנים לו כביכול דברים שחשובים ויקרים לנו, ובתננו דבר אהוב נדבה לה' ממילא אנו נותנים בזה גם אהבה, כי בתת אדם דבר שיש לו אליו אהבה, זה מוכיח שהמקבל את החפץ ההוא אהוב עליו יותר, כי לולי זאת הרי לא היה נותנו. וזהו מה שאמר הכתוב "אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", שעיקר התרומה היתה נדבת הלב.

וכענין זה כבר ביאר מרן הגרי"י קניבסקי זצ"ל בספרו "ברכת פרץ" בפר' ויקרא לבאר ענין נדבת המשכן וקרבת נדבה ועוד מצוות שהכתוב לא קבען חובה, דלכאורה צ"ב ממ"נ, אם זה נחוץ לעבודת ה' למה לא באו בגדר חיוב, ואם אינם נחוצים מדוע ניתנו. וביאר שם, שמטרת מצוות אלו שאינם בגדר חובה, אלא התנדבות לש"ש, הוא יסוד גדול להשגת אהבת ה' ויראתו, דאף אמנם שהרמב"ם (בפ"ב מיסודי התורה) וכן החוה"ל, כבר ביארו שאהבת ה' באה ע"י התבוננות ברוממותו ית', מ"מ מה יעשה אדם שיש לו טמטום הלב ואינו מתעורר לאהבה אפילו כשלומד בענינים אלו, אולם כתב במסילת ישרים (פ"ז) כי התנועה החיצונית מעוררת את הפנימיות, וממילא כן הוא גם בענין האהבה, שע"י פעולת התנדבות לש"ש, יתעורר בלבו אהבה והתקשרות להקב"ה וכו', [ועיי"ש שממשיך כי הרבה דרכים להתנדבות, אם ביגיעת התורה, תפילה במסי"נ, או ריבוי צדקה וחסד, או דקדוק עצום בדיני התורה, וכל וויתור משלו למען השי"ת יכול להוליד בקרבו אהבה והתקשרות לבורא ית"ש]. עיי"ש בדבריו ט.

שו"ר שכיסוד הדברים הנ"ל בכוונת הכתוב בהבאת הדברים הנזכרים, כבר כתב כאן בספר "אהל יעקב" להמגיד מדובנא זצ"ל, [וכן המלבי"ם להלן בפרשת ויקהל על הפסוק ויבואו כל איש אשר נשאו לבו (לה, כא), שביאר בזה את כפילות הפסוקים שם "אשר נשאו לבו", "וכל אשר נדבה רוחו" עיי"ש], והביא מה שכתב בספרו "קול יעקב" לבאר את הפסוק בשיר השירים (ג, ט) "אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון עמודיו עשה כסף רפידתו

^ט. ובעיקר מה שנתבאר כאן שיש לנו סיוע ממעל לקיום מ"ע דאהבת ה', יש לציין שכבר ראינו כ"פ שיש סיוע מן השמים לקיום המצוות, וכמו שביארנו לעיל בפר' בא על חובת ומעלת "ההתחדשות" בעבודת ה', שהבריאה עצמה מסייעת לנו להגיע להרגשה זו. וכמו"כ בפר' יתרו הוצאנו מדברי רבי אביגדור הצרפתי מבעלי התוס' שע"י הברקים והרעמים יש לנו סיוע לקיום המ"ע של זכירת מעמד הר סיני. וכאן אנו למדים על הסיוע לקיום מצוות אהבת ה'.

זהב מרכבו ארגמן, תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים". כי מה שבחר הקב"ה כסף וזהב ודומיהם לעשות מהם משכן, לא מאהבת ה' את הדברים האלו, אך מחמת שהם יקרים בעיני האדם, ובתת האדם דבר הנאהב לו נדבה להשם - ממילא גם אהבתו ניתנה עמו וכו'. וזהו מה שאמר שלמה ע"ה בדרך שאלה ותשובה, "אפריון עשה לו המלך שלמה" וגו', ושמא תאמר למה בחר בדברים גשמיים אלו אשר מאפס ותוהו נחשבו לו, יותר היה ראוי לו לבחור באורות עליונים לאהל ולמשכן, על זה ממשיך שלמה ואומר "תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים", כלומר רק משום שהבריות אוהבים דברים אלו ובתתם מהם נדבה, תנתן עמם גם אהבה.

וביסוד זה כתב ליישב גם את הכפילות בלשון הפסוק "ויקחו לי תרומה", "תקחו את תרומתי", וזאת התרומה", מדוע הוצרך הכתוב לכפול ג' פעמים 'תרומה'? [נויעויין ברש"י שהביא ע"ז את דרשת חז"ל (מגילה כט:), ירושלמי שקלים פ"א א ה"א] ג' תרומות אמורות כאן וכו', אך דברי תורה כפטיש יפוצץ סלע שנחלק לכמה ביאורים]. ולהנ"ל מבואר, כי בא לומר שעיקר התרומה מה שיש בה צורך למשכן הוא רק נדבת הלב והרצון של בני ישראל, אמנם את התרומה הזו תוכלו לקחת מהם על ידי שיתנו את אותם דברים גשמיים זהב וכסף וכו'. ולכן גם מובן מה שהפליג הכתוב לספר בשבח המתנדבים כמו שכתוב (שמות לה, כב) "ויבואו האנשים על הנשים".

ובזה מיישב גם מה שמקשים המפרשים מדוע הקפידה התורה שינדבו למלאכת המשכן וכליו דוקא את הדברים הללו שנצרכו בעצמם, היינו אותם הי"ג מינים המוזכרים בקרא, ולא מועיל שיתנו מעות לקנות בהן הדברים הצריכים, כי עיקר השראת השכינה היא ע"י נדיבות הלב דוקא, ממילא צריך המשכן להבנות דוקא ע"י חפצים אלו ממש שבאו בנדבת הלב, ולא חילופיהן, כי בהם עצמן הראו בני"ש המביאים את נדבת לבם ורצון נפשם להשראת השכינה, ועם זה נבנה המשכן.

וכמו"כ מיישב בזה גם מדוע כתוב "ויקחו לי" ולא ויתנו, דהיינו לא בתור חובה, אלא שיקחו הם בעצמם מממונם נדבה, [ואילו לשון "ויתנו" משמע לשון ציווי], כי עיקר המצוה כאן הוא מה שהאדם יתן מנדיבות לבו דוקא. כי אז אכן מורה הדבר על אהבה אמיתית להקב"ה שע"ז יוכל לזכות להשראת השכינה. עיי"ש בדבריו הנחמדים.

ועכ"פ מבואר בדברי האהל יעקב, שהעיקר בתרומת המשכן הוא לא החומרים הגשמיים שמהם יבנה, כי המשכן באמת לא נבנה כלל מחומרים גשמיים, אלא רק לפי נתינת הלב של כל אחד, והיינו מחומרים רוחניים, כי נותן מעצמו את האהבה להקב"ה. וממילא יוצא שככל שיש יותר נדיבות הלב, כך זוכים יותר להשראת השכינה, כי העיקר הוא הלב, וכדאיתא בסנהדרין (קו:): "הקב"ה ליבא בעי". דזהו טעם הציווי להביא זהב ודברים שיקרים לאדם. ונראה, דמטעם זה גם לא קיבלו בני"ש את המידע על הכמות המדוייקת הנדרשת למלאכה, כדי לבטא שהעיקר בתרומת המשכן זה לא הענין הטכני בכדי להשיג את החומרים לבניית המשכן, אלא כל מהות הנתינה היא רק הוכחת השאיפה וההשתוקקות לקיום נדבת הלב.

ונראה שזהו עומק ביאור דברי הרמב"ן בהמשך הפרשה, שבפסוק "ועשו ארון עצי שיטים" (כה, י) הביא את דברי המדרש (שמו"ר לד, ב) שהקשה מפני מה בכל הכלים כתוב "ועשית" בלשון יחיד, ובארון כתוב "ועשו ארון" הלשון רבים, אמר הקב"ה יבואו כולם ויתעסקו בארון שיזכו לתורה. אך נשאלת השאלה כיצד זה יתכן שכולם יוכלו להתעסק בארון. ע"ז ממשיך הרמב"ן לבאר וז"ל: שיתנדב כל אחד כלי זהב אחד לארון, או יעזור לבצלאל עזר מעט, או שיכוונו לדבר. עכ"ל. ולכאורה מהו הדבר האחרון שהזכיר שיכוונו כולם, וכי מה תועיל הכוונה של כל אחד על מעשיו של בצלאל שייחשב כאילו יש להם חלק בארון. ועל כרחק צריך לומר דאכן הכוונה כאן היא עיקר הדבר הנדרש מבני ישראל, שכאשר יכוונו וישתוקקו בכל לבם שיהיה להם חלק בתורה ובהקב"ה [דהוא חד], הרי שאכן יחשב הדבר שכולם עשאוהו.

ומעתה לפי זה הרי שמיושבים גם שאר השאלות שהבאנו, קושיית ה'שב שמעתתא' מדוע דוקא במצוה זו צריך את ה"לשמה", וכן שאלנו מהי האזהרה המיוחדת על כך, כי כאמור כל עצם הנתינה אמור רק להביע את התשוקה לקרבת אלוקים ואת האהבה אליו, וזו שייכת דוקא כאשר הנתינה נעשית באופן של לשמה מוחלט, כי כל הענין של המשכן הוא שיכול להיבנות רק על ידי נדיבות הלב לשם שמים.

וכמו כן מיושב מה שמבואר בתרגום יונתן בן עוזיאל שבניגוד לשאר מצוות שמועיל בהם כפיה, כאן לא תועיל נתינה על ידי כפייה, כי אע"פ דאמרינן שאמנם לא חסר ברצון שלו, מכל מקום הנתינה חייבת להגיע מהרצון הראשוני והפנימי של האדם, כי זה המודד היחיד לאהבה אמיתית להקב"ה.

ומעתה נוכל לבאר בזה גם את דברי לבוש האורה שהבאנו, שפירש בדברי רש"י שכבר מיד בעת שלוקח ומפריש מממונו, צריך שתהיה הלקיחה וההפרשה לשמה, ומדוע. ולהמבואר י"ל, דאף אמנם דעדיין אינו פועל שום קדושה בהמעות, מ"מ מאחר והעיקר הוא נדבת הלב, והיינו שכל תחילת הרצון להנתינה תהיה לשמה, ממילא מובן שפיר דאף תחילת הלקיחה וההפרשה היא בכלל זה, שהרי היא באה רק לאחר הרצון העצמי של האדם לתת למשכן.

ועל פי זה יש ליישב גם קושיית המפרשים, מדוע הקדים את בקשת התרומה לפני הציווי על עשיית המשכן, ושלא כדרך העולם, כי כאמור בניגוד לכל המבקשים דבר לענין מסויים שהתרומה שנתקבלה היא התכלית והמטרה עצמה, כאן זה להיפך, התכלית זה עצם הנתינה, ורק ע"ז יוכלו לזכות למשכן.

וכן יש ליישב על פי זה מה שבזוה"ק הוצרך לרבות גם את הערב רב לתרומת המשכן, כי היה הו"א שנתנה מושלמת עם אהבה גמורה כזו להקב"ה, זה לא שייך שיהיה כי אם בישראל, [שחוו על עצמם את קושי השעבוד, ומרגישים היטב את חיובם כלפי הקב"ה], משא"כ הערב רב. וכן מיושבת לפי"ז קושיית ה"אבן ישראל" דאם צריך לרבות את הערב רב, מדוע א"כ בפ' תצוה בציווי לתת שמן זית להדלקת המנורה, לא מרבינן גם את הערב רב. ולהנ"ל ברור כי דוקא לגבי ענין עשיית המשכן והשראת השכינה שצריך להיבנות ע"י

הלב שמלא אהבה להשי"ת, דוקא בזה צריך לרבות את הערב רב שגם הוא מסוגל להגיע לדרגה זו.

ומעתה מיושב נמי מה שמקשים שאם כל רשימת הדברים המוזכרים כאן לבניית המשכן, נכתבו לפי סדר יקרותם וחשיבותם, מדוע א"כ האבני שוהם ואבני מילואים נכתבו לאחרונה, הרי הם היו יקרים עד למאוד. ותירץ בזה ה'אור החיים' הק', ונבאר דבריו ע"פ היסוד הנ"ל, דלפי המבואר נמצא שאין כלל חשיבות לעצם הדברים, כי אם ללב שנותן אותם, וא"כ המודד לחשיבותם של החפצים הם רק לפי מידת הלב והמסי"נ שיש לאדם בנתינתם, ועל כן בדרך כלל מה שיותר יקר זה יותר חשוב אצל האדם, וצריך יותר נדיבות הלב כדי למוסרו לעשיית המשכן, ועל כן בא הזהב לראשונה שהיה נדרש לזה מדה גדולה של נדיבות לב. ומעתה מובן שדוקא האבנים היקרות נכתבו באחרונה כי בהם היה מעט מאוד נדיבות לב, דהא אמרו חז"ל (יומא עה.). מלמד שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם הזמן, והנשיאים הביאו את אבני השוהם תנא נשיאים ממש וכו', וממילא מבואר שאת אבני השוהם והמילואים היה להם מן השמים, ומאחר ולא טרחו ולא עמלו בזה לא היה בזה כ"כ חביבות ומסירות במסירתם למשכן, וכמו שביאר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (בשיחות מוסר ל"ב כ"ב) ע"פ מה שאחז"ל (ב"מ לח.). רוצה אדם בקב שלו יותר מתשעה קבין של חבירו. ופירש"י שהם חביבים עליו ע"י שעמל בהם. והיינו שהעמל שאדם עמל על ממונו מחבב אותו עליו ביותר, ואם מנדב את פרי עמלו, הרי זו הוכחה נאמנה על נדיבות לבו הגדולה. ואף לפי הדעה בחז"ל שהנשיאים אין הכוונה עננים אלא שנשיאי ישראל הביאום, הרי איתא (במד"ר י"ב ט"ז) שנחסר אות משמם (שמות לה, כז) משום נתעצלו מתחילה ולא נזדרזו למסרן, וא"כ היה חסר להם בחיבוב המצוה ובנדיבות הלב, ועל כן זה נכתב אחרון.

[ואולי בזה גופא יתכן לבאר מה שמקשים מה שייך טענה של עצלות על הנשיאים, הרי עיקר העיכוב שלהם היה כי אמרו "יתנדבו ציבור מה שמתנדבין ומה שמחסרין אנו משלימין אותו" (מדרש שם, והובא ברש"י ויקהל שם), וא"כ מה זה שייך לעצלות. אולם אם עיקר הענין בתרומה הוא לא עצם החפצים הגשמיים, אלא תשוקת הלב לנתינה וכנ"ל, י"ל דשפיר שייך טענה שלא נזדרזו להביא מתשוקת לבם^{טז}. ויעויין מש"כ בספרי 'באר צבי' (ח"א עמ' נ"ג) שהנשיאים סברו שהידור מצוה עדיף על זריזות, ובאם ישלימו מה שחסר

^{טז}. ויש להוסיף דמהו המדה כנגד מדה בכך שנחסר אות משמם, כי מאחר ולתת להשראת השכינה זה בעצם לא נתינה להקב"ה, כי הקב"ה לא צריך כלום, אלא דזהו רק זכות לאדם, וכמו שכתוב "ויקחו" לי תרומה, א"כ אין כאן כלל ענין שהם ישלימו "משלהם", וכל עת שהאדם לא נותן, הרי שהוא נשאר חסר, היינו את אותה זכות ועליה רוחנית שניתן לקבל בהיותו מסייע לכבוד שמים. [וע"ד שדרשו חז"ל במדרש ( ) על הפסוק במשלי (כ"ח כ"ב) "נבהל להון איש רע עין, ולא ידע כי חסר יבואנו", נבהל להון איש רע עין, זה עפרון שהכניס עין הרע בממונו של אברהם אבינו ואמר לו (בראשית כ"ג ט"ו) ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא. "ולא ידע כי חסר יבואנו" שחסרו התורה וא"ו, הה"ד (שם כ"ז) וישקול אברהם לעפרון את הכסף, עפרן כתיב חסר. ומקשים, וכי מה איכפת לו לעפרון בכך שהורידו לו אות משמו, ועוד, מהו כאן המדה כנגד מדה שקיבל. אולם הביאור הוא פשוט, שחז"ל לא עוסקים כאן כלל בעונש של עפרון, אלא שהתורה באה להורות לנו שעפרון נשאר חסר מאותה זכות שהיה יכול לזכות בה אם היה נאמן בדבריו לאאע"ה. וכענין זה אנו לומדים כאן בנשיאים שע"ז שלא נתנו מיד נשאר חסרים במעלה. וזהו הרמז בכל שנחסר אות משמם.

אין לך הידור גדול מזה, דהא אחז"ל (סוטה יג): דאין המצוה נקראת אלא ע"ש גומרה, אלא שטעותם היתה כי במידה ולא יהיה חסר כלום יאבדו את כל המצוה, ובכה"ג לכו"ע זריזות עדיף. ועכ"פ מצד הגברא ודאי דהזריזות עדיפא, כי זה מורה על תשוקתו לנתינה וכו"ל].

וכמו כן להנ"ל יש ליישב מה דמצינו במדרש (ויק"ר א' ו'), שמשה רבנו לא תרם כלום למשכן, והיתה נפשו עגומה עליו וכו'. וכבר עמדו המפרשים על השאלה המתבקשת מדוע באמת לא נתן משה מאומה¹⁷. ולהמבואר שכל עיקר הציווי להביא הדברים הנזכרים היא רק להראות החפץ והתשוקה להשראת השכינה, דעל כן היה על בני ישראל להביא דברים שיקרים בעיניהם, אם כן אין ענין זה שייך כלל לגבי משה רבנו ע"ה, כי לגביו לאחר שהיה ארבעים יום במרום, והיה מחציו ומלעלה אלוקים (מד"ר דברים י"א ד'), הרי שלא היה אצלו כל ערך לכסף וזהב. ובאמת שגם עוד קודם שעלה למרום, מצינו (סוטה יג.) שכאשר כל ישראל נתעסקו בביזה, עסק הוא בלקיחת עצמות יוסף עמו. הרי שלא טרח על הממון כדרך שאר בני ישראל. וא"כ בכל אופן שנבאר, ברור שאצל משרע"ה אין בנתינתו זהב וכסף את כל הענין של נדיבות לב כמו שהיה אצל כל ישראל. והרי לפי מה שנתבאר כל עיקר בניית המשכן נעשה דוקא ממה שבא בנדבת לב, וכו"ל, ואם כן אדרבה, אם משה רבנו גם כן יביא דברים למשכן, הרי יהיה מעורב בבנייתו גם דברים שאין במהותם והגדרתם הוראת-נדיבות-הלב, ולפיכך שפיר כל הציווי על תרומת המשכן לא היה שייך לגבי משרע"ה.

ועל פי כל הנ"ל יתכן ליישב עוד קושיה, והוא על מה דאיתא במדרש (תנחומא ט'), והובא ברש"י כ"ה ה', כ"ו ט"ו), שיעקב אבינו ע"ה צפה ברוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר, והביא ארזים למצרים ונטעם, וציוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים. ומקשים, דלכאורה אם צפה הכל ברוח הקודש, מדוע דאג רק לעצי שיטים ולא לדבר נוסף מן הדברים הנצרכים להקמת המשכן. ובפשטות היה אפשר לומר שאין זו קושיה, כי בשלמא כסף וזהב וכו' ידע שיהיה להם כל זה מביזת מצרים, נולא רק ברוה"ק ידע זאת, כי אם גם בקבלה מאת אאע"ה, שהובטח לו זאת בברית בין הבתרים (בראשית טו, יד) "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"¹⁸, משא"כ עצי שיטים שזה הרי לא היה שייך לביזת מצרים.

אך עדיין יש להבין מדוע היה צריך לדאוג לעצי שיטים, והלא אם הקב"ה יצוה אותם לעשות משכן, בודאי ימציא להם גם עצי שיטים, וכפי שהמציא להם לפי שעה את התחש, דאמרינן בשבת (כח:): דלפי שעה נודמן לו למשה ועשה ממנו משכן ונגנו. והכא נמי היה הקב"ה מזמין להם עצי שיטים. ובפרט לפי מה שכתבו התוספות בחולין (פח: סד"ה אלא) שכאשר היו ישראל במדבר היה מצמיח להם. נוכן מבואר במד"ר במדבר פ' חוקת י"ט כ"ו. ובמדרש שה"ש פ"ד עה"פ "שלחך פרדס רמונים" (ד, יג), אמר ר"י הבאר היתה מעלה להם

¹⁷ . וראיתי ביערות דבש (ח"א דרוש ב' ד"ה ובאמת), שהביא מדרש [לא מצאתיו] דפליג בזה, וז"ל שם: ובאמת הכל היה תלוי בהתחלה, וכן היה במשכן, כמבואר במדרש דלא היה אחד מנדב למשכן עד שהתחיל משה ונדב משלו כל הונו ועמדו ישראל ונדבו. עכ"ל.

מיני דשאים, מיני זרעונים, מיני אילנות וכו', וע"ע בילקו"ש ריש חגי כענין זה. וע"ע בדעת זקנים מבעלי התוספות ובפירוש האבן עזרא על הפסוק ועצי שיטים (כה, ה) שכתבו, שסמוך להר סיני גדל יער של עצי שיטים שממנו נטלו בני ישראל לצורך המשכן, וזה דלא כהמדרש דלעיל שהיו להם מיעקב אבינו], ואם כן הדרא קושיה לדוכתא, מדוע הוצרך יעקב אבינו לטרוח בענין העצי שיטים? [וכבר נאמרו בזה ביאורים שונים, ואכ"מ]. ואולם יש לבאר בזה, שמאחר ויעקב אבינו ראה ברוח קדשו שיהיה ציווי על עשיית משכן להשראת השכינה, שזהו דבר נשגב עד למאוד, היה חפץ בכל לבו שיהיה לו גם כן חלק וזכות במצוה זו, וא"כ הרי שמטעם זה גופא היה לו להביא גם שאר דברים הראויין למשכן, ולא רק עצי שיטים.

ואולם להמבואר בכל הנ"ל שהיה תנאי בעשיית המשכן שיש לבנותו דוקא מדברים כאלו שבנתינתם ומסירתם למשכן יש משום נדיבות לב, יש ליישב שפיר, שהנה בכל שאר הדברים שיעקב אבינו היה מביא במיוחד בשביל המשכן, היה נחשב שנמצא אצל בני"י רק בתורת 'פקדון', ולא היה נחשב שיש במסירתם 'נדיבות לב', כי היו רק כשומרים על זה בפקודתו של יעקב. משא"כ עצי שיטים שהיה טורח לגדלם ולקוצצן, שפיר היה שייך על זה בעלות פרטית, ובנתינתם למשכן יש בזה משום נדיבות לב.

בית המשפט / הרב ישי יצחק שרגא, ר"מ בישיבת לב אליהו ומח"ס תורת העובר, ירושלים 'להיות כל איש שורר בביתו' - 'והוא ימשול בך'

כבר ביארנו כ"פ, דכל ענין המגילה הוא מהדורה חוזרת של חטא עה"ד, והמן הוא הנחש שחזר כאן במגילה על מרדכי שהוא גלגול אדה"ר וכמ"ש האריז"ל בכ"ד, וכל זה חזר כאן עד שהמן הרשע קיבל את עונשו כהנחש שנתקיים בו ארור אתה מכל חיית השדה, וכך גם בהמן נתקיים דין ארור המן.

ולפי דרכנו נבין טעם העצה המשונה שיעץ ממוכן זה המן: וישלח ספרים אל כל מדינות המלך, אל מדינה ומדינה ככתבה, ואל עם ועם כלשונו, להיות כל איש שורר בביתו ומדבר כלשון עמו. ותקנה מוזרה זו אינה מובנת, והלא עיקר כוחו של המלך לתקן תקנות וגזירות שיועילו לו ולמלכותו, וכגון להטיל מיסים וארנונה, ומה יתן ומה יוסיף לו למלך מה יעשה האיש בביתו ובחומותיו, עד שנשמע דבר המלך בכל מלכותו כי רבה היא, על גזירה משונה ומוזרה זו.

והברור בזה, דהמן נתכווין לעורר בזה חטא עץ הדעת, שבו נתקללה חוה: ואל אישך תשוקתך, והוא ימשל בך, ולזה גזר אומר, להיות כל איש שורר בביתו, זה כנגד זה. ועם ישראל עוד לא הבינו בדעתם כי כל גזירה משונה זו היא בכדי לעורר עליהם את חטא עה"ד.

ובאמת שמגזירה זו היתה תחילת נפילתו, ונתקיים בו בור כרה ויחפרהו, דהנה כשבא המן לביתו אבל וחפוי ראש, הלך להתייעץ עם אשתו ובניו, וכנאמר: ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו את כל אשר קרהו, ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו, אם מזרע היהודים מרדכי, אשר החלות לנפל לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו. ובגמ' מגילה (טז.) פירשו מה שאמרו לו בני ביתו, כי אילו מרדכי היה בא משאר שבטים, היית יכול לו, אבל אם הוא משבט יהודה ובנימין ואפרים ומנשה, לא תוכל לו. יהודה - דכתיב ביה: ירך בעורף איביך, ושאר שבטים דכתיב בהו: לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך. ע"ש.

וצריך להבין, דאם באמת ידעו אוהביו וזרש אשתו, שאין לו סיכוי לנצח את מרדכי, כיון שהוא משבט בנימין, למה חיכו לו עד שיפול, ושתקו זרש אשתו וכל אוהביו מלומר לו דבר זה עד עכשיו. והלא דבר הוא.

אמנם כ' המפרשים, דכיון שהוא בטפשותו תיקן: להיות כל איש שורר בביתו ומדבר כלשון עמו, א"כ הוא עצמו הידר לקיים דין זה ביתר שאת, ולפיכך אשתו ובני ביתו לא יכלו לומר לו דבר זה, ובור כרה ויחפרהו.

ונמצא שקיבל המן את עונשו מחמת מה שגרם בחטא אדה"ר, שנתקללה חוה: ואל אישך תשוקתך והוא ימשול בך, שכל זה נתגלגל עליו כאן. וע"ע בקונטרס 'גמולו בראשו' [מופץ ב'קונטרסים' שעל ידי מערכת אספקלריא] שנתבאר ענין זה באריכות. ואכמ"ל.

הכי איתמר / הרב איתמר טעפ, מח"ס 'הכי איתמר',

קרית ספר

הפוך בה דכולא בה

ויקחו לי תרומה וגו' (כה, ב)

במדרש רבה כאן בתחילת הפרשה נאמר שכל מוצר ומצרך שאדם קונה יש לו רק את אותו הדבר, "אבל המקח שנתתי לכם יש בו כסף - שנאמר אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף, יש בו זהב - שנאמר הנחמדים מזהב ומפז רב. יש אדם לוקח שדות אבל לא כרמים, כרמים ולא שדות, אבל המקח הזה יש בו שדות ויש בו כרמים - שנא' שלחך פרדס רימונים".

ויש להבין הרי כל הפסוקים הללו הם רק משלים, אבל למעשה התורה היא חומר לימודי, א"כ גם לגבי י"ל שיש לו רק את החומר הזה?

מוכרח מזה שאין זה רק משלים ודוגמאות בעלמא, אלא לימוד התורה הוא כזה שיש בו ממש את כל הבחינות הנ"ל של כסף וזהב שדות וכרמים, בין אם זה רק בעליונים, ובין אם זה אפילו כאן בעולם דאיסתכל באורייתא וברא עלמא, והיא השורש לזהב ושדות וכו', א"כ העיסוק הגשמי בזהב או שדות הוא רק עיסוק בתוצאה.

ונראה מחז"ל שכל המלאכות והמקצועות יש להם קיום בתורה, והוא מה שאמרו שלימוד התורה נקרא בנין ונטיעה ומלחמה וכו', כבסוף ברכות "אל תיקרי בניך אלא בוניך" ובקידושין (ל:): "אפילו האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה", שג"ז אפשר לבאר שאינו רק משל אלא שבלימוד התורה יש בפועל בנין ומלחמה. וכדנמצא בתחילת האידרא בפר' נשא (ח"ג קכז:): "איתכנשו חברייא לבי אדרא מלובשין שריין סייפי ורומחי בידיכון" וכן בכמה מקומות.

ובזוהר בפרשת בראשית (כז). איתא "כגוונא דא אמרו מארי מתניתין, וימררו את חייהם בעבודה קשה - בקושיא, בחומר - בקל וחומר, ובלבנים - בלבון הלכתא, ובכל עבודה בשדה - דא ברייתא, את כל עבודתם וגו' - דא משנה". וברעיא מהימנא (ח"ג קנג.) נוסף "את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך - דא תיק"ו". וכן הוא שם בכמה מקומות (רעיא מהימנא ח"ג רכט:), תיקוני זוהר מד., ובנספח שם קמז., וזוהר חדש ח"ב סג. וסד. וסה:). הרי שהעוסק בתורה הוא גם איש מלחמות וגם בנאי.

ואולי זהו נמי ביאור הפסוק "בי מלכים ימלוכו" (משלי ח טו), שמלבד כל מלאכות הנ"ל יש בה גם אומנות המלוכה, ולכך העוסק בה נחשב מלך.

וכן יש לבאר באופן זה מה שרמזו חז"ל התורה בלחם ויין (ברכות נו. חגיגה יד.). דבש וחלב (חגיגה יג.) ושמן ומים (סוכה נב: תענית ז. וש"ג) אש ועץ (תענית שם), וכן דברי חז"ל דבחוקותי "תלכו" היינו עמל התורה (רש"י ריש בחוקותי), ועל העסק בסודות התורה אמרו

הפוך בה דכולא בה

"ארבעה נכנסו בפרדס" (חגיגה יד:), ועל הפסוק וילך שם יהושע דרשו שהלך בעומקה של הלכה (עירובין סג:), ועל הפסוק וילן יהושע דרשו שלן בעומקה של הלכה (מגילה ג:), שי"ל דכל הני אינם מליצות דהא מה שמפורש בפסוקים הוא "הליכה" או "לינה", הרי שבפועל ממש איכא בתורה פעולה ויצירה של הליכה טיול ושינה.

ועפ"ז אפשר לבאר מה שאמר דוד "חישבתי דרכי" (תהילים קיט נט), שלכל מקום שפנה רגליו הוליכוהו לבית המדרש (ויקרא רבה ריש בחוקותי), ואינו מובן הא אם הכריע בדעת תורתו שצריך ללכת למקום מסויים ודאי שהי' צריך לזה ופטור מללכת לבהמ"ד, א"כ מה מקום להתרשל ממה שצריך לעשות. אך להנ"ל היינו שלגודל מדרגתו חישב ומצא החלק בתורה שיפעל ויועיל למה שצריך בגשמיות ובצרכי ציבור דכלל ישראל, ולכך פנה לבית המדרש ולא להשתדלות הגשמית.

והן הן דברי האור החיים (דברים כו ח) "כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם", שמלבד פשוטו שאם בה ברא עלמא אזי כל הטובות באות מחמתה, וגם היא תכלית ומטרת כל הבריאה, עוד אפש"ל שבעיסקה ולימודה עוסקים בכל טובה שקיימת בעולם.

השבת של מ"י / הרב יחיאל פישל רוזנר, מח"ס 'מנחת יחיאל' ו'השבת של מ"י'

פניני עיון בפרשת השבוע - פרשת תרומה

כה, ב: דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה.

במדרש רבה ריש פרשת תרומה איתא משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו, אמר לו בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תיטלה איני יכול לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תיטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שנאמר ועשו לי מקדש וגו'.

שמעתי בשם המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שאמר דמה דבנמשל הקב"ה אומר ש"לפרוש מהתורה איני יכול", אין זה משום שיש לו געגועין לתורה ולכן אין יכול לפרוש ממנה כמו במשל שיש למלך געגועין לבתו, אלא פשוט משום שאם הקב"ה יפרוש מן התורה אזי אין תורה! כי כל תכלית הלימוד וקיום התורה והמצוות הוא כדי שעל ידי זה נהיה מחוברין ודבקין בקב"ה הוא דרך התורה שקב"ה מקושר בה וכדאיתא בזוהר דקב"ה ואורייתא וישראל חד הוא. אבל אם הקב"ה פורש מהתורה אזי נתפרדה החבילה ח"ו.

ומה שאמרו שם במשל שהמלך אומר עשה לי קיטון אחד שכל פעם שאבוא אכנס שמה, צריך להבין מהו בנמשל, איך לעשות קיטון אחד להקב"ה! בזמן דור המדבר נצטוו לעשות משכן, אבל מה לעשות היום! ואמר המשגיח ר' יחזקאל זצ"ל שזה ע"י אמונה כמה שאדם יותר מאמין וחי באמונה וביראת ה' כל היום, כך יש מקום גדול יותר שהקב"ה ישרה שכינתו בתוכו, וכמובן על ידי זה יזכה לדרגות בתורה יותר מחביריו בזה שיקבל השפעה מהקב"ה מפיו דעת ותבונה בדרגה עליונה. והדרך להגיע לאמונה ויראת שמים זה על ידי תפילה בכוונה ובבקשה האמיתית שיזכה לזה, ואז כאמור יזכה לגדול בתורה וכדאיתא בנדה [ס, ב] דהרבה עשו שקידת התורה ולא עלתה בידן, אלא מה יעשה יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו. ולאמור המכוון הוא "שיהא אדם גדול" ולא סתם על תוספת הבנה ופולפול בעלמא, שלזה כאמור צריך תורה ואמונה בחדא מחתא כדי לזכות לזה, ולכן גם במתן תורה זכו גם לדרגת אמונה גבוהה יותר בקב"ה כדכתיב אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו. [דברים ד, לה עיין שם ברש"י]

וכך שמעתי בשם הגרי"ג אדלשטיין שליט"א למה מתוך כל כך הרבה בחורים למדנים שהיו בישיבה אין כל כך הרבה גדולים, כי לא לומדים מוסר! והן הן הדברים.

*

כה, ב: ויקחו לי תרומה מאת כל איש.

בחיי אדם [כלל ס"ח סקט"ז] כתב שלא יעשה מצוה בחינם אלא יקנה אותה בשכר שלם, כמו שכתוב בש"ב ויאמר דוד לארוונה וכו' ולא אעלה עולות לה' חינם. ובזוהר מחמיר מאד בזה עכ"ל. והוא בזוהר בפרשתנו [דף קכח, א וז"ל במהדורת הסולם] כל מי שרוצה להשתדל להעביר ממנו רוח הטומאה ולהכניע רוח האחר דס"א, מעשה ההוא שרוצה להשתדל בו צריך לקנותו בשכר מלא, שיתן כל מה שמבקשים ממנו בין מעט ובין רב. **משום שרוח הטומאה הוא מזומן תמיד בחינם ובריק ונמכר בלא תשלום**, כי מכריח בני אדם שישרה עליהם ומסית אותם בכמה הסתות לדור עמהם.

ורוח של הקדושה אינו כן אלא בשכר מלא ובהשתדלות גדולה ורבה, ובטהרת עצמו ובטהרת משכנו ובחפץ לבו ונפשו. ועם כל זה הוא צריך ללכת בדרך הישר שלא לנטות לימין ולשמאל, ואם לא, הוא מסתלק ממנו מיד ומתרחק ממנו ולא יוכל עוד להרויח אותו כבתחילה עכ"ד. ומבואר בדבריו חידוש שכדי שיזכה לשלימות והשראת השכינה בעשיית המצוה צריך לטרוח בממון, אמנם גם זה לבד לא מספיק אם לא ישפר דרכיו ומעשיו כראוי לו.

ומו"ר הגר"ש אלטמן שליט"א דן באופן שכבר טרח ושילם כראוי ממון שלם עבור אתרוג וכדומה, ואח"כ הביאו לו במתנה אתרוג אחר מהודר יותר, האם גם כאן שייך החומרא של הזוהר הנ"ל שלא לקיים המצוות בחינם וצ"ע.

*

כה, ד: ותכלת וארגמן ותולעת שני ועיזים.

יש להקשות מדוע לא נכתב כאן ויריעות עיזים כמו שנכתב [בפסוק ה'] עורות אלים מאדמים ועורות תחשים. ויש לומר דהנה רש"י כתב נוצה של עיזים לכך תירגם אונקלוס ומעזי הבא מן העיזים, ולא עיזים עצמן שתרגום של עיזים עזיא. וכתב במשכיל לדוד והא דכתיב "עיזים" סתם, אפשר שהוא ללמד שיהיו טווין מעל גבי העיזים עצמן כדאשכחן שעשו [א"כ אינם יריעות עדיין].

*

כה, י: ועשו ארון.

בתורת משה לחת"ס כאן כתב בזה"ל ועשו ארון ואח"כ ועשית שולחן ואח"כ ועשית מנורה, הנה בצלאל עשה תחילה המשכן ואח"כ הכלים כי אמר להיכן אכניסם. וי"ל לפי דאיתא ברמב"ן דציווי מלאכת המשכן היה קודם עשיית העגל ואז היו בני ישראל בבחינתם ומעלתם יותר ממלאכי השרת וחירות ממלאך המוות, וכלל שהיו למעלה מן הטבע, ואין מפליא אם היה הארון והשולחן עומדים בנס אויר הקודש ולא היה צריך המשכן כדי להכניס בתוכו הכלים, הלא גם אחר החטא בארון שבו היו הלוחות בנס עומדים [מגילה י, ב], ופשיטא שקודם החטא יכולים כל הכלים לעמוד בנס באויר הקודש, אבל בצלאל עשה

המשכן לאחר חטא העגל והיה צריך התלבשות לעשות המשכן כדי להכניס בתוכו הכלים, ויפה הקשה בצלאל אחר החטא היכן אכניסם עכ"ד.

ולכאורה מלשון הקהלת רבה [ז, יא] עה"פ טובה חכמה עם נחלה וז"ל "אמר לו בצלאל משה רבינו מביאין את הכלים ומעמידין אותם באויר, בתחילה יעשה המשכן ואח"כ יעשה הארון", מדהזכיר לו בלשון זה מביאין את הכלים ומעמידין אותם באויר, משמע דשייך אפשרות ומציאות כזו, והיינו לפני חטא העגל כדברי החת"ס, אלא שאנו עכשיו לאחר חטא העגל. אמנם בעץ יוסף שם הגיה את לשון המדרש.

*

כה, כא: ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך.

פירש"י לא ידעתי למה נכפל, שהרי כבר נאמר ונתת אל הארון את העדות, ויש לומר שבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה העדות ארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפורת עליו, וכן מצינו כשהקים את המשכן נאמר ויתן את העדות אל הארון ואח"כ ויתן את הכפורת על הארון מלמעלה עכ"ד.

צריך ביאור למה הייתי סובר שיתן הכפורת קודם ללוחות, א"כ האיך יתן הלוחות לתוכו, ואם תאמר שיצטרך אח"כ לסלק הכפורת וליתן הלוחות בתוכו א"כ הפוכי מטרתא למה לי, וכבר האריכו המפרשים בביאור דברי רש"י.

ומש"ב הרב איתן רוזנר שליט"א שמעתי דהנה בפרשת פקודי אנו מוצאים בכל הכלים חוץ מהארון, שקודם כל הכניסו הכלי לפניו ואח"כ שמו בו את הפעולה שהוא ראוי לשימוש, חוץ מהארון ששמו בו הלוחות ואח"כ הכפורת בחוץ ורק לאחר מכן הכניסוהו לפניו, ולזה בלי שהפסוק כפל שנית ואל הארון תתן את העדות וגו' הוי אמינא דהארון הוא כשאר הכלים דקודם שמים הכפורת עליו [דבלי זה לא מקרי ארון שלם] ולזה פשוט דאחר ששמו הכפורת עליו לא מסלקין ושמים הלוחות בתוכו בחוץ, דהפוכי מטרתא למה לי, אלא מכניסין אותו לפניו כמו שהוא ורק לאחר מכן כשהוא בפנים שמים בתוכו הלוחות שלזה הוא משמש, ולזה כפל שנית לומר דבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן העדות לתוכו ואח"כ יתן הכפורת עליו ורק אח"כ יכניסוהו לפניו וכך עשו עכ"ד. וטעם החילוק בין הארון לשאר הכלים יש לומר דשאר כלים גם בלי שימוש בהם יש עליהם שם מזבח, שולחן, מנורה, משא"כ ארון.

ועיין רש"ש [יומא נג, ב במשנה] וכן במשך חכמה [כאן] דמה דלא בנו ארון בבית שני, משום דלוחות הברית שהיו בארון הם חלק מחלקי הארון ואילו יבנה ארון ולא יהיה בתוכו הלוחות הרי ליה שם ארון וכיון שנגנזו הלוחות הרי אי אפשר לבנות ארון ללא לוחות עכ"ד. מעתה מאחר דבלי הלוחות לא מקרי ארון, שפיר שמים הלוחות והכפורת בחוץ ורק אח"כ מכניסין לפניו כי כן דרך כבוד ועשירות הוא להכניס כלי שלם לפניו, ולא להכניס כלי שאינו שלם ולתקנו בתוכו.

*

כו, טו: עצי שיטים עומדים.

עיינן סוכה [מה, ב] אמר ר' חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י כל המצוות כולן אין אדם יוצא בהן דרך גדילתן שנאמר עצי שיטים עומדים. וכתב המהרש"א [בח"א יומא עב, א] ביאור הלימוד, דלפי פשוטו כפרש"י בחומש שיהו עומדין לא שוכבין זה על גבי זה, לא איצטריך ליה דמוכח מתוך גובה ואורך ורוחב המשכן, גם מתוך האדנים שהיו הקרשים עומדים לא שוכבים זה על גבי זה, אלא שלא יעמידו אותו שלא בדרך גדילתן איצטריך וכן הדין במצות לולב.

והנה רש"י שם פירש [ד"ה כל המצוות] כגון קרשי המשכן ועמודים ולולב והדס וערבה. ובירושלמי [פ"ה מברכות ה"ב] מבואר דגם האתרוג צריך לינטל דוקא דרך גדילתו.

ובספר תורת המצוה [להג"ר אליקים הלוי הורוויץ זצ"ל סימן ה' אות יז] כתב דמשמע דיש עוד הרבה מצוות כיוצא בו שצריך דוקא כדרך גדילתן ופשוט דבהושענא ג"כ צריך כדרך גדילתן, ועיינן במהרי"ו הל' סוכה שכתב **וכן כשמברכין במוצאי שבת בורא עצי בשמים וכן המביא ביכורים למקדש שיהא מניחן כדרך גדילתו וזהו בכלל "כל המצוות כולן דאמר רשב"י", וקצת יש לומר משום דהברכה וההודאה שאנו נותנין להשי"ת הוא על הבריאה ועל שהמציא לנו הכל, ועל כן יש לאחוז בידו כדרך הבריאה וכפי שהמציא לנו [ועיינן שם אות כו סוף הסימן שצידד דהוא הדין מזוזה צריך לקבעה זקופה ולא מושכב וכן ס"ת צריך שיהיו עומדין בארון הקודש [ודלא כיש חולקים], וכן הספרים צריכים להיות בעמידה והיינו דרך גדילתן [אף שאינו מין הצומח שגודל] ר"ל העליון למעלה ולא שוכב עיין שם. וזהו מכלל כבוד המצוה.**

ושמעתי לבאר בפיוט שחיבר המקובל הג"ר שמעון לביא זצ"ל לכבודו דרשב"י בל"ג בעומר "עצי שיטים עומדים לימודי ה' הם לומדים" דרשב"י קאמר דמעצי שיטים לומדים לשאר **כל המצוות שיהיו בעמידה.**

והנה בשפת אמת בסוכה שם כתב צריך לי עיון בעץ ארז דפריה ומצורע אי בעי נמי צריך דרך גדילתן עכ"ל. ולכאורה מאי שנא משאר המצוות דבעי בעמידה דברמב"ם [פי"א ממצורע] כתב דיש מצוה לטהר המצורע, וא"כ בעי נמי בעמידה ומה מקום יש לספק בזה וצ"ע.

ויאמר שמואל / הרב שמואל ברוך גנוט, מראשי ישיבת משאת המלך - אלעד, מח"ס 'ויאמר שמואל'

ושא"ס

רוצה תרומה? - יש תור מסודר!!

*פרשת תרומה ודפיקות בני הישיבות והתתניקיים בדלתות בתינו, מביאים אותנו לעסוק באחת הסוגיות הבערות ביותר בחייו של יהודי: למי לתת קודם את כספי הצדקה ומעשרות הכספים שלנו? * ההורים שמחתנים ילדים, האח האברך שמגלגל גמחיים, השכן שנקלע למצוקה, חסידי נדבורנה מול אברך ליטאי, בית כנסת ספרדי מול בית כנסת תימני, "קופת העיר", "עזר מציון", "לב לאחים", "עזר נישואין", בית הכנסת השכונתי, "איחוד הצלה", ישיבה לצעירים מצוינים, מתיבתא לנוער מתמודד, הכנסת כלה או אחות שלי? & הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א בתחקיר הלכתי מרתק: איפה נשים את הכסף שלנו?

חודש אדר כבר כאן ועכשו ועשרות תתניקיים עליזים ינסו להתרים אותנו כמה שיותר. העיתונים והעלונים מנסים לפתות אותנו בשלל הצעות לתרום את כספי הצדקה שלנו, ואנחנו צריכים לחשב ולחשבן את מעשרות הכספים שלנו בשום שכל. אם למשל אנחנו מרויחים 10,000 ₪ בחודש, אזי מעשר הכספים שלנו יהיה 1,000 ₪. וכעת השאלה היא: להיכן נחלק את האלף שקל? האם לקרובי משפחה עניים או לתמיכה במאבק משפטי של בית כנסת בני-ברקי? האם נתרום את הכסף לכולל בו מקפידים מאד על 'שמירת סדרים' וגורמים שהאברכים ילמדו עוד חצי שעה, או אולי דוקא לכולל שמכבד את לומדיו ולא מטריד אותם על כל רישום וחצי שעה? האם לעניים ונצרכים באלעד, או לעניים ונצרכים בירושלים? האם לנזקקים לכסף או לנזקקים להסעה למוסד תורני, בו הם יאמרו, בזכותינו, 'שמע ישראל' ואולי קופת גמ"ח עדיפה?. האם לבית הכנסת השכונתי בו אנו מתפללים, או דוקא לאלמנות ויתומים בחלק העליון של העיר? האם כספי מעשר הכספים שלנו יילכו לטובת מוסדות תורה או לטובת ארגוני הצלה, רפואה או סיוע למשפחות במצוקה. ישנם כללים ברורים של העדפה במצוות הצדקה ומעשר הכספים, ולמרות שכולם אהובים וברורים, אך ברור שישנם סדרי עדיפויות להיכן כדאי יותר שכספי הצדקה שלנו יגיעו וישפיעו.

במקרים רבים, רבים מידי, לדאבון לב, כספי הצדקות שלנו הולכים למטרות פחות חשובות, רק בגלל שגובי הצדקה שהתרימו בעבורם היו חברים שלנו, מאנ"ש, דומיננטים יותר ופעילים יותר. בעוד שהמשפחות שבאמת נמצאות במצוקה, או הארגונים שבאמת חשוב לתרום להם, אינם כה דומיננטים וצבעוניים. אם נפקח עיניים ונסתכל מסביב, נוכל להבחין בתופעות כאלה, וחבל.

לפני מספר שנים חולקו עלונים של קופת צדקה חשובה, הקוראת לנו לתרום את כספי הצדקה שלנו דוקא לגר צדק. המסר המרכזי בעלון היה שנצטוונו כולנו במיוחד על אהבת

הגר, שהרי חז"ל אמרו שכל העובר ומצער את הגר ומתרשל בהצלתו או בהצלת ממונו או שמיקל בכבודו, מצד שהוא גר ואין לו עזרה, ביטל מצות עשה ועונשו גדול מאד, שהרי בכמה מקומות הזהירה תורה עליו באופן מיוחד.

קראתי את העלון הזה ולמען האמת, ממש התרגזתי. נכון, אין ספק שהתורה חייבה אותנו לסייע לגרי הצדק בכל כוחנו, אבל מכל שורה ושורה שבעלון השתמע שתרומה לגרים היא התרומה החשובה ביותר. מדובר בתרומת ברורה. בהלכה נפסק במפורש שכל יהודי, כהן לוי או ישראל, ואפילו ממזר או נתין, קודמים לגרי הצדק. אם יש לך שקל לצדקה, מולך עומד יהודי עני או גר צדק- היהודי, שנולד בקדושת ישראל, קודם לו!!

נעשה סדר.

כדאי פשוט להעתיק לנו מה שכתב על כך החפץ חיים, בספרו אהבת חסד (ח"ב פרק יט):

"נבוא לבאר את אפן החלקה של מעות מעשר. הנה ידוע שמעות מעשר עקרו הוא לצדקה לחלק לעניים, וקרוביו העניים הם קודמין בזה לאחרים. ואפלו לבניו הגדולים שאינו חיב לטפל בהם- יכול לתן להם מעשרותיו, דכיון שאין להם משל עצמם הוי צדקה גמורה. ואפילו יש יכלת בידו לפרנסם ממקום אחר. ואפלו לאביו ואמו מתר לתת אם הוא עני, אך אם יש יכלת בידו לפרנסם ממקום אחר, אמרו חכמים תבוא מארה למי שמפרנס אביו ואמו ממעות צדקה. ואם קרוביו אינם עניים ומחלקם לעניים אחרים, מהנכון שיהדר לכתחלה לחלקם לעמלי תורה למען יחזקו בתורת ה', כי משמע במדרש שעקר המעשר נתקן בשביל להחזיק לעמלי תורה דז"ל המדרש תנחומא פ' ראה עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר עשר בשביל שלא תתחסר רמז למפרשי ימים [הינו שאותן אנשים עוסקין במסחר] שיפרישו אחד מעשרה לעמלי תורה וגם ע"ז הבטיח הכתוב שבאה ברכה לתוך ביתו של אדם בדכתיב הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת וגו', הינו ע"י שיהיה טרף בביתי יוכלו הפהנים והלוים לעסק בתורת ה' ועבור זה "והריקתי לכם ברכה עד בלי די", כי תקף לת"ח ברכה כמו שאמרו חז"ל [בברכות מ"ב] [וכענין שאמרו בחלין קל"א אין נותנין מתנה לכהן עם הארץ, שנאמר "לתת מנת הפהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה' " וגו']". ואם אינו יכול לחלק את הכל לבעלי תורה, יראה לחלק להם רבם או חצים".

למדנו מדברי רבינו החפץ חיים, שקרובינו העניים, אלו שזקוקים לכספי המעשרות שלנו, הם הראשונים בתור. ההורים שלנו, שצריכים כסף לכלכלת ביתם ו/או לנישואי ילדיהם- הם הראשונים בתור וקודמים לכל קרובי המשפחה שלנו. כך נפסק בשולחן ערוך (יו"ד רנא, ג), ללא חולק.

*

מי ראשון? אבא ואמא!!

הגר"מ גרוס שליט"א כותב (בקונטרסו "מילי דבי הילולא") שלפי המצב בימינו שההורים, אלו שאינם עשירים ואמידים, כורעים תחת נטל הוצאות נישואי ילדיהם, על כן צריכים בניהם ובנותיהם לנהוג בהם מידת הכרת הטוב על כל השפע שקיבלו מהם וטרחו בכל

מאודם להשיאם בכבוד ובאופן שיוכלו לשבת וללמוד בהשקט ובטח. והגר"י בלוי זצ"ל כותב בספרו "צדקה ומשפט" (פה הערה כ"ד) שמן הראוי שהחתן והכלה המקבלים כסף מתנות לנישואיהם, שיתנו לפחות את המעשר מהמתנות להוריהם הזקוקים לכך ונכנסו בעול החובות כדי להשיאם.

יסוד כבודם של ההורים, כותב ה'חובות הלבבות', הוא מטעמי הכרת הטוב, על אשר הביאונו לחיי העולם הזה ודאגו לרווחתינו, כמלאך הטופח על קדקודינו ואומר לנו "גדל".

אין ספק שהאנשים שאנו חייבים להם הכרת הטוב מרובה מאין כמותה, הם הורינו היקרים. והנה בדורות האחרונים צריכים אנו להכיר להם טובה לא רק על עצם גידולינו ועלייתנו ברוח ובגשם, אלא גם על כך שהם רכשו בעבורנו את הדירה בו אנו מתגוררים, איש איש לפי השתתפותו וחלקו, וגם על הוצאות הנישואין הכבדות, שהוטלו על כתיפם. רבבות אברכים נותנים את כל כולם, הון ודמים, תרתי משמע, לילדיהם, כדי שיקימו בית נאמן בישראל, בקלות ובנינוחות כפי האפשר. הורים רבים כורעים תחת נטל החובות העצומים, שנלקחו רק משום שאנו, בניהם ובנותיהם, נשב בהשקט ובבטח, נהנים מפירות חובותיהם, פריסת התשלומים והמשכנתאות שהם נטלו על עצמם, ברוב אהבתם אותנו וכדי שנוכל לשקוד על דלתי תורה ללא דאגות.

אין ספק שכולנו מוקירים ומכירים להם טובה נצחית, אך ביכולתנו גם לסייע להם ולהוכיח בפועל שאנו מכירים טובה.

לכל יהודי, גם לאברכים מעוטי יכולת, שחיים בצניצום וללא רכישת שום מותרות מיותרות, ישנם כספי 'מעשר כספים'. ישנו נידון בהלכה כמה מכספי מעשר הכספים ניתן להפריש לבני משפחה קרובים, אך חלק מכספי המעשר בודאי אפשר להעניק לקרובי משפחה הזקוקים לכך. והנה טוב יעשו הבנים והחתנים אם יתנו לפחות חלק מכספי 'מעשר הכספים' שלהם להוריהם הכורעים תחת נטל רכישת נישואי יתר הצאצאים. כך יקלו, ולו במקצת, על דאגות ההורים, שסייעו להם עצמם מספר שנים קודם לכן, כדי לרכוש דירה ולהינשא בכבוד.

כאשר ההורים זקוקים ממש לכסף, נפסק בשו"ת חתם סופר (יו"ד רכ"ט) שהילדים חייבים לתמוך בהוריהם ולתת להם את כל מחסורם. ואם אין לילדים מספיק כסף משלהם, צריכים לתת להם את כל כספי הצדקה ומעשר הכספים שלהם להוריהם, ונתינת צדקה ומעשר כספים להורים קודמת לכל העניים האחרים. ולמרות שנפסק ש"כיבוד אב-משל אב" והבן צריך לכבד את הוריו מכספי ההורים ולא מכספו שלו, אך זה לא נאמר במקרה זה, בו הבן נותן את הכסף מכספי הצדקה שלו ולא מכספי התקציב השוטף שלו, והוא אינו מפסיד מכך דבר, כיון שהרי את כסף זה היה נותן בכל מקרה לעניים ונצרכים, ואם כן, עדיף שיתן אותם להוריו.

החיי אדם (חלק א כלל סז) כותב שאם אביו צריך כספי מעשר, אז "אסור ליתן צדקה לעני אחר, שאביו קודם לכל אדם!!"

מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א (שו"ת תשובות והנהגות ח"ג רפ"ו) דן בענין בהרחבה והוא מסכם וכותב: "אם האב זקוק לעזרה, אזי אפילו יש לפני הבן מקרי צדקה חמורים יותר, חייב לתת את כל כספי הצדקה שלו כדי לעזור לאביו, מכח מצות עשה של כיבוד אב", ומוסיף הגר"מ שטרנבוך: "וכשעושה כן, אסור לו לספר לאביו שזה מעות צדקה, כיון שבזה יגרום לעגמת נפש לאביו כשישמע שמקבל צדקה, והבן חייב רק להנעים לאביו ולא לגלות לו שהכסף בא מכספי הצדקה שלו, ואם הבן יכול להחזיק את אביו בכבוד מכספו שלו, לא יקח לזה ממצות צדקה, ותבוא מארה למי שמפרנס את אביו ממצות צדקה שלו (כפי שפסק הרמ"א)". (וראו עוד שו"ע ורמ"א יו"ד רמ, ה ובשו"ת צי"א ח"ט סי' א ובס' לרעך כמוך פ"ב, בש"ך יו"ד רמט ס"ק ג ובשו"ת מהרי"ל סי' נד ולקט יושר ח"ב עמ' 37 בשם ר"י אופנהיים, והובא בכנה"ג יו"ד רנא הגב"י כג).

חסיד ויזניץ צריך לדאוג, קודם כל, לחסידי ויזניץ!!

ההורים שלנו, ברוך השם, סיימו לחתן את כל הילדים או שהם מסודרים כלכלית. למי ניתן את מעשר הכספים שלנו?

השולחן ערוך והרמ"א, שני הפוסקים שכולנו כולנו מצייתים להוראותיהם, מסדרים לנו רשימה מאד מסודרת ומדוייקת של סדרי חלוקת כספי הצדקה שלנו. הנה ההלכה כמות שהיא, מבלי שהוספתי עליה מילה אחת, כפי שהובאה בשולחן ערוך (יו"ד רנא, ג). (רק שניקדתי אותה, שיהיה יותר קל לקרוא...):

"הנותן לבניו ובנותיו הגדולים, שאינו חייב במזונותיהם, כדי ללמד את הבנים תורה ולהנהיג הבנות בדרך ישרה, וכן הנותן מתנות לאביו והם צריכים להם, הרי זה בכלל צדקה. ולא עוד אלא שצריך להקדימו לאחרים. ואפילו אינו בנו ולא אביו, אלא קרובו, צריך להקדימו לכל אדם. ואחיו מאביו קודם לאחיו מאמו. ועניי ביתו קודמין לעניי עירו, ועניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת. והקבועים בעיר קרויים עניי העיר, והם קודמין לעניי אחרים הבאים לשם ממקומות אחרים. ויושבי ארץ ישראל קודמין ליושבי חוצה לארץ". וכתב הרמ"א: "פרנסת עצמו קודמת לכל אדם, ואינו חייב לתת צדקה עד שיהיה לו פרנסתו ואח"כ יקדים פרנסת אביו ואמו, אם הם עניים, והם קודמים לפרנסת בניו. ואחר כך בניו, והם קודמים לאחיו, והם קודמים לשאר קרובים, והקרובים קודמים לשכניו, ושכניו לאנשי עירו, ואנשי עירו לעיר אחרת".

המסר ברור מאד. בחלוקת כספי הצדקה ומעשר הכספים שלנו עלינו להעדיף את המעגלים הקרובים אלינו, משם למעגלים קרובים פחות, ומשם למעגלים רחבים יותר. ככל שהנצרכים קרובים אלינו יותר - כך עלינו להעדיפם יותר אלינו.

הורים, בנים ובנות, (לפי כל הדעות, ניתן לסבא ולסבתא לסייע בפרנסת הנכדים הקטנים והגדולים מכספי מעשר, ואפילו בנכדים הקטנים יותר מגיל שש - פתחי תשובה אבהע"ז סימן ע"א, שבט הלוי ח"ה סימן קל"ג). אחים, אחיות, שאר קרובי המשפחה, ומשם לשכנים. כן כן, אם השכנים שלנו מתחתנים ילדים וצריכים כסף, עלינו לתת להם את כספי הצדקה ומעשרות שלנו. אחריהם השכנים בבניין הסמוך, ברחוב וכן הלאה. הרבנים שלנו קודמים

ליתר תלמידי החכמים, עניי עירנו קודמים לעניי אחרים ובני ישיבה הלומדים בעירנו קודמים לעניי העיר האחרים, שאינם לומדי תורה, ובכלל, כפי שהבאנו בתחילת דברינו, נתינת מעשרות לתלמידי חכמים ועמלי תורה עניים הינה המעלה הגבוהה ביותר במעשר כספים. יתום קודם לאלמנה בסדרי הקדימה וישנם שכתבו שככל שליבו של העני והנוקק נשבר ונדכה יותר, כך קודם הוא לאחרים שאינם כה מדוכאים ועצובים.

בעבר שאלתי את מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל מי נכללים בגדר "עניי העיר" ומהו המושג "עיר" לענין "עניי עירך קודמים". האם הרשות המוניציפאלית היא הקובעת? - הצביע הגר"ח זיע"א על דברי ה"ביאור הלכה" (סימן תס"ח ד"ה וחומרי), הכותב שהגדרת קהילה היא שיש לה מנין קבוע, בתי כנסיות, מורה צדק ומקוה טהרה. רבי חיים קניבסקי דימה את שני הענינים ואמר שבגדר "בני העיר" לענין "עניי עירך" נכללים במיוחד כל הזקוקים לצרכי הקהילה, אליה אנו משתייכים.

אז בקדימות בצדקה ל'עניי העיר', עלינו להקדים את חברי קהילתנו או החסידות והקבוצה אליה אנו משתייכים, על פני עזרה לקהילות אחרות. כן כן, חסיד טשרנוביל צריך לסייע לחסידי טשרנוביל (לפחות המתגוררים בעיר, אם כי יתכן מאד שגם לאלו שאינם מתגוררים בעיר), לפני שהוא יסייע לקופת הצדקה של העיר. אברך ליטאי מקהילת 'דרך החיים' צריך לסייע קודם כל לחברי קהילתו, ורק לאחר מכן לחברי קהילת 'דגל התורה', ולקהילת 'דגל התורה' הוא צריך לסייע לפני שיעזור לחסידי ויזניץ'. מתפלל בבית הכנסת 'עוד יוסף חי' צריך לסייע קודם כל לחברי קהילתו שלו, וכן הלאה. אלא אם כן הנצרך הספרדי הוא חבר יותר טוב שלי מהנצרך הליטאי. אם בקהילה הליטאית, אליה אני משתייך, יש יהודי שאני לא בקשר קרוב איתו, ואילו שכני התימני או החסיד או המרוקאי-נמצאים איתי ביחסי שכנות טובה, ברור שעלי להקדים אותם על פני חבר קהילתי. וכך הלאה והלאה.

בעוד ששמאלנים יפגינו תמיד בעד הפליטים מרואנדה, יעזרו לפליטי רעידת האדמה בהאיטי, אבל לא יעזרו למשפחות במצוקה בשדרות או בכרמיאל, הרי השקפת התורה הפוכה לגמרי. חז"ל מדגישים שהזהות, החסד האמיתי, מתחיל בבית. הגמרא בסנהדרין מגדירה זאת במשפט אחד נפלא: "האובה את שכניו, והמקרב את קרוביו, והנושא את בת אחותו, והמלווה סלע לעני בשעת דוחקו - עליו הכתוב אומר 'אז תקרא וה' יענה'". חסד וצדקה, חיבור וקירבה, צריך לחפש קודם כל במעגל הקרוב ביותר אלינו.

כך מצאנו בהנהגת החסד של רות, אמא של מלכות, שהיתה סמל לחסד בעם ישראל, וכדברי בועז לרות: "ברוכה את לה' בתי גדול חסדיך האחרון מזה הראשון".

רות לא הקימה מפעל חסד, בית תמחוי לנזקקים וכדומה, אלא היתה נאמנה לחמותה, למרות שחטאה ויצאה מארץ ישראל ונענשה. רות היתה נאמנה לבעלה להקים לו שם עם בועז הזקן ("לבלתי לכת אחרי הבחורים אם דל ואם עשיר") למרות שבעלה הראשון חטא בכך שהתחתן עמה בהיותה מואבית, כל זה לא מנע ממנה להראות מחויבת עצומה למשפחתה ולבעלה ומחמת זה הוכתרה לסמל של בעלת החסד בעם ישראל. קודם כל

תדאג להוריק, לילדיך הנשואים, לאחיק ואחיותיק ובני משפחתך, אחרי זה לכל הסביבה, לכל תושבי העיר בה אתה גר, ואחרי זה- לכלל 'כלל ישראל'. אל תתחיל בדאגה לחתולים או לסודנים....

היכן נמקם את ארגוני ההצלה בתמיכות שלנו?

רמקול עובר ברחובה של עיר ומבקש את עזרת הציבור לתרום כסף למען חולה במחלה הנוראה, השם ירחם. זה הזמן לפתוח את הכיסים. הצלת נפשות קודמת לכל המטרות האחרות ואפילו להחזקת תלמוד תורה. כך נפסק במפורש בשולחן ערוך וברבים מספרי הפוסקים. לכן כשמבקשים מאיתנו לתרום להשתלת לב או כליה, להטיס חולה לחו"ל, לפדות שבוי שנשקפת סכנה לחייו או לתרום לעני שאין לו אוכל ועלול לגווע מרעב, הם אכן קודמים לכל הצרכים האחרים.

גם כאן יש מקום להסתייגות. כאשר מדובר בפדיון אסיר מבית כלא ישראלי, לא מדובר כלל בפיקוח נפש. גם מחבלים איזמים ונוראים, רוצחי יהודים, שוהים בכלא הישראלי ללא שום סכנת חיים. בישראל לא נשקפת, בדרך כלל, סכנת חיים לאסירים, ו"פדיון שבויים" הכוונה לפדות שבוי הנמק בכלא במדינות העולם השלישי או בארצות ערב, כמובן. גם כשאנו שומעים על חולה אנוש שהוטס לחו"ל, עלינו לשאול: האם החולה לא יכול להיות מטופל בארץ? האם במקרה שלו, אין רופאים מומחים שיוכלו לטפל בו כיאות? אם מומחי רפואה, כמו הרב פירר, הרב בני פישר ודומיהם, מסכימים שכן, החולה הזה, רחמנא ליצלן, זקוק לטוס דווקא לחו"ל כדי לנתחו, עלינו להעמיד בראש סולם התרומות שלנו את הוצאות האישפוז והניתוח שלו, גם אם מדובר במאות אלפי דולרים.

האם תמיכה בארגוני הצלה, כמו מד"א, "הצלה" ו"איחוד הצלה", נחשבים לראשונים בסולם העדיפויות של התמיכה בצדקה? אינני יודע. מצד אחד, הם מצילים מאות מאות נפשות בשנה. הסטיסטיקה קובעת שארגוני ההצלה מצילים חיים בכל יום ויום. אך מצד שני, לא מדובר בפיקוח נפש העומד כעת על הפרק, אלא תמיכה בפיקוח נפש עתידי, הנשען על מקרים בעבר. הפוסקים כתבו שפיקוח נפש עתידי אינו נחשב לפיקוח נפש עכשוי, ולכן אינני יודע היכן למקם את מיקום התמיכה (החשובה, ללא ספק) בארגוני ההצלה השונים, בסולם העדיפויות שלנו.

החזקת תלמוד תורה, כמו לתמוך באברכי כולל, בחורי ישיבה ובתלמוד תורה, קודמת לבניית בית הכנסת ולצדקה לעניים שלא נשקפת סכנה לחייהם. התלמוד הירושלמי מספר שרבי חמא התפאר באבותיו שבנו בית הכנסת בלוד ורבי הושעיה השיב לו שיותר טוב היה אם היו נותנים את הכסף לתלמידי חכמים שרוצים לעסוק בתורה. כך נפסק בשו"ע (סי' רמט סעיף טז). מטעם זה נפסק בשולחן ערוך (סי' רנט) ש"צדקות שהתנדבו לצורך בית כנסת יוכלים בני העיר לשנותם לצורך בית המדרש או תלמוד תורה, אבל לא מתלמוד תורה לצורך בית הכנסת", שמותר לשנות לדבר שיש לו דין קדימה ולא להיפך. וכל שכן שתלמוד תורה קודם לצדקה לעניים, שהרי נפסק בשו"ע שאף בנין בית הכנסת עדיף מצדקה לעניים, וכן כתב החכמת אדם (כלל קמב, ז).

רבי אליהו מן שליט"א שאל את מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל את השאלה הבאה: הבנים של הנגיד הנודע הרב רייכמן שואלים: אחרי הסתלקות אביהם, יש להם הצעות רבות לעשות לעילוי נשמתו. הם יודעים כי אביהם בעל הצדקה הגדול, רצה תמיד לתת להיכן שבאמת חשוב לתת. והם בבקשה מיוחדת לדעת מה היא הדרך אשר ילכו בה. האם לתרום לגמ"ח, שצדקתו עומדת לעד, לתרום לאלמנות ויתומים. או לתרום לתורה, להחזקת תורה, או לתת בנין שיהיה קיים תמיד. או לתרום לישיבות או כוללים. והאם יש מעלה בכולל שלומדים משניות בעיון כגון 'טהרות', או דבר אחר שלא הוזכר כאן?

השיב לו מרן הגר"ח זצ"ל כך: העיקר לתת לתורה. תלמוד תורה כנגד כולם. ולתת גם לדברים של מצוות. ואינני יכול לומר להם לפרטים - כמה אחוזים לזה וכמה לזה, זאת הם צריכים להבין לבד. והוסיף הגר"ח קניבסקי זצ"ל: החזקת תורה קודם להקמת בנין של תורה, וישיבות וכוללים - הם שווים מצד ההלכה.

ולשאלתם אמר הגר"ח קניבסקי כי יש גם מעלה בתמיכה בכולל שלומדים משניות 'טהרות', כי עוסקים בדבר שלא כולם עוסקין בו.

נחלקו האחרונים אם החזקת תשב"ר (חיידר) קודמת לתמיכה בתלמידי חכמים (אברכי כולל), או שתלמידי חכמים קודמים לתשב"ר. מצד אחד אמרו חז"ל שלימוד התורה של תינוקות של בית רבן חשובה יותר מלימוד התורה של האמוראים, מכיון שאין בהם חטא, ומצד שני כתוב □ אוהב □ שיערי ציון מכל משכנות יעקב □ ואמרו חז"ל שיערי ציון הם השערים המצויינים בהלכה, שהם חשובים ביותר. האגרות משה (יו"ד ח □ ג סי □ צד) מסביר שביותר צריך בעלי הוראה, ואם יש כבר בעלי הוראה, תינוקות של בית רבן קודמים. ולכן, יש להקדים לפרנס מורי הוראה או אברכים שלומדים הוראה, ואחר כך יתנו לתינוקות של בית רבן ואחר כך לכל ישיבה. לעומת זאת, המהר"י אסאד זצ"ל (שו"ת מהרי"א יו □ ד סי □ שטו ובח □ ג סי □ רמג) כתב שכל החזקת תלמיד חכם קודמת להחזקת תשב"ר, כיון שתלמידי החכמים יגעים בתורה. יש על כך מספר דעות בספרי ההלכה.

נחלקו הפוסקים האם בניית בית כנסת והחזקתו קודמים לצדקה לעניים שלא נשקפת סכנה לחייהם, או שעניים קודמים לבית הכנסת. דעת הערוך השולחן היא שאם חסר בית כנסת בעיר (כגון שאין מספיק מקומות לבני העיר בבתי כנסת הקיימים, אבל לא כשחוג מסוים וכדומה מעוניין בבית כנסת נפרד), או שחסר כסף להחזקת בית הכנסת והציבור זקוק לו, יש להעדיף את בית הכנסת לכל הדעות. לכן אם חסר כסף להחזקת בית הכנסת רשאים הגבאים לפרסם שאין לתרום לעניים שבאים לבקש כסף בבית הכנסת, על חשבון הצדקה לקופת בית הכנסת (בספר צדקה ומשפט מסתפק האם הגבאים רשאים למנוע את העניים מלהתרים בבית הכנסת, בטענה שאין להם מספיק כסף כדי לתחוק את בית הכנסת. אמנם פשוט לו שהגבאים רשאים לפרסם שלא יתנו צדקה על חשבון התרומות להחזקת בית הכנסת). מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל כתב שבמקרה הפוך, שהעניים זקוקים לדברים בסיסיים, אף שלא נשקפת סכנה לחייהם, וכגון שאין להם כסף לחתן את ילדיהם בצורה מינימלית, ובית הכנסת זקוק רק לשיפוץ שאינו הכרחי, עדיף לתרום לעניים לכל הדעות.

בשנות שבט הלוי (ח"ט סי' קצט) כתב שבנין בית הכנסת עדיף מצדקה לעניים רק במקום שאין בית הכנסת כלל, אבל במקום שיש בית הכנסת, אלא שכל חוג וקהילה רוצים בית כנסת נפרד, צדקה לעניים קודמת. עוד חידש הגר"ש וואזנר זצ"ל שבזמנינו מצוי שמשתמשים בבתי כנסיות עבור כוללים או לסדרי קביעות עתים בערב ולשיעורי תורה, וממילא יש בית הכנסת גדר של החזקת תורה ואם כך, תרומה לבית כנסת נחשבת לתרומה להחזקת תורה, הקודמת בתמיכה בעניים שיש להם מה לאכול.

אם קיבלתי סטירה, כנראה המצב קשה

מספר רבי יוסף מוגרבי שליט"א: בירושלים לפני שנים, היה גבאי צדקה חשוב, ופעם בערב שבת הגיע אליו יהודי עני וביקש כסף לשבת. אמר לו הגבאי: "הרי אתמול חילקתי כסף לעניים לשבת, וגם אתה קיבלת כסף, ומדוע אתה מגיע היום לבקש?".

החל אותו עני לצעוק עליו: "וכי הכסף הוא שלך? הרי זה כסף של צדקה, ומדוע אינך נותן לי?". הגבאי שתק והלה ממשיך לצעוק, עד שלבסוף, כאשר ראה שהגבאי אינו משיב לו דבר, נתן לו סטירה מצלצלת. או אז אמר הגבאי לאותו עני: "לך לפלוני ואמור לו, שאת הכסף שהוא רגיל לתת לי בכל תחילת שבוע, שיתן לך".

הנוכחים שראו את חוצפתו של אותו עני ואת הבלגתו של הגבאי, תמהו ושאלו: "יכולים אנו להבין שלא השבת לו על דבריו המחוצפים, ולא אמרת מאומה על המכה שנתן לך, אבל מדוע הסכמת בסופו של דבר לתת לו כסף, אף שהוא קיבל אתמול?".

השיב להם הגבאי: "אם אדם מגיע למצב כזה שהוא נותן לי סטירה, זו עדות לכך כי מצבו הכספי אכן קשה ביותר ואין לו כסף לשבת, לכן הייתי חייב לתת לו כסף...".

הלקח מהסיפור הזה ברור. לפעמים לא צריך ללכת רק "לפי הספר". המאמר שקראנו זה עתה, מדבר על סדר הקדימות בצדקה בקיום כלליים, אך כמובן שהכל לפי הענין והזמן, העיתוי והנושא. צריך לזכור שבסופו של דבר, כל צדקה חשובה, ולא יתכן שנתרום את כל הצדקה רק לאלו שבמרומי סולם הדרגות, כי אז כולם יתרמו רק למקרים דחופים של פיקוח נפש או לישיבות וכוללים ולא יתרמו לנושאי צדקה וחסד אחרים. לכן כדאי תמיד להתייעץ עם תלמיד חכם פיקח.

בדלת עומד מתרים ומספר סיפור מצוקה, ללא מכתב של רב או עסקן מוכר. אינני בטוח שהוא נזקק או מתחזה. האם עלי לתת לו צדקה?

לא ולא. אין מצוה לתת כספי צדקה לרמאים, שאינם עניים באמת והם משתכרים יותר מאיתנו וחיים ברמת חיים גבוהה משלנו. אין חובה גם לתת צדקה לאנשים מפוקפקים, וישנם הגדרות הלכתיות ברורות ביותר מהי צדקה.

ואולם בכל זאת, כדאי לקרוא גם את הסיפור הבא, אותו שמעתי מידידי הרה"ג רבי אהרן גינוער, (גיסו של הגר"ט בלוי שליט"א, ר"מ בישיבת 'משאת המלך' ורב קהילת 'דגל התורה' בעירנו): "פעם נסעתי במונית עם הגאון המופלא רבי משה שפירא זצ"ל. הרכב עצר ברמזור ואל הרכב ניגש בחור תמהוני, שנראה ברור שאינו שפוי, (ודוקא באשמתו...) והושיט את

ידו לקבלת נדבה. רבי משה פשפש בארנקו, שלף שטר כסף ונתן לו. "ילמדנו רבינו", שאלתי "הרי ברור שהבחור הזה ישתמש בכסף הזה לצרכים פסולים. אם כן, מדוע הרב נתן לו צדקה?".

רבי משה שפירא זצ"ל השיב: "כשאנו נותנים צדקה לילדים של הקב"ה, בלי לחקור ולשאול שאלות, גם הקב"ה מתנהג איתנו כך ונותן לנו בלי לחקור ולשאול עלינו שאלות... ולסיום: אם אנו סבורים ש"אין לנו כסף והצדקה תחסר מהמשכורת שלנו", כדאי שנוכור את דברי הטור בהלכות צדקה, המצטט את דברי הגמרא, האומרת שאם אתה רוצה למלוח ממונך שיתקיים, עשה ממנו צדקה וחסד. וכתב הטור: "אל יעלה בלבך עצה לומר איך אחסר ממוני ליתנו לעניים? כי יש לך לדעת שאין הממון שלך, אלא פקדון לעשות בו רצון המפקיד, וזה רצונו שיחלק לעניים ממנו... ועוד כי הדבר בדוק ומנוסה כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו, אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד".

כתב הרמב"ם (הלכות מתנות עניים פ"י ה"ב): "לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר רע ולא היזק נגלל בשביל הצדקה, שנאמר "והיה מעשה הצדקה שלום", מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל מצטט בספרו דרך אמונה (מתנו"ע פ"י) את דברי המדרש, הכותב ש"פתח שאינו פתוח לצדקה, פתוח לרופא", והוא מצטט את דברי הטור, הכותב ש"צדקה דוחה את הגזרות הקשות וברעב תציל ממות, כאשר אירע לצרפית, בשביל עוגה קטנה שנתנה לאליהו".

--- ושתמיד נזכה להיות מהנותנים ולא מהמקבלים.

*

מיהו אינטלקטואל?...

יום שני השבוע. יום שגרתי בישיבה לצעירים. הדיון: סוגיית 'שכוני גוואי'. בבא בתרא כט- ל. ראובן, בעל הקרקע הראשון ('מרא קמא'), טען לשמעון, שהחזיק בדירתו במשך 3 שנים, שהדירה שלו. טען לו שמעון ('המחזיק'): "ישבתי בדירה 3 שנים, מבלי שבאת אלי בטענות. לא מחית 3 שנים? הפסדת את טענת בעלותך. אחרי 3 שנות ישיבה בדירה, אינני חייב לשמור את מסמכי הרכישה על הדירה".

טען לו ראובן: "לא מחיתי?! הרי נכנסתי לדירה בכל יום ועברתי דרכה לדירה הפנימית שבבעלותי!".

על מי מוטלת חובת ההוכחה? האם ראובן, שאין ספק שהוא בעל הדירה הראשון, צריך להוכיח שעבר בכל יום בדירה בה התגורר שמעון, או שמעון הוא זה שצריך להוכיח שראובן לא עבר בדירתו בכלל?

והשיעור ממשיך. ראובן מגיע למחות על חזקת שמעון בדירתו 3 השנים האחרונות. שמעון טוען: "ישבתי כאן 3 שנים. איפה היית עד עכשיו?". טוען ראובן: "גרתי באוסטרליה 3 שנים. לא יכולתי להגיע ולבדוק את הנכס שלי". מביט בו שמעון וטוען: "לא דובים ולא יער. ראיתי אותך כאן בארץ בשנה- שנתיים האחרונות".

על מי מוטלת חובת ההוכחה? האם ראובן, שאין ספק שהוא בעל הדירה הראשון, צריך להוכיח שהיו לו אילוצים טכניים ולכן לא ערער על בעלות שמעון בדירה, או ששמעון הוא זה שצריך להוכיח שראובן היה באזור במהלך שהותו שלו, שמעון, בדירה?
ורגע, מדוע כניסתו של ראובן לדירה בה מתגורר שמעון, נחשבת בכלל לערעור על בעלות המתגורר בדירה?

בני תשחורת צעירים בישיבה קטנה, בגילאי 14-17, דנים בלהט הנושא. מגיד השיעור מסביר אפשרות אחת בביאור שתי הדעות שבסוגיה, והבחורים הצעירים מתווכחים, לא מסכימים, מקשים, מתפרצים, מעלים רעיונות אחרים. הר"מ מביא עמדה נוספת, ושוב-ויכוחים, קושיות ותירוצים. הר"מ מגיע מוכן לשיעור. הוא הכין אותו במשך זמן ממושך באישון ליל. אך הצעירים לא מוותרים, מחדדים, שואלים, לא מתביישים להתווכח, לדון ולנסות, כל הזמן, להגיע לחקר האמת.

כמובן, זאת תורתנו הקדושה והטהורה, אש דת למו. תורתנו הקדושה שעליה נאמר בווהר הקדוש שהקב"ה הסתכל בה ולפיה ברא את עולמו. כל מילה בתורה היא שם משמותיו של הקב"ה. אך בנוסף לכל זאת, מדובר בסוגיות משפטיות ראשונות במעלה. סבוכות ועמוסי הגדרות.

רבבות ילדים, מכתה ג' בחיידר, בגילאי ישיבה קטנה, ישיבה גדולה, כולל-אברכים, ועד יציאתם מהעולם, עסוקים בסוגיות משפטיות עמוקות. הם דנים בכובד ראש בסוגיות של קנין ובעלות, מוחזקות קניינית, דיני נזיקין ותשלומים, ירושות, חיובי קנסות ונושאים בין שכנים, זכויות עובדים ודיני פועלים. כל ילד חרדי, מגיל תשע בערך, מתעסק כל הזמן בלימוד אינסטנטיבי של כל הנושאים שכל שופט בבית משפט, עסוק בו בפסיקותיו.

השיעורים בישיבה אינם סדרת הרצאות, בו הפרופסור מוסר חומר והתלמידים פולטים אותו על המחברת ואחר כך מוציאים אותו מתאי המוח במבחני התואר. השיעורים בכל ישיבה מבוססים על סיעור מוחות כללי. מוסר השיעור מציג את הנתונים, את מהלך הסוגיה וצדדיה, מעלה נידון ומציג את עמדת פרשני הגמרא, דעת הרשב"א מול דעת הרמב"ן, הסבר ה'קצות החושן' למול פרוכותיו של ה'נתיבות המשפט', והתלמידים עצמם מנסים את כוחם, מקשים, פורכים, מתווכחים, מעלים סברות למדניות בעומקי הנושאים המשפטיים הסבוכים, עד ש'מיניה ומיניה מרווחא שמעתתא'.

כל ר"מ ומוסר שיעור משתוקק שהבחורים שיושבים לפניו, יתווכחו איתו, לא ירפו, ינסו לסתור את דבריו ויביעו עמדה הפוכה. ככל שהמאזינים מעורים יותר, חיים את הנושא ומתפלמסים עליו, ב'ריתחא דאורייתא', כך השיעור הוא טוב יותר. כל ישיבה וכולל אברכים הוא, בעצם, מקום בו מלבנים את כל הסוגיות המשפטיות לעומק ולרוחב, עם מטען אדיר של ידע כתוב, בתוספת העמקה וירידה להגדרות סבוכות ודקות.

*

מחולל הדיקטורה השיפוטית, השופט לשעבר אהרן ברק, קיבל דוקטור לשם כבוד מאוניברסיטת מישיגן, מאוניברסיטת ייל, מאוניברסיטת אוקספורד, מאוניברסיטת בולוניה.

מאוניברסיטת יורק בקנדה, אוניברסיטת טורונטו, מאוניברסיטת רומא טור ורגאטה, אוניברסיטת ברנדייס, מאוניברסיטת הארטפורד, מאוניברסיטת המדינה של ניו יורק באלבני והיברו יוניון קולג'. ברק הוא גם חבר באקדמיה האמריקאית לאמנויות ולמדעים ובאקדמיה האיטלקית למדעים.

לכאורה, אדם כה משכיל, בקי גדול בספרות משפטית, המשמש כנשיא בית המשפט העליון במדינה היהודית היחידה בעולם, צריך להיות בקי בחומרים של המשפט היהודי. ברק מדבר כל העת על האיזונים שבין ישראל היהודית לזו הדמוקרטית. הוא כמובן סבור שידה של הדמוקרטיה גוברת על החלק היהודי. דעתנו שלנו ידועה כמובן להיפך. אבל אין מצופה יותר ממשפטן כה רחב אופקים, לדעת לפחות את כל בבא קמא בבא מציעא ובבא בתרא בעל פה, כמובן חלקים נרחבים מ'חושן משפט', ובודאי לרכוש ידיעה מקיפה ב'קצות החושן', 'נתיבות המשפט' ו'שערי יושר'. מה יותר ברור מכך שמשפטן ישראלי בעל שם עולמי, ילמד לעומק את 'מערכת הקניינים' של רבי שמעון שקופ. הלא כן?!

ואז פרצה המערכה על כוחו של בית המשפט. ברק, כמחולל הדיקטטורה המשפטית, ניצב כאריה בשער, והחל בסדרת ראיונות, כולל כאלו הפונים למגזר החרדי. ברק, שתמיד ישב בהיכלי השן, מביט עלינו, האזרחים הנבערים, מלמעלה, קיפל את שולי גלימתו וירד אל העם.

בסיום של ראיון עיתונאי, התבקש ברק להניח תפילין. הוא הניח אותם, קרא 'שמע ישראל', ואז נתקע.

נשיא בית המשפט הישראלי לא יודע בעל פה את פרשה ראשונה של קריאת שמע.

המראיין אמר לו "ואהבת", וברק חזר: "ואהבת". האיש ממולו ממשיך: "את ה' אלוקיך"... וברק חוזר אחריו, כמו תוכי, על המילים שכל ילד וילדה בני שלש ידעו מקבלת התורה ועד היום. כל מי ששמע על הסיטואציה, פשוט הסמיק. התבייש בשביל כל תושבי ישראל היהודית, שזהו נשיא בית המשפט שלה.

ואז ממשיך ברק במסע ראיונותיו. הוא מצהיר שמערכת המשפט הישראלית חייבת להישען על ערכי היהדות והדמוקרטיה, ואז הוא נשאל: האם למדת 'משפט עברי'? והתשובה המפתיעה: "כמעט ולא". למדת גמרא? - "לא"....

מדוע לא מעניין אותו, לפחות כאדם סקרן וחושב, הצמא לידע, לדעת מה אומרים גדולי הדיינים בתבל, על אותם נושאים משפטיים שהוא עצמו עוסק בהם עשרות שנים?

הלומדים עסוקים בסוגיות משפטיות סבוכות בכל המישורים. טובי המוחות שבהם מסרו מאות שיעורים בפני טובי המוחות המבריקים והעילויים, עם שלל תובנות, הגדרות וחילוקים משפטיים בהירים. - אין לך אפילו סקרנות אינטלקטואלית בסיסית, לדעת מה סבורים גדולי ה"משפטנים" הלמדניים, באותם נושאים כלליים שאתה עסוק בהם, כמו למשל זכויות קנין, בעלויות, חזקה ורכוש, סכסוכים ממוניים ושליטה כלכלית?

התשובה היא: אכן כן. שופטי בית המשפט, ובראשם מחולל המהפכה המשפטית ברק, כלל לא מחשיבים אותנו. מבחינתם, חשיבתו של משפטן אנגלי שווה עיון, למרות שהוא כתב את דבריו ללא ביסוס ומיקוח, מבלי לעמוד מול מאות אריות הבקיאים היטב בחומר הנלמד ולהתפלמס איתם, ואילו מה חושב גדול "המשפטנים" בדורינו, מרן רבינו הגרא"מ שך זיע"א, למשל, לא שווה אפילו בדיקה אקראית. חיבור במשפט אנגלי של משפטן כל שהוא, מצוטט היטב בפסקי הדין של ברק, אבל מה סבר, באותה נקודה עצמה, ה'קצות החושן', שטובי העילויים של העם היהודי עסוקים בדבריו, החל משנת התקמ"ח (1787) למניינם)?- זה לא שווה אפילו הצצה קלה!

המסקנה העולה לנו עצמנו מכל האמור, היא שלפחות נדע שאנו, בני עם הספר, שווים בעיני המשפטנים כקליפת השום. מבחינתם, אנחנו לא צד. אנחנו אויר מוחלט. מבחינת מבטם, אין כאן 'יהדות' ו'דמוקרטיה' בכלל. היהדות, עם כל האוצר הלימודי העצום והאין סופי שלה, לא נספר, לא נלמד, לא שווה אפילו יחס.

והם עצמם? מסכנים. אומללים. כי איך אפשר לחיות חיים שלמים מבלי להעמיק ולו בסוגיה אחת?!

"בְּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאנוּ לְכְבוֹדוֹ, וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים, וְנָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת".
(פורסם ביתד נאמן).

ויברך דוד / הרב דוד אריה הילדסהיים, מח"ס 'ויברך דוד' ומעורכי ספרי הגאון מרוגוטשוב

חודש אדר וטחול שוחק

איתא בספר יצירה (פ"ה משנה י"ט, לפי נוסח האר"י והגר"א): "המליך אות ק' בשחוק וכו' וצר בהם דגים בעולם ואדר בשנה וטחול בנפש". ע"כ. מבואר שהטחול והשחוק שייכים לחודש אדר, וזהו כמ"ש בברכות (סא.) "טחול שוחק".

והנה בעיקר דברי הגמרא שהטחול שוחק תמהו רבים מהמפרשים, שלכאורה הוא ממש להיפך מהידוע בספרי הקדמונים שהטחול הוא משכן המרה השחורה שממנה באה העצבות והבכיה.

ובספר חכמוני פ"ה כתב: "מן הטחול יוצא השחוק ומן המרירה השחורה שבתוך גידי הטחול תתגרה הבכיה, כי כל הטחול דם הוא וממרה השחורה מעורב"י, מן הדם תולדות השמחה והשחוק, וממרה השחורה הדאגה והבכיה". עכ"ל. ובכוזרי (מאמר ד' סי' כ"ה) כתב: "וטחול שוחק, בעבור שבכח הטבעי מנקה הדם והמרה השחורה מהעכירות והעובי, ובהנקותם תהיה השמחה והשחוק". וכ"כ בפ"י הר"מ בוטריל לספר יצירה פ"ג מ"ח ופ"ה מ"ב, וע"ע בשו"ת באר שבע סי' ס"ט.

אמנם בתיקון"ז תיקון כ"א מבואר שהטחול הוא שחוק הכסיל והוא רשע שהשעה משחקת לו, ונראה דמפרש ששחוק הכסיל הוא באמת מחמת המרה השחורה, כי ידוע ששחוק הכסיל אינו שמחה אמיתית, אלא אדרבה כדי לחפות על עצבון הרוח והשעמום השוכנים בקרבו, מרים קולו בשחוק ודיבורי ליצנות חסרי טעם ודעת, וכן כתב בשבילי אמונה (נתיב ד' שביל ב'): "ואמנם רבותינו ז"ל אמרו טחול שוחק... וזהו משני טעמים, האחד לפי שהטחול הוא מקיטור המרה השחורה שהיא מולדת השטות, והשחוק הוא אחי השטות, כי סימן השטות גלוי השינים" (וכתב עוד טעם שהטחול מאסף את המרה השחורה כנ"ל). וראה גם בהגהות היעב"ץ עירובין ס"ה ע"ב שכתב: "גם הוא סימן שטות אם שוחק בפה פתוח וקול צלול".

ולפי זה עדיין קשה, דהא חודש אדר הוא זמן שמחה של מצוה כמ"ש והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה, וכמ"ש במשנה "משנכנס אדר מרבין בשמחה", ובפרט שמחת פורים שהיא בי"ד וט"ו שהם אמצע החודש ותקפו, וזה הרי ההיפך הגמור משחוק הכסיל, וכן בפ"י הגר"א לספר יצירה (פ"ה מ"ו) כתב: "שחוק באדר משתה ושמחה ליהודים כו". עכ"ל. וצ"ב דלכאורה השמחה של חודש אדר היא ההיפך הגמור מעניינו של הטחול, שהוא מרה שחורה ושחוק הכסיל.

^{י"י} כלומר שהטחול מעורב מדם ומרה שחורה.

אמנם הנה בביאורי אגדות להגר"א ברכות ס"א ע"א כתב: "טחול הוא אראלים שהיו מלאכי שלום טחול שוחק, עתה יבכיון, לכן עתה כל עצבון ממנה, ומתורץ קושיית הפילוסופים", דהיינו שהטחול הוא כנגד האראלים שהם מלאכי שלום, ולכן בתחילה היה הטחול מביא שמחה, אך בזמן החורבן נאמר "הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון", ואז נהפך הטחול למרה שחורה וכל העצבון ממנו.

והדברים מתאימים עם מה שכתב הרמ"ק בספר אילימה (מעין ד עין שמש תמר ה פי"ד) שהאריך בענין הטחול, ובתוך דבריו כתב: "והוא גורם השחוק לצדיקים שנאמר לויתן זה יצרת לשחק בו, ולכך נאמר טחול שוחק והוא יצה"ר... וכשאדם כובשו כובש הגבורה העליונה וממתק דיניה והדינים נמתקים, והיינו מצר הטחול שהוא הדין מצד שמאל האצטומכא... וכשהצדיקים מתקנים יצרם זוכים לשחוק עליון הנמשך, ומכאן נאמר יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו, בסוד בחי' הטחול הזה... ולעתיד יהנו הצדיקים ממה שמתוקן להם ממציאאות זה, והיינו סוד סעודת לויתן, והוא סוד האבר הזה המעלה שחוק, ויטהר יצרם וישחוק, ושוב לא יבכה, שהבכי יבוא מן השחור הזה, ויעורר בכיה כל זמן שהעולם בהנהגה זו שליטת יצה"ר בעולם ולא יעורר שחוק... וצדיקים יהנו ממנו מצד מה שהם תיקנו המדרגה הזאת במה שכבשו יצרם הרע המושרש שם, ומתקו אותו ומתקו דינו ואז לא יתעורר שוב בכיה לפני הקדוש ברוך הוא, ומחה ה' אלקי"ם דמעה מעל כל פנים, ויעורר שמחה ושחוק".

הרי מבואר בדבריו שמה שהטחול מעורר בכיה הוא רק בגלות שהיא זמן שליטת יצה"ר, אך לעתיד לבא שיתבטל היצה"ר שוב לא יתעורר ממנו עצב ובכי אלא שמחה וצחוק, כמ"ש "אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה".

ולפ"ז נראה שבאמת לפני נס פורים היה חודש אדר זמן יגון ואבל, ולכן אז מת משה רבינו, דאף שישראל מעל המזל, זה רק אם יש להם זכות גדולה כמ"ש תוס' (שבת קנו. ד"ה אין), אך משה רבינו נענש על חטא מי מריבה. ואז היה חודש אדר ג"כ בבחינת שחוק הכסיל, ולכן שמח המן כשראה שנפל הגורל בחודש זה, וכל הצלחת המן וגזירתו היתה בגדר שחוק הכסיל של רשע שהשעה משחקת לו, אך ע"י הנס נהפך החודש מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב, וחזר להיות טחול שוחק בשמחה של מצוה, ואם אמנם טבע הטחול עצמו עדיין לא נתהפך ונותרה בו המרה השחורה, ועתיד יתהפך לעתיד לבא. מ"מ טבע החודש כבר עתה נתהפך לשמחה, כאשר היה בהיות ההיכל על מכונו, המקום ישמחנו בבניינו במהרה.

ומצאתי מעין זה בשם משמואל (פ' משפטים ר"ח אדר תרע"ב), וז"ל: "דהנה בתיקוני הזוהר זכאה הוא ליבא דלא קריב ליה עציבו דטחול וכעס דמרה. ע"כ, הרי דטחול טבעו מושך לעצבות, ועצבות היא פריקת עול מלכות שמים כאשר חכמים הגידו, ומזה נמשך שחוק הכסיל שחוק וקלות הראש מרגילין לערוה, דטחול שוחק, אף דטחול הוא עצבות שלכאורה הוא היפוך השחוק, היינו שהוא היפוך שחוק הקדושה שהוא שמחה, אבל שחוק הכסיל הוא עצבות ומרה שחורה, ובקדושה היא שמחה כדכתיב יושב בשמים ישחק, ושם יצחק אבינו ע"ה על שם צחוק עשה לי אלקים, ולעתיד יקרא ישחק בשי"ן כדכתיב ושבעתו לי שחוק, וכתיב אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה, וכל זה על ידי אות ק' קדוש מתהפך

משחוק הכסיל לשחוק הקדושה. וצר בהם דגים בעולם ואדר בשנה, כי דגים הם בריאה שאין בה חמימות, היפוך כל מיני בע"ח שיש בהם חמימות ברב או במעט, והיא מורה על טבע התקררות ועציבות רוח. והיינו שטבע חודש אדר שהוא מזל דגים מושך להתקררות בעבודה ובהוראת הוי"ה מהופכת שהוא צמצום ודין, שבאשר ההארה מעוטה היא בקרירות. ועל כן המן כשנפל לו הגורל באדר שמח, בחשבו שזה עצמו הוא הטעם שמת בו משה, שהאיר לכל העולם להמשך אחר הש"י ברשפי אש שלהבתי, והוא מותאם עם מה שאמר ישנו מן המצוות, כי הזמן הזה גורם בטבע התקררות כנ"ל, והוא טחול בנפש שמושך לעצבות. אבל טעה בזה שאינו יודע שישראל אינם תחת המזל, והמזל יכול להתהפך לטובה... ומרדכי ואסתר הפכו בתפילתם להוי"ה כנ"ל המורה על אהבה יתירה רשפיה רשפי אש שלהבתי, והמזל דגים שהיה מורה על התקררות מפני שהוא מיסוד המים שב להיות מורה על עינא פקחא דלא נאים, ובלילה ההוא נדדה שנת המלך שנת מלכו של עולם, כי דגים תמיד עיניהם פתוחות כמו שאיתא בספרים בטעם תשליך בר"ה, וטחול שהוא מורה על עציבות רוח שחוק הכסיל, שב להיות מורה שחוק הקדושה ושמחת פורים משתה ושמחה ויום טוב".

על כן שומה עלינו לראות שהשמחה והששון אשר בזה החודש יהיו רק בתורה ועבודת ה', ולא שחוק הכסיל ח"ו שהוא ההיפך הגמור מעניינו של חודש אדר.

ענין הצחוק בפורים

אמנם בעיקר הענין צריך ביאור למה נתייחד השחוק לחודש זה יותר מכל החדשים, וכמו כן צריך ביאור למה נתייחד ענין הצחוק לפורים יותר מכל הימים הטובים, שבכולם יש מצות שמחה בבשר ויין ושאר דברים המשמחים, אך לא מצאנו בהם את ענין הצחוק, ורק בחודש אדר נהוג ענין זה בישראל, ובפרט בפורים, ומקורו טהור בספר יצירה הנ"ל (ובזה מבואר גם כן למה חייב איניש לבסומי בפוריא, שריבוי היין מעורר צחוק כידוע).

והנה עיקר התכונה הנקראת 'צחוק' היא דבר שנלאו החוקרים למצוא לו הסבר מניח את הדעת, והוא מפלאי היצירה. אמנם מה שנראה לעינים הוא שרוב הבדיחות ושאר הדברים המצחיקים הם דברים הנראים כמתאימים להפליא זה לזה, אך ברור לכל שאינם שייכים זה לזה כלל (א"צ להביא דוגמאות, כל אחד יכול למצוא לבד...), ותגובת הנפש לענין משונה זה היא פעולת הצחוק.

וזהו הענין שהיה בנס פורים, שלעיני בשר היה נראה כאילו כל הדברים שהיו עם אחשוורוש וושתי והמן היו מקרים טבעיים, וכל מקרה היה תוצאה טבעית של המקרה הקודם, אחשוורוש נקם בושתי על חוצפתה, והצליח למצוא מלכה טובה תחתיה, המן הצליח להעפיל אל דרגת משנה למלך וכו', ולבסוף נתברר לעיני כל שהקב"ה סיבב הכל כדי להביא את הישועה הגדולה, וכל אלו שחשבו בגובה לבם שהם פעלו ועשו והצליחו, לא ידעו ולא הבינו שהם כחומר ביד היוצר, הבורא ב"ה, וכל פעולותיהם מכוונות מלמעלה עבור מטרה אחרת לגמרי. נמצא שכולם היו ממש כמו ילד שהתקינו לו הָגָה ודושה לפני המושב האחורי של הרכב, וחושב בתמימות ובגאווה שהוא הנהג.

ויותר יגדל הצחוק בשעה שאנו רואים מעשה שעשה האדם משום שפיתוהו ורימוהו שעל ידי זה ירוויח דבר מסויים, ולבסוף נתברר שפעולה זו הביאה עליו את ההיפך הגמור. וכן היה כאן, שכל מה שטרח המן נגד ישראל ונגד מרדכי והיה נראה שפעולותיו מצליחות, הכל היה מכוון מלמעלה להכין את מפלתו. ועל כגון דא נאמר "יושב בשמים ישחק למו". ועל כן בימי השמחה על מפלת המן מתעוררת בעולם מדת הצחוק.

וכן לעתיד לבא נאמר "אז ימלא שחוק פיננו", כי אז יראו בחוש שכל המאורעות שהיה נראה לנו כאילו כל דבר היה תוצאה טבעית של הדבר הקודם, באמת הכל היה רק אחיזת עינים, והמניע את הכל היה רק הבורא ב"ה, והסיבות האמיתיות היו אחרות לגמרי.

ויצבור יוסף / הרב יוסף צברי, רב ומו"צ בעיר אלעד, ומח"ס ויען יוסף, שלחן מלכים וש"ס

בענין הבריה התיכון

והבריה התיכון בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה (כו, כח)

בענין הבריה התיכון, מצינו ב' ביאורים שונים במקורותינו, כיצד בנוהו וממילא כיצד הכניסוהו בתוך הקרשים.

לכל הדעות הבריה התיכון, האמצעי, היה נכנס בתוך עובי הקרשים, ומחזק אותם מבפנים, בשונה מהבריחים העליונים והתחתונים שהיו מחזקים את הקרשים מבחוץ, ונכנסים בתוך טבעות המורכות על הקרשים. אלא שמחלוקתם היתה באורכו של הבריה התיכון.

א. דעת חז"ל בבריתא דמלאכת המשכן (פ"א) היא, כי הבריה התיכון היה מורכב בתוכם של כל הקרשים בכל רוח ורוח **בנפרד**. דהיינו לקרשים שעמדו בצד דרום היה בריח תיכון משלהם, לקרשים שעמדו בצד צפון היה בריח תיכון נפרד, ולקרשים שעמדו בצד מערב, הצד שמגביל לכניסה, ג"כ היה בריח תיכון נפרד.

לפי זה, אופן הכנסת הבריה התיכון לקרשים היתה פשוטה יחסית. שכן היו רק צריכים להעמיד את הקרשים של כל רוח זה לצד זה, וכך להכניס בחור שבתוכם את הבריה התיכון והפנימי (מלבד החיזוקים שהיה לקרשים בבריחים העליונים, התחתונים, ובטבעות).

לפי דעה זו, מטרתו של הבריה התיכון לא נועדה אלא לחזק ולחבר את הקרשים **באותו צד בלבד** בו הוא נתון. וכמו מטרת הבריחים שהיו מלמעלה למטה, שנועדו רק לחזק את הקרשים שבאותו רוח זה לזה. (חיבור ג' הרוחות זה לזה לא נעשה ע"י הבריה התיכון לשיטה זו, אלא כנראה ע"י הטבעות).

וזה לשונם שם: כיצד היה מעמיד הקרשים היה נותן ארבעים אדני כסף בצפון וארבעים בדרום וששה עשר במערב וארבעה במזרח הרי מאה אדנים שנ' מאת אדנים (שם לח כז) כל קרש וקרש היו בו שתי טבעות זהב אחת מלמעלה ואחת מלמטה שבהן היו נותנין הבריחים.

והבריחים ארכו של כל אחד ואחד שלשים אמות, כנגד עשרים קרשים, והאמצעי ארכו **שתיים עשרה אמה** כנגד שמנה קרשים שמשוקע בקרשים באמצען למזרח ולמערב, שנ' והבריה התיכון מבריה עכ"ל.

נמצא כי לפי שיטה זו, הלשון: "מבריה מן הקצה אל הקצה", הכוונה נכנס פנימה מקצה לקצה **באותה רוח בלבד** שאליה הוא מיועד.

ב. אלא שבגמרא במסכת שבת (צ"ח ע"ב), נקטו חז"ל אופן שונה בביאור מהותו של הבריה התיכון ותפקידו.

בענין הבריה התיכון

לדבריהם שם, הבריה התיכון היה בריח ארוך מאוד, שאורכו היה כאורך כל הקרשים בג' הרוחות גם יחד. לפיכך אופן הכנסתו, היה רק לאחר שהעמידו את כל הקרשים מחוברים, בכל רוח בנפרד בדרום בצפון ובמערב, על בריחיהם העליונים והתחתונים זה לצד זה, ורק אז היה נכנס ומשתחל הבריה התיכון באמצע, כאשר הוא מחזק הן את הקרשים שבכל רוח זה לזה, ובעיקר מחבר הוא את ג' הרוחות אלו לאלו.

ברור לכל שהכנסת בריח בדרך זו, אינה נעשית בדרך טבעית אלא בדרך נס, שכן אם החומר ממנו היה עשוי הבריה התיכון היה מעץ ארזים קשה, כיצד זה ידע הבריה "להתעגל" כאשר הוא מסיים את רוח דרום ועובר להשתחל ברוח מערב, כאילו היה בריח מחומר גמיש.

לפי שיטה זו, תיבות הכתוב: "מבריה מן הקצה אל הקצה" אינם מתפרשות על כל רוח ורוח בנפרד, אלא על כל ג' הרוחות יחד. "מן הקצה", הכוונה מהרוח הדרומית בה היו מכניסים אותו תחילה, ו"אל הקצה" היינו עד סוף רוח צפונית שבה היה מסיים.

וזה לשון הגמרא שם: "והבריה התיכון בתוך הקרשים. תנא: בנס היה עומד" ע"כ.

ופרש"י שם: "בנס היה עומד - שאחר שהקרשים כולן נתונים באדנים לצפון למערב ולדרום היה נותנו, ומבריה לשלשת הרוחות, ואין לך אומן יכול לעשות כן, ובנס היה נכפף מאליו" עכ"ל.

וכבר העירו תוס' שם (ד"ה תנא) על דברי רש"י, מדברי חז"ל בברייתא דמלאכת המשכן הנ"ל, וז"ל: "תנא בנס היה עומד - אומר ר"י דהכא דקאמר שבריה התיכון היה מסבב ג' רוחות, פליגא אברייתא דמלאכת המשכן, דהתם אמר שלא היה נס אלא היו שם חמשה, שנים למעלה, אחד מתחיל מתחילת אורך המשכן עד חציו, והשני מתחיל משם ואילך עד סוף הרוח, וכן למטה היו שני בריחים כזה הענין, אבל האמצעי היה הולך מרוח מזרח עד רוח מערב והיינו מן הקצה אל הקצה, ולא היה מקיף כל שלש רוחות" עכ"ל.

גם הר"ן (בחידושו שם) העיר ע"ז בקצרה, וז"ל: "תנא בנס היה עומד. פי' משום דמשמע לן שבריה אחד היה מבריה בשלש רוחות ואי אפשר אלא בנס ומיהו בברייתא השנויה במלאכת המשכן לא משמע הכי" ע"כ.

מלשונו המפורשת "שבריה אחד" מבואר שאכן לשיטה זו היה רק בריח אחד ארוך לכל ג' הרוחות. וכן נראה מלשון רש"י שכתב "נותנו", ואם היה כאן ג' בריחים לג' הרוחות, היה לו לומר: "נותנן", בלשון רבים.

וכן מבואר מדברי השפתי כהן (עה"ת, בפרשתינו) וז"ל: "אבל אמצעי היה אחד ומבריה מן הקצה אל הקצה, כן פירש רש"י ז"ל. אם כן היה נעקם מכותל דרום לכותל מערב ומכותל מערב היה נעקם לכותל צפון, זהו אומרם בנס היה עומד, והיה אורכו שבעים ושתיים אמה כי אורך כל כותל שלושים ורוחב עשר ושתי אמות של הקרנות הרי שבעים ושתיים" עכ"ל.

בענין הבריה התיכון

ג. המעניין הוא, שרש"י בחומש, לא פירש את הכתובים בהתאם לדברי התלמוד בבלי בשבת, אלא בהתאם לדברי הברייתא דמלאכת המשכן, כאשר ביאר באורך את ענין הבריה התיכון לפי שיטה זו.

וזה לשונו: "חמשה לקרשי צלע המשכן - אלו חמשה שלשה הן, אלא שהבריה העליון והתחתון עשוי משתי חתיכות, זה מבריה עד חצי הכותל וזה מבריה עד חצי הכותל, זה נכנס בטבעת מצד זה וזה נכנס בטבעת מצד זה, עד שמגיעין זה לזה, נמצאו שעליון ותחתון שנים שהן ארבע, אבל האמצעי ארכו כנגד כל הכותל ומבריה מקצה הכותל ועד קצהו, שנאמר (פסוק כח) והבריה התיכון וגו' מבריה מן הקצה אל הקצה, שהעליונים והתחתונים היו להן טבעות בקרשים וכו'. אבל לבריה התיכון אין טבעות, אלא הקרשים נקובין בעוביין והוא נכנס בהם דרך הנקבים שהם מכוונין זה מול זה, וזהו שנאמר בתוך הקרשים. הבריה העליונים והתחתונים שבצפון ושבדרום אורך כל אחת חמישה עשר אמה, ובתיכון ארכו שלשים אמה, וזהו מן הקצה אל הקצה, מן המזרח ועד המערב, וחמשה בריחים שבמערב אורך העליונים והתחתונים שש אמות והתיכון ארכו שתים עשרה כנגד רוחב שמונה קרשים, כך היא מפורשת במלאכת המשכן" עכ"ל.

והרא"ם, אחר שהעיר את מחלוקת המקורות בענין הבריה התיכון כתב: "ורש"י ז"ל תפס הבריתא עקר והמשיך פירוש כל המקראות על פי הבריתא, אפילו במקום שהכתוב עומד לנגדה, כל שכן במקום שאין שם נגוד כלל" עכ"ל.

אמנם רוב המפרשים והראשונים נקטו את שיטת הגמרא בשבת לעיקר, ואף הוסיפו עליה עומק טעמים רבים.

וכעין מש"כ רבינו בחיי בפרשתינו, בזה"ל: "ותן לבך כי הבריה התיכון המבריה הקצוות וחוגר המשכן כלו לכל הצדדין וסובל אותו, היה כנגד קו האמצעי היכל הקדש הנושא לכל הקצוות וסובלן, ומשפיע כחו בכל שבעים שרי מעלה, והיא מדתו של יעקב שמכחו יצאו שבעים נפש, ואם כן ראוי היה יעקב אבינו להורידו למצרים, שכן אמרו במדרש תנחומא: (תנחומא תרומה ט) הבריה התיכון ירד עם יעקב אבינו למצרים, אמר להם לבניו: כשתהיו נגאלים טלו אותו עמכם" עכ"ל.

ד. וזה מכבר הוקשה לי קושיה רבתי על שיטת חז"ל בגמרא בשבת הנ"ל, מלשונות הכתובים האמורים בפרשה.

שכן בציווי עשיית הבריה נאמר: "ועשית בריחים עצי שיטים חמשה לקרשי צלע המשכן האחד. וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית, וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן לירכתיים ימה" (כ"ו, כ"ו - כ"ז).

הרי לנו מפורש, כי ציותה התורה על עשיית חמשה בריחים לכל רוח בנפרד, הרי לנו סך הכל חמשה עשר בריחים לכל ג' הרוחות. וזה מסתדר עם שיטת חז"ל בברייתא דמלאכת המשכן, שלכל רוח ורוח היו חמשה בריחים בנפרד, ונמצא ש"הבריה התיכון" עצמו, מחולק הוא לג' חלקים, לכל רוח בנפרד.

בענין הבריח התיכון

אמנם לשיטת חז"ל בגמרא בשבת הנ"ל, שהבריח התיכון היה בריח אחד ארוך לכל ג' הרוחות, קשה, מדוע צייתה התורה לעשות ט"ו בריחים לג' הרוחות, היה לה לצוות על עשיית י"ג בריחים סך הכל, ארבעה לכל רוח הרי י"ב, והיי"ג הלא הוא הבריח האמצעי הנכנס בכלם בשווה, וכיצד ניישב את דברי חז"ל עם לשונות הפסוק. (אח"כ מצאתי שכן הקשה להדיא המהר"ל בחידושו ל שבת שם, ומה שיצא שם לחדש שהבריח התיכון לא נכנס בתוך עובי הקרשים אלא עמד מבחוץ, צ"ע דנסתר מכל המקורות הנ"ל, וגם מדוע לא היו לו טבעות).

ואפשר שלזה רמז הרא"ם, מדוע העדיף רש"י בפירושו, לתפוס ולפרש את הפסוקים עפ"י הברייתא דמלאכת המשכן, שלא כדרכו בשאר המקומות, לתפוס את דברי חז"ל בתלמוד בבלי לעיקר, בעיקר כאשר המדובר בפירוש פשוטו של מקרא, וזהו משום שלשונות הכתובים מתיישבים יותר עם שיטת חז"ל בברייתא דמלאכת המשכן הנ"ל, ורמז כל זה במה שכתב ש: "אין שם ניגוד כלל", ור"ל שאדרבה, לשיטה השניה יש איזה "ניגוד" בלשונות המקרא.

ומהר"ם מלובלין שם בגמרא בשבת הכריח דאף סוגיא דשבת איירי שהבריח התיכון הלך מקצה לקצה רק בכל רוח, אך לא ביאר לן מדוע א"כ "בנס היה עומד", דמה נס להעמיד בריח פנימי בתוך כל צד ורוח של קרשים. ובהעמק דבר ג"כ נדחק ש"בנס היה עומד" הכוונה שאע"פ שהבריח התיכון היה ארוך מ"מ הוא לא נשבר, אך גם הוא סיים דמרש"י שם לא משמע כן, ולכולהו קשיא קושיית הפסוקים הנ"ל.

ה. ולפיכך לחומר הקושיא, נראה ליישב את שיטת רבותינו הבבליים שבתלמוד, בהקדים דקדוק נוסף בכתוב.

דלכאורה לפי שיטת הברייתא הנ"ל, שהבריח התיכון היה מחולק לשלש, מדוע כאשר התורה מזכירה אותו, היא מזכירה אותו רק בלשון יחיד: "והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה". היה על התורה לנקוט לשון: "והבריחים התיכונים שבתוך הקרשים, מבריחים מן הקצה אל הקצה" והיינו בכל רוח ורוח.

ובפרט, שבציווי עשייתם, בב' הפסוקים הקודמים, התורה לא רק נקטה בהם לשון רבים, אלא אף פירטה את מניינם, ולא הסתפקה למנות רוח אחת לדוגמא, שממנה נקיש על השאר, וא"כ לשיטת הברייתא דמלאכת המשכן, תגדל התמיהה מדוע כאן כאשר הגיעה התורה לדבר ולפרט על הבריח התיכון, שינתה היא לפתע את טעמה וסגנונה, והחלה לדבר בלשון יחיד.

מכל זה הסיקו רבותינו שבתלמוד בבלי, כי כאן כיוונה התורה ללמדינו כי אכן בריח תיכון אחד היה, גדול וארוך שאורכו הספיק לכל ג' רוחות המשכן.

אלא שלפי שיטתם, נצטרך לבאר ביאור חדש בלשונות הכתובים בענין עשיית הבריחים. ואם נדקדק ניווכח, כי גם שיטתם יכולה להכנס בביאור פשט המילים.

בענין הבריח התיכון

שכן מה שנקטה התורה: "ועשית בריחים עצי שיטים", אין כל קושיא מלשון הרבים שנקטה, כי לשון זו קאי על הבריחים החיצוניים שהיו ארבעה מבחוץ, ובכל רוח הם היו רבים. אלא שלשון "חמשה" קשיא?

ויש לומר כי הלשון "חמשה" לא קאי על העשייה, דהיינו לעשותם חמשה בנפרד בכל רוח ורוח, אלא הכוונה: "ועשית בריחים", וצריך שהם יהיו בסך הכל "חמשה" בכל רוח ורוח. ולא נכנסה התורה בשלב זה לפרט אם צריך ג' בריחים תיכוניים או אחד ארוך לכולם, אלא רק שבכל רוח יהיו חמשה בריחים שמחזיקים את הקרשים.

ואכן בפסוק כ"ז הוסיפה התורה יותר לפרט את אופן עשייתו המיוחדת דרך נס של הבריח התיכון, ואמרה שיש לעשותו ארוך כדי שיהיה "מבריח מן הקצה אל הקצה" בכל ג' רוחות המשכן כולם. ונמצא שאע"פ שיש קצת דוחק בפסוקים הקודמים, יש רווח לשוני לשיטתם בפסוק המדבר על הבריח התיכון עצמו.

ובלשון "בנס היה עומד", יש לכלול להכניס כאן ביתר שאת את הרעיון של הנצי"ב, שכן אם מדובר בעץ כ"כ ארוך, שמצד אחד היה ארוך ומצד אחד היה דק שיכל להכנס בתוך הקרשים (גם אחר גילוף), עדין הסיכוי שלו להישבר הוא גדול, ומזה ש"היה עומד" ולא נשבר, י"ל שג"כ היה דרך נס.

חלקו של ידיד / הרב משה יעקב הלוי קנר, מח"ס 'שפתי מלך' על הרמב"ם, כותב 'איגרת לידיד' (טורונטו - קנדה)

האם חוט הסקרה שהיה חוגר באמצע המזבח היה סימן להבדלה בלבד או גם קובע דינים

וְעִשִּׂיתָ לוֹ מִכֶּבֶד מַעֲשֵׂה רִשָּׁת נְחֹשֶׁת וְגו' וְנִתְּתָה אֵתָּה תַּחַת פְּרֹכֵב הַמִּזְבֵּחַ מִלְמָטָה וְהִיתָה
הַרְשָׁת עַד חֲצֵי הַמִּזְבֵּחַ (כז, ד-ה)

כתב הרמב"ם בפ"ב מהל' בית הבחירה ה"ט. וחוט של סקרה היה חוגר באמצע המזבח
כששה טפחים מסוף הסובב ולמטה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים עכ"ל.

מקור לשון "חגירה" בחוט הסיקרא הוא במתני' רפ"ג דמדות "וחוט הסיקרא חוגרו
באמצע" ופי' הרא"ש שם מקיף כל המזבח אמה אחת למטה מן הסובב. ע"כ. ומבואר בזה
למה נקטינן לשון חגירה ולא לשון "נתינה" סתם כגון חוט הסיקרא הי' נתון באמצע המזבח,
שכן לפי מה שממשיך ואומר "להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים" - עדיין הייתי
אומר דלהבדלה בעלמא סגי גם אם לא יהי' חוט הסיקרא חוגר ומקיף את כל המזבח כי אם
במקום הנחוץ לסימן זה, ולדוגמא, בקרן צפונית מערבית ששם לכאור' לא מצינו זריקה
והזאה לא למעלה ולא למטה, ס"ד דלא בעינן סימן הבדלה וקמ"ל דהיקף שלם בעינן.

ומקור הדבר דהיקף שלם מתבאר ע"פ הגמ' בזבחים נ"ג. ושם אי' תנן התם חוט של סיקרא
חוגרו באמצע וכו' מנא הני מילי אמר רב אחא בר רב קטינא שנאמר והיתה הרשת עד חצי
המזבח התורה נתנה מחיצה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים עכ"ל. וע'
בזבחים קי"ג. דחוט הסיקרא נקרא מחיצה לדמים. והנה בע' רשת זו שעל מזבח עצי שטים
שבמשכן נאמר [שמות כ"ז ה'] ונתת אותה תחת כרכב המזבח וגו' וע' ברש"י שם דהיינו
סובב, והרי שמדין התורה צריך לעשות מחיצה זו תחת כל הסובב והרי דצריך היקף שלם
ולכן כ' דין חגירה בחוט הסיקרא דאתא מרשת המזבח.

והי' מקום להתבונן במחיצה זו של חוט הסיקרא אם ביסודו אינו אלא סימן להבדלה
בלבד, או דילמא שגם קובע הוא דינים בהבדלה, ולדוגמא אם צבע את חוט הסיקרא
בשיעור רחב כגון טפח, מה יהא דין ההזאה שנפלה על עביו של חוט המורחב הנ"ל ממש;
שכן במציאות הם למעלה מחצי המזבח או למטה הימנו, האם נאמר שמכיון שדין מחיצה
יש לו הקובעת בעצם מה למעלה ומה למטה, אם כן כשהזאה על החוט גופו, עדיין אינו

^ט ויעויין בברייתא דמלאכת המשכן דבמזבח שבמשכן עצמו הי' חוט הסיקרא ולכאור' הוא לא כסוגיין.

מוכרע אם הוא למעלה או למטה ולא יצא, או דילמא שאם כי חייבה תורה לקבוע את קו ההבדלה, מ"מ אינו אלא סימן ולא קובע, ובאמת אזלינן תמיד בתר חצי מזבח במדידה.

אמנם לפי מה דאי' בזבחים שם, שחוט הסיקרא יסודו מדין רשת במזבח שבמשכן, הנה נאמר שם "והיתה הרשת עד חצי המזבח" ומשמע שאם המשיכו למעלה הימנו אין עליו שם רשת ומשם ואילך אין עליו דין מחיצה, ולעולם עיקר הקובע הוא מדת חצי המזבח וה"ה בחוט הסיקרא שהוא במקום שפת הרשת העליונה ודו"ק.

זכיתי שאברך אחד הראה פעם את הדברים הנ"ל, להגה"צ רבי מאיר סלובייציק בן הגרי"ז זצוק"ל. הוא סיפר לי שהגר"מ עלה אז על כסא, הוציא מחברת ואמר: איך האב אויך אזוי געשריבן. ברוך שכוונתי.

יש מאין / הרב יצחק שלמה פייגנבוים, מו"צ בבני ברק, מח"ס 'נר איש וביתו' ו'שמועה טובה'

כפתורים ופרחים שבמנורה האם היו משוקדים

ועשית מנרת זהב טהור מקשה תעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה יהיו. וששה קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנרה מצדה האחד ושלשה קני מנרה מצדה השני. שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח בין לששת הקנים היצאים מן המנרה. ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה (כה, לא - לד)

שיטת רש"י ותוס'

דבששת הקנים נאמר דין משוקדים בגביעים ולא בכפתור ופרח, ובקנה האמצעי מספק"ל אהאי קאי

בגמרא יומא נב. - נב: תניא איסי בן יהודא אומר חמש מקראות בתורה אין להם הכרע וכו' משוקדים, ופרש"י משוקדים, ארבעה גביעים משוקדים או משוקדים כפתוריה ופרחיה עכ"ל (כה, לד), וכ"כ ברש"י עה"ת עה"פ משקדים כפתריה ופרחיה, זה אחר מחמש מקראות שאין להם הכרע, אין ידוע אם גביעים משוקדים, או משוקדים כפתוריה ופרחיה, ומבואר מדבריו דהספיקא היא דוקא בקרא ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה, והוא פס' ל"ד, אבל בפס' ל"ג דכתיב שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח לא מספקא לן אהאי קאי האי משוקדים, דבהאי קרא פשיטא לן דמשקדים קאי אגביעים דהא כתיב שלשה גבעים משקדים בקנה האחד ומדאפסקיה בקנה אחד ע"כ דמשוקדים קאי אגביעים, וכפתוריה ופרחיה לחודייהו קאי, ולא מספק"ל כי אם בפס' ל"ד דשם כתיב ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה ובוזה איכא לספוקי אי משוקדים קאי אדלעיל מיניה אגביעים, או דקאי אדלהלן על הכפתורים והפרחים.

וביתר ביאור כתבו התוס' יומא נב: ד"ה שאת דמשום דאיכא אתנחתא בגביעים ובמנרה ארבעה גבעים ומשמעו משקדים כפתריה ופרחיה, וקרא אחרינא מוכח דמשוקדים לא קאי אלא אגביעים דכתיב שלשה גביעים משוקדים ולהכי אין לו הכרע עכ"ל.

ולדעת רש"י ותוס' - נמצינו למדים דבהני ששה קנים היוצאים מצדיה של מנורה היו הגביעים משוקדים, אבל הכפתורים והפרחים לא היו מושקדים, ובקנה האמצעי של מנורה מספק"ל אם הגביעים היו משוקדים כמו בששה הקנים, או דהגביעים לא היו משוקדים כי אם כפתוריה ופרחיה.

אלא דעדיין צריך ביאור האי קרא שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח אמאי אפסקיה קרא לקנה אחד בין הגביעים לפתר ופרח וכי הכפתור ופרח לא היו באותו קנה האחד.

ולאחר העיון נראה דהכל בדיוק גדול ואתי קרא למימר דכל הני תוספות שהיו במנורה היו למטרת קישוט ועיטור, והכי קאמר קרא **שְׁלֶשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים** מה שהגביעים היו משוקדים ומצויירים הוא בשביל שאותו **בְּקָנָה הָאֶחָד פְּתָר וּפְרָח** שאותו קנה שיש בו כפתור ופרח לקישוט, יהיו בו גם גביעים מקושטים.

*

שיטת הרמב"ם לדעת הכסף משנה

דדין משוקדים הוא בגביעים כפתורים ופרחים דכל שבעת קני המנורה

הרמב"ם פ"ג מהלכות בית הבחירה הל' א' ב' כתב וז"ל המנורה מפורשת צורתה בתורה, וארבעה גביעים ושתי כפתורים ושתי פרחים היו בקנה המנורה שנאמר **וּבַמְנֹרֶה אַרְבָּעָה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים פְּתָרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ**, ועוד פרח שלישי היה סמוך לירכה של מנורה שנאמר **עַד יְרֵכָה עַד פְּרָחָה** (במדבר ח, ד).

ושלש רגלים היו לה, ושלשה כפתורים אחרים היו בקנה המנורה שמהם יוצאים ששת הקנים שלשה מצד זה ושלשה מצד זה, ובכל קנה וקנה מהן שלשה גביעים כפתור ופרח, והכל משוקדים כמו שקדים בעשייתן עכ"ל,

ובכסף משנה תמה על דבריו וז"ל ומ"ש והכל משוקדים, כתב הר"י קורקוס ז"ל שכתב כן רבינו מדאמרינן בפרק הוציאו לו ה' מקראות אין להם הכרע ואחד מהם משוקדים, דמספק"ל אי קאי אגביעים או אכפתוריה ופרחיה, ולכך מפרש אתרווייהו דמספיקא עבדינן כוליהו משוקדים שאף אם יעשה משוקדים ואין צריך להיות משוקדים אין בכך הפסד, אבל אם יניח מלעשות משוקדים אם צריך משוקדים איכא קפידא עכ"ל.

*

תמיהת המשנה למלך וביאור דברי הכסף משנה

והמשנה למלך תמה על זה וז"ל ותימה לי דמדברי רש"י שם מוכח דלא מספק"ל אלא בקרא **וּבַמְנֹרֶה אַרְבָּעָה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים פְּתָרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ**, דמיירי בגופה של מנורה, אבל כפתורים ופרחים בששת הקנים לא מספק"ל אי בעינן משוקדים כיון דהפסיק בקנה האחד בין משוקדים לכפתור ופרח, דאי לא תימא הכי הוי ליה למימר שלשה גביעים בקנה האחד משוקדים כפתור ופרח, דליהוי דומיא דקרא דובמנורה ארבעה גביעים, וכן נראה ג"כ מדברי רש"י בפירוש התורה, וכ"כ התוס' דמשוקדים דקנים לא קאי אלא אגביעים א"כ רבינו דקאי בששת הקנים מנא ליה דהכל משוקדים וצ"ע.

ולע"ד נראה דבר חדש דהרמב"ם ס"ל דהאי משוקדים שאין לו הכרע קאי נמי אקרא דשלשה קנים, והוא משום דיש להסתפק נמי בקרא **שְׁלֶשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקָנָה הָאֶחָד פְּתָר וּפְרָח** האי **בְּקָנָה הָאֶחָד** אהאי קאי, והלא לא יתכן להכריע ולומר דקאי דוקא אשלפניו **שְׁלֶשָׁה גְבָעִים** דהא כפתור ופרח נמי היו באותו קנה, וכן אי אפשר לומר דקאי דוקא אשלפניו **פְּתָר וּפְרָח** דהא הגביעים נמי היו באותו קנה, וא"כ ליכא למימר דאתי בקנה האחד ואפסיקיה למשוקדים לומר דקאי דוקא אשלשה גביעים, וא"כ גם בהאי קרא

דשלשה גביעים אין למשוקדים הכרע, וא"ש דברי מהר"י קורקוס דכיון דלמשוקדים אין הכרע כתב הרמב"ם דכולם היו משוקדים ודו"ק היטב.

*

שיטת הרמב"ם לדעת התורה תמימה

דבקנה האמצעי לא היו הגביעים משוקדים, ובששת הקנים הכל היו משוקדים

ובתורה תמימה כאן כתב ליישב וז"ל דבאמת מפרש הרמב"ם דכונת הגמרא לפסוק הקודם, והיינו שאפשר לומר שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד, או משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח, ואף יש ראייה שכן מפרש הוא, שכן בהלכה א' מאותו הפרק שהבאנו גבי כפתור ופרח שבגופה של מנורה העתיק כלשון הפסוק ולא כתב והכל משוקדים כמו שכתב בהלכה ב' בכפתור ופרח שבששת הקנים, מבואר מזה דכונת הגמרא דמשוקדים אין לו הכרע הוא לפסוק הקודם (לג) בענין כפתור ופרח של הקנים.

וכונתו לומר דהרמב"ם ס"ל דספיקא דגמרא קאי אששת הקנים אהאי קאי משוקדים אם אגביעים או אכפתור ופרח, ולזה כתב הרמב"ם כולם משוקדים היו והוא משום דמספק"ל יבואו שניהם וכמוש"כ המהר"י קורקוס, אלא דעדיין לא עלתה ארוכה לדברי הרמב"ם דהא לדבריו בקנה האמצעי לא מספק"ל, ולזה הביא הרמב"ם האי קרא כצורתו, והו"ל לפרושי מי היה משוקדים מהקנה האמצעי.

ולאחר העין נראה לומר דבאמת בקנה האמצעי לא מספק"ל וס"ל דהגביעים לא היו משוקדים כי אם כפתוריה ופרחיה, דבאמת הכי מוכח ממה דאיכא אתנחתא בגביעים **וּבְמִנְרָה אַרְבָּעָה גְבִיעִים** ומשמעו **מְשֻׁקְדִים כְּפִתְרֵיהָ וּפְרָחֶיהָ**, ולהכי סתם הרמב"ם והביא המקרא כלשונו דמגופא דקרא משמע דמשוקדים קאי אכפתוריה ופרחיה, ודווקא לגירסת רש"י ותוס' הגם דאיכא אתנחתא בגביעים, עדיין מספק"ל כיון דלדידהו בששת הקנים פשיטא לן דהגביעים היו משוקדים, ועל כן יש צד לומר דגם בקנה האמצעי משוקדים קאי אגביעים, וכמו שכתבו התוס' יומא נב: ד"ה שאת דמשום דאיכא אתנחתא בגביעים **וּבְמִנְרָה אַרְבָּעָה גְבִיעִים** ומשמעו **מְשֻׁקְדִים כְּפִתְרֵיהָ וּפְרָחֶיהָ**, וקרא אחרינא מוכח דמשוקדים לא קאי אלא אגביעים דכתיב שלשה גביעים משוקדים ולהכי אין לו הכרע עכ"ל, אבל להרמב"ם דבששת הקנים נמי אין מוכרח דהגביעים היו משוקדים, ניחא טפי לאוקמיה לקרא **וּבְמִנְרָה אַרְבָּעָה גְבִיעִים מְשֻׁקְדִים כְּפִתְרֵיהָ וּפְרָחֶיהָ**, דהוא כפשוטו דהגביעים לא היו משוקדים וכפתוריה ופרחיה היו משוקדים.

*

לדעת הריטב"א דלאחר בא עזרא יש לכל הפסוקים הכרע, מי היו משוקדים

ובתורה תמימה שם כתב עוד וז"ל ודע שבספר יבין שמועה כלל תע"ג כתב בשם הרא"ש דהא דחמשה מקראות אין להם הכרע הוא עד דאתי עזרא ופסק טעמים, אבל מימות עזרא ואילך יש להם הכרע, וכ"כ הריטב"א בחידושי יומא נב. ד"ה חמש מקראות אין להם הכרע, נראה פירושה שאין להן הכרע מלשון התיבות כל היכא דליכא פסיקא דקראי או

הפסק טעמים, דאילו השתא דאיכא פסיקא דקראי והפסק טעמים נתברר ספיקו עכ"ל, ותמה עליהם בס' יד מלאכי כלל רע"ח וז"ל בשלמא בכל הפסוקים שחשיב הגמרא ניהא חידוש זה, אבל במשוקדים אף דאפסקינהו עזרא אכתי כדקאי קאי ולא מכרע מילתא כלל דכיון דיש אתנחתא על מלת גביעים וזקף קטן על משוקדים אכתי לא אתברר אם קאי אגביעים שלפניו או אכפתורים ופרחיה שלאחריו, לכן כתב דלאו דוקא על חמשתן קאמרי הרא"ש וריטב"א אלא רק אארבעה.

והקשה התורה תמימה ולא אדעה מה אדון בדבריו דהא העניין מתבאר היטב האתנחתא שעל הגביעים הוא המפסיק המלה הזאת, ומשוקדים מוסב על כפתוריה ופרחיה והכל עולה יפה, וצ"ע עכ"ל.

ובאמת דברי היד מלאכי אמת דהא מבואר בכללי הדקדוק דאתנחתא חשיב כסוף פסוק ובתרווייהן כל מה שנקוד בסגול משתנה לקמ"ץ, וכבר כתבו הראשונים דגם ניקוד של זקף קטן חשיב כאתנחתא, וכמו שכתבו תוס' נדרים (לז: ד"ה מקרא סופרים ארץ ארץ שמשנתנין באתנחתא וזקף קטן, וכן שמים מצרים עכ"ל, וכן מבואר ברש"י איוב (מא, ל"ב) ד"ה אל תוסף, וכן מבואר ברד"ק בראשית (יא, ג) ותהי להם הלבנה לאָבן - בא קמץ בזקף קטן, וכן ואלה תולדות פרץ, הוא יהיה לי עבד, והדומה להם ע"ש, וע"ע בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' כ"ד מש"כ בזה, ולזאת היתה כוונת היבין שמועה דכיון שגם משוקדים מנוקד בזקף קטן איכא הפסק גם במשוקדים ושוב הדרא ספיקא לדוכתא.

אמנם בשו"ת רב פעלים ח"א סי' י"א מבואר להדיא דבניקוד זקף קטן אינו משתנה הניקוד מסגול"ל לקמץ ע"ש, ולפי"ז צדקו דברי התורה תמיה דגם האי ספיקא דמשוקדים הוכרע וקאי אכפתוריה ופרחיה.

נמצינו למדים דלדעת הסוברים דאחר שבא עזרא ואפסקינהו לקראי הוכרע גם הני ה' מקראות, למ"ד דניקוד זקף קטן לא חשיב כפיסקא נמצא דבקנה האמצעי הגביעים לא היו משוקדים כי אם כפתוריה ופרחיה, ובששת הקנים היו משוקדים רק הגביעים, ולדעת הסוברים דניקוד דזקף קטן חשיב לפיסקא עדיין אין הכרע על הקנה האמצעי אי הי מינייהו היו משוקדים.

להתענג על ה' / הרב יעקב מנשה, מגיד מישרים בשכונת פסגת זאב

רמזים במנורה

וְעִשִּׂיתָ מְנֻחַת זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוֹרָה יִרְכָּה וְקָנָה גְבִיעֶיהָ כַּפְתָּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמָּנָה
יְהִיו (כה, לא)

רבינו האלשיך זיע"א דורש כל מעשה המנורה, מדות גובה, וכל עיטורי פרחיה וכפתוריה וגביעיה, לרמז על עבודת האדם בעולמנו, ולזה גובה המנורה היה י"ח טפחים, שהיא כמידת אדם בנוני. וכן נעשתה כולה מזהב בלבד, לומר שלמרות שאדם נוצר מחומר הגשמי, מ"מ עליו לנהוג כזהב טהור שנקי מכל סיג וחטא שיהא ראוי לקבל אור פני השכינה.

ובזה נרמז מה שאמר "מקשה תעשה אותה". שהוא מלשון 'הכאה' כדרך שיוצרים זהב, על ידי שמכים בקורנס, וכמו כן התנאי הראשון שיהא הגוף דומה למנורה, תלוי בקבלת היסורים ומיעטו תענוגי העולם שבזה אדם ממרק ומנקה את גופו מכל חטא. ובכלל הדבר הוא שיעשה המנורה בחתיכה אחת, וכמו כן בעבודת האדם בא לרמז שלא יהיה פירוד באברי האדם, דהיינו שיתקן עצמו רק 'בפיו'. ואילו 'בעיניו' יקלקל. וכן בשאר האברים, ואף אם ישוב ויתקן עצמו 'ויחבר' את האבר לשורשו הרי פגם באחדות אבריו. ואינו דומה חיבור 'שלם' באחדות כל האברים, לחיבור אחד עם השני.

והנה שלשה דברים שורשיים שיש לאדם להכניע יצרו, א. הוא בתאוה לדבר עבירה. ב. חטאי הלשון, שהם מקיפים את האדם, ברוב היום, כי רוב עסק האדם הוא בדיבור. ג. תאוות האכילה. ושלשה אלו נרמזו במנורה, במה שאמר "ירכה וקנה גביעיה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו". "ירך" המנורה [הבסיס שעליו עמדה המנורה]. מרמז על מה שאדם צריך לגדור עצמו בחטאי הירך, [ולכך נקראו הבנים יוצאי 'ירך' כי ירך מרמז לדבר זה]. 'קנה' המנורה [שהוא הקנה האמצעי שממנו יוצאים ששת הקנים]. מרמז לחטאי הלשון, כי הדיבור יוצא דרך 'הקנה' וגם הוא צריך להיות זהב טהור, שלא ידבר רק בדברים חשובים וטהורים כמו זהב. וכן שיהיה הדיבור מועט כמו הזהב שהוא מועט בעולם, וכן לא ישיב בלשונו למי שפגע בו, ונרמז בתיבת מקשה שישמע עלבונו וישתוק כאבן. 'וגביעיה וכפתורה ופרחיה' מרמזים למאכל האדם ולבושו, כי גביע הוא כמו גביע היין שלא ירבה בשתייתו שהוא מביא לידי חטא, והמאכל נרמז בכפתור ופרח, כי הכפתור היה כמין תפוח שיש לו גם פרחים, והלבוש נרמז בקליפת הפרי, ועוד רמז שבפרחי השדה יש ריח טוב שמתפשט ויוצא לבחוץ, ובא לומר שיתספק רק בשלו ולא יסתכל בשל אחרים שהרי גם הפרחים "ממנה יהיו". דהיינו משלו ולא משל אחרים.

וששת קני המנורה, יצאו שלשה מצד אחד, ושלשה מהצד השני, שהם היו בדמות צינור, לרמז שהשפע שיוורד לאדם תלוי בשלשה דברים, והוא בשמירת אוזניו עינו וידינו, ובדומה לגוף האדם שאברים אלו עומדים בצד ימין ושמאל שלו, כך במנורה יצאו מהקנה ששה קנים אלו לימין ושמאל.

ולזה בכל אחד מהקנים יש **שלשה** גבעים, שכבר אמרנו שהגביע מרמז 'לגביע היין'. כי בשלשה אברים אלו ישתה מיינה של תורה, שיטה **אוזנו** לשמוע דברי תורה. ויסתכל **בעניו** באותיות התורה הקדושות. וכמו שאמר שלמה המלך "אל ילזו מעיניך". (משלי ג כא). וממילא היד תקיים מה שלמד. וזה מה שאמר "כפתור ופרח". כי בתורה יש חלק נסתר וחלק נגלה, 'וכפתור' שהוא, בצורת תפוח שהאוכל שבו נסתר בתוך הקליפה. וכמו כן תורת הסוד נסתרת מעיני הכלל. 'והפרח' מרמז לדרשות ופוללים. ו'בקנה' המנורה היה **ארבעה** גבעים, כי הקנה מרמז לראש האדם, לכך נוסף בו עוד גביע לרמז שמלבד השמיעה באוזן והעיון בעין והעשיה בידיו, צריך להכניס בהם את '**הדעת**'. שע"י שיתבונן בתורה יבין מדעתו בכל חלקי התורה וזה שאמר 'כפתור ופרח'. כי הדעת היא פנימיות הדברים.

ובחיבור של כל קנה מששת הקנים שיצאו מהמנורה היה עוד כפתור ופרח. כיון שבא לרמז שלכל האברים הנ"ל [אוזן, עין, יד] יש אבר שהוא השורש שלהם, שזה בחינת 'הכפתור' (שהוא כיסוי וכנ"ל) שלהם, וכנגד האוזן הוא כפתור המכוסה בתוך הפה שזה **הלשון** כי מה שאדם שומע באזניו הוא משמיע ומלמד בלשונו. וכנגד העיניים הוא הכפתור המכוסה **הלב** כי מה שהעין רואה הלב חומד, וכן לטובה שאם הלב חושק בדברי תורה וקדושה, זה מה שיזכה לראות בעניו. וכנגד היד הוא יש כפתור המכוסה בלבשו והוא מקום הברית ששניהם עניינם חוש המישוש.

ואכן היה מקום לשאול שלכאורה היה ראוי לרמוז בקני המנורה את הלשון הלב וההירך שבהם עיקר כשרון האדם, והיה ראוי להזהיר ולעשות עיקר מטהרתם. לזה אמרה תורה "וכפתור תחת שני הקנים". לומר שאברים אלו משועבדים אחד תחת השני, כי אם אדם יטהר האדם שני אזניו להקשיב תמיד לחכמה, ממילא גם לשונו תדבר דברים טובים, אבל אם ח"ו ישמע דברים רעים ממילא גם ידבר דברים רעים וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה "ואיש שומע לנצח ידבר". (משלי כא, כח). וכן הוא לגבי הלב שהוא משועבד לעינים, כי אם אדם אינו מסתכל ברע, ממילא הוא הלב לא יחמוד דברים אלו. וכן הירך משועבדת לידיים שאם אדם יעשה רק טוב בידים ממילא גם בו הוא לא יחטא כי שניהם קרובים בפעולותיהם.

וכשאדם מטהר עצמו בכל אלו ממילא נהיה בבחינת "ועשית את נרותיה **שבעה**". כי על ידי אלו משעבד את כל שבעת אבריו שרמוזים במנורה כמבואר לעיל, [אוזן, עין, יד, (ואף שהם שנים כיון שפעולתם אחד נחשבים אחד). הברית, הלב הלשון המח]. לעבודת ה', ומאיר לפניו יתברך. ואמנם יש הרבה בחינות ודרגות בדבר זה, ולכך אמרה תורה "והעלה את נרותיה, והאיר על עבר פניה". דהיינו שיעשה הדבר לשם הקב"ה, ואז יהא זה במעלה הגבוהה, וזה מה שאמר "אל עבר פניה". שיהא הכל לכבוד ה' ולא לשם עצמו.

וסיימה תורה "ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור". שלא רק באבריו יתקן עצמו, אלא גם "**מלקחיה**". מלשון 'מקח' שגם בעת עסקו במשא ומתן יהיה בטוהר לב, וכן "מחתותיה" מלשון שימה ונתינה כמו שנאמר "היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה". (משלי ו, כז).

“זהב טהור”. כי אם יהיה בטהרה שאפי' לא יחמוד בלבו ממון אחרים, ממילא יהא חסיד בכל מעשיו, וזה מה שסיים: “כבר זהב טהור יעשה אתה את כל הכלים האלה”. כי מי שהוא מדקדק במשא ומתנו ממילא נקי הוא בכל מעשיו, וכדברי הגמ' (ב"ק ל.) מי שרוצה להיות חסיד שדקדק בדיני ממונות, שעי"ז מתקן את כל מעשיו ממש.

לוית ח"ן / הרב חיים נתן היילפרין, מח"ס 'לקוטי שערי תשובה' (מאנשעסטער)

התינוקות של בית רבן שנעקדו על קידוש השם - וההתחזקות לקראת פורים מהם

ראיתי דבר חדש ונפלא בדברי השפת אמת בליקוטים לראש חודש אדר, וברצוני להקדים להסוגיא שרציתי בחרדת הכבוד להעלות על שלחן מלכים, מאן מלכי רבנן די בכל אתר ואתר, הם, וביותר, לכל הנלוים אליהם - כי מכיון שעצם הסוגיא אינה בבחינת "מריבם בשמחה", לכן מן הראוי, לפתוח דייקא להעמיק למה ימים אלו הם ימי שמחה, ונתחיל בדיוק בדברי חז"ל "משנכנס אדר מרבין בשמחה", דהוה ליה למימר "משהגיע" או "משבא", מה לשון "נכנס", ומבאר בזה השפת אמת, ואלו דבריו הנפלאים המאירים והמלאים בחידושים:-

"ופירוש "נכנס" בגוף האדם (!), כי יש שס"ה גידין נגד ימות השנה, וכל יום קורא לאדם לקיים מצוה המיוחדת ליום ההוא (!), שס"ה מצות לא תעשה מכוונים גם כן לגידיים, ולכל גיד מצוה מיוחדת ויום מיוחד, ובזוה"ק כי ט' באב נגד גיד הנשה, והיא הלא תעשה המכוון נגדו, וכמו כן חודש אדר המצות התלוים בו נותנים שמחה והם הגידין המביאין שמחה בשמירתן בטהרה, ופירושו משנכנס ענין החודש להאדם ומקבל הארת הימים, ע"ש עוד.

ולכן, מכיון שימים אלו הם בעצמותם ימי שמחה, לכן ביותר "קשה עלי פרידתכם" של הנפשות הטהורות, הקרבני ציבור של כלל ישראל, "אפי רברבי" שנהרגו על קידוש השם הי"ד, אשר עדיין עומדים אנו בימי השלשים. ולכן, אף שצונו חכמינו ז"ל להיות מרבים בשמחה בימים אלו, הרי גם הדריכו אותנו (ע' תענית יא.) להיות מיצר בצרת הרבים - ולכן חייבים אנו להתבונן על מה עשה השם ככה, ומה יכולים אנו להתחזק, כמפורש בדברי הרמב"ם (הלכות תעניות א', ג') "אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם..", ולכן מכיון שראיתי דבר בפרשת השבוע בספר הקדמון "צרור המור (מזמן גירוש ספרד) הנוגע לענינינו, לכן הגם שאינני ראוי להיות השליח ציבור ולדבר אודות עניני הכלל, מ"מ מצד שני, אם אלקים אנא לידי דבריו המעוררים, קשה עבורי להעלים עין מהם, ומיגו דזכי לנפשיה להתעורר מהם, זכי נמי לאחריני, כי אולי יהיו לאחרים למישהו איזה התעוררות, וכמובן יהיה עבורם עילוי נשמה (הגם שנעקדו על קידוש השם, ונתעלו מאד לגנזי מרומים, למקום המיוחד לנשמות קדושות כאלו, וזכו כבר להיות ממזכי הרבים באמונה והתחזקות בשמירת התורה והמצוות במשך ימי השבעה והלאה למעלה מן המשוער).

דברי הצרור המור

מעתה, נבוא ונלמוד יחד דברי הצרור המור (פרשת תרומה, כ"ה י"ח) אודות הכרובים שעל גבי ארון ברית השם, "ולפי שידוע שהתורה לא נבראת אלא לעסוק בה תמיד. ואין

כל אדם יכול לעמוד בזה, זולתי תינוקות של בית רבן שיש להם זה הכח. והם היו ערבים על אביהם במתן תורה. וכשאינן עוסקין בה הקב"ה נפרע מהערבים, דכתיב (הושע ד, ו) ותשכח תורת אלקיך אשכח בניך גם אני. ולכן כתיב (תהילים ח, ג) מפני עוללים ויונקים יסדת עוז. **והם מבטלים גזרות רעות (!)**, כאומרו (שם) להשבית אויב ומתנקם. ואמרו ולשון רכה **תשב"ר גר"ם** (משלי כה, טו), ראשי תיבות תינוקות של בית רבן גזרות רעות מבטלים. לכן סמך בכאן "ועשית שנים כרובים זהב". **רמז לתינוקות ולילדים העוסקים בתורה**, כי תרגום "ילד", "רביא". בענין שהם יהיו מגינים על ישראל, וזהו והיו הכרובים פורשי כנפים וגו' (פס' כ'), ולכן חזר לומר ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון נתן את העדות (פס' כא), שהיא התורה. להורות שאחר שהיו הכרובים עשויים בכפורת, יתן העדות בארון ולא קודם לכן, אחר שתכלית התורה בעבור הכרובים.

מי הם הערבים של כלל ישראל?

מדבריו למדנו, כי מכיון שתשב"ר הם הערבים של כלל ישראל - נכמפורש בתנחומא פרשת ויגש פרק ב' - "בשעה שבקש הקב"ה ליתן את התורה לישראל, אמר להן תקבלו תורתי, א"ל הן, א"ל תנו לי ערב שתקיימו אותה, א"ל אברהם יצחק ויעקב יהיו ערבים, אמר להן אבותיכם הן בעצמם צריכים ערבים, אברהם אמר במה אדע (בראשית טו), יצחק אהב את שונאי דכתיב ואת עשו שנאתי (מלאכי א), יעקב אמר נסתרה דרכי (ישעיה מ), אמרו לו **בנינו יהיו ערבים** שלנו, מיד קבלן הקב"ה, ונתן את התורה לישראל שנאמר "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז" (תהילים ח), לפיכך **כשישראל מבטלין את התורה הקב"ה פורע מן הערביין**, שנאמר, ותשכח תורת אלקיך אשכח בניך גם אני (הושע ד), מהו "גם אני", אמר הקב"ה, **אף אני מצטער עליהם שאני מפסידן**. ולכן לעינו להתחזק, והזמן גרמא של "מודעה רבה לאורייתא", להתחזק בקימו וקבלו, ולייקר כל מילה של תורה שיכולים להוסיף. וככל שיותר קשה עם כל ההכנות לפורים וכו' יתייקר ביותר המסירות נפש להיות מקבלים עול תורה יותר.

ביאור חשיבות לימוד התשב"ר

זאת ועוד, חשיבות הלימוד של תינוקות של בית רבן - ויש לציין לזה דברים נפלאים ביותר מהחפץ חיים בשמירת הלשון, בביאור דברי הגמ' (שבת קי"ט ע"ב), אין העולם מתקים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן. אמר לה רב פפא לאביי, דידי ודידך מאי? אמר לו, אינו דומה הבל פיו שיש בו חטא, להבל פיו שאין בו חטא. אף שהתמדתם וקדשת תורתם היתה נעלה ונשגבה עד מאד, עם כל זה, מפני שלפעמים התערב לפי דעתם דבור מה שלא כהגן בתוך דבורם, נפל כח הדבור ממדרגתו הראויה לו, ואינו דומה להבל פיהם של תינוקות של בית רבן, כן השיבו אביי. ומוסיף שם החפץ חיים בהג"ה - "וראה אחי דבר פלא בענין הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, אף דאין להם שום קדשת מחשבה ודבקות לה' בעת דבורם, עם כל זה העולם קים על הבל פיהם זה. ולמה זה דומה? לעני אחד שמצא אבן טובה ויקרה, אשר סגלתה רבה מאד לכמה ענינים ואינה נמצאת רק בכתרי המלכים, ונודע דבר זה למלך והעשירו בעשר גדול. והנה העני ההוא שמצאה, אף שהוא אינו יכול להשיג בחכמתו את גדל הסגלה של האבן, עם כל זה

גדל טובתה של האבן בעצמותה וגדל אורה הסבה לו את כל הטוב ההוא, שנעשה שר וחשוב בעיני המלך. כן הדבר ממש בעניני תורת אלקים חיים, שאין צריך האדם שרוצה להתקדש על ידה הכנה רבה שתתקדש על ידו, כי היא בעצמותה קדושה ונוראה עד מאד. וכשהאדם מדבר בה הוא מתדבק בקדשתה כמו שכתוב (ירמיה ל"א י"ט), "כי מדי דברי בו זכר אזכרנו עוד" וגו' והוא קאי על העת שלומד התורה (כמו שכתוב בנפש החיים). ורק צריך האדם לזהר שלא יעשה בהפכו, דהינו שלא יחשיך אורה, על ידי זה שיטמא את הדבור שלו. וזהו שאמר לה רב פפא לאביי, דידי ודידך מאי? פרוש, התורה שלנו מצד עצמה היא יותר קדושה מתורת התינוקות, כי היא במחשבה קדושה, והשיבו, אינו דומה הבל פיו וכו' פרוש, כי הפגם הוא יותר מהמעלה, והטעם הוא כנ"ל.]: - עכ"ד המאירים.

"ולשון רכה" תשב"ר גר"ם!

ויש בזה כמה נפק"מ למעשה, כאשר אנו רואים תינוקות של בית רבן לומדים, ובידינו לחזק ואתם בחיוך ובמילה טובה, לעודד בגוף ובממון שימשיכו ללמוד עוד - אין אנו יכולים לשער גודל התועלת עברו כלל ישראל, וכדברי הצרור המור "ולשון רכה תשב"ר גר"ם (משלי כה, טו), ראשי תיבות תינוקות של בית רבן גזירות רעות מבטלים. " ולפי מש"כ יוטעמו דברי הפסוק "ולשון רכה" כי לפעמים ההורים והמלמדים וגם לרבות המון עם הרואים אותם יכולים לחזק ולעודד "בלשון רכה" הפלא ופלא - והנסיון יוכיח.

להתמיך ולחזק ידי המלמדים

ויש עוד דבר הנוגע לקראת פורים, כי מנהג ישראל תורה להתמיך ידי המלמדים, (שמרומז בבדי הארון שנושאים הארון והכרובים) וגם לרבות דברי הכרת הטוב, שידעו ויכירו גודל התועלת, כאשר ההורים מכירים בטובת המלמדים, ומחזקים אותם, ובזה יכולים ללמד יותר במנוחת הנפש והרחבת הדעת, ולכבד המנהלים והמחנכים בטובת עין ונדבת לב, הרי שכרם הרבה מאד, וגם בזה יזכו לפעול ש"גזירות רעות מבטלים", אכ"ר.

מעדני מלך / הרב מרדכי מלכא, הרב הראשי לעיר אלעד, נשיא וראש מוסדות "אור המלך", מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי ועוד

כוחה של מחשבה

שמות פרק כה (ח) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם: (י) וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שֵׁטִים אֲמֹתַיִם וְחָצִי אֲרָבוּ וְאֹמֶה וְחָצִי רְחִבּוֹ וְאֹמֶה וְחָצִי קִמְתּוֹ: (יא) וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תִּצְפְּנוּ וְעָשִׂיתָ עָלָיו זָר זָהָב סָבִיב: (כג) וְעָשִׂיתָ שִׁלְחָן וְכוּ'. (לא) וְעָשִׂיתָ מִנְרֵת זָהָב וְכוּ'. שם פרק כז (א) וְעָשִׂיתָ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְכוּ'.

א. יש לדקדק בלשון המקרא מדוע בכל כלי המשכן כתוב בלשון יחיד ועשית ואילו במשכן והארון נאמר בלשון רבים ועשו הלא דבר הוא?

ב. עוד יש לשאול מדוע כתוב ועשו לי מקדש בלשון יחיד ומאידך ושכנתי בתוכם ולא ושכנתי בתוכו?

ג. עוד יש לשאול מדוע בעצם עם ישראל נצטוו לצפות את הארון אשר בו לוחות הברית מזהב הלא הארון מסמל את שיא הרוחניות ואילו הזהב הלא הוא סמל הגשמיות?

טעות אנושית

נקדים לדברנו שכאשר נתבונן בתפיסה הרווחת בעם כי יש צדיקים בכל דור אשר הם ראויים ופרושים מהעולם בסגפנות גדולה והתנזרות מחיי עולם הזה בתעניות וגלגולי שלג ועוסקים בתורת הסוד וכדומא ורק הם ראויים להשראת השכינה, אולם אדם שאינו מסוגל לאותה סגפנות ופרישות הרי הוא אינו ראוי כלל וכלל להשראת השכינה ואינו אלא אחד מפשוטי העם, אך תורתנו מלמדת אותנו שכל אדם ואדם כאשר בונה את ביתו ראוי להיות משכן וראוי להשראת השכינה בהיות וכמו שאמר לי המשגיח של ישיבת מיר הרב אהרון חדש זצ"ל שמהרגע שהחתן נותן את הטבעת ביד האשה לקדשה ומתחבר עם האשה נהיה להם שותף שלישי והוא הקב"ה שמתחבר יחד איתם להקמת הבית החדש בכדי לייצר דור חדש כי שלושה שותפים באדם, אולם בכדי שהשכינה תשרה בביתם והשותף השלישי ישכון קבע בביתם, הדבר תלוי כאשר ידעו לקדש את כל מעשיהם ולתקן את מידותיהם כאשר נבאר, ולזאת תפקידו של האדם להכשיר עצמו להיות משכן לשכינה כאשר נבאר.

סיפור מהחיים

נפתח בסיפור הייתי אשה שברוך השם זכתה למשפחה מרובת ילדים ולמרות שבדרך כלל בכל משפחה יש קושי גדול להצליח עם כל הילדים שיהיו מוצלחים יראי השם ומידות טובות, עוד יותר הדבר קשה שבעתיים במשפחה מרובת ילדים ישנם ילדים שבדרך כלל פורשים מהדרך או לא מוצלחים, והנה אותה אשה זכתה שכל יוצאי חליצה מוצלחים יראי השם ומידות טובות וכל ילד יותר טוב מהשני ממש מעורר קנאה איך אפשר להצליח

כוחה של מחשבה

בחינוך וגידול משפחה מרובת ילדים בכזו הצלחה, נשאלה על כך כמו ששאלו בגמרא את קמחית איך זכתה ששבעה בניה נעשו כוהנים גדולים והשיבה על מידת הצניעות, אולם אשה זו סיפרה שהיא שמעה דרשה עד כמה חשוב שכל אדם יקדש במחשבתו את כל מאכלו ושתייתו שהכל בשביל לחזק את הגוף לעשות רצון השם וזה סגולה גדולה לגדל דור ישרים מבורך, והיא החליטה לקיים את זה ולכן כל הסוד שלה הוא האוכל של הבית שכל אוכל שהיא מכינה ומבשלת חושבת שזה יהיה בכדי לתת כוח לילדי לעבוד את השם יתברך ללמוד ולהתפלל כך שכל מה שאוכלים נעשה בכוונה תחילה לעשות רצון השם יתברך וזה משפיע מאוד על נפש הילדים וברוך השם זכתה לראות פירות ממעשה ידיה פאר והדר.

דברי אליהו הנביא שכל אחד יכול לזכות לרוח הקודש

נקדים לביאור הפרשה את אשר כתב אליהו הנביא בתנא דבי אליהו רבה (איש שלום) פרשה י ודבורה אשה נביאה וגו' (שופטים ד' ד'), וכי מה טיבה של דבורה שהיא שפטה את ישראל ומתנבאת עליהם, הלא פנחס בן אלעזר עומד, מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין גוי ובין ישראל בין איש ובין אשה בין עבד בין שפחה הכל לפי מעשה שעושה כך רוח הקודש שורה עליו.

דברי הרמב"ם כל אדם יכול להיות כמשה רבנו

עוד כתב הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ה הלכה ב 1. אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומה"ע ורוב גולמי בני ישראל וכו', אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו וכו'. הראת לדעת שכותב הרמב"ם כל אדם ראוי להיות צדיק כמשה רבנו, ואין ספק שכל הרואה דברי הרמב"ם יתמה כיצד יתכן להגיע להיות כמשה כאשר מפורש בתורה לא קם כמשה, ואפילו אהרון ומרים שדימו בנפשם להשתוות למשה נענשו על כך? אולם באמת לא שייך להגיע ולהשיג מה שמשה רבנו השיג אשר דיבר איתו הקב"ה פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות ועלה לשמים להביא את התורה, אולם להגיע לדרגת משה אצל הקב"ה הדבר נמדד לפי מעשיו של כל אדם ואדם ויש מעשה קטן של אדם קטן שהוא גדול עד מאוד כמעשיו של משה רבנו, מאחר והמדד של גודל המעשה אינו לפי התוצאה בעיני בני אדם אלא רק הקב"ה שהוא בוחן ליבות וכליות יודע לבחון כל אחד עד כמה שלימות מעשיו לפי דרגתו.

דברי האריז"ל בשבח דורנו קלורין לעיניים

ואפשר לבאר הדברים על פי דברי האריז"ל אשר הן קלורין לעיניים ועידוד וחיזוק לבני דורנו כמים קרים לנפש עייפה, והוא מה שכתב רבי חיים ויטאל זצ"ל בשער הגלגולים הקדמה לח בהקדמה הרביעית 2. בשם האריז"ל וזה לשונו פעם אחת שאלתי למורי ז"ל איך היה אומר לי שנפשי היתה כל כך מעולה כנזכר לעיל והרי הקטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקבו? ואמר לי דע לך כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם רק כפי הזמן והדור ההוא כי מעשה קטן מאוד בדור הזה שקול ככמה מצוות

גדולות שבדורות אחרים כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאוד מאוד לאין קץ משא"כ בדורות ראשונים ואילו הייתי בדורות הראשונים היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים. ללמדנו שמעשים של דורנו יש להם מעלה גדולה עשרת מונים אצל הקב"ה מאשר מעשיהן של בני דורות הקודמים מאחר והכל נמדד לפי דרגת נסיונות הדור וממילא אין פלא שהגם היותו קטן כקליפת השום במעשיו לגבי דור הקודם מעלתו יכולה להיות יותר גדולה עד שאותו קדמון אילו היה בדורנו היו מעשיו יותר קטנים ממנו, ולפי"ז אפשר להבין דברי חז"ל מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי כפשוטו שהמכוון לפי דרגת דורנו.

דברי הדגל אפרים כיצד כל אחד עושה משכן בתוכו

ובזה נבוא לביאור פסוקי הפרשה כתב נכד של הבעש"ט בספרו דגל מחנה אפרים שמות פרשת כי תשא 3. על הפסוק ולחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת וגו' (לא, ד). דבר זה גלוי וידוע לכל בעלי הדעת כי הכל הולך אחר המחשבה, כדי להורות לנו הדרך האיך הוא בכל אדם שיוכל לבנות משכן וכלים להשראת השכינה בקרבו, ויהיה אכילתו ושתייתו מזוכך להיות נקרא זה השולחן אשר לפני ה' (יחזקאל מ"א, כ"ב): הראת לדעת שרצון התורה ללמדנו שכל אדם מישראל ראוי להיות משכן להשראת השכינה בקרבו והכל תלוי במעשיו וכוונתו בהן, וכמאמר חז"ל במסכת סוטה דף יז ע"א דריש ר"ע איש ואשה, זכו שכינה ביניהן, והוא על ידי שכל אשר עושים יהיה כל מטרתם לעשות רצון השם ועל ידי זה הם מקדשים את כל מעשיהם והופכים את ביתם למשכן השכינה ולכן כתבה התורה בלשון ועשו.

הארון מזהב ללמדנו שגם את הזהב אפשר להפוך לקדוש

ובדרך זו מתרץ ה"בן איש חי" באופן נפלא על מבנה ארון העדות שעליו שורה השכינה, כי בורא עולם יתברך רצה ללמדנו שאת הדבר הגשמי ביותר בעולם הזה אפשר להפוך לשיא הרוחניות אם משכילים להשתמש בו למטרה נעלה ובצורה הנכונה, לפיכך הזהב על אף פי שלפני כן היה דבר חולין מכל מקום נהפך הוא להיות לדבר קדוש, וכמו כן ספר התורה הנכתב על קלף בעוד שאמש היה בסך הכל עור של בהמה בזמן קצר נהפך הוא לדבר קדוש ביותר. ומכאן התשובה לאותם טועים שחושבים שאדם ששומר תורה ומצוות הוא סגור ומסוגר ואסור לו לאכול ולשתות ולא ליהנות בעולם הזה, כאן גילתה לנו התורה בדיוק את ההיפך, אתה יכול לאכול ולשתות וליהנות רק שתכוון לשם שמים שיהיה לך כוח לעבוד את הבורא יתברך יותר, לצערנו רבים הם הטועים ואינם מבינים שדווקא יהודי השומר תורה ומצוות הוא המאושר מכל. ובזה מובן למה התורה כתבה ועשו ארון ולא ועשית ללמדנו שכל אחד ואחד מישראל מסוגל להיות ארון העדות כאשר כל מעשיו מיועדים לשרת את התורה הקדושה.

הקדושה נובעת מה"לשמה"

עוד כתוב "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה" וגו' כה-ב פירש"י "לי" לשמי. למדה כאן התורה לימוד עצום כדי שתחול הקדושה בבנין הבית לא די בזה שנותן צדקה אלא תלוי

בכוונתו שאם כוונתו לכבוד מעלתה קטנה ואם כוונתו לעשות רצון השם ולכבוד השכינה חל על הדבר קדושה גדולה.

עוד מדברי האריז"ל

כתב בשער הגלגולים בהקדמה לח וז"ל גם אמר לי, כי עיקר ההשגה זו תלויה ע"י כונת האדם, וזהירותו בכל ברכות הנהנין, לפי שעל ידם מתבטל כח אותם הקליפות הנמצאות במאכלות החומריות, ומתדבקים באדם האוכלם, וע"י הברכות האלו הנאמרות בכוונה, הוא מסיר מהם הקליפות, ומזכך החומר שלו, ונעשה שכלי וזך, ושאזהר בו מאד עכ"ל: ללמדנו שתפקיד האדם לקדש מעשיו ולא רק הסגפנות והעינויים מבאים להשראת השכינה.

מנהג שמאי והלל שמקדשים מאכלם במחשבה

עוד מבואר שמאי מקדש כל אכילותיו בקדושת השבת. כמבואר במסכת ביצה [דף טז-א]: תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה, אומר זו לשבת, מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל הראשונה, אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים, ופירש רש"י: ואוכל את הראשונה נמצא אוכלה לזו כדי שתהא היפה נאכלת בשבת, דהויא לה אכילתה של ראשונה לכבוד שבת, עד כאן, ללמדנו שהכל תלוי במחשבת האדם ויכול לקדש מאכלו ובפרט סעודות השבת כל כך מעלתן גדולה בגלל קדושת הסעודות עד שהנמנע מאחת הסעודות לאו בכלל ישראל הוא ונענש על כך. וכן דרשו חז"ל במסכת פסחים דף נט ע"ב וכמה דכהנים לא אכלי בשר בעלים לא מתכפרי, דתניא [שמות פרק כט פסוק לג] וְאָכְלוּ אֶתֶם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם מִלִּמַּד שֶׁהַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים וְבַעֲלִים מִתְכַּפְּרִין. וכתב בספר "אור הגנוז" "כמו שהדבורה שמהפכת מאכל שבפיה לדבש, כן יכול האדם להעלות המאכל מתענוג גשמי לאור זיו השכינה ותענוג רוחני. ויכול הוא האדם לקדש עצמו כל כך, עד שיהא מאכלו כמו אור זיו שכינה שניזוזנים ממנו המלאכים בעולם העליון".

מעשה

כמסופר על צדיק מלומד בנסים שיצא שמו לשם ולתהילה, והנה כפרי אחד ששמע על הצדיק הזה החליט ללכת אליו להתברך, כאשר הגיע לצדיק אמר לו השמש כי כרגע הרב עסוק וימתין עד שיוכל לקבל אותך, בנתיים אותו כפרי הציץ מחור הדלת על הצדיק מתוך סקרנות, והנה ראה כי הצדיק יושב ואוכל איזה פרי, שאל את השמש האם זה הצדיק שכל כך מדברים עליו, השיבו כן, אך הכפרי תמה כיצד יתכן שמדובר על צדיק כזה גדול וראיתי שיושב ואוכל כמונו פירות, השיבו השמש שישאל את הרב, ובאמת כאשר נכנס שאל את השאלה, השיבו הצדיק כי יש הבדל קטן בנינו אתה כשרוצה לאכול משהו מברך עליו היות ואת הרוצה לאכול אבל אני אוכל בשביל לברך להשי"ת, והכוונה בזה שהצדיק הופך את האוכל הגשמי לחלק מעבודת השם שלו, לעומת זה האדם הפשוט כל המטרה שלו ליהנות ורק דרך אגב מברך, כך הוא הדבר בכל מה שעושה לצורכי גופו אם מכויין לעשות רצון

כוחה של מחשבה

השי"ת הרי הופך כל מעשיו לרוחניות אבל אם כל כוונתו ליהנות בלבד הופך מעשיו לגשמיים בלבד.

מעשה עם החפץ חיים

בדומה לכך מסופר על החפץ חיים שפעם נכנס לבית מרקחת ואמר לרוקח אני מקנה בעולם הבא שלך, חשב הרוקח שהחפץ חיים צוחק עליו, הסביר לו החפץ חיים חז"ל אמרו כל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא ואתה בכל יום מציל נפשות רבות, אלא שאתה צריך לכוון בהכנת התרופה בשביל להציל נפשות ולא בשביל הכסף. ללמדנו עד כמה יכול האדם בכוונתו לקדש ולרומם מעשיו. וכך כל מעשיו של האדם הכל תלוי בכוונתו הן בחייו הפרטיים וכן בעסקים אם כל מה שעושה חושב בשביל לעשות רצון השם על כל פרט ופרט מקבל שכר ואם חושב למלא צרכיו אין בזה שום מצוה עוזר בבית אם חושב לעשות חסד הופך מעשיו למצוה וקדושה וכן כאוכל וכן כשמתרחץ כמו שאמרו חז"ל על הלל שהיה אכילתו ושאר הנאת הגוף כדי לגמול חסד עם אכסניא וכו' (ויק"ר לד, ג) כוונתו לגופו לעבודת השם.

דברי הגר"א על ביהכ"נ שנבנה בקדושה

וכן כתוב במאורות הגר"א שאמר הגר"א על בניית בית הכנסת אם היו בונים בית כנסת מתחילה כראוי היינו שאף הקרדום שחוטב העצים היה עושה ישראל במחשבה לשם שמים בכוונה לא היו מתפללים באותו בית הכנסת במחשבה זרה, והוא שאמר רבי חייא לר' חנינא ב"מ פ"ה כדי שלא תשתכח תורה מישראל היה זורע גם הפשתן ועשה הכל לשם שמים לצורך הלימוד כי המחשבה והמעשה דבוקים יחד.

דברי ספר החסידים בזה

וכן הדבר להיפך לטומאה ח"ו כמו שכתב רבי יהודה החסיד בספר חסידים סימן רמ"ט כי תפילה מתוך סידור שנכתב ע"י אדם רשע אינה מתקבלת, וזה לשונו אחד היה רגיל להתפלל בכילה וחדר מיוחד שהיתה מיוחדת לו בטהרה והיה נענה, אחר זמן היה מתפלל ולא נענה והיה מתענה ולא הועיל, שאל לחכם אמר לו מתפלל ומתחנן אתה בספר שרשע כתבו, א"ל אני נתתי לכתוב לפלוני הסופר ושכרתי אותו לכתוב על קלף שלי יפה, השיב לו החכם כשהיה כותב לך לבו מלא טינא ועוולה ואין קטיגור נעשה סניגור לכן אין ראוי שישמע לך בעוד שאתה מתפלל בו עכ"ל. וכן פסק ר' משה פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה ח"ב סי' יז שאין להתפלל בסידור שהודפס בשבת ואפי' שנעשה ע"י פועלים נכרים שזה מאוס לדבר מצוה וכ"ש לתפילה שצריכים לתפילה סניגורים טובים שהקב"ה ישמע את התפילה ואיך יתפלל ע"י דבר שיהיה קטרוג. ואנכי מוסיף עד כמה צריך להיזהר בקניית סת"ם מזוזות ותפילין שיהיו מסופר ירא שמים שכותב בטהרה וקדושה ואף בקי בהלכה היות ואחרת המזוזות והתפילין האלה יכולים להזיק לו מפני שהסופר שומע שירי תועבה בשעת הכתיבה והדבר משפיע על קדושת הדבר.

מעשה עם הנועם אלימלך

כתב בספר "שומר אמונים" מאמר אמונה פ"ד מעשה שהיה אצל רבינו הקדוש בעל נועם אלימלך כי היה לו פעם אחת מלמד עם בניו והיה המלמד ירא שמים ולמדן כמובן, כי אם זכה בגורלו להיות נשכר אצל רבינו ר' אלימלך ודאי לא היה איש פשוט, ובני ר' אלימלך לא רצו ללמוד אצלו הגם כי הכה אותם וייסר אותם לא הועיל להם כלום, ובא בתלונה אצל ר' אלימלך איך זאת שבניו לא רוצים ללמוד, התחיל לחקור אחר מהות המלמד ומצא כי הוא ירא שמים ועובד ה' והיה פליאה בעיניו, קרא למלמד ושאל אותו מי היה מלמדך בקטנותך והתחיל לחשוב אחד לאחד עד שחקר ומצא כי המלמד שלימד אותו בעודו קטן היה לו ידיעה בספרי החיצונים, אמר לו ר' אלימלך תדע בני כי זה הגורם שבני אינם רוצים ללמוד אצלך כי זה המלמד ביודעו ספרי החיצונים ולמד עמך השריש בך בקטנותך חלק ברשעות וטומאה, והגם כי כבר תקנת מעשיך אבל זה השורש הרע של זה המלמד בילדותך לא עקרת עוד ואין הטומאה נדבקת בקדושה, ועל כן אין בני חפצים ללמוד אצלך מגודל קדושתם ולא מרוע לבבם ח"ו. ולכן רשע שכתב איזה ספר הקורא בו מזיק לו בכח הרשעות של זה הרשע, והזהירו תלמידי הבעש"ט שלא להסתכל בשום ספר אם לא נודע מי מחברו, כי באם אין אמונתו חזקה בה' הגם כי כתב פלפולים נפלאים ודברי תורה ומוסר הוא ח"ו כארס לנפש המסתכל בו, וכ"ש בדברי האפיקורסים והמינים או בעלים שלהם אפילו כוונתו רק לראות חדשות על ידי הסתכלות בדבריהם נתחשך כח הנשמה ומזיק לאמונה ח"ו הגם כי אין נרגש תיכף.

כיפורים כיום פורים

ידועים דברי האריז"ל שיום הכיפורים הוא כמו פורים כי יום פורים גדול ממנו. והטעם כי זה שני סוגי עבודות השם יום כיפור לעבוד את השם בפרישות מכל הנאות וצרכי הגוף ובתענית ובזה מתקדש ומתעלה וזה יותר קל, לעומת זה פורים עבודת האדם היא לאכול ולשתות יין עד דלא ידע כי תכליתו שהאדם יקדש את הגשמיות ויעבוד את השם כי זה תכליתו של האדם לקדש ולהעלות הכל בקדושה וזו דרגה יותר גבוהה. וכך כתב רבי צדוק הכהן בפרי צדיק. 4.

מדוע בחג מתן תורה כולם מודים שצריך לכם

וכן מתבאר במסכת פסחים דף סח ע"ב נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע בכל יום טוב האם הכל לשם או חציו לשם וחציו לכם אבל הכל מודים דבעצרת בעינין לכם, לפי שניתנה בה תורה. היינו כי כל תכלית התורה לקדש את ה'לכם' את עניני האכילה. ואפשר שלכן היה צריך לצרף לזה את רשב"י שכן שנינו (אבות פ"ג אמר רבי שמעון ובו' שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של המקום ברוך הוא שנאמר (יחזקאל מא, כב וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'). והיינו שמדתו היתה קידוש המאכלים והגשמיות להיותם לפני ה' ובזכות ענין זה נצחו את המלאכים. וכבר כתב החיד"א פורים ר"ת של כל החגים פסח וסוכות ראש השנה יום כיפור מתן תורה. כך שפורים גדול מכולם וזו הדרגה הגבוהה.

כוחה של מחשבה

והרבי מקוצק זצ"ל אמר על הפסוק בתהלים השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, וזה לשונו כפי שאיתא בספר עמוד האמת ע' קכ, נתן הארץ לבני אדם שיעשו ממנה ג"כ שמים, עכ"ל, והיינו שמקדשים את הגשמיות ועושים ממנה רוחניות, וכדי לעשות עבודה זו בשלימות צריך שעיקר הכוונה בעשיית המעשה תהיה בשביל המצוה, שכשהוא אוכל ושותה בתוך הסוכה וכדומה עיקר כוונתו היא בשביל עשיית המצוה.

עיקר הבר מצוה זה בתפילין

כמו כן מעניין שאת חתן הבר מצוה עיקר הביטוי במצוות התפילין, ולכאורה הרי מתחייב ומקבל עליו כל עול המצוות ולמה נתפס דווקא התפילין? לפי שכל ענין מצוה זו שנוטלין עור בהמה שהוא דבר נמוך ביותר ועושין אותה קודש, שכאמור זה עיקר מהות השליחות של יהודי שמתחיל בכניסתו למצות, לקדש את הגשמיות.

גדולת ומעלת המחשבה

הנה עבודת האדם נעשית בשלושה אופנים יש במעשה ויש בדיבור ויש במחשבה וככל שהדבר רוחני הוא יותר גבוה ומשפיע יותר ולכן המעשה הכי גשמי גדול ממנו הדיבור וגדול מכולם המחשבה ולזאת יסוד היסודות ושורש השרשים של היהדות היא דוקא המחשבה הטהורה עשרת הדברות מתחילים במצוה שבמחשבה ונגמרים בעבירה שבמחשבה הדבור הראשון הוא אנכי ד' אלהיך סכרת הבורא שכל עיקרה הוא במחשבה והדבור האחרון הוא לא תחמוד. וכבר אמרו חז"ל **במסכת יומא דף כט ע"א** הרהורי עבירה קשו מעבירה, ומאידך אמרו חז"ל מרובה מידה טובה ממידה רעה פי חמש מאות כמ"ש רש"י שמות לד ז, וכתב בשיחות הר"ן שבאות סב: 5. שבכוח המחשבה ניתן להשיג הכל אם ידע להתרכז ולחשוב בעמקות ישיג כל דבר רוחני וגשמי. וכידוע מאמר הבעש"ט תולדות יעקב יוסף פר' חיי שרה היכן שמחשבתו של אדם שם הוא האדם. ואפשר שמקור הדבר **במסכת עירובין דף נ ע"ב** שהאדם יכול לקבוע מקום שבייתו במחשבה כאילו נמצא שם. וכן מבואר **במסכת קידושין דף מט ע"ב** האומר לה הרי את מקודשת לי על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו, הנה לנו רשע גמור שעבר על כל העבירות שבתורה למרות זאת כשקידש את האשה על מנת שהוא צדיק הרי זו מקודשת, טעם הדבר אמרו שמא הרהר תשובה בדעתו ובלבו, הנה לנו מה כוחה של מחשבה ודיבור אחד שמוציאים את האדם מאפלה לאור גדול ואם היא מקודשת על כורחך שנתקבלה תשובתו באותו הרגע שאמר.

צואת מרן הרב שך זצ"ל

עד כמה כח יש אפילו למחשבה טובה אחת לקבלה קטנה אחת לא בכדי ביקש מרן גאון ישראל הגרא"מ שך זצ"ל בצוואתו שהרוצה לעשות עימו חסד ילמד משנה אחת לעילוי נשמתו או שיחשוב אפילו מחשבה אחת של מוסר לעילוי נשמתו ויהיה לו בזה נחת רוח למעלה שהרי כוחה של מחשבה אחת של מוסר אין לתאר ואין לשער מעלתה.

חובה הנלמדת מהנ"ל על כל תלמיד

כוחה של מחשבה

עלה בידנו עד כמה כל זוג שבונה את ביתו צריך לשאוף ולתבוע מעצמו להיות משכן לשכינה ושהבית יהיה מקדש מעט, והכל תלוי במעשיו של האדם וכונתו במעשיו כמאמר אליהו הנביא, ולכן כאשר יתכוון בכל מעשיו לעשות רצון השם גם בדברים הגשמיים ביותר הרי הוא מקדשן והופכן לקודש קודשים כמ"ש הבא"ח, ולזאת כאשר אוכל או יושן או הולך למנוחה וכדומא יתכוון במעשיו הכל בשביל לאגור כוח לעשות רצון השי"ת וישתדל כפי כוחו ויכולתו כי אין הקב"ה בא בטרוניא על בריותיו להפוך למלאך, וכאשר כתב האריז"ל שכל מעשה בדורנו גדול עשרת מונים מדורות הקודמים, ולזאת בכלים שיש לו וביכולות שיש לו חייב כל אחד לעשות את המירב ובוזה מגיע להשגות גדולות ונצורות והופך למשכן לשכינה, וכארון העדות למרות שמצופה זהב מבית ומחוץ בכל זאת הוא משכן התורה והשכינה, ובפרט בדורנו שירדה חולשה לעולם אין הדרך הרצויה להתענות ולהסתגף כי יוצא שכרו בהפסדו, וכבר כתב הראב"ד שבזה שפורש בסוף מאכלו ומשייר מעט ומפסיק לספק את תאוותו גדול מתענית וצום, ויהי רצון שנזכה לקדש מעשה ידנו וכל רצוננו וכונתנו יהיו לעשות רצון השי"ת ונזכה להיות משכן לשכינה ולתורה הקדושה אנו וזרענו וזרע זרענו עד עולם אמן.

מקורות

1. כתב הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ה הלכה ב אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומה"ע ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן, אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם או חכם או סכל או רחמן או אכזרי או כילי או שוע וכן שאר כל הדעות, ואין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זו דרך שירצה, וכו' עכ"ל.

2. כתב רבי חיים ויטאל זצ"ל בשער הגלגולים הקדמה לח בהקדמה הרביעית בשם האריז"ל וזה לשונו פעם אחת שאלתי למורי ז"ל איך היה אומר לי שנפשי היתה כל כך מעולה כנזכר לעיל והרי הקטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקבו? ואמר לי דע לך כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם רק כפי הזמן והדור ההוא כי מעשה קטן מאוד בדור הזה שקול ככמה מצוות גדולות שבדורות אחרים כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאוד לאין קץ משא"כ בדורות ראשונים ואילו הייתי בדורות הראשונים היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים וזהו שאמרו חז"ל על נח תמים היה בדורותיו ואילו היה בדורות צדיקים היה יותר צדיק, ולכן שלא אצטער על זה כלל כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים הראשונים מזמן תנאים ואמוראים עכ"ל.

3. כתב הנכד של הבעש"ט בספרו דגל מחנה אפרים שמות פרשת כי תשא וז"ל ולחשוב מחשבות לעשות בזה ובכסף ובנחושת ובחרושת אבן למלאות ובחרושת עץ וגו' (לא, ד). דבר זה גלוי וידוע לכל בעלי הדעת כי הכל הולך אחר המחשבה, וידוע מה שמובא בזה"ק (ח"ב רכ"א א) ובתיקונים (הקדמה י"ג א) כי המשכן וכליו הם דוגמת עולמות עליונים

כוחה של מחשבה

וציורא דעובדא דמעשה בראשית וכו' בודאי לא לחנם נכתב מעשה המשכן וכל כליו בתורתנו הקדושה, אלא כדי להורות לנו הדרך האיקך הוא בכל אדם שיוכל לבנות משכן וכלים להשראת השכינה בקרבנו, כי זה היה כל מעשה המשכן כמו שכתוב (שמות כ"ה, ח') ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם ממש, וכמו שכתוב בתיקונים (תיקון ו' כ"ב ב) זכאה הוא מאן דעביד ליה דירה נאה בלביה כלים נאים באיברים דיליה וכו' והוא על ידי הזדככות מדותיו הגשמיים בכל פרטיהם ללבנם ולצרפם לעשותם ככסף צרוף וכזהב מזוקק שבעתים וכנחושת קלל וממילא יבוטל מזה כל גבהות לבו ויהיה לו דירה נאה בלביה, כי בהבטל ממנו כל גבהות לבו אזי יהיה לבו נר דלוק אחרי ה' ותורתו וחכמתו, ויהיה אכילתו ושתייתו מזוכך להיות נקרא זה השולחן אשר לפני ה' (יחזקאל מ"א, כ"ב):

4. ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק דברים לערב יום הכפורים: וז"ל והנה התגברות נגד היצר הרע הוא בשני אופנים בחינת אתכפיא ובחינת אתהפכא. אתכפיא היינו שכובש את יצרו ופירש עצמו לגמרי וענין אתהפכא הוא שמהפכים הכל לקדושה. ותיקון האכילה דאדם הראשון לאהפכא הוא על ידי אכילה דקדושה היינו שהגם שאוכל אינו אוכל בשביל הנאת הגוף כאכילת אדם הראשון בשביל שהוא טוב ותאוב ומצד היצר רק לצורך קדושה כדכתיב (משלי י"ג, כ"ה) צדיק אוכל לשובע נפשו שאכילה שלו הוא רק להחיות את נפשו. כמו שמצינו ברבינו הקדוש שהיה אוכל כל מעדני עולם שהיה שולחנו שולחן מלכים ואמר על עצמו שלא נהניתי אפילו באצבע קטנה. ובהלל הזקן שאמר שהולך לגמול חסד עם אכסניא שיש לו בתוך ביתו והיה כוונתו על עצמו (ויקרא רבה ל"ד, ג'). וענין בחינת אתהפכא כזה הוא מדריגה יותר גדולה מענין בחינת אתכפיא כי מכניס את יצרו לקדושה גמורה.

5. כתב בשיחות הר"ן שבאות סב: "כי כְּשֶׁהִמְחֵשֶׁבֶה הִיא כְּלָה אַחוּזָה וְדְבוּקָה בְּדָבָר אֶחָד שִׁיְהִיָּה פֶן, דְּהֵינּוּ כָּל הַבְּחִינּוֹת שֵׁישׁ בְּמַחְשָׁבָה, וְכִשְׁכַּלְם כְּאֶחָד אַחוּזִים וְדְבוּקִים וְחוֹשְׁבִים שִׁיְהִיָּה פֶן בְּלִי בְּלִבּוֹל וְנִטְיָה לְמַחְשָׁבָה אַחֲרֵת, עַל יְדֵי זֶה הֵם פּוֹעֲלִים שְׂבֵהֲכֶרֶחַ יְהִיָּה פֶן כְּמוֹ שֶׁהֵם חוֹשְׁבִים - וְגַם שֶׁהִמְחֵשֶׁבֶה תִּהְיֶה בְּפִרְטֵי פִרְטִיּוֹת, לֹא בְּדֶרֶךְ כָּלָל - כְּגוֹן שִׁיְחַשֵּׁב שֶׁאֵם יְהִיָּה פֶן יְהִיָּה כֶּן וְכֶן בְּפִרְטִיּוֹת, אֲבָל כְּשֶׁחֹשֵׁב בְּדֶרֶךְ כָּלָל, הוּא בְּחִינַת גְּלַמֵי כְּלִים, וְיִכּוֹל לְטַעוֹת כְּמוֹ שֶׁטָעָה נְבִט שְׂרָאָה אִשׁ יוֹצֵא וכו'. וְגַם לְעֵנִין הַלְמוּד מוֹעִיל זֶה, אִם תִּהְיֶה מַחְשְׁבָתוֹ תְּקִיפָה מְאֹד כַּנִּל, בּוֹדָאי יְהִיָּה פֶן וּבְלִבְדִּי שֶׁתִּהְיֶה הַמְחֵשֶׁבֶה תְּקִיפָה וְאַחוּזָה מְאֹד בְּזֶה כַּנִּל. דְּהֵינּוּ לְמַשָּׁל, שִׁיְחַשֵּׁב בְּמַחְשְׁבָתוֹ שִׁיְזַכֶּה לְלַמֵּד וְלִגְמַר כָּל הָאֲרָבֵעָה פּוֹסְקִים כְּלָם עִם כָּל הַפְּרוּשִׁים הַגְּדוּלִים, וְיִחַשֵּׁב וְיִצִיר בְּדַעְתּוֹ בְּאִיזָה אֲפֵן יִלְמַד אוֹתָם וּבְכַמָּה זְמַן, כְּגוֹן לְמַשָּׁל שִׁיְזַכֶּה לְלַמֵּד חֲמִשָּׁה דְּפִין בְּיוֹם אֶחָד, עַד שִׁיְזַכֶּה לְגַמַר כְּלָם בְּשָׁנָה אַחַת, וְיִכְנִיס מַחְשְׁבָתוֹ בְּזֶה הֵיטֵב הֵיטֵב בְּתַקָּף גְּדוֹל מְאֹד עַד שֶׁתִּהְיֶה הַמְחֵשֶׁבֶה תְּקִיפָה וְאַחוּזָה בְּזֶה מְאֹד, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּשָׂאֵר לְמוֹדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, כְּגוֹן ש"ס עִם הָרִי"ף וְהָרֵא"ש וְטוֹרִים וְכו' וְתַנְיָךְ וְכִיּוֹצֵא, וְיִכְסֹף וְיִשְׁתַּוְּקֵק וְיִחַשֵּׁב בְּזֶה הַרְּבֵה בְּתַקָּף גְּדוֹל, אֲזִי יִזְכֶּה שִׁיְהִיָּה פֶן."

החותם בברכת שבת שלום ומבורך, הצב"י מרדכי מלכא עיה"ק אלעד

משאת משה / הרב מנחם ישראל חזן, מודיעין עילית

וימינו - תחבקני

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה (כה, ב)
לוקחים - תרומה.

בדרך כלל, מי ש'לוקח' את התרומה - הוא גם זה ש'מקבל' אותה.
ומי ש'תורם' את התרומה, זה לא נשאר בכיס שלו. זה עובר למישהו אחר. שוב, בדרך
כלל. למעט מקרים 'מיוחדים'.
אז כיצד ארע כאן, שה'תורמים' - 'לקחו'.
כנראה, שיש כאן 'עוד משהו'.
כנראה, ש'תרומה' - זה לא רק משהו שאתה 'נותן' אותו; משהו שאתה עושה 'העברה'
לחשבון הנקוב - וזהו.
יש כאן משהו - שאתה 'לוקח' אותו, לחיים שלך. הוא לכשעצמו - אינו 'נמצא' כאן;
ואתה הוא זה שיכול - וצריך - 'לקחת' אותו, לכאן.
'לקחת' - את ה'תרומה'.

*

ה'איש' וה'אשה'

היתה זו - 'חתונה'.

חתונה - של ה'מדובר', עם ה'מדוברת'.

בתחילה, היה 'דיבור' - של יציאת מצרים.

ה'איש' - 'נכנס לתמונה', ו'חילץ' את העתידה להיות כלתו - מידי של האויב.

ואכן היה זה - אויב ראוי לשמו. מעצמה אדירה, אולי החזקה ביותר באותם ימים. עם
צבא שאיש לא עמד כנגדו.

היה זה אויב - ש'תיחזק' מערכת של כישוף, ש'ביטחה' אותו. כך כל מה שלא ייעשה
בדרך הטבע, ייעשה בדרך 'אלטרנטיבית'.

וה'איש' - היכה אותו. מכה אחר מכה. כל 'עוצמתה' של ה'מעצמה' הזו - לא עמדה
כנגדו.

הוא גם 'הוביל' את האויב, 'סחב אותו באף', אחרי ה'כלה' הבורחת - אל הים. אל מעמקי
הים, ליתר דיוק.

- לא לפני שהוא דאג ל'כלה', שתעבור בין אותם גלי ים בדיוק - בשלוח ובביטחה.

ואז הכלה הבינה. יש כאן מישהו גדול, וחזק, שדואג לי - ללא הרף. שאיכפת לו ממני. שנלחם עבורי - כנגד כל מי שמעז להרע לי.

והיא, מצידה, החלה 'לשיר'. שירת הים.

ובסיכומה של שירה - היא 'קיבלה' אותו עליה: 'ה' ימלוך - לעולם ועד'.

לאחר מכן, היתה - 'כתובה'. משהו שהוא 'נתן' ל'כלה' שלו.

היתה זו 'תורה' שלמה, שכל כולה - 'נשיקות פיהו'. 'הבל פיו' יתברך, בכל מילה ומילה.

*

מי זו ה'תרומה'

כל הנ"ל, אמת ויציב.

- חוץ מדבר אחד:

ה'כלה' - זו השכינה הקדושה.

- אז איפה אנחנו ב'תמונה'?

ננסה להבין.

יש כאן מלך. ויש - את ה'מטרוניתא' שלו. המלכה.

והמלך, אכן הגיע. ירד לעולם. היכה, הוציא, קרע את הים. נתן תורה.

אבל ה'עם' - לא היו בטוחים לגמרי. אולי לא 'נעמוד' בתנאים. אולי המלך לא ירצה להישאר כאן. אולי הוא 'יברח' מאיתנו. לך תדע (עי' זוה"ק קמ ע"ב).

ומשכך, גם הם עצמם - לא 'התחברו' אליו לגמרי. לא 'התחזקו' בו.

ואז, הוא הורה להם:

- 'ויקחו לי תרומה'.

'תרומה' - זו ה'מטרוניתא'. ה'מלכה' שלי.

אז 'קחו' אותה. שהיא - תהיה איתכם. 'איתכם' - ממש.

- שהיא תדור בתוכם.

נחשוב לרגע.

כאן, זה 'כעין' מלכותא דרקייעא.

נתאר לעצמנו שמישהו נושא אשה, ואדם אחר מנסה לקחת אותה ממנו.

- אולי לא כדאי לנו לתאר.

והמלך שלנו, לעומת ה'כעין' שאנחנו - נותן את מלכתו, לעמו. 'קחו'. שהיא תהיה אצלכם. איתכם (עי' זוה"ק קלה ע"א).

כמה אהבה יש כאן.

ולכאורה - מה הבעיה. הרי 'אין עוד מלבדו', והוא 'מקומו של עולם', וגם אין מקום ש'פנוי' ממנו. הוא גם 'נמצא בכל מקום'. אז הוא שוכן בנו, ונמצא איתנו, כמו שהוא נמצא בכל מקום!

אלא, שאנחנו לא מדברים על ה'בורא', ש'נמצא בכל מקום'.

הבורא - 'נסתר'. לא מתגלה. אתה בחיים לא יכול לבנות לו איזה 'משכן'. איזה 'בית' שהוא 'ישכון' בו. הוא גם לא 'מגיע' לשום מקום. הוא נמצא תמיד - בכל מקום שהוא.

כאן, אנחנו מדברים על ה'מלך' וה'מלכה'. ה'איש' - וה'אשה'.

זהו ה'גילוי' שלו, ה'מתמשך' ממנו יתברך - כ'צורת אדם'. זה 'הוא' - שמתגלה.

ומאחר וזהו 'גילוי', אז זה לא 'נסתר'. זה משהו - ש'מתגלה'. שנראה. משהו שאפשר לומר עליו 'יראה' - 'יראה'. משהו, שמתגלה כ'זכר' ו'נקבה'. כ'איש ואשה'. בדיוק כמו 'צורת אדם' שבכאן.

כמובן - שזה לא 'גשמי' חלילה. זה 'צורה' רוחנית, שה'משל' שלה - זה אנחנו. האיש והאשה.

וה'אשה' הזו - ניתנה לנו. אנחנו 'לקחנו' אותה אלינו. את ה'תרומה' הזו.

ומאז - היא חלק מאיתנו. עד כדי כך, שכשמישהו מאיתנו מצטער - אז גם היא מצטערת. וכשטוב לנו, טוב לה. גם טוב גשמי! [כמובן שיש גדרים וגבולות בזה, ואכמ"ל.]

וכך - הכל נכון. ה'כלה' שלו - זו השכינה הקדושה; ואפשר גם לומר - שהכלה שלו, זה אנחנו.

ובתנאי, שאנחנו מודעים לכך - שהיא חלק מאיתנו.

*

היכן המלך דר?

וזה היה - קשה.

זה אפילו היה 'ויהי'. היה 'נהי'. צער. קושי (עי' זוה"ק קמ ע"ב).

המלאכים, לא הסכימו. וטענתם בפיהם:

אדון העולם! שכינת כבודך - היתה איתנו. אצלנו. כל ה'זיו', וכל ה'אור' שלנו - בה.

ועתה - היא תרד 'למטה'? להיות עם ה'תחתונים'?

מה אנחנו נעשה כעת? בלעדיה - כביכול?

ואז הם - 'חסמו' את הדרך. לא הניחו לה 'לרדת'.

אבל השכינה כן ירדה. היא 'בקעה' לה דרך. כביכול - 'שברה' את כל המחסומים, וירדה - למטה. אלינו. למשכן.

- אל הלבבות שלנו. של עם ה' (עי' ביאורה"ג לשיה"ש פ"א פי"ז).

ואולי ישאל השואל - ומה עם המלך עצמו? הוא נותר 'לבד'? הוא לא יבוא 'אלינו'?

- הוא יבוא. אחריה.

הרי המלכה שלו כאן. דרה כאן.

- אז מישהו חושב שהוא לא ידור עימה?...

*

'ימין' ו'שמאל'

'שמאלו תחת לראשי, וימינו - תחבקני' (שיה"ש ב, ו).

יש 'שמאל', ויש - 'ימין'.

מבאר הגר"א.

'מן השמים - השמיעך את קולו... ועל הארץ... דבריו שמעת'.

ה'שמים', זה ה'מקביל' - של ה'ימין'. וה'ארץ' - של ה'שמאל'. [מקביל' - היינו אותו הדבר, אותה 'משמעות' פנימית, אבל ב'גילוי' אחר. ב'בחינה' אחרת.]

מן ה'שמים', 'השמיעך' - את ה'קול'. ומה'ארץ', נשמע - ה'דיבור'.

ה'קול' - הוא קול, כפשוטו. וה'דיבור', זה חיתוך האותיות. אז הקול, זה כנגד ה'שמים', ה'ימין'. וה'דיבור' - הוא כנגד הארץ, ה'שמאל'.

עוד 'מקביל': לווים - וכהנים.

הלויים, הם בחינת ה'שמאל'. והכהנים - זה ה'ימין'.

בתחילה, ב'ימי המילואים', מי ש'שימש' במשכן - היה משה רבנו (עי' תענית יא:). משה - הוא 'לוי'. ורק לאחר מכן, התמנה אהרון, ה'כהן'.

וכך, בתחילת המשכן - זה היה בחינת 'שמאל'. ובהמשך, זה השתנה ל'ימין'.

אז בקיצור:

שמאל:

- ארץ, דיבור, לויים, שימושו של משה רבנו. 'תחת לראשי'.

ימין:

- שמים, קול, כהנים, שימושו של אהרון הכהן. 'תחבקני'.

כל אלו, הם ה'הגדרה' - של ה'משכן'. של ה'שכנתי בתוכם'.

*

העיקר

ואולי יש להקשות.

ה'קול', לכאורה - פחות חשוב מה'דיבור'. המילים, חיתוך האותיות, זה העיקר. הלא ה'תוכן' - נמצא שם.

וכאן, רואים להיפך. ה'ימין', ה'שמים', שזה העיקר - זה ה'קול'. לא הדיבור.

התשובה היא, שלפעמים - ה'קול' הוא העיקר.

- תלוי איזה סוג 'שיחה' זו.

יש 'שיחה' - שהיא 'העברת מסר'. אתה רוצה שמישהו יעשה עבורך משהו, ואתה מבטא את בקשתך - במילים. אתה מבהיר לו מה אתה רוצה. ה'תוכן', עובר ממך - אליו.

ויש שיחה, שהיא - 'קשר'.

כשאתה מדבר עם מישהו - אתה 'קשור' אליו. והוא קשור אליך. יש ביניכם 'יחס'.

לא לחינם לימדונו רבותינו 'לפטפט' הרבה ב'שנה ראשונה'. צריך לבנות קשר, והוא נוצר - בין היתר - על ידי שיחה.

ובשיחה של 'קשר', התוכן - הרבה פחות חשוב.

[בדרך כלל, באופן 'טבעי', אצל ה'אנשים' - הדיבור הוא יותר 'מסר'. ואצל ה'נשים', זה יותר 'קשר'.]

'שמאלו תחת לראשי, וימינו - תחבקני'.

- קשר. חיבוק. חיבור.

הקשר, מתבטא - ב'לב'.

וכך, הקול - ה'נובע' מתוך ה'פנים' של האדם - הוא ה'ימין'. השמים. התוכן האמיתי של כל ה'שיחה' הזו.

- הקשר.

*

'הגדילה האהבה'

ויותר מכך.

יש 'מציאות'. ויש - את ה'תוכן' הפנימי שלה, אותו עליה 'להוביל' ו'לבטא'.

כמו למשל - כוס פשוטה.

הכוס, זו ה'מציאות'. היא נוצרה במפעל, והגיעה אלי הביתה. כעת היא שוכנת כבוד בארון הכלים.

- למה היא מחכה שם?

- למטרה שלה. ל'תוכן' שלה. שמישהו ימזוג לתוכה מים, וישתה.

בלי שזה יקרה - לא תהיה לכוס הזו שום משמעות.

הכוס - היא ה'מציאות'; המים ש'עוברים' ממנה אל הגרון שלי - זה ה'תוכן'.

כך גם מכונת כביסה - והבגדים המתכבסים בה. התנור - והעוגה הנאפית בו.
וכך גם - ה'דיבור', כשהוא 'קשר'.
האותיות - זה ה'כלי'. ה'מכונה'.
וה'קול' - הוא התוכן הפנימי. 'הבל פיו' של המדבר. ה'פנים' שלו, שנקשר - ל'פנים' של
השומע.
וכך, בבנין המשכן, וגם בימי המילואים - זה עדיין היה 'שמאל'. ה'מציאות' של המשכן,
של ה'מכונה' הזו.
ואז הגיע - ה'קול'. ה'ימין'. אהרון ה'כהן'.
זה היה ה'תוכן' הפנימי.
'וזהו - תחבקני. אז הגדילה האהבה מאוד, שירדה השכינה, וכבוד ה' מלא את המשכן'
(הגר"א, שם).
החיבוק. פעולת החיבור הזו, כשהמחבק - ביד ימינו - 'מקרב' את חברו, אליו. מאמץ אותו
אל ליבו. אז 'הגדילה האהבה מאוד'.

*

המלחמה

'מסביב - יהום הסער'.
זו המציאות ה'סובבת' אותנו כיום. כל ה'סביב', 'הומה' ו'סוער' מאוד.
יש 'מערכת משפט'. השם האמיתי שלה זה 'ערכאות'.
ומצד שני - 'ממשלה'.
ושתיהן הכריזו מלחמה זו על זו.
ולמרבה הפלא, גם ברחבי העולם ה'גויי' - 'מתגייסים' למלחמה הזו. 'קול המונה של
רומי' - מתערב כאן.
מה שהיה נראה כסוג של 'חתול', שמישהו 'חטף' את צלוחית החלב מלפניו - מתגלה
כאריה אימתני, הדורס ואוכל. והורס כל חלקה 'טובה'.
כל ה'רעש' הזה, לוקה ב'חוסר סבירות קיצוני'. משהו כאן, אומר - 'דרשני'.
הלא 'חילוקי דעות', ומאבקים בין ה'מנצחים' ל'מפסידים' - תמיד יש. אבל מעולם זה לא
היה ב'עוצמה' כזו.
מה קרה כאן. 'מהומה' כזו - עדין לא ראינו.
אין איתנו יודע עד מה, וה' הוא היחיד שמנהל את עולמו.
- אבל אולי יש כאן תחילתו של תהליך.

הלא 'צד' אחד, תמיד היה - ה'שולט' האמיתי. גם כשהצד השני היו 'מנצחים', הוא היה 'מעקר' את ה'ניצחון' שהוא מכל תוכן.

ואותו 'צד', מכריז בריש גלי - 'אין לנו חלק ונחלה באלוקי ישראל'.

אפילו אותו ה'נשיא' לשעבר, מי שיצר את ה'מפלצת' הזו, אמר ברורות - שאין לו כל מושג בתורת ישראל.

ה'אדנות' הזו, ההתנשאות, ה'עליונות' - זו תמצית משנתם של ה'ערב רב'. של אלו ש'זכו' להיות 'קרובי משפחה' - של עמלק. היסוד ה'רע' שבבריאה.

ה'צד' השני, ברובם - הם בעלי אמונה פשוטה. הם 'ישראל'. יש שם הרבה 'אף על פי שחטא'; אבל עדיין - אלו 'ישראל'.

ה'ערב רב', הכופרים בהכל - הם אינם חלק מעם ה' כלל (עי' לש"ו ספר הקדו"ש ש"ו פ"ה. וע"ע בביאור"ג לתיקון כא ד"ה דא קלמוס).

אז נכון - שגם 'ממשלה', היא 'נגד' המלך האמיתי של ארץ ישראל; ה'דמוקרטיה', היינו 'שלטון העם' - אינו אלא 'מרד' גמור, באדון הארץ - ה' אלוקנו.

[יתכן שגם צריך 'להיכנס' פנימה, כדי 'להוציא בולעם מפיהם'; אבל לכל השיטות והדעות - אין לנו חלק ונחלה ב'דמוקרטיה' שלהם. צריך להזכיר זאת, בימים בהם נראה כאילו כולם שם 'אוהדים' את ה'מגזר' שלנו. לארץ ישראל יש 'מלך' אחד ויחיד, וכל 'שלטון' זר - מורד בו.]

אבל נראה, ש'שורש' הרע - הולך ומתרסק, לנגד עינינו המיחלות.

*

ה'פינוי'

'פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים' (מלאכי ג, א).

הפסוק הזה ידוע. הגאולה - תהיה 'פתאום'.

אבל ה'רישא' של הפסוק הנ"ל, פחות ידועה: 'הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני - ופתאום יבוא' וגו'.

לפני ה'פתאום', יש - 'פינוי דרך'. משהו צריך 'להתפנות' מכאן.

- ויתכן - שזה מתחיל.

יתכן שזו ה'הקדמה' - ליצירת ה'מציאות', שלאחריה - יבוא ה'תוכן'.

מה ש'צריך' להתפנות מכאן, לפני שיבוא ה'אדון' המיוחל - אלו כוחות ה'רע'. וכשנוגעים ב'עיקר' כוחו של הרע - הוא מזדעזע.

זה לא מסתכם בקבוצת 'מלומדים' עטויי גלימות שחורות.

- זה - 'אלוהים אחרים'.

ו'אלהים' - זהו כח אדיר. ראה ערך היצר הפרטי של כל אחד מאיתנו.

יתכן, שזו סיבת הסער הגדול.

ה'אריה של אש', יצא שוב מבית 'קודש הקדשים'. וכשמישהו מנסה לתלוש ממנו איזו 'נימה' - אז קולו האדיר נשמע למרחק עצום. בדומה למה שהיה אז (עי' יומא סט:). ועלינו לדעת. ולהפנים. ולהכריז - בעיקר לעצמנו: אנחנו - עם ה'. ויש לנו חלק ונחלה באלוקי ישראל'.

- רק בו.

המשכן של אז - לא 'נחרב' לגמרי. המציאות הזו, של 'ושכנתי בתוכם', קיימת גם עתה. בפרט - בארץ הקודש.

נכון - שזה 'מוסתר'. מכוסה. סוג של 'גחלים עוממות', מאוד עוממות. וה'ליבוי' - קשה הוא. בפרט כשהרוחות הזרות נושבות בעוז.

אבל זהו תפקידנו. זה ה'חלק' שלנו. אנחנו צריכים להיות 'מבקשים' - מה'אדון' הזה, שיבוא.

וכשנבקש אותו - הוא יבוא. גם עתה. עוד קודם שנבנה בית המקדש.

עלינו מוטל - להבין את המציאות הזו. לדעת ולהפנים - שה' רוצה לשכון בתוכנו. בתוך כל אחד ואחד מאיתנו.

- ולבקש אותו.

לתגובות: 0533127133m@gmail.com

מתורתו של הצפנת פענח / הרב אברהם ישעיהו הכהן בירנהק, מו"ל 'צפנת פענח החדשות', מודיעין עילית

ארון מזהב דוקא

וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֹתַיִם וְחֲצֵי אַרְכּוֹ וְאֲמָה וְחֲצֵי רָחְבוֹ וְאֲמָה וְחֲצֵי קָמְתוֹ. וְצִפִּיתָ אֹתוֹ
זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמְחוּץ תִּצְפְּנֵנּוּ וְעָשִׂיתָ עָלָיו זָר זָהָב סָבִיב (כה, י-יא)

במכתבו של הגר"א דימאנט ז"ל לרבינו הרוגוצ'ובער זצ"ל מיום כ"ב שבט תרפ"ז כותב:
אדון על הנחת ה"ג [- הדרת גאונן] דארון עיקר הגדר זהב דוקא, ולא כמו בשאר כ"ש דכשר
חוץ משל עץ עכ"ל. ובזה ישב הירוש' דשקלים בזהב שבין נסר לנסר. א' לא הארון בצפוי
זהב שלו לא יחיד הוא, גם השלחן, גם מזבח הקטרת בצפוי זהב וכן קרשי המשכן מצופים
זהב והמנורה כלה זהב, וכ"ז למצוה ובאין זהב כלם כשרים מכל מיני מתכת כאמור במנחות
ובכ"ד שהביאם ה"ג. ב' בהתבונני במקרא אני רואה שכל דבר שהיה של זהב כן כליו אשר
ישרתוהו ג"כ של זהב, כמו כלי השולחן קערותיו כפותיו וכו' ככתוב בפ' תרומה וכן כלי
המנורה מלקחיה ומחתותיה של זהב, וכן כלי מזבח הקטרת של זהב הכוז והטני דפ"ג
דתמיד וכו'. [מקור: שו"ת צ"פ החדשות ח"ה ליקוטים אות שצ"ד]

*

שינוי מדות ותבניות כלי המשכן

וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אֲתָה מְרַאֶה בְּהָר (כה, מ)

במכתבו של הגר"א דימאנט ז"ל לרבינו הרוגוצ'ובער זצ"ל מיום ד' מקץ ער"ח שבט תרפ"ט
כותב: וכמדומני שכבר כתב לי מר שאסור לשנות מדות ותבניות כלי המשכן מק"ו של שנוי
מקום הכלים דמכילתא שברמב"ן בס"ה במל"ת הנוספות שלו מל"ת ג' ממש"כ בתורה
כמוש"כ בתרומה וראה ועשה בתבניתם כאשר אתה מראה בהר והראה מר לזה מקור
ושכחתי. [מקור: שו"ת צ"פ החדשות ח"ה ליקוטים אות שצ"ה]

*

לתגובות ומסירה או הודעה על חומרים כתבים אגרות תולדות מסמכים/תמונות
הקשורים לרבינו יוסף ראזין - הרוגוצ'ובער זצ"ל:

tp089744873@gmail.com

נגוהות בפרשה / הרב ישראל מאיר אסטריק, כולל מגדל עוז (רחובות)

איסור הסרת בדי הארון

בְּטִבְעַת הָאָרֶן יִהְיוּ הַבַּדִּים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ (כה, טו)

דין ייחודי שמצינו רק בארון

בכמה מכלי המקדש שעשו בהם בדים [מוטות המסייעים לנשיאתם] - במזבחות בשולחן ובארון. אלא, שבארון מצינו דין ייחודי, שבעוד שבשאר הכלים לאחר הקמת המשכן הסירו את הבדים, הרי שבארון נצטוו "בְּטִבְעַת הָאָרֶן יִהְיוּ הַבַּדִּים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ" (פרק כה פס' טו) - שלעולם אין להסיר את בדי הארון. ויש לבאר עניין זה בכמה דרכים.

סיכוי מול סיכון

יש לבאר על פי היסוד, שככל שדבר חשוב ונצרך יותר, כן יש לחשוש ולהיזהר אפילו מדבר רחוק מאוד. וכפי שביאר בספר החינוך (מצוה תי) שהטעם שעל שגגת כרת מביאים חטאת ועל שגגת רציחה מתחייבים גלות, שעל אף ששני המעשים נובעים מחוסר שימת לב, עונשו של הרוצח חמור יותר לפי שבמקום שמתעסקים עם חיי אדם יש לנקוט בזהירות יתירה. ולפיכך רק המלך נצטווה שלא להרבות בכסף ובנשים, שאף שהחשש בדברים אלו פן יבוא לידי גאווה או נשיו יטו לבבו, וחשש זה קיים אצל כל אחד ואחד, אך אצל המלך כיון שהוא "לב כל הקהל" (רמב"ם מלכים ג ו) יש לנקוט בו משנה זהירות. ולעניין שבת אומרת הגמ' (שבת נב א) שאף שאצל כל בהמה רצועה בין קרניה זוהי שמירה יתירה ואסורה בטלטול, אצל פרה אדומה הואיל ודמיה יקרים - ביחס לסיכון זה - אין זו שמירה יתירה והותר לה לצאת עם רצועה בשבת. ובגמ' (יומא ב א) חושש רבי יהודה למיתת אשתו של הכהן הגדול ביום הכיפורים, ובגמ' (סוכה כד א) מבואר שבכל מקום ר' יהודה אינו חושש למיתת פתאומית ורק בכהן גדול ביום הכיפורים שכל כפרת עם ישראל תלויה בו, חושש.

וכיון שכך, אף שכל כלי המקדש קדושים הם גבוה מעל גבוה, מכל מקום הארון הוא החשוב מביניהם, וכדברי החינוך (מצוה צו) "שהארון משכן התורה והיא כל עיקרנו וכבודנו, ונתחייבנו לנהוג בו כל כבוד וכל הדר בכל יכולתנו, על כן נצטווינו לבל נסיר בדי הארון ממנו, פן נהיה צריכים לצאת עם הארון לשום מקום במהירות, ואולי מתוך הטרדה והחפזון לא נבדוק יפה להיות בדיו חזקים כל הצורך, ושמא חס ושלום יפול ואין זה כבודו". שמחמת גודל חשיבותו של הארון, חוששים אנו שמא יארע מקרה [כגון דליקה] ויהיו חייבים למלטו לאלתר, ואם לא יהיו לו בדים לא יספיקו לפנותו טרם ינזק, ואף שזהו חשש רחוק, נתבאר, שבמקום הפסד גדול חוששים אף לנזק רחוק.

להורות שהארון נושא את נושאו

ובאופן נוסף יש לבאר, שהסרת הבדים בשעת החניה, מורה שתפקיד הבדים היה לשאת את הכלי, ועתה שהכלי יושב במקומו אפשר להסיר את בדיו. אולם על הארון שנינו (סוטה לה א) שהוא היה נושא את נושאי, ואין הוא צריך את הבדים בשביל נשיאתו, אלא אדרבה הם נעשו בשביל לסחוב את הנושאים. ובספרי הרמזו הרחיבו בכך, שבדי הארון מסמלים את תומכי התורה, ובא ללמדנו שאין תומכי התורה מחזיקים בתורה, אלא התורה נותנת זכות קיום למחזיקיה [ועל כן נאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה" (משלי ג יח)], שלא נאמר מחזיקים 'אותה' - שאין התורה זקוקה לעזרה, אלא הרוצה להציל עצמו מחזיק 'בה' כשם שהטובע לא מחזיק את העץ להינצל, אלא מחזיק בעץ לשם הצלתו], ולכן אין להסיר את הבדים בשעת החניה, להורות עניין זה - שאצל הארון הבדים לא נעשו בשביל נשיאתו.

אף בדי הארון יש להם דין כלי

ובדרך הלכה ביאר בספר אביר יוסף, דשנינו בעבודת יום הכפורים שהכהן הגדול הכניס את מחתת הקטורת לתוך קודש הקדשים "הגיע לארון [הברית, שהיה מונח בתוך קה"ק] נותן את המחתה בין שני הבדים" (יומא נב ב), ואפשר ש"בין הבדים" לא היה סימן מקום בלבד, אלא דין הוא שהקטורת תוקטר בין שני בדיו של הארון דווקא, כלומר הבדים לא היו רק אמצעים לשאת בהם את הארון, אלא שימשו ככלי שרת לעניין כך שביניהם הוקטרה הקטורת, ולכן אסרה תורה להסיר את הבדים, שהרי על ידי כך יתבטל כלי השרת של "בין הבדים", אבל הבדים של שאר הכלים לא היו אלא לסיוע בזמן המסעות, וממילא בשעת חנייתם לא אסרה התורה להסיר את הבדים, שהרי אין בכך משום ביטול כלי שרת. וראיה ליסוד זה - שהאיסור להסיר את הבדים אינו איסור מחמת עצמו, אלא שצורת עשיית הארון היא עם הבדים ולכן ממילא אסור להסירם - מדברי רש"י (כח לב) על הכתוב בענין המעיל "שפה יהיה לפיו, לא יקרע" וביאר רש"י שהטעם שנקט הכתוב לשון ציווי "לא יקרע" ולא לשון נתינת טעם "לבל יקרע" או "שלא יקרע" לפי שזהו צווי בצורת עשיית המעיל, לעשותו באופן שלא יקרע וממילא למדנו שהמקור עובר איסור, וסיים רש"י "וכן לא יסורו ממנו הנאמר בבדי הארון" שאף בהם עיקר הציווי לעשותם באופן שלא יזעו ממקומם וזוהי צורת עשייתו של הארון, וממילא המסירם עובר בלאו.

נחלי מים - נושאים בפרשת השבוע, הרב דב יעקב ברטמן, טורונטו

חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו

וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם (כה, ח)

חמש פרשות עוסקות במלאכת המשכן ואלו הן: תרומה, תצוה, כי תשא, ויקהל ופקודי. פרשות תרומה, תצוה וכי תשא (בחלקו הראשון) עוסקות בצוויו של הקב"ה למשה על מלאכת המשכן, ופרשות ויקהל ופקודי עוסקות במעשה המשכן בפועל, כאשר מפריד ביניהם חטא מעשה העגל המתואר בחלקו השני של פרשת כי תשא.

קיימת מחלוקת רבתית לגבי הסדר שבו התרחשו המאורעות הנ"ל. רש"י בפרשת כי תשא (שמות לא, יח) כותב שעל אף שציווי מלאכת המשכן מופיע בכתוב לפני מעשה העגל, אין מוקדם ומאוחר בתורה, ובפועל, מעשה העגל קדם לציווי של מלאכת המשכן ימים רבים. מקור דבריו הוא במדרש רבה ובתנחומא.

רבנו בחיי מסביר מדוע אכן התורה כתבה את ציווי המשכן שלא כסדר התרחשות המאורעות, בהקדימו שהדבר הראשון אותו התבקשו בני ישראל לתרום היה זהב, וזה כדי להראות שמעשה העגל שנעשה מזהב, כבר נתכפר להם. ובזאת הוא מבאר שמפני שהתורה, 'דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום', כתבה התורה את ציווי מלאכת המשכן, המורה על הסליחה אשר סלח ה' לעוונותינו, קודם שיזכיר העוון, ובכך יוקל על הקורא את פרשת חטא העגל, ביודעו כי כבר נמחל לנו חטא זה.

הגר"א בביאורו לשיר השירים (סוף פרק א) מבאר את לשון התפילה, "אהבה רבה אהבתנו ה' אלקינו חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו", שבעת יציאתנו ממצרים רבה היתה אהבת ה' אלינו, ולאחר מכן, לאחר שחטאנו בחטא העגל, ומחל לנו השי"ת, היתה חמלתו גדולה עלינו, ועוד הוסיף לנו דברים אשר לא היו עמנו קודם לכן, והם הלוחות והמשכן, וזהו פירושו של "ויתרה", דהיינו, שלאחר החמלה הגדולה, אף הוסיף והשפיע עלינו דברים נוספים.

הרמב"ן לעומת זאת כותב (ריש פרשת ויקהל, שמות, לה, א; וכן מבואר כבר בזוהר הקדוש) שמשה נצטוה על ענין המשכן לפני מעשה העגל, כלומר, התרחשות המאורעות היתה כפי הסדר שהם מופיעים בתורה; מעמד הר סיני, הציווי על מלאכת המשכן, מעשה העגל, ולאחר מכן בניית המשכן. מקור דבריו הוא בזוהר הקדוש. יצויין שדעת הרמב"ן היא בהתאם לשיטתו הכללית בענין מה שאמרו 'אין מוקדם ומאוחר בתורה', וכך הוא כותב: "וכבר על דעתי כל התורה כסדר, זולתי במקום אשר יפרש הכתוב ההקדמה והאחור, וגם שם לצורך ענין ולטעם נכון".

ויש להתבונן בדעת רש"י שהציווי על בניית המשכן בא לאחר מעשה העגל, מה היה אילו לא חטאו ישראל בעגל כלל. והנה, הספורנו כותב במספר מקומות שמעשה העגל קדם

לציווי מלאכת המשכן כדעת רש"י, והוא אכן כותב שבאם לא חטאו ישראל בעגל, לא היו צריכים ישראל למשכן וכליו כלל וכלל, ובכך הוא מבסס את אחד מפרקי מחשבתו העיקריים והיסודיים, ואלו דבריו במאמר כוונות התורה (פרק ו; ויעויין שם עוד בסוף פרק ה):

”ובכן, ראוי להתבונן כי אמנם קדם חטא העגל, תכף אחר מתן תורה, לא היו ישראל צריכים לכל אלה למען השרות שכינתו בתוכם. ולא נצטוו על עשית המשכן וכליו וכהניו ומשרתיו ולא על שום קרבן לחובת צבור או יחיד כלל, זולתני אחר מעשה העגל. כאמרו יתברך ”כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציאי אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח (ירמיה ז, כב). אבל הודיעם אז תכף שאינם צריכים לכל אלה ולשום אמצעי להשרות שכינתו בתוכם, ולא התחיבו לשום זבח ולא משכן וכליו. ואמר שאם יתנדבו עולות ושלמים, יספיק מזבח אדמה (שמות כ, כא). ואמר ”בכל המקום אשר אזכיר את שמי” (שם שם) - והוא כל מקום שיקרא באמת ’בית אלקים’, כענין בתי מדרשות וזולתם - ”אבוא אליך וברכתיך (שם שם)... אמנם אחר שחטאו בעגל, גם כי בתפלת משה בחירו נעתר לשאת חטאתם ולהשרות שכינתו בתוכם, עם כל זה אמר ”ועשו לי מקדש” וכו’ (שם כה, ח), ולא באופן אחר, כי לא השיבם כלל אל מדרגת מעלתם שהיו בה קדם חטאם בעגל.”

דעת הספורנו היא שאחרי מתן תורה - קודם חטא העגל - עם ישראל היה במצב מושלם, ועל המצב ההוא אמר ה’ (סוף פרשת יתרו, שמות כ, כא) ”בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך”, כלומר, לא הוצרכו עם ישראל לעשות היכלות של כסף וזהב עבור השראת השכינה, אלא בכל מקום שיקרא בית אלקים, כגון בתי מדרשות וכדומה, תשרה שכינת ה’.

כל זה השתנה לאחר חטא העגל, והגם שהכפרה על החטא היתה שלמה, אולם לא שבו ישראל אל דרגת מעלתם שהיו בה קודם החטא, ולפיכך בא הציווי ”ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם” (שמות כה, ח), ”כלומר, בזה האופן ובאותו המקום בלבד אשכון בתוכם” (לשון הספורנו בפרשת בחקתי). ”ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם” לדעת הספורנו, אינו פסוק המבשר טובות בלבד, אלא ביסודו הוא בא להגביל את השכינה אל מקום מסוים בלבד, לפי דרגת בני ישראל כתוצאה מחטא העגל, לעומת מה שהיה צריך להיות, ”בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו’”, בעת שהיו בדרגתם העליונה.

כל דבריו של הספורנו הם בניגוד גמור לדעת הרמב”ן הסבור שבניית המשכן איננה מצב של בדיעבד, אלא מהוה המשך למעמד הנשגב של גילוי השכינה בהר סיני. ואלו דבריו בריש פרשת תרומה: ”וסוד המשכן הוא שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני, שוכן עליו בנסתר”. ועוד הוא כותב שם: ”כאשר דבר ה’ עם ישראל פנים בפנים עשרת הדברות... וישראל קבלו עליהם לעשות כל מה שיצום על ידו של משה, וכרת עמהם ברית על כל זה, מעתה הנה הם לו לעם והוא להם לאלקים... והנה הם קדושים, ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם. ולכן צוה תחלה על דבר המשכן, שיהיה לו בית בתוכם מקודש לשמו. דברים אלו הולמים את דעתו שהפרשיות כסדרן, וציווי המשכן היה לפני חטא העגל, בהיות עם ישראל ברום מעלתם.

ומוצאים אנו ברמב"ן בריש פרשת ויקהל דברים המתאימים עם שיטתו, שמבאר שם שאחרי ששבר משה את הלוחות, חזר והקהיל את כל העדה אנשים ונשים, ואמר לכולם שוב את ענין המשכן אשר נצטווה בו מתחילה קודם שבור הלוחות.

“כי כיון שנתרצה להם הקב"ה ונתן לו הלוחות שניות וכתת עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם, ובידוע שתהיה שכינתו בתוכם כענין שצוהו תחלה, כמו שאמר (לעיל כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ולכן ציוה אותם משה עתה בכל מה שנצטווה מתחלה”.

והנה, השם משמואל (פרשת תרומה - תרע"ב) את דעת הספורנו שבאם לא חטאו ישראל בעגל, לא היו צריכים למשכן וכליו, אלא כמו שייעד להם ה' קודם לכן, מזבח אדמה תעשה לי בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך. ברם, השם משמואל שואל על דברי הספורנו, דאם נאמר כן, הרי שלעתיד לבוא, כאשר יתקיימו כל הייעודים הטובים ויעמדו ישראל במעלה אף יותר מאשר היו קודם מעשה העגל, הרי שלא יצטרכו לבית המקדש, ואי אפשר לומר כן כי הלא מפורש בנביא יחזקאל צורת הבית שלעתיד לבוא, ועוד כמה מקראות מורים שלעתיד לבוא יהיה בית מקדש, ומסיים דבריו באומרו "ואין מהצורך להאריך, כי סתירת דעה זו מבוארת היטב ממקדש לעתיד”.

והנה, בפרשת בחוקותי (ויקרא פרק כו, יא-יב) בפסוקים העוסקים באחרית הימים כתוב: וְנָתַתִּי מִשְׁכְּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם: וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹקִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם. והספורנו מפרש שם ש"ונתתי משכני בתוכם" פירושו שתשרה השכינה בתוכם בכל מקום שתהיו, כמו שייעד ה' קודם חטא העגל באמרו "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך". וכן מה שכתוב "והתהלכתי בתוכם" עניינו הוא כדלהלן:

“אמר אם כן “אתהלך בתוכם”, כי לא אל מקום אחד בלבד ירד שפע הכבוד, כמו שהיה במשכן ובמקדש כאמרו “ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם” (שמות כה, ח), כלומר בזה האופן ובאותו המקום בלבד אשכון בתוכם, ובאר זה באמרו “אשר אועד לך שמה” (שם ל, ו), “ונועדתי שמה לבני ישראל” (שם כט, מג), אבל אתהלך בתוכם ויראה כבודי בכל מקום שתהיו שם... כמו שהיתה הכוונה בבריאת האדם ובמתן תורה. ולזה אמר “ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים” (שמות ו, ז), כי אמנם במתן תורה - לולי השחיתו - היתה הכוונה לשום אותם במעלת ימות המשיח ועולם הבא שיעד בזאת הפרשה בלי ספק”.

מוצאים אנו אם כן שהספורנו אומר מפורשות שלעתיד לבוא, בימות המשיח והעולם הבא, עם ישראל יחזור אל דרגתו אשר היה בה במתן תורה קודם החטא, ואכן לא יהיה צורך בהגבלת שפע כבוד השכינה אל בית מקדש, כפי שהיו צריכים לכך ישראל לאחר חטא העגל, אלא שהשפע האלוקי ישוב ויופיע בכל מקום. נמצא אם כן לפי דבריו ששלב המשכן ובית המקדש הוא דרגת ביניים, כעין לכתחילה בתוך מצב של בדיעבד, אולם לעתיד לבוא עם ישראל יעמוד שוב ברום דרגתו אשר היה בזמן מתן תורה, ומלאה הארץ

דעה את ה' בכל מקום אשר אזכיר את שמי, ולא יהיה צורך לא במשכן ולא בבית מקדש כלל.

הרמב"ן כאמור חולק על כל ההבנה הזאת, ולהלן דבריו בהקדמתו לספר שמות, אשר משלימים את מה שכתב בפרשתנו:

“והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשיצאו ממצרים, אף על פי שיצאו מבית עבדים, עדיין יחשבו גולים, כי היו בארץ לא להם, נבוכים במדבר. וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם, אז שבו אל מעלת אבותם, שהיה סוד אלוה-ה על אהליהם, והם הם המרכבה, ואז נחשבו גאולים. ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד.”

נחשבה / הרב יחיאל הלוי נוביק, ראש כולל דעת יוסף - אשדוד, עורך ספרי מרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל

מתן תורה והשראת השכינה במשכן ובכל דור ודור

ברמב"ן ריש פרשת תרומה. וסוד המשכן הוא, שיהי' הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר. וכעין זה הוא לשון רבינו בחיי שם. וענין המשכן היה דוגמת הר סיני, והכבוד ששכן על הר סיני בנגלה, הוא ששכן על המשכן בנסתר. עכ"ל.

ולכאורה יסוד הדברים והבנת הענין בזה, שרצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך גם אחר מתן תורה, במשוך היובל, היתה להם האפשרות לזכות לגילוי, הכבוד אשר שכן על הר סיני, שהוא מעין אותו גילוי דמתן תורה, שאז הפכו כלל ישראל לנביאים כידוע, ואף עתה אם אינן נביאים בני נביאים הם. ועל כן בתנאים מסויימים יכולים בכל עת להתקרב אל הקדוש ברוך הוא, וליהנות מזיו שכינתו.

אמנם יש בזה מקום עיון, שהרי בהר סיני קיבלו כלל ישראל התורה, ומה היה להם לקבל עוד במשכן מעין מה שקיבלו בהר סיני.

וצריך לומר שבאמת במשכן היה מקור להשפעת התורה, ובזמן משה רבינו הרי היה ענין של אוהל מועד, וכתוב ונועדתי לך שם וגו'. ואף שכבר קיבלו כלל ישראל התורה, ומה נשאר להם לקבל עוד. יש לומר שהם שני ענינים, ענין אחד הוא מתן תורה, שהקדוש ברוך הוריד לעם ישראל על ידי משה נביאו נאמן ביתו, וזה היה בהר סיני בגלוי לעיני כל ישראל, ואחר כן ישנו עוד ענין שכל יחיד ויחיד מעם ישראל יזכה להשפעת התורה בכדי שיוכל ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה הזאת, וענין זה שרשו ומקורו היה בנסתר בתוך לבו של כל אחד ואחד, על דרך ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד. וזהו לכאורה מה שכתבו הראשונים שהיה במשכן בנסתר מה שהיה בהר סיני בגלוי. והבן היטב.

והנה בהגדה של פסח אנו אומרים לאמר, אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו. וכבר עמדו דמה היו זוכין כלל ישראל בעמדם לפני הר סיני, בלי קבלת התורה. ונראה דמכל מקום היו זוכין לגלוי שכינה.

והנה יש עניינים של השראת השכינה בנגלה, ויש עניינים בנסתר. וככל שהוא נגלה, היינו שגם מי שאינו בדרגה גבוהה כמשה רבינו, זוכה אליה, ולהיפך כאשר הוא בנסתר, צריך להיות זכאי במדרגה להגיע אליה. וכך היא המדה בכל דבר ודבר, שמה שבגלוי הוא אפשרי ונגיש ליותר אנשים מאשר הנסתר. וככל שהדברים יותר נסתרים, אזי מעטים יותר המה הזוכים, וגם מאושרים יותר. וזהו לימוד נפלא, כי לעולם יחפש האדם לזכות למה שמעטים הזוכים, וחכם לב יקח מצוות.

ויש כאן עוד התבוננות, כי אף שבעצם מעמד הר סיני לא נגמר, אבל הקשר כהיום עם מעמד הר סיני, מותנה בדרגה של האדם, כי משה רבינו המשיך לזכות למעמד הר סיני בכל יום, ע"י המשכן, וכל ישראל לא זכו כמשה רבינו, ומכל מקום ודאי זכו מעט, לפי דרגתם. ובמצבינו כהיום הזה שאין לנו בית המקדש ומקום השראת השכינה, עדיין יש אפשרות להתקשר למעמד הר סיני, אבל זה תלוי בכל אחד ואחד לפי מה שהוא.

והנה בנוהג שבעולם ככל שהדבר יותר יקר, הוא סגור יותר, ולדוגמא כי אדם מניח בחוץ את הדברים הזולים, ואין שומר אותם בשמירה מעולה, גם אם הם שלו ואינו מפקיר אותם, אולם הדברים היקרים יותר הוא סוגר בביתו, והיותר יקרים באוצרותיו, עד שמה שהכי יקר יסגור במסגר ובריח היותר חזקים שיוכל להשיג. והאדם המשכיל יחפש תמיד להגיע אל סגולות המלכים והדברים הנסתרים. וכמו כן ברוחניות, ככל שהדברים יקרים יותר הם חתומים יותר. עד שתורה חתומה ניתנה. ואולם ידוע נדע אל נכון, שהדרגות הגבוהות של השראת השכינה הן אותם שקשה יותר להגיע אליהן. והאיש הנבון יחפש בדווקא את אותם דברים שהשגתם קשה יותר.

וזהו עניין אלף נכנסים למקרא, ואחד יוצא להוראה. כי האחד של ההוראה הוא במדרגה הגבוהה של השראת השכינה. והדרגה הגבוהה הזו, היא חתומה בכמה חותמות, ולא כל אדם זוכה לכך. והוא ענין אם תבקשנה ככסף. וכמטמונים תחפשנה. וכי כיצד מבקשין כסף וכיצד מחפשין מטמונים, רק בביקוש וחיפוש טובא.

וכמובן שגם כלל ישראל זוכין להשראת השכינה ע"י משה רבינו, כי הם מקבלים התורה ממשה רבינו. והיינו שלהתדבק במשה רבינו יותר קל, מאשר להיכנס למשכן, אולם במדה מסוימת, זהו ממש אותו דבר, וכעין שהר סיני והמשכן היו אותו דבר, כמ"ש הרמב"ן הנ"ל, וכמו כן ע"י שאדם מתדבק בתלמידי חכמים הוא זוכה להשפעה דהשראת השכינה. וברור גם שאם עמלים בדברי חז"ל והראשונים, זוכים לגלות מעט מן המעט, ממה שהם זכו בנסתר, כי משה רבינו נכנס אל הקדש, וכלל ישראל מקבלים ממנו מחוץ לקדש. וכן הראשונים נכנסו לפני ולפנים, ואנו מקבלים את ההשפעה בחוץ. וכן כל אחד שנכנס פנימה הרי הוא אחר כך מזכה לאחרים שבחוץ.

בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף. ומדוע משם בת קול יוצאת, כי עדיין ההשפעה נמשכת משם והיינו שמעמד הר סיני הוא נמשך בכוח וניתן בפועל למי שזוכה. קול גדול ולא יסף, לא פסק, ויה"ר שנזכה להשראת השכינה.

נעימות החיים / הרב שלום אלעזר מאסקאוויטש, רב דחבורת 'נעימות החיים', בן כ"ק אדמו"ר משאץ שליט"א, בני ברק

כיצד מרבים בשמחה?! המקור לשמחה!

אוצר גדול ונפלא נפל לידנו, חודש מלא בשפע קודש, מלא בשמחה אמתית, מלא בשמחה ותענוג בהשם יתברך, עלינו לקחת אור זה לעצמינו לנצח.

חודש אדר מסוגל להמשיך שמחה לאדם במשך כל השנה כולה. צדיקים פירשו את דברי הפסוק במגילה: והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב, שבחודש זה בכח האדם להתחדש ברוח חיים מלאים בשמחה, ולצאת מכל הצמצומים העצבות והמרירות אל חיים של 'יום טוב' - 'חיי עונג'.

לכך נצטוונו להרבות במידת השמחה, ואמרו חז"ל: משנכנס אדר מרבין בשמחה, כדי להשפיע לאדם 'רוח חיים'.

אמנם נשאלת השאלה: כיצד אפשר להרבות בשמחה!?

*

מלחמת 'מרדכי הצדיק' נגד קליפת 'המן עמלק', היה בענין ההכרה ודעת בקשר הקיים בין ישראל לאביהם שבשמים.

בכל יהודי באשר הוא, קיים 'חלק אלוה' ממעל' - את ההכרה והחיבור לחלק אלוקי זה, רצה לעקור 'המן הרשע'.

*

כל הדברים הקיימים בתקופה זו, הם בענין הכרת הקשר בין כל יהודי לאביו שבשמים. לדוגמא:

'פרשת שקלים', בא להורות ענין החשיבות של כל יהודי.

ידוע מה שפירשו צדיקים מדוע נתנו רק מחצית השקל ולא יותר, להורות כי רק על ידי אחדות הלבבות עם השני של כל אחד זוכים לשלימות.

אחדות זו, נובעת מהכרה באור הנשמה, כי על ידי ההכרה באור הנשמה אפשר לראות כל יהודי בעין טובה, וכל יהודי בין הצדיק והעשיר הגדול ובין הרשע והדל הכי גדול - כולם נצרכים להשלים את החצי השני, וכל אחד נכלל בשלימות קומת עם ישראל.

*

בפרשתנו: "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי".

כל אחד הביא את חלקו למשכן, מי בכסף ומי בזהב ומי בנחושת.

אמנם הצדיקים שהיו ממונים לקחת את התרומה מאת בני ישראל, לא הסתכלו על ערך ושווי התרומה, אלא ראו את הנדיבות הלב שהיה לכל אחד, על הנשמה הטהורה של כל אחד ואחד, הרוצה לתת הכל לבנות בית להשם יתברך שתשרה שכינה בתחתונים. כך נבנה המשכן באחדות בין הלבבות, כאשר כל אחד חשוב בעיני המקום.

*

בפורים 'המן הרשע' רצה לגזור גזירות על היהודים בכח המחלוקת, ורצה לטעון כי "ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים" - אינם ראויים לאחדות בעוד שיש בהם הרבה שפגמו וחטאו רבות.

אך מרדכי הצדיק הלך וכינס את כל היהודים, להורות כי כולם יש בהם צד השווה שהם 'חלק אלוה' ממעל' והם ראויים לאחדות ולהשראת השכינה.

*

העצבות הייאוש והחוסר שמחה - נובע ממחלוקות.

כאשר האדם מודד את עצמו מול האחרים, ומוצא חילוקים בינו לבין חבירו - אזי הוא ממשיך עליו חוסר שמחה, כי מרבה מחלוקת בינו לבין חבירו ואינו מרוצה ושמח במה שיש לו.

במשנה באבות: 'מרבה נכסים מרבה דאגה', פירושו: כאשר אדם רואה את מציאותו שהם הנכסים - התוצאות והנכסים שיצא ממנו - אזי הוא מרבה דאגה וחוסר שלוה.

*

'משנכנס אדר מרבים בשמחה' - כאשר האדם יחיה מתוך הכרה שא'לופו של עולם ד"ר בתוכו, ולא ימדוד עצמו מול חבירו, אזי יזכה להרבות בשמחה.

זהו מה שכתוב בגמרא: 'הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר'.

נכסים רומז על הפנימיות כמו שאמרו חז"ל: 'שצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם', ופירושו שהנכסים של הצדיק שאחד דר - שאדיר במרום ה'.

*

איתא בגמרא: ביום שמת משה רבינו ביום זה נולד.

'משה רבינו' הוא הדעת של כל כלל ישראל, ובא להורות שאף אם נדמה לאדם כי הוא בבחינת 'מת' ח"ו, עם כל זה ביום זה נולד ויש לו את הכח לעלות מעלה מעלה בתיקון המידות, כי בשבילו נברא העולם.

צדיקים אמרו: "ואהבת לרעך כמוך אני הוי"ה", דהיינו שכיצד אפשר לאהוב כל יהודי ויהודי, על ידי הכרה ש'אני הוי"ה' שכל אחד ואחד הוא חלק אלוקי מאת השם יתברך, ובכח זה יוכל לאהוב באמת כל אחד מישראל.

בכח החיבור וההכרה לאור הנשמה, זוכים לאהבה שהוא 'דרך ארץ קדמה לתורה', ועליה אמרו: 'כלל גדול בתורה ואהבת לרעיקך כמוך, ואז נזכה לקבל את התורה מאהבה בדביקות וחיבור בהשם יתברך, כמו שאמרו: 'הדר קיבלוה מאהבה בימי אחשוורוש'.

*

בואו ונתחבר לאור הנשמה הפרטי שבתוכנו, בואו ונאמין ונכיר כי השם יתברך חפץ בכל אחד ואחד מאיתנו, וכל אחד עבודתו רצויה וחשובה מאוד אצל השם יתברך, וכל יהודי הוא נצרך לשלימות האחדות של קומת כלל ישראל.

בדרך זה, נזכה לחיים אמתיים, מלאים בשמחה, חיי עונג - להתענג על ה' ולהנות מזיו אורו, ולהפוך את כל הדברים הלא טובים לששון ולשמחה.

לתגובות: a0504151688@gmail.com

פניני פז / הרב אברהם נח זלצמן, מח"ס 'אדני פז' על סוגיות הש"ס

מדוע נתקשה משה רבינו ב'מקשה אחת במנורה' ולא במקשה אחת בכרובים?

משום שהכרובים מרמזים על הקשר בין הקב"ה לישראל, ובזה אין שינוי. אך המנורה מבטא את הקשר בין ישראל לקב"ה, ובזה יש נסיונות, ולכן נתקשה משה. ולכן יצר את המנורה הקב"ה, שגרם שבנשמת יהודי, לא יהיו שינויים, ושם לעולם הקשר יהיה 'מקשה אחת'.

וְעֲשִׂיתָ שְׁנַיִם פְּרָבִים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַפְּפֹרֶת (כה, יח). וְעֲשִׂיתָ מְנֹרֶת זָהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנֹרֶה יְרֻכָה וְקָנָה גְבִיעֶיהָ כַּפְתָּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמָּנָה יִהְיוּ (כה, לא).
א.

במדרש מבואר שמשה רבינו התקשה בעשיית המנורה, וז"ל המדרש (תנחומא) 'מהו מקשה, כלומר מה קשה הוא לעשות, שהרבה יגע משה עד שלא נעשתה המנורה, ובהמשך מבואר שדרך בניית המנורה אכן לא נעשה ע"י משה רבינו אלא ע"י הקב"ה, 'לכך כתיב כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה (במדבר ח ד), 'עשה משה אין כתיב כאן, אלא עשה סתם, ומי עשאה הקדוש ברוך הוא', (לשון המדרש).

ואופן עשיית המנורה היה עי"ז שמשה רבינו 'נטל ככר זהב והשליכה לאור, ואמר משה רבש"ע הרי הככר [נשלך בתוך האש], כשם שאתה רוצה תיעשה לפניך, מיד יצאה המנורה עשויה כתקונה', ע"כ.

ויש להבין מה הקושי שהתקשה משה רבינו כ"כ בעשיית המנורה, ואם תמצא לומר שעשיית המנורה היה פעולה ומלאכה קשה, ובעיקר מחמת שהיתה צריכה להעשות 'מקשה אחת' והיו בה הרבה פרחים ושקדים וכו' וזה הקשה על המלאכה, דבר זה תמוה בתרתי.

ראשית שהרי בכל מלאכת המשכן היו אין ספור מלאכות קשות ביותר, וכמו עשיית הרקמה על גבי קודש הקדשים שהיה רקום עליה באותו בד שני צורות שונות מגבילות, והיו עושות זאת נשים חכמות לב, וברור הדבר שחוכמתו של משה רבינו היתה עולה על של כל ישראל, ומה א"כ הטעם שדווקא בעשיית המנורה לא יכול היה לעשותה.

ובפרט תמוה שהרי אף הכרובים היו צריכים להעשות 'מקשה אחת' ובהם היה מלאכה וצורה מורכבת לא פחות מהמנורה, ובכל אופן משה רבינו עשה את הכרובים ולא התקשה, ובמה היה שונה עשיית המנורה שהתקשה משה רבינו, מעשיית הכרובים שלא הוקשה לו.

ובכללות העניין יש להבין מדוע דווקא הכרובים והמנורה היו צריכים להעשות 'מקשה אחת' בשונה משאר כלי המשכן, ואחר שהתקשה משה רבינו בעשיית המנורה, לא פג הצורך בכך, והיה צריך שתיעשה על דרך נס, מאת הקב"ה. מה הצורך בכך.

ב.

הכרובים רימזו על הקשר של הקב"ה לישראל שיכול להעשות מקשה אחת בלי שינויים ושמה אפשר לומר בזה שהרי כל פריט במשכן מסמל את הקשר של יהודי לקב"ה, הקשר של הכרובים מרמז על הקשר שיש מהקב"ה לעם ישראל, וכמבואר בחז"ל (בב"ב צט ע"א) שכאשר היו עושים רצונו של מקום היו הכרובים פניהם איש אל אחיו, וכאשר לא היו עושים רצונו של מקום פניהם לבית. כלומר במראה הכרובים היה ניכר אהבה שיש מהקב"ה לעם ישראל.

ולאידך גיסא המנורה ביטאה את הקשר שיש מעם ישראל לקב"ה, שנר ה' נשמת אדם, הדלקת הנרות במנורה ביטאה את המהות של יהודי לעלות כלפי מעלה אל הקב"ה. המנורה סימלה במידה רבה כמבואר בספה"ק את הקדושה של עם ישראל, ולמעשה זה אותו עניין ההתייחדות של עם ישראל, היא בכך שהוא קדוש, והטעם שהוא עם קדוש מחמת שהוא רוצה להידבק בקב"ה, 'והתקדשם והייתם קדושים כי קדוש אני', בכדי להתקרב לה' צריך להתקדש. ואת זה המנורה סימלה, את הקשר של יהודי לה', על התקדשותו.

ומחמת זה, צריכים היו כלים אלו להעשות 'מקשה אחת', שמשמעות העניין הוא דבקות מושלמת בלא שיתוף ועירוב של דברים תאוות אחרים בקשר בין ישראל לקב"ה.

הקב"ה ייחד לו את עם ישראל להם, ולאידך הם ישראל ייחד את הקב"ה אליו לאלוקיו, כמבואר בגמ' שבתפיליו של הקב"ה כתוב 'מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ' היינו שהקב"ה מייחד לו את עם ישראל להיות לו לעם אחד. ובתפילין של ישראל כתוב 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', שאף אנו מייחדים את הקב"ה אלינו לאדון, ואין בלתו.

והנה הקשר של הקב"ה לעם ישראל אינו משתנה, הקב"ה אוהב יהודי, בכל מצב, בין כשהוא מתנהג טוב, ובין כשתמודד עם נסיונות קשים, ואף שכשאין עושים רצונו של מקום בכרובים היה 'פניהם לבית' אך אין הדבר הראה על אהבת הקב"ה לישראל, אלא רק ביטא שיש ריחוק, ושצריכים לעשות תשובה.

ג.

המנורה מבטא את הקשר של ישראל לקב"ה, ובזה סבר מש"ר שיש קושי שבמציאות ב'מקשה אחת'

אלא, שבעוד הכרובים אכן יכולים היו להעשות 'מקשה אחת' במנורה היה קושי בכך, וטעם הדבר, שהקב"ה אכן יכול לייחד את עם ישראל אליו באופן שלא יהיו לו שום עם אחר. אך עם ישראל, ככלות כל מעלותיו וסגולתיו, והציפיות הנעלות מעם קדוש זה, הוא גם קרוצי חומר, ניחן בתכונות של בני אדם, וזה אכן השליחות של יהודי להתגבר על היצר

הרע, אך בכל אופן קורה ונופלים, קורה שמועדים, קורה שהציפיות השאיפות והרצונות הטהורים לא מתממשים, ופעמים ודווקא אחרי עליות בדרך העולה בית ה', יש נפילות 'שבע יפול צדיק וקם', זה דרך החיים הרוחניים, הנפילות הם חלק ממסלול עבודת ה'.

הנפילות הם חלק מעבודת ה', וזה סתירה למקשה אחת

ואכן אמרו צדיקים 'חיזוק הוא עבדות, ועובדות היא חיזוק', כלומר להתחזק אחרי נפילה זה עבודת ה', אך בל יאמר האדם שהחיזוק אחרי נפילה, הוא 'בדיעבד' כלומר זה לא חלק מעבודת ה', אלא כתשובה והתפייסות לאחר שהכעיס את הקב"ה. לא כן, ההתחזקות מנפילות, יהיו קשות ככל שיהיו, הריהם חלק בלתי נפרד מעבודת ה', לקב"ה יש נחת מכך שיהודי מתחזק אחרי נפילה בדיוק כמו שיש לו נחת מכך שיהודי מתענג על הקשר שלו עם הבורא בשמחה והתקדשות.

ולכשתמצא לומר, אפי' יש יותר נחת לקב"ה מחיזוק, מאשר מעבדות, שאין דומה אהבה של לב שבור, לאהבה של לב שלום. וכמו שאמרו גדולי המוסר והחסידות 'אין שלם מלב שבור'.

זה היה הקושי של משה רבינו בעשיית המנורה, פעולת עשיית המנורה מסמלת את הקשר בין יהודי לקב"ה, ואת זה משה רבינו לא יכול היה לעשות 'מקשה אחת' אומנם עם ישראל רוצה לייחד לו את הקב"ה ואין בלתו. אך נסיונות החיים מאתגרים את הקשר, ולא פעם קורה ששוכחים את הקשר, או שעושים כנגד רצון ה' ופוגמים בקשר, וממילא אם מהות הקשר של יהודי לקב"ה צריך להיות ב'מקשה אחת' ויהודי יחיה בצורה שתפגום זאת, הרי הוא ינתק את הקשר שלו מהקב"ה, ולכן נתקשה משה, האיך אפשר שהקשר של יהודי יהיה בצורה כזו.

ולכן זרק משה כיכר זהב לאש, ואמר שתיעשה המנורה מאליה, הוא אינו יכול ליצור זאת, ושהקב"ה יצור את הקשר, ואכן הקב"ה עשה זאת, ומה נפעל עי"ז?
ד.

בעשיית הקב"ה את המנורה נפעל שהקשר הנשמתי של יהודי לעולם לא יתנתק

שאכן יהודי גם אם הוא מכעיס תמרורים את הקב"ה, בליבו פנימה יש נקודה שלעולם אינה יכולה להיכבות, לא משנה כמה עבירות יש בו, המצפון היהודי הוא דבר שאין לו אח ורע בשום אומה, דת, או לאום. זה לא משהו טבעי או נרכש, זה משהו שנחלק בנשמה של עם ישראל, ואת זה טבע הקב"ה בעמו, שאף אם במעשיו לא יהיה 'מקשה אחת' הרי שבליבו פנימה לעולם לא יוכל להתכחש באמת לקשר שלו לקב"ה.

וכמו שמבואר בגמ' שהמסרב לתת גט כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, ומקשה הגמ' וזרי גט המעושה פסול', ומיישבת הגמ' שע"י המכות תש כוח היצר, ומתגלה האמת הפנימית של יהודי, שהוא רוצה לעשות את רצון ה'.

הקושי של משה בעשיית המנורה לא היה בפועל, אלא במשמעות

המהות הזו לא יכולה היתה להעשות ע"י משה רבינו, היינו שהקושי שהיה למשה רבינו בעשיית המנורה לא היה במובן הפיזי, אלא במובן של משמעות הפעולה, משה יכול להנהיג את עם ישראל איך לנהוג, ולכן נתקשה לעמוד באתגר לגרום לישראל לחיות בצורה של מקשה אחת.

אך לשנות את כוח נשמתם זה רק הקב"ה יכול ליצור, ולכן הקב"ה יצר את המנורה, שאף במעשים עם ישראל לא יחיה כל הזמן באופן הראוי, מ"מ בנשמתם תמיד הם יהיו מחוברים לקב"ה, 'מקשה אחת'.

פרפראות באור החיים הק' על הפרשה / הרב מרדכי צבי סלומון, קרית גת

רמז גימטריא לדברי רבינו האור החיים הקדוש בפרשתנו

דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כה, ב)

לאמר דבר אל בני ישראל [עם האותיות והמילים] = 1133

חובה מנין תלמוד לומר דבר = 1133

*

לשון רבינו האור החיים הקדוש:

דבר אל בני ישראל. צריך לדעת למה לא הספיק במה שקדם לומר לאמר והדבר מובן שלבני ישראל יאמר. או לא היה צריך לומר לאמר ויספיק באומרו דבר אל בני ישראל. ונראה לי על דרך מה שאמרו ז"ל (יומא ד':) מנין שהאומר דבר לחבירו שהוא בבל תאמר שנאמר וידבר ה' אל משה לאמר. ועל פי הדברים האלה יצטרך לומר דבר אל בני ישראל שאם לא כן יחשוב משה כי לא בא אלא לתת רשות שאין זה בבל תאמר חובה מנין תלמוד לומר דבר וגו'. ולדרך זה תמצא מרגוע לנפשך בכל התורה כולה שאמר הכתוב לאמר וחזר לומר דבר, כי בכל מצוה צריך לומר לו לאמר ודבר ובאחת מהנה לא יהיה נשמע שחובה עליו הם הדברים לאומרם להם אלא רשות.

שבט מישראל / הרב ישראל פרידמן, רב קהילת טשארטקוב, מח"ס 'שבט מישראל', מאנשעסטער

הזהב והכסף לא נבראו אלא בשביל המשכן ובית המקדש!

וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹ (כה, ב)

מפרשים רבים שאלו למה כתב התורה "ויקחו", דלשון קיחה שייך על הלוקחים כמו שכתוב להלן וזאת התרומה אשר "תקחו", אבל לגבי הנותן שייך לשון נתינה והיה צריך לומר "ויתנו לי תרומה".

ובספר בארות המים מהרה"ק ר' הרשל מרימנוב זי"ע כתב שטמון כאן יסוד גדול בהשקפת האדם בעולמו, והיינו שזאת היא עבודת האיש הישראלי שיחשוב קודם עשיית המצוה שהוא עושה זאת אך בלתי לה' לבדו ולא יהיה שום מחשבת פסול במעשה המצוה ח"ו ובפרט במצות נתינת צדקה הלב מתגדל והיצר הרע מתגרה בו שעשה דבר גדול בצדקתו מה שלא יעשה זולתו.

לכן לבל יפול ברשת הגאווה נותנת לו התורה הקדושה עצה ויקחו "לי", פירוש שיקחו אותי ויצרפו אותי גם כן לנתינת התרומה ויחשוב כי אני המסייע לו והנותן עמו כמו שאמר הכתוב (דברים ח, יח) "וזכרת וגו' כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל" וגם דוד המלך ע"ה אמר (דה"א כט יד) "כי ממך הכל ומידך נתנו לך" ואין האדם נותן כלום רק השם יתברך נותן לו שיתן לאחרים ואם ככה יחשוב שהשם עמו בנתינת התרומה והוא יתברך העיקר אז לא יתגאה בנתינתו. וזהו ויקחו לי תרומה מאת כל איש רצ"ל מאת כל איש שנותן אני מבקש שיחשוב כן בנתינת הצדקה ואז ידבנו לבו ידבנו שיהיה בכוחו לפעול הכל בבקשתנו אליו יתברך לעשות כרצונינו ולמלאות בטוב כל משאלות לבנו.

והנה יסוד זה נוגע לא רק לתרומת המשכן אלא לכל יום ויום מחיינו, שצריך האדם לזכור תמיד "כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל" ולדעת "כי ממך הכל ומידך נתנו לך".

והנה בספר הקודש תומר דבורה בפתח דבריו, ביאר המידה "מי א-ל כמוך" שהיא מידה הראשונה של הי"ג מידות הרחמים שאמרם מיכה הנביא, ושמוטל עלינו לדבק במידותיו של השי"ת וז"ל:

"המדה הזאת מורה על היות הקב"ה מלך נעלב, סובל עלבון, מה שלא יכילהו רעיון. הרי אין דבר נסתר מהשגחתו בלי ספק, ועוד אין רגע שלא יהיה האדם נזון ומתקיים מכח עליון השופע בו עליו; והרי תמצא שמעולם לא חטא אדם נגדו שלא יהיה הוא באותו הרגע ממש שופע שפע קיומו ותנועת אבריו, ועם היות שהאדם חוטא בכח ההוא לא מנעו ממנו כלל, אלא סובל הקב"ה עלבון כזה להיות משפיע בו כח תנועות אבריו, והוא מוציא אותו כח באותו רגע בחטא ועון ומכעיס והקב"ה סובל.

ולא תאמר שאינו יכול למנוע ממנו הטוב ההוא, ח"ו, שהרי בכחו ברגע כמימריה ליבש ידיו ורגליו, כעין שעשה לירבעם (מלכים א' י"ג, ד). ועם כל זה, שהכח בידו להחזיר הכח

הנשפע ההוא, והיה לו לומר כיון שאתה חוטא נגדי תחטא בשלך ולא בשלי, לא מפני זה מנע טוב מן האדם ולא סבל עלבון, והשפיע הכח והטיב לאדם טובו. הרי זה עלבון וסבלנות מה שלא יסופר. ועל זה קוראים מלאכי השרת להקב"ה מלך עלוב (פרקי היכלות פכ"ה). והיינו אומרו "מי אל כמוך", אתה אל בעל חסד המטיב, אל בעל כח לינקם ולאסוף את שלך, ועם כל זה אתה סובל ונעלב עד ישוב בתשובה" עכ"ל:

ויש לפרש עוד את יסוד התומר דבורה עם דברי הגמרא (נזיר כד.) שלמדנו לפני כמה ימים בלימוד דף היומי, ודבר נפלא שהעלה להלכה הראגאטשובער גאון רבי יוסף ראזין זצ"ל (מספר תולדותיו עמ' קל) מכח גמרא זו.

ברוסיא לפני מאה שנה היה הגיוס לצבא הרוסי אחד מהגזירות הקשות שכלל ישראל סבלו ממנה, ויהודים היו עושים כל מיני השתדלות ותצדיקי שלא יצטרכו ללכת בצבא. משום שמדינת רוסיא לא רצה לצער הגבירים האדירים שהיו גרים בתוכה, והיו נצרכים לכלכלת המדינה, לכן עשו חוק שהגם שחיוב הגיוס חל על כל אחד מתושביה בשוה, אבל מי שתורם הון גדול לאוצר המדינה יכול לקנות כרטיס שחרור ופטור הוא מללכת לצבא. ועל ידי זה העשירים האדירים נשארו לגור ברוסיא ולא ברחו למדינות אחרות.

כרטיסים אלו עלו הון תועפות ורק עשירים גדולים היו יכולים לקנות שחרורם תמורת תשלום גבוה לאוצר המדינה. ומי שקנה כרטיס זה היה יכול להעניק אותה כמתנה לכל מי שרצה וגם היה מותר לו למכרו לאחרים אם הוא לא השתמש בו. ואח"כ ביטלו הדבר ולא הוציאו עוד כרטיסים אלו, אבל מי שעדיין היה בידו כרטיס כזה, היה יכול להשתמש בו או לתתו לאחרים.

והנה יהודי אחד היה לו ברשותו כרטיס כזה, ובצוואתו כתב להניחה בשביל בנו הצעיר שעמד לפני הגיוס. אמנם הבן החליט שיראה אם יכול לקבל פטור מהצבא בלי שיצטרך להשתמש בכרטיס היקר ואכן הצליח, ועכשיו רצה הבן למכור את הכרטיס, אבל האחים מיחו ואמרו שהאבא נתן לו הכרטיס אך ורק בשביל שהוא ישתמש בו, ועכשיו שהחליט לא להשתמש בו מכיון שרוצה למוכרו בעד כסף רב, א"כ צריכים לחלוק הכסף בשוה.

שאלה זו הובא לפני הגר"י ראזין מראגטשוב וכדרכו אמר מיד שזה גמרא מפורשת, דאיתא במשנה נזיר (כד.) "האשה שנדרה בנזיר והפרישה את בהמתה ואח"כ היפר לה בעלה אם שלו היתה הבהמה תצא ותרעה בעדר ואם שלה היתה הבהמה החטאת תמות ועולה תקרב עולה שלמים תקרב שלמים". ואומר על זה הגמרא:

"מאן תנא דבעל לא משתעבד לה, אמר רב חסדא רבנן היא דאי ס"ד רבי יהודה היא אמאי תצא ותרעה בעדר הא משתעבד לה, דתניא ר' יהודה אומר אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבנותיה שהיא חייבת, שכך כתב לה כל אחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא.

רבא אמר אפילו תימא ר' יהודה כי משעבד לה במילתא דצריכא לה במילתא דלא צריכא לה לא, איכא דאמרי מאן תנא אמר רב חסדא רבי יהודה היא וכי משעבד לה במילתא דצריכא לה במילתא דלא צריכא לה לא דאי רבנן לא משעבד לה כלל, אלא היכי דמי

דמשעבד לה כגון דאקנייה לה וכיון דאקני לה הוה דנפשה. רבא אמר אפילו תימא רבנן כי מקני לה נמי במלתא דצריכא לה במילתא דלא צריכא לה לא מקני לה".

ומכאן אנו רואים שהגם שהבעל אמר לה שמקנה לאשתו את הבהמות, אנו אומרים שהוא נתן לה הבהמות רק בתנאי שהיא משתמשת בהם לשימוש שהיא צריכה לה ונחוץ לה, והיינו הבאת קרבנותיה, ומלכתחילה לא הקנה לה הבהמות לכל צורך בעולם.

וא"כ ה"ה כאן כשהאב הקנה הכרטיס לבנו הצעיר אנו אומרים שעשה כן רק על תנאי שישתמש בו לאותו תכלית שהכרטיס מיוחד לה, והיינו שישתמש בו לשחרר את עצמו מהגיוס, ואם מאיזה סיבה לא השתמש בה לצורך זה, אין לו רשות למכרה לאחרים ואין לו עליו שם בעלות יותר מאחיו. עכ"ד הראגאטשובער גאון.

ובזה מבואר דברי התומר דבורה, שכמו כן כאשר השי"ת נותן לנו החיות בתוך גופינו ונתן לנו חושי הגוף לדבר ולראות ולשמע וכו', היה זה רק כדי שעל ידי כן נוכל להשתמש בהם לקיים התורה ומצוות, ולשם תכלית זה העניק לנו הכל, ואם כן כמו שלא היה רשות לבן הנ"ל להשתמש בכרטיס זה למוכרו הגם שאביו נתן לו הכרטיס במתנה גמורה, כמו כן לפי שורת הדין אין לנו רשות להשתמש בחושי אברנו לצורך דברים שלא הורשה אותנו לעשות אותם, ומן הדין היה השי"ת יכול לטעון דכאשר האדם משתמש בגופו לעשות דברים שהם נגד רצונו ית', אז אין לנו רשות להשתמש בחיות שהעניק לנו השי"ת, ועכ"ז אין השי"ת עושה כן אלא שנותן לנו החיות הגם שלפי הדין לא היה לו לעשות כן.

וזוהו מה שאומר לנו הכתוב "ויקחו לי תרומה" דנקט הכתוב לשון קיחה להודיע אותנו שכל הכסף וזהב נבראו בעולם רק כדי להשתמש בהם לשם ה' וכדאיתא במדרש רבה (שמות רבה לה, א) "אמר ר' שמעון בן לקיש לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב ולמה נברא בשביל המשכן ובשביל בהמ"ק שנאמר וזהב הארץ ההיא טוב כמה דאת אמר (דברים ג) החר הטוב הזה והלבנון".

הרי שכל הזהב והכסף נבראו רק לשמש השי"ת, ולכן כאשר האדם מנדב את כספו להקמת המשכן ודברים שבקדושה הוא צריך שעל דעת כן נתן לו השי"ת את הכסף ואין זה משלו אלא מתנת אלקים.

וכך הוא לשון החתם סופר (תו"מ) "ויקחו לי תרומה דלכך כתיב ויקחו לי ולא ויתנו כי באמת הכל להקב"ה כמ"ש לי הכסף ולי הזהב אמר ה', אבל להצדיקים הקנה הקב"ה את העולם ונחשב כשלהם (כדאיתא ברכות ל"ה). כתיב לה' הארץ וכתוב והארץ נתן לבני אדם כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה) משא"כ הרשע לא הקנה הקב"ה עולמו ולית ליה מגרמיה כלום, לכן אמר הקב"ה שמתחילה ויקחו דהיינו שהם יהיו קונים לעצמם הכסף והזהב ע"י מעשיהם הטובים, ואחר כך יוכלו ליתן לי משלהם".

שיח שפתותינו - שמירת הלשון בפרשת השבוע / הרב איתמר חבשוש, מח"ס 'ומשחרי ימצאוני' במעלת עשרה הראשונים

**הנמנע מלשון הרע מתקן פגם עץ הדעת שבא ע"י הנחש,
ותיקון לשון הרע ע"י שיעסוק בתורה לשמה וישפיל דעתו**

וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאִתְּם זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת ... וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיֶשֶׁת וְעִזִּים. וְעֵרַת אֵילִם
מֵאֲדָמִים ... (כה, ג)

בספר 'אָרְן עֵדֶת' (ורשא תרע"ו, דף מז) להאדמו"ר רבי שרגא יאיר רבינוביץ מביאלברזיק, כתב ברמז פסוקים אלו, וז"ל: "התרומה" בגימטריא - לשון רע, ועל זה אומר "אשר תקחו מאתם" שתקחו ותסירו מהם את המדה הרעה הזאת שהיא מדתו של נחש, כמאמר הכתוב (תהילים קמ, ד) "שננו לשונם כמו נחש". כי הראשון שדיבר לשון הרע בעולם היה נחש הקדמוני, שמזה נמשך כל פגם עץ הדעת כדאיתא במדרש (בראשית רבה פ' כ'). וזה שאומר "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת". "זהב כסף נחשת" בגימטריא - "עץ הדעת טוב ורע" (בראשית ב, ט), שעל ידי שיסירו מהם המדה של לשון הרע, יתוקן ממילא פגם עץ הדעת הנמשך מזוהמת הנחש. כי 'נחשת' לשון 'נחש', ובגימטריא - נחש רע עין.

"ותולעת שני" רומז גם כן ללשון הרע כמו שרמזתי בפסוק "ניצור לישונך מ'רע" (תהילים לד, יד) אותיות השניות שר"ץ, - שכל המספר לשון הרע כאוחז שרץ בפיו. וזה "ותולעת שני" משורש שָׁן, שהלשון הרע הוא כתולעת בשיניו. ומה שנרמז עוון זה בתיבת 'תרומה' ו'תולעת' דוקא, לפי שתיבות אלו מורות גם כן על תיקונו. כמאמר הגמרא (ערכין טו, ב) מה תקנתו שלא יבוא לידי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה ואם עם הארץ הוא ישפיל דעתו. והנה 'תרומה' אותיות - תורה מ', כמובא בזוהר הקדוש (רע"מ פ' קרח קעט, א) כ"א. ורמז הקדוש ברוך הוא למשה שבשני אלה יסור מהם עוון זה: על ידי שיעסוק בתורה, ועל ידי שישפילו עצמם כתולעת, על דרך "ואנכי תולעת ולא איש" (תהילים כב, ז). - אך עסק התורה צריך להיות לשמה דוקא בדחילו ורחימו שהוא העיקר, וזהו "וערת אלים מאדמים". "וערת" בגימטריא - נ"ב פעמים אהבה, אלים מאדמים" בגימטריא - יראה, וגם גוון אודם עצמו רומז ליראה כנודע, עכ"ל.

*

כ נין ונכד להיהודי הקדוש מפרשיסחא ולהגה"ק רבי משה לייב מסאטוב.
כ"א ועיין גם ב'בעל הטורים' על הפסוק "ויקחו לי תרומה".

הנמנע מלשון הרע מכניע קליפת עמלק שממנו נמשך פגם הלשון, והשב בתשובה מלשון הרע יזכה לפרנסה טובה!

שָׁמֶן לְמֵאֵר בְּשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסָּמִים. אֲבִנֵי שֶׁהֵם וְאֲבֵנֵי מְלֵאִים לְאֶפֶד וְלַחֲשָׁן
(כה, ו-ז)

בספר 'אֶרֶן עֵדֶת' (שם), הוסיף עוד לרמוז עוד את ענין עוון לשון הרע גם בפסוקים אלו, וז"ל: "שמן למאור" בגימטריא - אסתר, "בשמים לשמן המשחה" סופי תיבות המן, כי המן היה מזרע עמלק שורש נחש הקדמוני שממנו נמשך כל פגם הלשון, כמאמר המדרש (רבה - בראשית כ, א) "איש בל יכון בארץ" (תהילים קמ, יב) זה הנחש שאמר לשון הרע על בוראו, עיי"ש. ולכן אמרו בגמרא (מגילה יג, ב) ליכא דידע לישנא בישא כהמין. ומרמז הכתוב שכאשר ישמרו ישראל עצמם מלשון הרע יכניעו בזה קליפת עמלק - כאסתר שהכניעה את המן.

ואפילו מי שכבר נכשל חס ושלום בעוון זה, יכול לתקנו בתשובה. וזה "אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן", 'אבני שהם ואבני מלאים לאפד' בגימטריא - תשובה. 'ולחשן' אותיות 'ולנחש', רמז שגם לעוון החמור הזה המכונה 'נחש' מועלת תשובה. וכבר אמרנו שבתיקון עוון זה יתוקן גם כן פגם עץ הדעת שנמשך ממנו - וממילא תתבטל הקללה של "בזעת אפך תאכל לחם" (בראשית ג, ט), שנתקלל בה אדם בחטא עץ הדעת. - וזה שהתחיל הכתוב "וזאת התרומה", 'זאת' נוטריקון זעת אפך תאכל, שעל ידי תיקון עוון לשון הרע המרומז בפסוק זה, תסור מהם קללה זו, וימצאו פרנסתם בנקל ובהרחבה, אמן כן יהי רצון, עכ"ל.

*

בתיבות "מבית ומחוץ תצפנו" נרמז - שתלמיד חכם לא יהא 'אחד בפה ואחד בלב', ויזהר משקר, חנופה, ולשון הרע

וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמִחוּץ תִּצְפְּנוּ (כה, יא)

[א] בגמרא מסכת יומא (עב, ב) דרש רבא מהפסוק "מבית ומחוץ תצפנו" - שכל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו, אינו תלמיד חכם. ואביי מוסיף שנקרא נתעב, כפי שנאמר (איוב טו, טז) "אף כי נתעב וגו', עכת"ד הגמרא עיי"ש.

וכתב הר"ן בפירושו על הרי"ף (שבת מב, א), וז"ל: 'שאיין תוכו כבדו' - שאין כונתו טובה בדבריו, עכ"ל. והיינו שאין פיו וליבו שווים. וכן נראה מהמהרש"א בחידושי אגדות (יומא, שם), שכתב וז"ל: ואולי יתורא דקרא קדריש דכתיב ברישא דקרא "וצפית אותו זהב טהור

כב תרגומו: אין מי שיודע לספר לשון הרע כמו המן.

מבית וגו'" וכתוב בסיפא דקרא "תצפנו" - לרמוז על האדם שיצפה אותו מבית ומחוץ בדבר
טהור בשוה שלא יהיה אחד בפה ואחד בלב, עכ"ל.

בן ומרן החיד"א בספרו 'דברים אחדים' (דרוש כד - לשבת זכור), האריך בביאור דברי
הגמרא ביומא, וז"ל: אפשר דהטעם, דכיון דבקרבו ישים אורבו ומדבר אחד בפה ואחד בלב,
אם כן נאחז במדת השקר, ותהי האמת נעדרת, ופוגם במדות, ונרגן מפריד אלוף, שמפריד
מדת אמת תלמוד תורה מהלב ומהפה, וגדול עונו. וכת חנפים וכת דוברי שקרים אינם
מקבלים פני שכינה, וכל אבריו מגואלים, ואין השכינה שורה בו, ואיך יוכל להבין תורת
אמת. ונודע, שתקוות אנוש, דע"י התורה וצדקת ישרותו תשרה בו שכינה, ועי"ז יכוין
לאמיתה של תורה. והאי דאזיל בתר איפכא ודאי אינו תלמיד חכם, דלב חורש מחשבות
אווך לא אפשר דסלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא. ומה גם, לפי מה שכתבתי לעיל משם
הרב 'כלי יקר', דהצבוע, אף הטובה שבו היא נחשבת לרעה, לכך אין לימודו חשוב, והוא
תועבה.

ויליף לה מהארון, אשר ציונו הקדוש ברוך הוא "מבית ומחוץ תצפנו". - וכן התלמיד חכם
שהוא כלי מחזיק התורה דרופתקא דאורייתא, צריך שיהא 'תוכו כברו', ואף שיש בו חומר
והוא בשר ודם, צריך להשתדל היאמר חומ"ר זה חומ"ר בקדש מכלכלת את הצורה
שכמעט אינו ניכר חומ"ר שבו, כמו שבארון היה עץ שדומה הוא לחומר ובציפוייו מבית
ומחוץ אין ניכר העץ כלל וכמעט הכל זהב. כן התלמיד חכם על ידי מדות טובות כי חיות
הנה, וענותנותו מבית ומחוץ, ורעיוניו הלכו צב"י חושבי מחשבות בהדרת קדש, והפה גומר
לא פסיק גרסא, יתבטל החומר. וכשם דכתיב בארון, מבית ומחוץ תצפנו, והגם דהיה עושה
ארון עץ ונותנו בתוך של זהב ואח"כ נותן בתוך עץ אחד של זהב, והול"ל 'מחוץ ומבית
תצפנו'. אמנם רמז, שהתלמיד חכם בתחילה יסכים הדברים בלבו ואח"כ יוציאם לחוץ,
והכל אחד באמת.

עלה בידינו, דמי שאין 'תוכו כברו' והוא חנף אין לימודו רצוי, ונקרא תועבה, מהטעמים
שנתבאר. והנה כתוב אצלי משם ספר 'ארץ החיים' פירוש תהלים מזמור ז"כ, מאמר
רבותינו ז"ל, קודם שברא הקדוש ברוך הוא העולם היו אותיות אלפא ביתא במילואן,
והאלף כתובה אף בלתי למד, ראה הקדוש ברוך הוא שאין העולם מתקיים באף והטיל
למד ונעשה אלף, וכשמתבטלים תורה מסתלקת למ"ד ונשאר אף, עכ"ד. והשתא, החנף
שאין תוכו כברו אין לימודו חשוב לימוד, מאחר שפוגם בקול ודיבור ולשון, ולבו לב רע,
ונקרא תועבה, ולכן בעונו מסתלקת הלמד מהאלף ונשאר אף, עכ"ל החיד"א.

גן ולפי מה שנתבאר בדברי רבותינו הר"ן המהרש"א והחיד"א, שכוונת רבא במאמרו
'שאין תוכו כברו' היינו - שלא יהא אחד בפה ואחד בלב. יתכן שיש להעמיד את דברי
הגמרא בתלמיד חכם הרגיל לדבר לשון הרע, שאף על פי שיתכן שלפעמים אומר לשון

שיח שפתותינו - שמירת הלשון בפרשת השבוע / הרב איתמר חבשוש, מח"ס 'ומשחרי ימצאוני' במעלת עשרה הראשונים
בתיבות "מבית ומחוץ תצפנו" נרמז - שתלמיד חכם לא יהא 'אחד בפה ואחד בלב',
ויזהר משקר, חנופה, ולשון הרע

הרע על דבר שהוא אמת, מכל מקום מכיון שרגיל בזה, ודאי רוב דיבוריו הם 'אחד בפה
ואחד בלב'.

וכן נראה מדברי רש"י במסכת סוטה (מב, א - ד"ה לא יגורך), על מה שאמרו שם שד'
כיתות אינם מקבלות פני שכינה ואחת מהן כת מספרי לשון הרע, שהמספר לשון הרע אין
'תוכו כברו' מפני שאין פיו ולבו שווים, שכתב וז"ל: "לא יגורך רע" (תהילים ה, ה) - לא
יגור עמך רע, וגבי מספרי לשון הרע כתיב דכתיב בההוא פרשתא (שם, י) "כי אין בפיהו
נכונה וגו'", עכ"ל עיי"ש.

ד] ובספר 'גבול בנימין' (ח"ג דף מא"ד) ביאר בזה המעשה שהובא בגמרא בברכות (כח,
א) ברבן גמליאל, שבזמן שהיה נשיא היה אומר: כל תלמיד שאין 'תוכו כברו' אל יכנס
לבית המדרש. ומדאמר שאין 'תוכו כברו' ולא אמר שאינו הגון, משמע שמדבר בתלמיד
שהוא מספר לשון הרע שאין 'תוכו כברו' מפני שאין פיו וליבו שווים.^{כב} ורבן גמליאל סבר
בזה כדברי רבי אחא ברבי חנינא בגמרא בערכין (טו, ב) דאמר שהמספר לשון הרע אין לו
תקנה על ידי לימוד תורה, מפני שכבר כרתו דוד המלך ע"ה ברוח הקודש שנאמר (תהילים
יב, ד) "יכרת ה' כל שפתי חלקות וגו'". ורבן גמליאל הרי היה מזרע בית דוד, ולכן היה
מכריז כל תלמיד שאין תוכו כברו, רק שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו, והוא מספר
לשון הרע, אין לו תקנה בלימוד תורה. ולכן אל יכנס לבית המדרש - כי תלמידי חכמים
מרבים שלום בעולם, וזה שמספר לשון הרע מרבה קטטה בעולם [משא"כ רבי אלעזר בן
עזריה שם סבר כרבי חמא ברבי חנינא שאם תלמיד חכם הוא, תקנתו הוא שיעסוק בתורה],
עכת"ד עיי"ש.

ולפי מה שנתבאר, נבין בזה גם מה שהוסיף אביי שתלמיד חכם שאין 'תוכו כברו' נקרא
'נתעב'. דהנה על דברי הגמרא בסוטה הנ"ל (סוף אות ג') בענין ד' כיתות שאינם מקבלים
פני שכינה - חנפנים, שקרנים, מספרי לשון הרע, לצים. הוסיף ה'בן איש חי' בספרו 'בן
יהוידע' (שם) שהאותיות השניות של חנפנים, לשון הרע, שקרנים, לצים, הוא נשקף - לרמז
שצריך לשקף את ארבעה אלו ולתעב אותם, עכת"ד עיי"ש.

לתגובות: Ci9335108@gmail.com

^{כב} וחז"ל החמירו מאוד במי שכך היא הנהגתו, עד שאמרו בגמרא (פסחים קיג, ב) שלשה הקדוש ברוך הוא שונאן,
ואחד מהן 'המדבר אחד בפה ואחד בלב'. וגם מצינו שהקדוש ברוך הוא מתנקם בו עבור מדה רעה זו, כמו שנאמר
בירמיה (ט, ז) "בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו", ונאמר אחריו: "העל אלה לא אפקד בם נאום ה' אם
בגוי אשר כזה לא תתנקם נפשי".

^{כד} להגה"ק רבי בנימין הכהן, תלמיד הגה"ק המקובל רבי משה זכות.

^{כד} אכן המהרש"א שם בברכות כתב שאין 'תוכו כברו' הכוונה שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, ושזהו גם הפשט
בגמ' ביומא הנ"ל (אות א'), עיי"ש. וצריך עיון גדול שסותר את עצמו ממה שכתב בפירושו עמ"ס יומא (הנ"ל אות א').

שימו לב אל הנשמה / הרב נפתלי שמואל רייך,

משפיע דישיבת 'תורת דוד', מונסי ניו יורק

למצוא את העצם האמיתי שלנו, את השכינה שבקרבו

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם (כה, ח)

בפרשתנו אנו למדים על נדבות בני ישראל למשכן ה' - וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם. היו הרבה דברים שנצרכו לבניית המשכן. וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתָם זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת וְגו' (שמות כה, ג). כל הרכיבים האלו הצטרפו ביחד להרכבת המשכן, על פי ההוראות המדויקות שמסר הקב"ה למשה רבינו. הנחיות אלו ניתנו כבר בהר סיני - "וּרְאָה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אֶתָּה מֵרְאָה בְּהָר" (שמות כה, מ). לא מצינו שהקב"ה תיאר את בנין המשכן בהר סיני, אבל במדרש מצינו קשר בין מתן תורה לבניית המשכן: "כיון שאמרו 'נעשה ונשמע', מיד יצא בת קול ואמר: 'ויקחו לי תרומה!'". כלומר, עכשיו אתם ראויים ומוכנים לבנות משכן.

והנה בפשטות אפשר לבאר את הקשר בין 'נעשה ונשמע' לבניית המשכן, כי התכלית היא לקחת את כל קבלת התורה ולתרגם אותה לחיי המעשה. אפשר לראות את כל הגילויים הנפלאים של מתן תורה, 'אֶתָּה הִרְאָתָ לְדַעַת פִּי ה' הוא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מְלַבְדּוֹ' (דברים ד, לה), אבל אם אנחנו לא יכולים להפנות את זה בחזרה לחיי היום יום שלנו, מהי אפוא התכלית של כל הגילויים? הפסדנו את עיקר התכלית של מתן תורה!

כתוב שאחרי מתן תורה אמר משה רבינו לבני ישראל "שׁוּבוּ לָכֶם לְאֶהְלֵיכֶם" (דברים ה, כו), הוא אומר להם: עכשיו אפשר לשוב איש לביתו, לחזור לשגרת היום של העולם הגשמי, ולחיות את העולם הזה לפי ההוראות והחוקים של התורה. "וְקִדְשָׁתֶם הַיּוֹם וּמָחָר" (שמות יט, י) - 'מחר' הכוונה 'בעתיד', כמובא בספרים הקדושים "אין מחר אלא לאחר זמן". בני ישראל נצטוו שההתקדשות שבאה כהכנה למתן תורה תמשיך ותלווה אותם גם לאחר זמן, שיהיה לזה המשך.

אבל, אולי אפשר להעמיק יותר בענין הקשר בין מתן תורה לבנין המשכן, ולראות את הדברים מממד עמוק ואישי יותר.

כלל ישראל נצטוו לבנות את המשכן, ומשה רבינו קורא לכולם לתרום. מסתבר כי כל בני ישראל ירוצו מיד לתרום תרומות הגונות, יוזילו מכיסם שטרות של מליונים! הרי כידוע בני ישראל יצאו ממצרים עשירים מאוד. לפי מדרש אחד, לא היה אחד מבני ישראל שיצא ממצרים עם פחות מעשרה חמורים מלאים עם טוב מצרים. לפי לשון אחרת במדרש לא היה לאחד מהם פחות מתשעים חמורים לובים מלאים כסף וזהב (!). "וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם". וכל זה היה מעט לעומת מה שזכו בביזת הים, לאחר קריעת ים-סוף, כדאיתא בחז"ל. הרי שכל יהודי היה עמוס בכסף וזהב. וכמה זהב נצרך באמת למעשה לבניית המשכן? אומר לנו הפסוק בפרשת פקודי: 'כָּל הַזֶּהָב הָעֲשׂוּי לַמְּלֶאכָה בְּכָל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי זֶהָב הַתְּנוּפָה

תִּשַׁע וְעֶשְׂרִים כָּפָר וְשִׁבַע מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים שָׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ (שמות לח, כד). אם נתרגם את זה למספרים עדכניים - 'ככר' הוא בערך ארבעים ושנים קילו, נמצא שזה מצטרף לכמות של כטון ורבע זהב! נמשיך בחשבון. אם נחלק את זה למספר היהודים שיצאו ממצרים - בין גילאי עשרים לששים היו שש מאות אלף, אם כן היו לפחות שנים וחצי מיליון יהודים. כל אחד ואחד יצא ממצרים עם חמורים מלאים כסף וזהב, בזה לכאורה אין הבדל בין הגילאים - "כל אחד ואחד", לפי החשבון הזה, כל יהודי לא הביא אפילו חצי גרם זהב, סכום מזערי... פירור מההון שהם רכשו. וזה מפליא! עשירים כה גדולים, והרי הם נמצאים במדבר, מקום שבמילא אין להם מה לעשות בכסף וזהבם, ובודאי כל אחד רצה לתרום עוד הרבה יותר מזה, למה אם כן דרשו מהם כל כך קצת?

(היום אנחנו רואים את התלהבות שסוחפת את הציבור מקמפייני התרמה. אנשים שמחים לתרום, ויש התרגשות בקרב הציבור. בני הקהילה עוקבים אחרי המספרים ומתרגשים. תורמים, מתרימים ותורמים עוד... וכאן, זה כל שביקשו? האם בני ישראל לא היו יכולים לתרום ולהוציא מכיסם הרבה יותר נדיבים? למה אפוא ביקשו מהם סכום מזערי כל כך?)

אבל החשבון לא נכון. דרשו מהם הרבה מאוד...

הפרשה מתחילה: "ויקחו לי תרומה" אומר רש"י: "לי - לשמי". יש כאן דרישה קשה ביותר! לא מקבלים כל תרומה. התרומה צריכה להיות לשמה! כתוצאה מדרישה זו, עם כל העשירות המופלגת, ועם כל הרצון הטוב של בני ישראל לתרום, נאספה מכל כלל ישראל תרומה מוגבלת מאוד. אם נחשב את גובה התרומה של כל יחיד לפי ממוצע מכלל זהב התנופה, יימצא שכל אחד מהם תרם פחות מחצי גרם זהב! הלוא אין ספק שהיה רצון גדול לתרום, ומדוע תרמו למעשה כה מעט?

אין זה אלא כי בנין המשכן הוא הרבה יותר עמוק מזה! "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם!" (שמות כה, ח). זוהי תכלית המשכן! וכדי שזה יהיה, כדי שתשרה השכינה במשכן, מוכרחת התרומה להיות באופן של "יִדְבְּנוּ לְבוֹ". זה מצריך שהרצון לתרום ייבע מהמניעים הכי אמיתיים והכי טהורים! הכי נקיים! ללא שמץ פנייה של מחשבה, הרהור או רצון שאינו כולו לשם שמיים. שהכוונה בתרומה תהיה רק 'לי - לשמי' בלבד! למען מטרה אחת - לכבוד השכינה הקדושה! רק כשהתרומה ממוקדת למטרה של השראת השכינה, אפשרי להגיע דרכה לתוצאה הרצויה - לבנות מעון לשכינה! רק זה מה שיכשיר את הבית להיות מקום שבו תוכל באמת לשרות השכינה.

¹⁰ די לנו אם נביט מהפן הפסיכולוגי, הרי לפי הטבע האנושי אנשים אוהבים להוציא כסף. לפני שמגיעים למקום שבו לא יוכלו לקנות, מבזבזים הרבה כסף. רואים את זה בדיוטי פרי שבשדה התעופה, אדם עומד לפני טיסה ולפתע מבזבז את כספו כאילו אין מחר. למה? כי עוד מעט הוא יעלה למטוס, ואז יעברו כמה שעות טובות שבו לא יוכל לבצע שום קניות... הוא חייב להספיק לפני זה... לכן יש אז כזה דחף לקנות. ואם ככה זה בטבע האנושי, על אחת כמה וכמה בני ישראל שנמצאים במדבר עם סכומים אסטרונומיים של כסף וזהב, ואין להם מה לעשות בהם! אוכל? יש להם את המן! לא חסר להם כלום! יעבור עוד פרק זמן עד שיגיעו לארץ ישראל, ועכשיו יש להם הזדמנות לתרום לבניית המשכן, ברור שכל אחד היה שמח לתרום סכומים הגונים.

בספר 'שבט יהודה' מביא, שאחד הרומאים שהיו בבית המקדש שמע מהכהנים, כי הזהב שהשתמשו בו לבית המקדש היה כה מזוקק עד שמכל מאה ככר זהב לא נשאר אלא ככר אחד. הגמרא במנחות מספרת: 'עשר מנורות עשה שלמה, כל אחד מאלף ככר, והעמידהו על ככר. הכניסהו לכור אלף פעמים'. הזהב של בית המקדש עבר זיקוק אחר זיקוק, עד שכל הסיגים והקרוב לסיגים - נפלו, ולא נשאר כי אם זהב טהור בתכלית, שאין טהור ממנו! מכל מאה ככר לא נשאר כי אם ככר אחד. מה מונח בזה? למה זה היה צריך להיות כך? לשם מה נדרש זיקוק אחר זיקוק אלף פעמים?!

אלא הביאור בזה, כי הזהב שיקף את הנותן. הסיגים מסמלים את האגו, האנוכיות, הפניות שמצורפות לנתינה, אותן היה צריך להסיר באופן מוחלט, עד שיתקבל 'זהב טהור'. אף אור המנורה היה מיוצר מ'שמן זית זך', השתמשו רק בטיפות הראשונות מהזיתים שבראש האילן, מהנקודה הגבוהה ביותר של הנשמה, טיפות טהורות באופן מוחלט. ומדוע? כי המשכן הוא מקום של "לראות וליראות", מקום שאפשר לראות בו בבואה של עצמנו בקדוש ברוך הוא!¹⁰

זהו "ככל אשר אני מראה אותך בהר" - שם בתוך ההר ראית את עצמך! ראית את העצם האמיתי שלך! וכך עליך לבנות את המשכן! זהו תבניתו. זוהי הצורה של המשכן!

כידוע, ענין הקמת המשכן אינו רק זה השייך למקום, אלא יש משכן שכל אחד צריך לבנות בעצמו - 'וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם' (שמות כה, ח) - בתוך כל אחד ואחד. כל יהודי הוא 'משכן'. אנחנו חיים בתוך הקופסה שלנו, והתפקיד שלנו הוא לקחת את הקופסה ולהפוך אותה למשכן ה', למקום של גילוי אלוקותו יתברך בעולם הזה! כאשר יהודי מתעלה, הריהו רואה את עצמו בתוך השכינה. ניכרת לעיניו המציאות האלקית בכל העולם, גם בעניינים הארציים - 'וַיַּחְזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ' (שמות כד, יא).

וזהו האתגר הגדול שלנו. בחיים אנחנו נסחפים אחר החיצוניות. כל העולם הזה עובד סביב שיווק ומיתוג. מיטב היחצנים יושבים והוגים איך לעצב את דעת הקהל, להכניס

---

¹⁰ מתחילה היווה מעמד הר סיני חוויה של פחד עבור בני ישראל: איך נשמור את תרי"ג המצוות? הרי בסטייה קטנה עלולים להגיע לחיוב כרת, וזה נורא ואיום! זה היה ההר שנכפה עליהם □ 'כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה □ מוטב, ואם לאו □ שם תהא קבורתכם!' (שבת פח ע"א). אבל לאחר מכן היה 'וַיִּתְּצֵבּוּ בְּתַחֲתֵיתִי הָהָר' (שמות יט, יז)! הם נעמדו ביציבות וקיבלו את המציאות בהשלמה גמורה, בשמחה וברצון! מעתה חפצו לעשות את רצון הבורא! [כפי שדיברנו בשיחה קודמת].

הלשון 'גיגית' שנאמרה כאן הינה מעניינת מאוד, מהו הדמיון של ההר לגיגית? 'גיגית' הוא מלשון גג, אבל בתוכו יש שני יודיים, המרמזים לגילוי אלוקותו יתברך בתוך הגג שכביכול חוסם אותנו ומונע מאיתנו לעלות. שם יש את הפוטנציאל להתקרב לה! להתחבר אליו! לחבר את שני חלקי הנשמה, העליונה והתחתונה.

שם טמון הפוטנציאל לראות את כח הפועל בנפעל! 'וַיַּחְזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ' (שמות כד, יא) □ בשעת מתן תורה ניתן לבני ישראל הכח שיוכלו לקחת את העניינים הארציים ולראות בתוכם את האלקים!

וראיייה זו שזכו לה בשעת קבלת התורה, בא לידי ביטוי גם ביחס לבני ישראל בינם לבין עצמם, כדברי חז"ל שבעת 'וַיַּחֲזֵן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר' השיגו אחדות בדרגה מיוחדת □ 'כאיש אחד בלב אחד'. קיימת מין מחיצה שחוצצת בין בני האדם בכל עת, כתוצאה מחילוקי דעות, שהרי 'אין דעותיהם שוות'. לא רואים זה את זה 'עין בעין'. זה היה המצב גם בחנייתם של בני ישראל מול הר סיני □ הם עמדו 'נגד ההר', מסביב להר, כשההר מסתיר בעד כל אחד את היהודים שבצד השני, ביניהם ניצב הר גדול. וכאשר הרים הקב"ה את ההר לכפותו עליהם כגיגית, באותו רגע יכלו לראות איש את אחיו! לראות 'עין בעין'!

לאנשים בראש מה הם רוצים ומה חסר להם, וזה פוגע בנו בכל כך הרבה צמתים ואופנים. אנחנו כל כך נחיתיים ורגישים מה יחשבו עלינו ומה יגידו, איך אנו נחשבים בעיני הזולת. כמעט בכל צעד וכל קנייה שאדם עושה, השיקולים שלו נובעים מצד דעת החברה. למשל, כאשר אדם חפץ במלבוש מסוים כי זה מתאים לו - זה מייצג אותו מצד מה שהוא, זה בסדר, חשוב שאדם יהיה מכובד בעיני הבריות. אבל כאשר זה נהפך לזהות של האדם, כשכל מה שהאדם חושב זה רק 'מה הולך' ואיך הוא מצטייר בעיני הבריות כשהוא לבוש בבגד זה - הוא קובע את זהותו לפי החיצוניות, לפי כללים שנקבעו על ידי אחרים, וזהו עיוות.

מציאות זו שמקיפה אותנו גונבת מאתנו את היכולת להתחבר עם העצם האמיתי שלנו, עם השכינה הקדושה ששוכנת בכל יהודי, ומוסתרת בתוך שכבות עבות של חושך ענן וערפל. זה דורש הרבה מאוד זיקוק וזיכוכ אלף פעמים, העמקת המחשבה שוב ושוב בשאלה מהי תכליתנו ומה מטרתנו כאן בעולם, עד שנגיע אל אותו ככר זהב טהור, היחיד והמיוחד. עלינו לברר לעומק מהו הזהב הטהור שלי!

אנחנו צריכים לעצור מדי פעם את שטף החיים ולערוך חשבון נפש, לחשוב על יעדנו הסופי בעולם הזה. זהו לא מסע מדכא, ובשום אופן אינו אמור לעורר אצלנו מצב של עצבות או מרירות. אנשים גדולים ושמחים באמת, אהבו לבקר ליד מקום קבורתם לעתיד, לעמוד שם ולהתבונן. לחדש ולרענן את החיבור לעולם הפנימי שלהם. האדם צריך להתעמק שוב ושוב בינו לבין עצמו - מהי הצהרת החיים שלי? היכן אני רוצה להיות ביום האחרון שלי, שבו אני עתיד לפגוש את יוצרי? ביום הפטירה אשתחל מהגוף, מהקופסה הארצית, ואשתחרר לעולם העליון, ואז אפגוש את עצמי, את העצם שלי. מי אני ומה שמי? מהי הנשמה שלי? אני רוצה שבבוא עתי אדע כי מציתי את הכוחות שלי, מילאתי את תפקידי עלי אדמות. זאת אוכל לדעת רק אם אחזור ואשנן זאת להשריש לתודעה שלי כי זהו תפקידי העיקרי. אתרכזו בידיעה שזוהי התכלית שלי, שזהו העצם האמיתי שלי! ה'אני' שמאיר באמת נדיבה, שהוא טוב באמת! האני שכבש את ההר האישי שלי! ולכל אחד הר אישי שהוא צריך לכבוש. מקום מסוים, כנגד ההר והקריאה ששייכים רק אליו.

אבל אם אנחנו לא נתבונן בזה, אם לא נקדיש מספיק מחשבה, אז באופן אוטומטי נחיה את החיים בממד החיצוני שלהם. נלקט תבן בכדי לספק לעצמנו הרמת ראש כלשהי, להרגיש שווה בעיניהם של אחרים, כדי שלא יחשבו אותנו לנכשלים, וכדי שנרגיש 'מוצלחים'. זוהי תחושה מזויפת, הרגשת מוצלחות שטחית ביותר, שלא באמת נותנת לאדם שמחה ואושר, כי זה לא נוגע לפנימיות שלו. על מנת להיות מאושר באמת, צריך האדם לעבור את תהליך ה'זיקוק אחר זיקוק' עד שיגיע לכור של זהב שהוא אמיתי! את המראה שאני מראה אותך בהר!

בזמן שהיה בית המקדש, קיים קיימו את ה'לראות וליראות', ראו את הקדוש ברוך הוא. שלש פעמים בשנה חייבים את הרגע ההוא של אמת, רגע של הכרה בתכלית הבהירות. 'לראות וליראות' זה לראות ולהתחבר לעצם האמיתי של האדם - כי תכף כאשר ישנו רגע אחד של חיבור, בהבזק אור אחד, כבר יודעים את האמת, ואפשר לנוע לכיוון הנכון.

'מתן תורה' - כמה זמן זה היה? אנחנו לא יודעים, ייתכן אפילו שהמעמד הסתכם בעשר דקות בלבד. כמה זמן לוקח לחזור על עשרת הדברות? אבל, כל הבריאה חיכתה לרגעים האלו, מראשית יצירתה! זאת היתה תכלית כל בריאת העולם! וכאשר סוף סוף זה הגיע - זה ענין של רגע. כי אם תפסנו את אותו רגע, אנו מקבלים בהירות, ואנחנו יודעים מי אנחנו ומהי התכלית שלנו. כבר ראינו את המציאות הזו בעינינו, וכבר נוכל לחוות את זה! כל העולם הזה, כל האלמנטים הארציים שכביכול מטים ומסיתים אותנו מהדרך, פתאום מסתדרים - ואדרבה! הם עוזרים לנו למלאות את המשימה ולהגיע אל התכלית!

מתחילה היווה מעמד הר סיני חוויה של פחד עבור בני ישראל: איך נשמור את תרי"ג המצוות? הרי בסטייה קטנה עלולים להגיע לחיוב כרת, וזה נורא ואיום! זה היה ההר שנכפה עליהם - 'כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם!' (שבת פח ע"א). אבל לאחר מכן היה 'וַיִּתְּצֵבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר' (שמות יט, יז)! הם נעמדו ביציבות וקיבלו את המציאות בהשלמה גמורה, בשמחה וברצון! מעתה חפצו לעשות את רצון הבורא! נכפי שדיברנו בשיחה קודמת].

הלשון 'גיגית' שנאמרה כאן הינה מעניינת מאוד, מהו הדמיון של ההר לגיגית? 'גיגית' הוא מלשון גג, אבל בתוכו יש שני יודיים, המרמזים לגילוי אלוקותו יתברך בתוך הגג שכביכול חוסם אותנו ומונע מאיתנו לעלות. שם יש את הפוטנציאל להתקרב לה! להתחבר אליו! לחבר את שני חלקי הנשמה, העליונה והתחתונה.

שם טמון הפוטנציאל לראות את כח הפועל בנפעל! 'וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ' (שמות כד, יא) - בשעת מתן תורה ניתן לבני ישראל הכח שיוכלו לקחת את העניינים הארציים ולראות בתוכם את האלקים!

וראייה זו שזכו לה בשעת קבלת התורה, בא לידי ביטוי גם ביחס לבני ישראל בינם לבין עצמם, כדברי חז"ל שבעת 'וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים' השיגו אחדות בדרגה מיוחדת - 'כאיש אחד בלב אחד'. קיימת מין מחיצה שחוצצת בין בני האדם בכל עת, כתוצאה מחילוקי דעות, שהרי 'אין דעותיהם שוות'. לא רואים זה את זה 'עין בעין'. זה היה המצב גם בחנייתם של בני ישראל מול הר סיני - הם עמדו 'נגד ההר', מסביב להר, כשההר מסתיר בעד כל אחד את היהודים שבצד השני, ביניהם ניצב הר גדול. וכאשר הרים הקב"ה את ההר לכפותו עליהם כגיגית, באותו רגע יכלו לראות איש את אחיו! לראות 'עין בעין'!

כלל ישראל ראו את הקב"ה בשעת מתן תורה. אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים. והתכלית של בניית המשכן זוהי לחיות מחדש את המראה שאני מראה אותך בהר. ולכן גם המשכן תמיד היה מכוסה בענן, כמו שכתוב בסוף פרשת פיקודי. "כי בענן אראה על הכפורת", וכדאיתא ברמב"ן שם כי זה היה דוגמא של הר סיני.

בחיים שלנו יש ענן על ראש ההר. ענן כבד שמכסה את ראש ההר האישי שלנו. אבל ברגעים שאנחנו דורשים ומחפשים אחריו - אפשר לקבל הצצה קטנה למי אנחנו באמת, מה אנחנו רוצים באמת ומה אנחנו רוצים להיות באמת. והזמן המסוגל לזה הוא בשבת

קודש. שבת היא 'מעין עולם הבא'. נאמר 'כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאוּ בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן' (ישעיהו נב, ח).
'ציון' רומז לפנימיות הלב. כאשר אנו מסתכלים אל הקדוש ברוך הוא עין בעין - הכל כבר
מסתדר.

ה' יעזור שנזכה לבנות את המשכן הקטן שלנו, משכן שהוא אמת, ולדרוש את ה'אני'
האמתי שלנו, שנוכל לזכות ליהנות מזיו השכינה.

אמן!

*

לתגובות: a0527151544@gmail.com

ניתן להאזין לשיעורים (באנגלית) בקו "חזק" של "חפץ חיים הריטג' פאונדיישן" שלוחה

1 - 5

בארץ הקודש: 03-929-0707 | בארה"ב: 845-356-6665 או 718-258-2008 | באנגליה: 44-

203-375-1580

שמחת אלעזר / בעקבות הגאון רבי שמחה (בן הגה"ק רבי אלחנן הי"ד) וסרמן זצ"ל, ראש ישיבת אור אלחנן, מגדולי דורו וממעוררי תנועת התשובה.

בעריכת ה' מ"צ גולדבאום, עורך ספרי קובץ פרשיות, קובץ מאמרים ושמחת אלעזר

פורים [א']: מפני מה נתחייבו כליה?

"שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, 'מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה?'

אמר להם, 'אמרו אתם!'

אמרו לו, 'מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע.'

'[אמר להם], 'אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו!'

אמרו לו: 'אמור אתה!'

אמר להם: 'מפני שהשתחוו לצלם.'

אמרו לו: 'זכי משוא פנים יש בדבר?'

אמר להם: 'הם לא עשו אלא לפנים - אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב 'כי לא ענה מלבן' (מסכת מגילה דף יב ע"א).

התלמידים של רבי שמעון בן יוחאי שאלו אותו: 'מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה?', כלומר מדוע עם ישראל, בדורו של אחשורוש, נתחייב כליה?

*

נהנו מסעודתו של אותו רשע

רבי שמעון בן יוחאי היה "רַבָּה" טוב, והוא לא ענה להם מיד על שאלתם, אלא אמר להם, "תתאמצו להשיב לבד על שאלת עצמכם - אַמְרו אתם!".

אמרו לו, 'מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע.'

זה לא רק שהשתתפו בסעודה של אחשורוש הרשע, אלא הם אף "נהנו" מכך.

לפעמים מוכרחים להשתתף באירועים מסויימים. זה קורה לעתים קרובות עם אנשי עסקים - הם מוכרחים להשתתף, יחד עם עמיתיהם, באירועים שנוגדים את רוח היהדות - אך האילוץ המקצועי מאלץ אותם. המינימום שאפשר לומר לאותו אדם הוא, "אל תהנה מההשתתפות". גם אם אתה נאלץ להשתתף, לפחות שזה לא יהיה עבורך חוויה מהנה.

יתכן שהיהודים של אותו הדור נאלצו להשתתף בסעודה של אחשורוש, אבל מדוע הם "נהנו" מכך?!

אמר להם רבי שמעון בן יוחאי לתלמידיו: "אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו?" - הרי רק יהודי שושן השתתפו בסעודה.

*

מפני שהשתחוו לצלם

אמרו לו תלמידיו לרבי שמעון בן יוחאי: 'אמור אתה!' - התאמצנו לתרץ את השאלה, אך לא הצלחנו. אם כן אנא, כעת, תבאר עבורנו את הדברים.

אמר להם: 'מפני שהשתחוו לצלם'.

מתי השתחוו לצלם? "בימי נבוכדנצר" (רש"י) - שנים רבות קודם לכן!

נבוכדנצר גזר על היהודים להשתחוות לצלם וכולם השתחוו מלבד חנניה, מישאל ועזריה. עבודה זרה היא אחת משלש העבירות שהחייב היא יהרג ואל יעבור, ועל כן היהודים חטאו בכך שהשתחוו לצלם (עיין היטב פסחים דף נג ע"ב ובתוס' שם).

היות וכולם השתחוו, זה היה חטא של האומה.

*

חטא של האומה

מה פירוש "חטא של האומה"?

היה לי חבר בדטרויט שהיה איש עסקים ממולח. לאחר מלחמת העולם השנייה הוא חתם על חוזה לרכישת טנקים ישנים, שיצאו מכלל שימוש, מצבא ארצות הברית. הוא היה סוחר מתכות ומומחה בתחום, והוא גילה שבתוך הטנקים יש בריח יקר ערך. הוא שילם רבע מליון דולר, והאספקה הייתה אמורה להגיע בפריסה לאורך שנים אחדות. כאשר המשלוחים התחילה להגיע, הוא התחיל לפרק את הטנקים, להוציא את הבריח, ולהרוויח מיליונים.

אנשים בעלי מעמד בממשל בווינגטון גילו את מה שקורה, והם לא אהבו את זה שיהודי מתעשר על חשבונם. הם התחילו, אפוא, לעכב אות המשלוחים של הטנקים.

הוא תבע אותם למשפט. בעצם הוא תבע את הנשיא טרומן. הוא הבין שכל פקיד שהוא יתבע ידחה את האחריות לפקיד אחר, ועל כן הוא תבע ישירות את הנשיא.

בבית המשפט טען הפרקליט מטעם הממשל שהם פטורים מלהמשיך במשלוחים היות שהשר שחתם על החוזה כבר איננו מכהן.

החבר שלי ביקש רשות מהעורך דין שייצג אותו להשיב בעצמו על טענה זו. הוא ניגש לשופט, הוציא שטר של דולר מהארנק שלו, ואמר: "כבוד השופט! הממשל מפיץ שטרות פסולים. שר האוצר שחתם על הדולר כבר איננו מכהן!"

הוא זכה במשפט!

*

חובות הפרט וחובות הכלל

ועומק ההבנה בזה הוא שיש חובות של הפרט וחובות של הכלל. יש חובות של יחיד ויש חובות של חברה או של תאגיד. החובות של הכלל ושל התאגיד אינן קשורות לפרט. מי שפועל מטעם תאגיד או פדרציה, מחייב את התאגיד או את הפדרציה כל זמן שהתאגיד קיים.

יש חובות של הכלל שאין להם קשר לפרט!

וכך ביחס לאומה הישראלית. יש חובות על הכלל. כמו ממשל שמנפיק אגרות חוב. דורות לאחר מכן הממשל עדיין חייב לשלם אותן. משלם המסים עלול לטעון, "אני לא קשור להנפקת אגרות חוב אלו. הן הונפקו עוד טרם נולדתי". זה יעזור לו. הוא חלק מהאומה ועל כן הוא נושא אחריות לאומית.

זוהי הכוונה "חטא של האומה".

וכאשר רבי שמעון בן יוחאי אמר שהשתחוו לצלם, הוא התכוון ליהודים בדורו של נבוכדנצר, אך עם ישראל בדורו של אחשורוש, כאומה, עדיין נשאה באחריות לחטא זה.

*

וכי משוא פנים יש בדבר?

אמרו לו תלמידיו לרבי שמעון בן יוחאי: "וכי משוא פנים יש בדבר?" כלומר, היות והחטא הוא כה חמור, מדוע הם נצלו לבסוף?

השיב להם רבי שמעון בן יוחאי: "הם לא עשו אלא לפנים - אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא לפנים". הם לא באמת עבדו לצלם - אלא רק עשו את עצמם "כאילו". לכן הקב"ה גם התנהג עמם באופן דומה. הוא הפחיד אותם, וזהו.

*

טעם שאנשי שושן היו בסכנת מלחמה במשך יומיים

לפי גמרא זו היו לאנשי שושן שני חטאים - שנהנו מסעודת אחשורוש ושהשתחוו לצלם. לכן הם היו בסכנת מלחמה במשך יומיים. ואילו היהודים בשאר העולם חטאו רק בכך שהם השתחוו לצלם, ועל כן הם היו בסכנת מלחמה רק ליום אחד בלבד.

תבונות שורש - הארות בפרשה על פי שורשי התיבות / הרב אשר זאב שרייבר, מח"ס תבונות

כפיו, תבונות מועד

'מאורי אור שיצרת...'

וְנָתַתְּ עַל הַשִּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד: וְעָשִׂיתָ מִנֶּחֱת זֶהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה יִרְכָּה וְקָנָה גְבִיעֵיהָ כַּפְתָּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמָּנָה יִהְיוּ: ...וְהָעֵלָה אֶת נִרְתֵיהָ וְהָאִיר עַל עֶבֶר פָּנֶיהָ (כה, ל-לא לז)

רואים בפרשה שיש שינוי מהותי בין השולחן למנורה, כי בענין השולחן אין התורה מאריכה ביופי של השולחן מצד עצמו, חוץ מזה שיהיה זהב טהור ושיהא לו זר ומסגרת, לא מוזכר ענינים של יופי, כל הענין של קערותיו כפותיו וקשותיו ומנקיותיו הם חלקים שימושיים [-טכניים] לצורך ההשתמשות בשולחן, כדי לאפשר לקיים 'ונתת על השולחן לחם פני לפני תמיד'... ולעומת זאת, אצל המנורה יש עסק גדול מהגביעה כפתוריה ופרחיה, וה'משוקדים'.

ועל כן נעיין בס"ד בשורשים של 'שולחן' ו'מנורה' ונראה מה יעלה בידינו בהבנת הענין.

עשרה עניני 'שילוח'

א. השורש 'שלח' עוסק ב'שליחות' של אדם ההולך למקום אחר לסדר איזה ענין כמו 'ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף', או כדי למסור משהו כמו 'הנה שלחתי את הגדי הזה', 'משלוח מנות'.

ב. ומצינו גם שליחות כלפי אברי האדם כמו 'ידה ליתד תשלחנה', ויש גם פסוק 'פוך שלחת ברעה' וזה תיאור מחודש כי ה'פה' נשאר במקומו.

ג. יש גם הרבה פסוקים המתארים פעולות ומהלכים ארציים שהם כ'שלוחי ה'', וכמו 'הנני משליח בך ובעבדיך ובעמיך את הערוב', 'את אימתי אשלח לפניך'.

ד. ויש 'שילוח' שהוא לשון 'לווי' כמו 'הולך עמם לשלחם', 'וישלחו את רבקה אחותם'.

ה. ויש 'שילוח' שהוא לשון 'גירוש', כמו 'ושלחה מביתו', 'אל מחוץ למחנה תשלחום', 'וישלחוהו' אלקים מגן עדן'.

ו. ויש 'שילוח' שהוא לשון 'שחרור ופתיחות' כמו 'ושילח את בעירה' 'משלחי רגל השור והחמור' שהכוונה שהתיר לבהמות לצאת ולרעות כרצונם, וכן 'נוה משולח ונעזב כמדבר', שהכוונה שה'נוה' נעשה פתוח ומופקר.

ז. ויש מלשון 'הושטה והתעסקות' כמו 'ויד אל תשלחו בו', 'אם לא שלח ידו במלאכת רעהו', וכמו 'ושמחתם בכל משלח ידכם', שהכוונה שישמחו בכל מה שהושיטו את ידם לרכשו.

- ח. ויש מלשון 'התפשטות' כמו 'תשלח קציריה עד ים', 'ישלח שרשיו', ואומר הרד"ק שיתכן שזהו התואר של 'מי השילוח' - לפי שהוא מתפשט אל הגנות להשקותם.
- ט. ויש 'שלח' שהוא 'חרב' כמו 'מעבור בשלח', 'ויעש שלח לרוב ומגנים' (דהי"ב לב, ה).
- י. ויש 'שולחן' שאנו עוסקים בו.

*

ונראה שהצד השווה בכל אלו הוא שיש כאן 'משהו חיצוני היורש את הרצון המקורי'.
ונסביר את הדברים לפי סדר האותיות.

א. 'שליחות' רגילה מדובר שמישהו רוצה לסדר ענין במקום אחר, אך משום מה אינו יכול להופיע שם בעצמו, ולכן נותן למישהו חיצוני שהוא יסדר את הענין.

ב. יש פעולה שקשה לנפש לעשותה, אך השכל המחייב מורה לאברים החיצונים לעשות את הפעולה, זה מה שעשתה יעל כאשר השתמשה עם היתד, וכאשר מישהו מדבר ב'פה' דיבורים רעים שהנפש לא רוצה אותם, זה גם השתלטות של היצר על החיצוניות של הפה.

ג. כמדומני שהמקומות שנוכר שה' שולח, מדובר על איומים ועונשים, כי אין זה הרצון המקורי של ה', אלא כביכול מצד ההכרח מסדר איזה פעולה חיצונית על ידי כוחות הטבע או מלאכים 'משלחת מלאכי רעים'.

ד. שליחות שהיא לשון 'לוי' הכונה שעדיין נוח לו מאד עם האורחים או עם קרוביו, אך הצורך גורם להסכים עם הפרידה, וזה מבוטא במה שיוצא ללוותם.

ה. ושליחות שהיא 'גירוש' דומה לקודם, אלא ששם מבוטא צד החסד, וכאן מבוטא צד הגבורה כאומר 'לא רציתי שיהא מצב כזה, אבל אין לי ברירה אני מוכרח לגרש'.

ו. ושליחות של 'שחרור', הכונה שאדם עסוק בעניניו, ואין לו זמן להתעסק עם נוהו או רכשו, ולכן מסיר את רגש האחריות הפנימי, נותן למאורעות החיצוניים המקריים לנהל את הדברים.

ז. ולשון 'הושטה והתעסקות' הוא כאשר אדם עושה פעולות שלא מתוך תכנון מיוחד, אלא מתוך המציאות החיצונית שלפניו המעוררת או מושכת אותו להתעסק עם ההזדמנות שלפניו.

ח. ולשון 'התפשטות' הכוונה שמצד הרצון המקורי לא תכנן התפשטות כזו, אלא פשוט רואה שיכול להתפשט עוד, אז למה לא.

ט. שלח שהוא 'חרב' יתכן שמדובר ב'חרב' הנוצרת לאיום חיצוני, לא כדי לעשות עמה את הפעולה האמתית של נטילת נשמה.

י. ומעתה 'שולחן' הכוונה שיש דברים שאדם רוצה שיהיו מזומנים לפניו, וממילא מצד טבע הדברים היה צריך לאחוז אותם בידו, אבל מחמת חוסר כח או יכולת תפיסה, צריך הוא לשימוש חיצוני של שולחן, השולחן הוא במקום 'ידיו'.

*

ומובן הענין של 'השולחן', כי כתוב 'פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון', וה' כביכול רוצה שירגישו את הרצון שלו להשביע את כל חי כרצונו, שידעו שזהו כביכול רצונו הפנימי, אך היות וגזרה חכמתו להנהיג את העולם בצורה של הסתרה, לכן מעמיד בביתו 'שולחן' עם לחם הרומז שמונח כאן על השולחן שפע אשר כאילו נתון בידי.

נור

השורש 'נור' משמש ל'נר' ו'מנורה'. וכן ל'ניר' שהוא שדה חרושה. וכן לענין מלוכה כמו 'למען היות ניר לדויד עבדי' (מל"א יא, לו).

ונראה שמדובר במשהו שהוא 'כלי קיבול' אבל המתקבל מתרחב הרבה יותר מגבולות הכלי.

זהו הענין של 'נר' שהוא הכלי והפתילה המקבלים את השמן, אבל השימוש שלהם הוא דרך ה'אור הדולק' והוא מתחרב ומתפשט כמעט ללא גבול.

וזהו הענין של 'ניר' שהיא שדה חרושה המקבלת את הזרעים, והנה הזרעים הללו צומחים ומתרחבים ושופעים.

וכן הענין של 'מלכות' הוא שהוא כח המאגד את כל הציבור עם כל הגבורים ובעלי היכולת וכו', וזה נותן לממלכה עוצמה של יכולת קנין וכיבוש ארצות, וכן יכולת של יצירת מוצרים והשפעתם.

*

ומעתה הענין של 'מנורה' מורה על הבסיס התומך בכל ה'נרות', דהיינו, שהוא כלי האוחז כלי קיבול שהשפעתם רחבה.

ומובן מה שנראה בפרשה שרק הקנה האמצעי מכונה 'מנורה', וכל השאר אינם מנורה אלא 'קני מנורה', הם נספחים ל'קנה האמצעי' כמו שאר הקישוטים שהיו במנורה, כי בעצם אפשר בקנה אחד להניח פתילה עבה כמו שבע פתילות וממילא יהא את אותה השפעה של 'אור', כל הענין לחלק לעוד ששה קנים זהו ענין השייך ל'קני מנורה', ולשם כך צריך לעיין בשורש 'קנה'.

קנה

השורש 'קנה' שייך לענין של 'קנין'. ו'מקנה' של בהמות וצאן. וכן ל'קנים' שהם ענפים ארוכים וישרים היוצאים מהארץ או מהאילן.

ונראה שזה מורה על התפשטות של עצם מתוך עצמו, כי ב'קנין' מתרבה הרכוש מתוך הרכוש והכסף הקיימים כבר, ו'מקנה' בהמות גם הם מתרבים מאליהם, וה'קנים' מתארכים ומתפשטים הרבה.

אך לפי זה לא מובן הענין של 'קני מנורה' שהרי הקנים הללו נעשים בידי אדם, אינם מתארכים מכח המנורה עצמה. [והיה אפשר לומר שזה 'תואר מושאל' מפני שכמו ש'קנה' הוא ישר וחלק כך גם הקנים האלו ישרים וחלקים, אך זה מתאים רק עם דעת רש"י

והרמב"ם שקני המנורה היו ישרים ויוצאים באלכסון, לא היו מעוגלים כפי שמקובל לצייר, וכן קשה קצת, כי אחר שהיו בהם גביעים וכפתורים וכו' לא היו דומים ל'קנה' חלקן].

ועל כן צריך להביט על זה בדרך רמז, כי הנה המנורה היו בה שבעה נרות שהם כנגד שבעה המדות, והמנורה שהוא הבסיס האמצעי הוא כנגד מדת ה'מלכות' המקבלת את האור של כל המדות, וכמו שנבאר בעז"ה בהמשך. ונמצא שהצורך ל'מנורה' המאירה את מדת המלכות, הזקיקה את המנורה להתפשט עם ששה קנים אשר יאירו לעבר פניה את האור של ששת המדות - חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, ואז היא תקבל את האור שלהם, והאור שלה יכלול את כל האורות.

המזון וההשפעה

השולחן מורה על השפעה של 'מזון', והמנורה מורה על השפעה של 'אור'. והנה רואים ש'מזון' מתאים לו להיות 'חם' כמו ש'לחם הפנים' היה חם במשך כל השבוע, ולעומתו ה'אור' מתאים לו להיות מושך, בבחינת 'הארת פנים', וכמו שרואים לפנינו שהמנורה היתה מקושטת ויפה.

וההסבר הוא, כי 'מזון' הוא משהו שאדם זקוק לו בהכרח, לא יכול לחיות בלעדיו, גם הרעב מציק, וכאשר הוא חם הינו מבטא קירוב, כמישהו שרוצה לפרנס ולהשביע, וה' המשביע לכל חי רצון, רוצה שהלחם המונח על שולחנו הרומז לפתיחות ידו, יהא לחם חם, לחם המזכיר את הרצון החם והמקרב של המשפיע, שלא נחשוב שה' שולח מזון מפני ההכרח לקיום עולמו ובריותיו, אלא כביכול מפני רצון חם ושופע ומקרב.

ולעומתו, ה'אור' מטרתו לקשר בין הבריות והחפצים, שאנשים יראו את האוכל המזומן להם ושאר צרכיהם, ולא יצטרכו למשש באפילה, וכמובן יש מצבים שהאור הוא ממש הכרחי, כי בכח המישוש לא יוכל האדם למצוא את מבוקשו, אך יש הרבה פעמים שהאור אינו הכרחי, ולמשל, כאשר יש לאדם אוכל על שולחנו, יכול לאכול גם בחושך, והמצב הזה גורם שיתכן שאדם לא ימצא את המזון הראוי לו, יאכל דברים המזיקים לו, כי פשוט הם יהיו מזומנים לפניו, ולא ישתמש ב'אור' לחפש ולבקש אולי יש משהו היותר מתאים וראוי לו, ולכן, לא מספיק שיש 'אור' בעולם, צריך שה'אור' יהא מושך, ימשוך את האדם להשתמש בו, וזה כל הענין של הפרסומת הצבעונית המושכת שכידוע הצבעים נעשים על ידי קרני האור, והם המושכים את עיני האדם אחריהם.

כנגד האור הארצי הזה המושך אנשים אחר כל מיני ענינים מיותרים ומזיקים, ענינים שלא ישביעו אותם ואת נפשם השוקקה, ענינים שהם כביכול חוטפים לעצמם, אינם מרגישים שמקבלים אותם בחום ואהבה מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה של ה'משביע לכל חי רצון' - צריך את האור של המנורה!

כי הנה י"ב לחמי הפנים רומזים שכל שבט ושבט יש לו את השפע והמזון המיוחד לו, לא הרי זה כהרי זה, כל אחד מקבל מה' באהבה את מה שאמור להשביע את רצונו שלו, אולם כל שבט צריך גם להשפיע משלו לאחרים, כל שפע שה' נותן בחסדו, אמור להמשיך את ה'חסד' הבונה את העולם, וכאשר יהודי נעצר לחשוב להיכן ישפיע את השפע שלו, אם

יחליט להשפיע למקום שיהא לו שם איזה רווח צדדי, זהו מצב שהאור הארצי מושך אותו, צובע לו משהו, אומר לו תשפיע למקום זה, או בצורה זו, כי תרוויח משהו, והמציאות של מצב זה הוא שאדם מתחיל להתעסק בכיוון של חסד ונתינה, והנה מוצא את עצמו נוקק לקבל, וכידוע הענין של להיות 'מקבל' שייך ל'מדת המלכות' נוכמבואר לעיל הענין של 'ניר' שהמלכות מקבלת ומקבצת את כל הכוחות והיכולות], ואומרת התורה, שלא זהו המהלך שמדת המלכות של אדם מתפעלת ממה שרואה את הארציות, אלא היא צריכה לקבל את האור משהה המדות שהם קני מנורה, הם המאירים אל עבר פניה, שכאשר יהודי פונה להאיר ולתת, ומתחיל להרגיש עידוד כלפי ההשפעה מתוך כל מיני נגיעות ורווחים מן הצד, יתבונן בששה המדות האחרים, ויראה אם הם מאירים לו את המעשה הנרצה עליו, האם מדת החסד החושבת רק על התועלת והנתינה מאירה ומעודדת את ההשפעה הזו... האם מדת הגבורה המתעקשת כנגד רפיונות מאירה את המעשה הזה, או אומרת שעדיף להרפות... האם ה'תפארת' מאירה שאכן יש כאן תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם... האם ה'נצח' מאיר שתמיד יהא ברור שהמעשה הזה היה רצוי, או שיתכן שיתחרט עליו... האם ה'הוד' נותן הארה שאין מה לדאוג ולחשוש סביב המעשה הזה, או שמא להיפך... האם ה'יסוד' מאיר שהשפע ממשיך לזרום בכיוון ששלחוהו מהשמים, או שצריך לדחוף אותו בתירוצים...

[זהו לכאורה גם הרמז של י"ב מזלות זו' כוכבי לכת, כי המזלות רומזים על י"ב סוגי השפעה, אבל כדי לכוון את השפע שיגיע למקומו צריך שמירה של 'כוכבי לכת' המבררים את האמת, וזהו גם הרמז שיש ז' ספרי נביאים - יהושע, שופטים, שמואל, מלכים, ירמיה, יחזקאל, ישעיה - ויש עוד נביא אחד המחולק ל'שנים עשר' והוא המכונה 'תרי עשר', כי יש י"ב דברי מוסר והתעוררות לי"ב שבטים, אך כדי שכל אחד יקבל את המוסר שלו ללא להתבלבל במוסרו של חבירו, צריך את לימודי המוסר וההתעוררות של ז' ספרי הנביאים הקודמים].

*

ובקיצור, יהודי צריך לדעת שיש לו את חלקו בתורה ועבודה וכו', זה משהו שלבו חפץ בו, מרגיש רעבון כלפיו, וכאשר נותן לה' להשביע אותו, מרגיש את החום של משביע לכל חי רצון, זהו השפע שלו, ויתכן שיראה לו שכולם צריכים להיות כמותו, כולם צריכים לשבוע ממה שמשביע את הנפש שוקקה שלו, וזה טעות, כי היצר מפתה אותו להשיג איזה כבוד ותהלה מהצד, שכאילו הוא היודע את האמת וכיוצא בזה, ולכן צריך את המנורה שתאיר בשבעה נרותיה כלפי הפיתוי הזה, תבדוק בששה קניה האם הפעולה הזו נעשית מתוך הרגשה של אור או חלילה מתוך תחושה של גנב המנסה להשיג דברים בחושך...

אבל היצר דוחק באדם למהר, שלא יתפנה לראות את האור, מסביר שהאור הזה יבלבל ויגרום צער... ולכן אמרה התורה לקשט את המנורה, להאמין שהעיון הזה נחמד למראה, יש שעשוע נפשי מעצם הבירור, מתגלים דרכי השפעה מתוקנים ומרהיבים כמו גביעים כפתורים ופרחים.

...ועל מאורי אור שיצרת המה יפארוך סלה!

*

תבונות ההלכה - משלוח מנות

ידוע שיש פוסקים הסוברים שעדיף לתת את ה'משלוח מנות' על ידי 'שליח', כי כן הוא לשון הפסוק 'משלוח מנות'.

ולפי המבואר לעיל יש עוד רעיון אחר תחת ה'משלוח' הזה, כי מבואר ש'משלוח' הוא משהו שמצד הנפש הפנימית אדם לא רוצה לתת את הנתינה הזו, אלא יש סיבה חיצונית המצריכה אותו לכך, וזהו כנראה הענין שמצינו בגמרא (מגילה ז, ב. ואו"ח תרצה, ד) 'מחלפי סעודתייהו', שמחליפים את הסעודה זה עם זה, ונמצא שכל אחד מבשל סעודה לעצמו ולבסוף נותנה לחבירו, והוא אוכל את מה שחבירו הכין לעצמו, וגם כאשר לא מחליפים זה עם זה, הרעיון של משלוח מנות הוא שכל אחד מכין אוכל לחבירו והוא אוכל ממה שחבירו הכין לו, ולכן זה מכונה 'משלוח' שהמצוה מצריכה כל אחד לאכול מה שחביב לאחרים.

ולכאורה מה הענין בזה? ונראה שבפורים יש לנו עבודה של 'מחית עמלק', למחות ולהשפיל את מהלך החיים של המן ואחשוורוש, חיים ללא 'דעת' המבררת מה שייך לך ומה שייך לשני, ולתפוס שאי אפשר לחיות כך, אי אפשר להיגרר אחר הצבעים של 'חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ וארגמן...' צריך את 'תכלת מרדכי' את ה'אורה ושמחה' של הנכנעים למה שה' הכין להם, מרוצים במה שה' נותן להם באהבה, צריך לראות ולטעום את שני הצדדים, ולהבין שצריכים מהר את טהרת פרה ואת הדעה החדשה של החירות החדשה עם קנין שבעה המדות של ספירת העומר וקבלת התורה שאחריה.

תובנות / הרב נחמן דרקסלר

ותקווה טובה לדורשיך

וערת אילם מאדמים וערת תחשים ועצי שטים (כה, ה). וברש"י: ועצי שטים - מאין היו להם במדבר, פירש רבי תנחומא יעקב אבינו צפה ברוח הקודש, 'שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר', והביא ארזים למצרים ונטעם, וצוה לבניו ליטלם עמהם, כשיצאו ממצרים.

ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים" (כו, טו) וברש"י: "היה לו לומר ועשית קרשים, כמה שנאמר בכל דבר ודבר, ומהו הקרשים, מאותן העומדין ומיוחדין לכך. יעקב אבינו צפה ברוח הקדש ונטע ארזים במצרים, וכשמת צוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים, אמר להם, 'שעתיד הקדוש ברוך הוא לצוות אתכם לעשות משכן במדבר' מעצי שטים, ראו שיהיו מזומנים בידכם. הוא שיסד הבבלי בפיוט שלו טס מטע מזורזים קורות בתניו ארזים, שנזדרזו להיות מוכנים בידם מקודם לכן.

רש"י בעצם כותב פעמיים על הארזים שנטע יעקב אבינו במצרים, אמנם בפעם השניה מבאר מדוע נכתב הקרשים עם ה' הידיעה, אך דבר זה אומר דרשני מדוע כתב רש"י פעמיים כמעט את אותה הנקודה - הארזים שנטע יעקב במצרים עבור המשכן העתיד לבא.

המסר עבורנו מדברי רש"י הק' שכופל את דבריו, שלמרות הקשיים, בתוך תוכם של הקשיים, התקווה לא עוזבת אותנו, ולא רק שלא עוזבת אותנו אלא מחזקת אותנו, ונותנת לנו חיים מאושרים אפילו בתוך הענן והערפל. כפי הסיפור על יהודה שנכנס לשולחנו של מרן אדמו"ר ה'בית אברהם' מסלונים זי"ע בליל ש"ק ושמע את הרבי הק' מזכיר את הפסוק בפרשת יתרו "ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם הא-לקים" ומסביר שיש ג' סוגי חשכות וזה קשה מזה - חושך ענן וערפל, וערפל קשה מכולם, ומשה חפץ לומר לעם ישראל שדווקא בערפל, דווקא בחושך הסמיך ביותר - "שם הא-לוקים", שם הקב"ה נמצא, כי ידעתי את מכאוביו. אותו יהודי נכנס לרבי לאחר הטיש ואמר לו "רבי, הדברים היו מכוונים אלי", הוא חש שדברי הרבי הצילו את חייו.

ומה היא התקווה הזו? מה נותן לנו את התקווה? "להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח". קווה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקווה אל ה'. התקווה שלנו מנותבת אך ורק להקב"ה, לא לכוחינו ולעוצם ידינו, לא לחכמתנו, לא ליכולותינו, ולא לקשרינו עם עסקן כזה או אחר - קווה אל ה'! אני ולא מלאך אני ולא שרף. אני ראשית ואני אחרית ומבלעדי אין א-לוקים. זו התקווה ואין בלתה.

שמעתי לאחרונה סיפור מיהודי ניצול שואה שורד התופת והזוועה, שסיפר שלאחר שהרגו את כל משפחתו אשתו ילדיו הוריו וקרוביו וגזלו ממנו את כל הקדוש והיקר לו, לא הסתפקו רק בזה, אלא אותם מלאכי חבלה ימ"ש השליכו אותו ללא בגדים למי חומצה חריפים ששורפים את הגוף ומכלים את הבשר. לבסוף הוא ניצל, נפשו הייתה לשלל, עלה ארצה והקים משפחה מחדש, תחיית המתים. שאלוהו ידידיו מה גרם לא להינצל, בזכות מה? איך? כיצד? התשובה שלו הייתה, שכשראשו היה בתוך מי החומצה חשב כך: לקחו

לי הכל, לקחו לי את האשה, לקחו לי את הילדים, לקחו לי את אבא, לקחו לי את אמא, לקחו לי אחים, לקחו לי אחיות, חברים, ידידים, הכל, לא השאירו לי מאומה בעולם, לקחו לי את האישיות, את הכל הכל, ועכשיו הולכים לקחת לי את הנשמה, מה נשאר לי? כן, נשאר לי דבר אחד אותם הנאצים ימ"ש לא יכולים לקחת לי את אבי שבשמיים, את הקדוש-ברוך-הוא. אותו לא יכולים לקחת לי, וזה מה שנתן לי את הכח להתרומם מעל החומצה ולהציל את עצמי. רבותי, זו התקווה היחידה שיש לנו, אין לנו תקווה אחרת - כל קוויך מקווים אל ה'. וגם כאן נבוא לדברי רבינו הק' בעל בית אברהם זי"ע מלאך א- לוקים שזכה דורו ליהנות מאורו הגדול בחסד חינום. ומה הוא אמר בשולחנו הק' דבי מלכא בגילופין בעת משתה היין: "וְתוֹסֵף אֶסְתֵּר וְתִדְבֵּר לְפָנַי הַמֶּלֶךְ וְתַפֵּל לְפָנַי רִגְלָיו וְתִתְחַנֵּן לִּי" מה אסתר התחננה מדוע היא נפלה לפני רגליו? כי היא רצתה 'לוי' היא רצתה להתקרב אל ה', היא רצתה לחוש שהיא תלויה אך ורק בהקב"ה ולא באף אחד אחר.

זו התקווה שלנו, זו הייתה התקווה של היהודים במצריים שהם ראו את הארזים, וזו הייתה התקווה של היהודים שעה שהמן הרשע והאכזר חתם יחד עם אחשוורוש על הצו הנורא ביותר שנחתם בהיסטוריה, לקחת עם שלם על נשיו וילדיו ולמחות אותם ביום אחד מעל פני האדמה. התקווה הזו שיש לנו אב בשמיים שדואג לנו, התקווה הזו שיש לנו אב בשמיים שכל מחשבותיו נתונים לנו, מחזקת אותנו ונותנת לנו שהתקווה תחייה עמנו על כל צעד ושעל.

תוודה טובה לדורשיך ופתחון פה למיחלים לך. להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח.

*

לשון הספה"ק 'אור המאיר' (שמות, מגילת אסתר):

והכלל אשר בכל שנה נתגלה הארת מרדכי בעולם, ולזה רמז הפייטן שושנת יעקב צהלה ושמחה, ואם תאמר שמחה מה זה עושה, כיון שכבר חלף ועבר הארת מרדכי שנתגלה אז בימי אסתר ומרדכי, ומה הגיע על ככה עתה בכל דור ודור, לזה גמר אומר מעלות עם קדוש ישראל וחיבתם הנודעת להם מאב רחמים שלא נמצא כזה זולתם, ומאי היא החיבה בראותם יחד תכלת מרדכי, כלומר אפילו בראותם שכבר מרדכי כלה ומה שהיה היה וחלף ועבר, עם כל זה תשועתם היית לנצח ותקותם בכל דור ודור, נתגלה מחדש זאת ההארה שנתגלה אז בימי מרדכי, ובוזה תולה תשועתם וזהו, תשועתם היית לנצח ותקותם בכל דור ודור. אמן סלה נצח ועד.

לתגובות: N0527620488@gmail.com

תשובות הגר"ח - פנינים מתורת רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זיע"א שטרם נדפסו / הרב אהרן הלוי גרנדש, מח"ס תשובות הגר"ח

שו"ת בפרשת תרומה | שו"ת בהלכות פורים | שו"ת בענין מקרא בלילה [ב]

שו"ת בפרשת תרומה

[א] ש. תרומה כ"ה ג'. וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת. פרש"י וז"ל, זהב וכסף ונחשת וגו' כולם באו בנדבה איש איש מה שנדבו לבו חוץ מן הכסף שבא בשווה מחצית השקל לכל אחד ולא מצינו בכל מלאכת המשכן שהוצרך שם כסף יותר שנאמר וכסף פקודי העדה וגו' בקע לגולגולת וגו' ושאר הכסף הבא שם בנדבה עשאוה לכלי שרת עכ"ל, הנה מתבאר מפרש"י הכא שהכלי שרת נעשו מכסף, ולכאן צ"ב דהא להלן כ"ז ג' כתיב ועשית סירתיו לדשנו וגו' לכל כליו תעשה נחשת, ומבואר דהכלי שרת היו מנחשת. וצ"ב.

ת. רק למזבח הי' נחשת. כח

*

[ב] ש. תרומה כ"ה ז'. אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן. פרש"י וז"ל, מלאים. על שם שעושין להם בזהב מושב כמין גומא ונותנין האבן שם למלאות הגומא קרויים אבני מלואים כו' עכ"ל, יש לשאול למה אבני שהם לא נקראו ג"כ אבני מלואים שהרי גם אבני שהם היו בתוך כמין גומא כדפרש"י בפ' תצוה כ"ח י"א. (ומה שמצינו באבני מלואים אבן שהם להלן כ"ח כ' ה"ז טעם למה א"א לקרות לאבני מלואים אבני שהם, אבל אי"ז טעם למה לאבני שהם אין קוראים אבני מלואים).

ת. יש להם שם לבד.

*

[ג] ש. תרומה כ"ה י"ז. ועשית כפרת זהב טהור וגו'. האם טפח הכפורת הי' מלא או חלול.
ת. מלא.

*

[ד] ש. תרומה כ"ה כ"ב. ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל. פרש"י וז"ל, ודברתי אתך מעל

כ"ח ע"י עוד בזה בספרנו תשובות הגר"ח מהדורת תשפ"א תשובות ע"ה ע"ו ובהערות שם.

שו"ת בפרשת תרומה | שו"ת בהלכות פורים | שו"ת בענין מקרא בלילה [ב]

הכפורת. ובמקום אחר הוא אומר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר [ויקרא א' א'] זה המשכן מחוץ לפרוכת נמצאו שני כתובים מכחישים זה את זה בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם ובבא משה אל אהל מועד וגו' וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת וגו' [במדבר ז' פ"ט] משה היה נכנס למשכן וכיון שבא בתוך הפתח קול יורד מן השמים לבין הכרובים ומשם יוצא ונשמע למשה באהל מועד עכ"ל. יש לשאול האם משה רבינו נכנס לתוך קה"ק או עכ"פ להיכל ע"י פתח קה"ק כדי לשמוע את קול ה' המדבר אליו מבין שני הכרובים או שעמד בפתח ההיכל מאחר שאסור ללוי ליכנס מעבר לעזרה.

ת. כשהקב"ה קראו ודאי מותר לו.

*

ה [ש. תרומה כ"ה כ"ג. ועשית שלחן עצי שטים וגו'. לשולחן בביהמ"ק היו סניפים מזהב ובהם המנקיות שעליהן נשען לחם הפנים, כדי שלא יעפיש, וכדי שמשקל הלחם לא ימעך את הלחמים התחתונים, ותמוה, הניחא בשעת חניה, אך בשעת נסיעה, הרי לא היו לסניפים טבעות ובדים, א"כ כיצד לחם הפנים נשאר על השולחן ללא המנקיות והתמיכה. (מחכ"א).

ת. א. מתחברים כולם לשולחן.

ב. היו נשאיין הכל ביחד.

*

ו [ש. תרומה כ"ו א'. ואת המשכן תעשה עשר יריעת וגו'. יש לשאול, איך הי' אור במשכן בקודש הקדשים והרי הכל הי' מכוסה ביריעות המשכן ולכאוי' הי' שם חושך גמור מבלי טיפת אורה והיתכן. ואם נימא דאה"נ, נמצא דהכה"ג בעבודת יוה"כ ומתי שנכנס לקה"ק במשכן נכנס למקום חשוך ממש והיאך עבד עבודתו שם. ולכאוי' אין לומר שהכרובים האירו ע"י שהיו זהב טהור, כי הזהב מחזיר אורה אבל אינו מאיר מעצמו. וכמו כן אף בהיכל שבמשכן ק' כנ"ל, ונהי שהי' את נרות המנורה מ"מ עדיין הי' חשוך קצת, ובפרט בזמן שלא דלקו מלבד נר מערבי שהי' חושך. (מחכ"א).

ת. א. אור השכינה. כ"ט

ב. הארון מאיר. ל

*

כ"ט ע"י שבת כ"ב ב' תוד"ה וכי, יעו"ש.
ל ע"י רבינו חננאל יומא נ"ד ב' ז"ל, משניטל הארון. ירושלמי תני עד שלא ניטל הארון היה נכנס ויוצא לאורו של ארון ומשניטל היה מגשש ונכנס מגשש ויוצא. ע"כ.
[ושמעתי בזה בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל דבר יפה בהספד של הגר"י זילברשטיין שליט"א בבית הכנסת שלו על מרנן הגר"ח גריינימן זצ"ל והגרש"ה ואזנר זצ"ל].

[ז] ש. תרומה כ"ז ח'. **נבוב לחת תעשה אתו וגו'.** הנה יש לשאול כיצד הלך הכהן גדול והקיף כל המזבח בראש המזבח והרי היה שם עשן נורא כמ"ש גבי עולת העוף. לא וגם איך דרכו עליו והרי היה רותח מאישי המערכות, ובפרט במשכן שהיה מנחושת.

ת. **מעשה ניסים.** לב

*

[ח] ש. בהנ"ל. **יש לשאול** כיצד מילאו מזבח הנחושת באדמה, והאם בראש המזבח לא היה נחושת ורק אדמה היה מלמטה עד ראש המזבח (ולכן ג"כ הכה"ג היה יכול לדרוך שם מבלי שישרוף ברגליו).

ת. **גם זה יכול להיות.** לג

*

שו"ת בהלכות פורים

זכר למחצית השקל לבן א"י הנמצא בחו"ל

[ט] ש. או"ח תרצ"ד. **מחצית השקל.** בן א"י הנמצא בחו"ל האם צריך ליתן מטבעות הזכר למחה"ש לפי המטבע של חו"ל או לפי המטבע של א"י. וכן בהיפוך בן חו"ל הנמצא בא"י איך יתן.

ת. **במקום שנמצא עתה.**

*

עוד בהנ"ל

[י] ש. בהנ"ל. **כתב הרמ"א** (סי' תרצ"ד ס"א) וז"ל, ואין חייב ליתנו רק מי שהוא מבין כ' ולמעלה עכ"ל וכתב במשנ"ב (ס"ק ה') וז"ל, מבין כ' ולמעלה. זהו לדעת ר"ע מברטנורא אבל התוי"ט כתב שהפוסקים חולקים וס"ל דמבין י"ג ולמעלה שהוא בכלל איש חייב במחצית השקל וא"ר כתב דכל זה רק מדינא אבל המנהג הוא ליתן אפילו בעד בניו הקטנים ואשה מעוברת בעד ולדה איתא במשנה כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק עכ"ל, ויש לשאול דאב שהתחיל לנהוג כן והוא בן א"י ונמצא בחו"ל האם צריך ליתן גם עבור אשתו ובניו לפי מטבע של חו"ל כי יכול לטעון ולומר שאילו הי' יודע שיזדמן לחו"ל ויצטרך ליתן כ"כ הרבה (כי בחו"ל [עכ"פ באמריקה] ערך המטבעות הוא כפול כמעט פי ארבע משל א"י, כיום עכ"פ ל"ד) לא הי' מתחייב גם עבור כל בני ביתו. (והשאלה היא באופן שאינו יכול להודיע לבני ביתו שיתנו בעד עצמם בא"י, כי לכאו' בפשוטו אם יאמר לבני

^א עיי' זבחים ס"ד א', כל העולים למזבח כו', ועולת העוף שמא תמות בעשן כו'. וערש"י ויקרא א' י"ז ד"ה בכנפיו.

^ב התשובה היתה בעל פה.

^ג כנ"ל.

^ד שנת ה'תשע"ג.

ביתו שיתנו הם לכאוף אזלינן בתר מקום נתינה דידהו, ולכן השאלה הנ"ל באופן שלא יכול לומר לבני ביתו וכנ"ל).

ת. יתנה מפורש שלא יתן כ"א כפי המקום. לה

*

מי שאביו נתן עליו מחה"ש ונלב"ע

יא] ש. עוד בהנ"ל. קטן שאביו נתן עליו מחצית השקל, ואביו נלב"ע ל"ע, האם חייב או צריך להמשיך ליתן, דאולי י"ל שהבן מצד עצמו לא הי' מתחייב כן (וגם לא הי' יכול להתחייב כיון שהוא קטן והכל הי' שייך לאביו) וא"כ מה שאביו עשה עבורו אי"ז מחייב אותו להמשיך לנהוג כן. ויל"ע. (ושור"ר דזהו פלוגתא דהרע"ב והתוי"ט בשקלים פ"א מ"ג, והאם נתבאר כמי קיי"ל, ובתוי"ט תמה על הרע"ב שם).

ת. ראוי שיתן. לו

*

עוד בהנ"ל

יב] ש. בהנ"ל. האם הבן הגדול או האשה מחוייבים ליתן עבור כל בני הבית כשהאב הי' נוהג ליתן בעד כל בני ביתו, ועכ"פ עבור בני הבית הגדולים. [שאלה קודמת היא עליו עצמו, וכאן השאלה על בני הבית].

ת. כנ"ל.

*

אמירת קידוש לבנה במוצאי תענית אסתר כשעדיין לא אכלו אחר הצום ואי מקרי אז זמן שמחה

יג] ש. כתב המשנ"ב (סי' תכ"ו ס"ק י"א) וז"ל, ומ"מ אם אירע זה בחודש אדר שלא קידשו עד תענית אסתר כתב הט"ז דיש לקדש אחר התענית כיון שהשעה עוברת עכ"ל, קצת יש להעיר למה קאמר הטעם כיון שהשעה עוברת, דהא אפילו בלא זה נמי היו יכולים לקדש לכאוף, והיינו מטעם דבמוצאי תענית אסתר לא שייך הטעם שלא שרויין בשמחה כמ"ש המשנ"ב לעיל ס"ק י', שהרי מוצאי תענית אסתר הוא ליל פורים וזמן שמחה הוא כמ"ש בגמ' תענית כשם שמשנכנס אדר מרבים בשמחה כו', ולא עוד אלא שלבושין אז גם בבגדי שבת, ומרויחין הכל, וא"כ אף בלא הטעם של השעה עוברת נמי היו יכולים לקדש במוצאי תענית אסתר ומטעם דהוא זמן שמחה ולבושין בגדי שבת וכנ"ל.

ת. כ"ז שלא אכלו לא מקרי שמחה.

לה לכאוף עדיין השאלה קיימת במי שלא התנה, ויל"ע.
לו היינו כהרע"ב שם.

*

בכוונה בברכת שהחיינו בקריאת המגילה

ידן] ש. או"ח תרצ"ב. כתב המשנ"ב ריש סי' תרצ"ב וז"ל, ונכון לכוין בברכת שהחיינו גם על משלו"מ וסעודת פורים שהם ג"כ מצות ויודיע זה להש"ץ המברך דבעי כונת שומע ומשמיע עכ"ל, וצ"ע וכי מפני שהמשמיע צריך לכוין להוציא את השומעים צריך הוא לכוין ולידע עבור אלו מצות הם יוצאים בברכתו, ולמה אין די שיכוין להוציאם בהברכה, וכל אחד יצא בה כפי רצונו וענינו.

ת. סתמא אין זה ידוע לרבים שיש לברך גם על משלוח מנות וסעודת פורים.

*

הפרש בין צדקה לבין מתנות לאביונים

טון] ש. מתנות לאביונים. נשאלתי האם במתנות לאביונים גם יש המעלה המבוארת בצדקה שלא ידע המקבל מי הוא הנותן, דמצד א' י"ל דה"ז צדקה ומאידך י"ל דמתנות לאביונים ה"ז דומיא דמשלוח מנות 'איש לרעהו'. (ול' השע"ת סי' תרצ"ה ס"ק ט', דמתנות לאביונים 'דרך צדקה' כו'. ובמשנ"ב סי' תרצ"ד ס"ק ג' משמע שאי"ז כצדקה, לכאוי').

ת. כאן צריך דווקא לדעת. לז לח לט

*

נתינת מתנות לאביונים לבן א"י הנמצא בחו"ל

טז] ש. בן א"י הנמצא בחו"ל האם צריך ליתן לפי ערך הפרוטה או הכדי סעודה (כמבו' במשנ"ב סי' תרצ"ד ס"ק ב') של חו"ל (שהוא יותר משל א"י).

ת. כן.

*

לו עי' להלן תשובה כ"ט שלענין משלוח מנות מרן זיע"א כתב יתכן וצ"ע אם יצא יד"ח כשהמקבל לא יודע מי הנותן יעו"ש.

לז ערש"י בביצה ט"ז א' בד"ה צריך דכתב שם וז"ל, צריך להודיע את אמו. לעשות לו אות וסימן שאם יאכלנו קודם שיבא לאמו תראה את האות ותשאלנו מי עשה לך כך והוא יאמר פלוני וגם נתן לי פת 'ומתוך כך ידעו אביו ואמו שהוא אוהבם ותרבה חבה ורעות בישראל' עכ"ל רש"י הק' שם. והכא נמי י"ל דזהו הענין והיינו שע"י שידע מי זה שנותן לו מתנה [מתנות לאביונים] ידע שהוא אוהבו ותרבה חבה ורעות ביניהם, והרי זה דומיא דמשלוח מנות איש לרעהו' שהמשלוח מנות גורם לריעות.

לז מוריניו הגראי"ש גריינימן שליט"א [פה זכרון יעקב] אמר לן דאביו מרן הגר"ח גריינימן זצ"ל ג"כ נשאל שאלה זו אם כששולח משלוח מנות מבלי שידע המקבל מי הוא השולח האם יוצא יד"ח משלוח מנות, והשיב: כן, יוצא יד"ח, כי יש בזה שמחה. (ולא זכור אם הגר"ח זצ"ל אמר תיבת 'שמחה' או תיבה אחרת כגון 'מריעות' וכדו'). ובנו מוריניו הגראי"ש שליט"א ביאר לן, דזהו כמו שיבוא ראובן שאינו מכירו לשמעון כלל ויתן לו ראובן לשמעון משלוח מנות, שודאי זה יעשה שמחה לשמעון בכך שרואה שיש מי שחושב עליו ואע"פ שאינו מכירו מ"מ עצם הדבר שרואה שמעון שיש מי שחושב עליו ואיכפת לו ממנו זה כבר גורם לו שמחה, עכ"ד.

עוד בהנ"ל באופן הפוך

יז] ש. בהנ"ל. באופן הפוך, בן חו"ל הנמצא בא"י האם צריך להוסיף וליתן לפי ערך הפרוטה או הכדי סעודה (כמבו' במשנ"ב שם) של חו"ל, או די שיתן לפי ערך הפרוטה או הכדי סעודה של א"י.

ת. כנ"ל.

*

אוסף מתנות לאביונים בחו"ל עבור הדר בא"י

יח] ש. נמצא בחו"ל ואוסף ביום הפורים כסף עבור הוריו הנמצאים בא"י, האם בכדי שיהי' 'בו ביום' סגי במה שמודיע לאביו שנאספו עבורו כך וכך ממונות. (ויש להסתפק בזה, כי מצד א' אולי לא מהני הודעה וכ"ש להקנות לאביו בקנין והיינו משום שלכתחילה צריך שיהיו 'מעות שיוכל להוציא בפורים' כמבו' במשנ"ב סי' תרצ"ד סס"ק ב') ומאידך אולי אי"צ אפי' להודיע וכ"ש להקנות מטעם שזכין לאדם שלא בפניו ויל"ע).

ת. כן (כי יכול ללוות ע"ס זה).

*

עוד בהנ"ל

יט] ש. בהנ"ל. באופן שאמו נמצאת ג"כ בחו"ל, אם מהני הודעה, האם סגי להודיע לה או שצריך להודיע דווקא לאב הנמצא בא"י (ובאופן שא"א ליתן הכסף בידיים לאמא, שאם יכול ליתן לאמא לכאו' ודאי מהני).

ת. כנ"ל.

*

עוד בהנ"ל

כ] ש. בהנ"ל. בענין שאלה הנ"ל. אי סגי להודיע לאב הנמצא בא"י, האם צריך להודיעו לפני השקיעה של א"י או"ד אפשר ומהני להודיעו גם לפי השקיעה של חו"ל דהיינו להודיעו כשאצלו כבר נגמר הפורים.

ונפק"מ, לכאורה, דאי נימא דצריך להודיעו דוקא לפי השקיעה של א"י, א"כ שוב אין מה להמשיך לאסוף עבורו 'מתנות לאביונים' בחו"ל כי אצלו כבר נגמר הפורים (ואמנם באופן שהאמא נמצאת בחו"ל אולי כן יש עדיין מה לאסוף כי אצלה עדיין זהו פורים).

ת. א"צ שום דבר.

*

עוד בהנ"ל

כא] ש. בענין הנ"ל יש לשאול ג' שאלות: א. הנותן מתנות לאביונים בחו"ל, לעני מא"י, בזמן שבא"י כבר עבר יום הפורים ובחו"ל הוא עדיין יום הפורים, האם קיים בזה מצות

שו"ת בפרשת תרומה | שו"ת בהלכות פורים | שו"ת בענין מקרא בלילה [ב]

מתנות לאביונים. ב. האם צריך העני לקבל בזמן שעדיין אצלו יום הפורים או כיון שאצל הנותן הוא יום הפורים א"כ יכול ליתן לאביון שאצלו כבר עבר יום הפורים. ג. האם פרוז יכול ליתן לאביון מוקף בי"ד, וכך האם מוקף יכול ליתן לעני פרוז בט"ו.
ת. יתן בזמן החיוב ויתקבל בזמן החיוב.

*

בטעם שאין לובשים בגדי שבת בחנוכה כמו בפורים

כב [ש. או"ח תר"ע. כתב הרמב"ם רפ"ג מחנוכה, וז"ל, ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת ימים אלו כו' ימי שמחה והלל כו' וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה עכ"ל. ויש לשאול, למה בימי חנוכה לא לובשים בגדי שבת כמו ביום הפורים שלובשין כמבו' ברמ"א תרצ"ה מאחר שדינים שלהם שוים בכמה דברים כנוצר ברמב"ם לעיל.

ת. גם בפורים אינו חיוב רק מנהג.

*

בטעם שלא מזכירין חנוכה ופורים בברכת מעין שלוש

כג [ש. כתב המשנ"ב (סי' תרפ"ב ס"ק ב') וז"ל, ובברכה מעין שלש בחנוכה ופורים אין מזכירין של חנוכה ופורים עכ"ל, יש לשאול מ"ט, ואי משום דחנוכה ופורים הינם דרבנן ומשא"כ שבת ויו"ט דאורי"י שעל כן מזכירין אותם בברכת מעין שלש, עדיין יש לשאול שהרי ברכת מעין שלש גופיה הוא דרבנן (ורק ברהמ"ז הוא דאורי"י) וכיון שכן למה לא יזכירו בו חנוכה ופורים שהן דרבנן.

ת. כיון שהוא ברכה דרבנן לא תקנו שיזכיר.

*

בדברי המשנ"ב סי' תרפ"ד

כד [ש. כתב המשנ"ב (סי' תרפ"ד ס"ק ט') וז"ל, בפרשת השבוע. וה"ה אם רוצים לקרות בה שבעה או יותר מן שבעה ג"כ שרי והעיקר דבין כולם לא יפחות 'משבעה' עכ"ל, יש לשאול דלכאנ"ו הו"ל להמשנ"ב לומר והעיקר דבין כולם לא יפחות 'מששה', שהרי לשון המחבר וקורין ששה בפרשת השבוע. וצ"ב.

ת. ס"ה שבעה.

*

בטעם שאין מברכין על מ"ע דזכור

כהן ש. מכתב המחבר (או"ח תרפ"ה ב' - ז') וז"ל, בשבת שניה מוציאין ב' ספרים בא' קורא פרה"ש ובשני קורא זכור את אשר עשה לך עמלק כו', יעו"ש, י"א שפ' זכור ופ' פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא כו' יעו"ש.

יש לשאול במ"ע דזכור, למה לא מברכים אשר קדשנו במצותיו וצונו כו' כמו כל המצות, ולכאורה אין לומר שברכות התורה של העולה לתורה הוי כברכת אשר קב"ו, חדא כי לא מכריזים לכיין בברכה זו, וגם דא"כ יהיה צריך לברך כשקוראים שלא בקריאת התורה וכגון קריאה נפרדת לנשים (וכמצוי) וכיו"ב, ולא מצינו שמברכים.

ת. לא תיקנו ברכה כיון שמברכין ברה"ת.

*

המקור לסוברין דפרשת פרה אדומה היא דאורייתא

כזן ש. מ"אמה המקור לאלה דס"ל דפר' פרה היא דאורייתא. (דכן כ' התוס' ועוד ומנ"ל מגמ').

ת. עי' בסוף ס' שיעורין של תורה לאאמו"ר שליט"א הנדמ"ח. מב

*

המתענה בער"ש אם יאמר סליחות

כזן ש. משנ"ב סי' תרפ"ו ס"ק ג'. מי שדינו להתענות בערב שבת, האם יאמר סליחות, שאולי גם ביחיד שייך הטעם שלא יוכל לטרוח לכבוד השבת. מג

ת. נכון. מד

*

^מ עיין עוד בתשובות מרן שליט"א לעיל מס' מגילה.

^{מא} מח"א שליט"א משנת תשכ"ט. (ועיין נחל איתן למרן שליט"א סי' ט"ו ס"ב סס"ק ו').

^{מב} כנראה הכונה למה שכתב מרן הסטייפלער זצ"ל בספר ברכת פרץ פ' חוקת שזה נלמד מ'זהרתם את בני' מטומאתם ולא ימותו בטומאתם בטמאם את משכני' יעו"ש. ובקו' ברכת אליהו כתב בשם מרן שליט"א עלה בזה"ל: למ"ד שפ' פרה מדאורייתא אמר הרב שליט"א בשם אביו זצ"ל שנראה שהמקור הוא ממה שכתוב 'למשמרת למי נדה חטאת היא' משמע שצריך לזכור, עכ"ל שם.

^{מג} עי' משנ"ב סי' תקס"ה ס"ק י"ג.

^{מד} היינו שבכה"ג באמת לא יאמר היחיד סליחות.

בטעם דרק בקריאת מגילת אסתר גזרו שמא יעבירונו ד"א ברה"ר

כח] ש. כתב המשנ"ב (תרפ"ח ס"ק ט"ו) וז"ל, אין קורין וכו' דגזרו רבנן שמא ילך אצל חכם ללמדה איך לקרותה ויעבירונו ד"א בר"ה עכ"ל. יש לשאול מאי שנא דמגילות רות קהלת ושיר השירים כן קורין בשבת כמבו' בהל' פסח ס"ס ת"צ.

ת. שאינו חיוב אלא מנהג. ^{מה}

*

אי יצא יד"ח כששלח משלו"מ והמקבל לא יודע ממני קיבלו

כט] ש. או"ח תרצ"ד. האם יוצאים במשלוח מנות כשהמקבל לא ידע מי שלח.

ת. י"א שלא יצא. ^{מו}

*

בדין מתנות לאביונים

ל] ש. ^מבמ"ב סי' תרצ"ד סק"ב כ' בענין מתנות לאביונים בזה"ל, ורשאי ליתן מאכל או מעות ולא מצאתיו כעת כמה יהיה שיעור מתנות [פמ"ג] כו', עוד כתב נ"ל דלכתחילה צריך ליתן לאביון דבר הראוי ליהנות ממנו בפורים מאכל או מעות שיוכל להוציא בפורים עכ"ל. מבו' מל' המ"ב בשם הפמ"ג שיש כאן שני דינים, דין א' שבגד וכיו"ב לא מהני אף בדיעבד, ודין ב' שגם במאכל או מעות יש תנאי שצריך שיוכל להוציא בפורים ועל דין זה כתב הפמ"ג שזה רק לכתחלה [נודין הא' לכאו' מקורו ברמב"ם פ"ב ממגילה הט"ז ובאור שמח שם ביאר שזה כמו מעשר שני ליתום וכו']. וצ"ע שהרי בפמ"ג שהוא מקור דברי המ"ב הן אמת שבתחלת דבריו מבו' כהבנת המ"ב בדבריו, אבל לכאו' בהמשך דבריו מבו' שהכל דין אחד הוא, שהפמ"ג הביא ראיה לדבריו מהא דע"כ לא פליגי הפוסקים אלא דעני יכול לשנות אבל בעה"ב צריך ליתן שיכול ליהנות ממנה בפורים, ושוב דחה הפמ"ג ראייתו וכו' די"ל להיפך דע"כ פסק הטור במגבית פורים לפורים דאדעתא דהכי נתנו דליכלו בפורים כו' משא"כ כשבעה"ב נותן לו כתונת ובגדים י"ל דשרי לכו"ע מ"מ נראה לכאו' דלכתחילה יש ליתן דבר שיוכל ליהנות ממנו בפורים וצ"ע יעו"ש. א"כ לכאו' חזי' שכל דברי הפמ"ג דן רק על נקודה אחת אם מהני בגד למתנות לאביונים או לא. וכן לכאו' משמע באשל אברהם שכותב הפמ"ג לעיין במש"כ על ט"ז בענין אי מהני בגד יעו"ש. וצ"ב דברי המ"ב.

ת. אין כאן ב' דברים רק תחלה דן על השיעור, ואח"כ אם סגי בשאר דברים.

^{מה} לכאו' אכתי ק' מכל קריאת התורה שהוא חובה, ועי' הג' פעולת שכיר על המעשה רב שתירץ בשם הגר"א שמגילה בפורים זה חובה על כל יחיד ולכן חיישינן שיעבירונו אבל שאר מגילות וכן כל קריאת תורה הרי זה חובת ציבור ולא חובת יחיד ובציבור מדכרי אהדדי. מחכ"א.

^{מו} עי' כתבי קהילות יעקב החדשים מועד סי' קע"ז דזה תלוי בטעמים של משלוח מנות יעו"ש. ואמנם לענין מתנות לאביונים עי' לעיל במ"ש מרן זיע"א בתשובה 'כאן צריך דווקא לדעת'.

^{מז} שאלה זו מחכ"א שליט"א.

*

ליל פורים שחל במוצ"ש לענין סעודת מלוה מלכה

לא] ש. כתב במשנ"ב (סי' תרצ"ה ס"ק ג') וז"ל, וירבה קצת בסעודה, ואפי' כשחל הי"ד במוצאי שבת דעשה סעודה חשובה בסעודה שלישית מ"מ צריך להרבות קצת בלילה לכבוד פורים אך אינה סעודה כמו למחר דשם צריך להרבות יותר כו' עכ"ל. קצת יפלא שלא הזכיר המשנ"ב חיוב סעודת מלוה מלכה, דכיון שיש חיוב סעודת מלוה מלכה א"כ מהו "ואפילו כו' מ"מ צריך כו'", והרי בלא"ה יש חיוב סעודת מלוה מלכה. [ואולי לכן כתב המ"ב מ"מ צריך "להרבות כו'", ולא מסתבר].

ת. עי' שו"ה סי' ש' דין ג' דמלוה מלכה אינה חובה אלא מצוה. ^{מח}

*

התפללו מעריב באמצע סעודת פורים אם יאמרו על הנסים בברהמ"ז

לב] ש. או"ח תרצ"ה ג'. מעשה שהיה אצל משפחה אחת שסעודת הפורים נמשכה עד לאחר צאת הכוכבים ואח"כ הגיעו לבית שם אנשים ורצו להתפלל מעריב בבית שם וכיון שכן קודם התפללו מעריב ואח"כ בירכו ברהמ"ז, האם טוב עשו או שהי' למנוע זאת ומ"ט, ועוד האם היו צריכין לומר על הנסים בברהמ"ז מאחר שכבר התפללו מעריב ומאידך הרי היו עדיין בסעודת פורים.

ת. לא יכולים לומר על הנסים. ^{מט}

*

מחל לחבירו בליל פורים על משלו"מ אי יצא יד"ח משלו"מ

לג] ש. או"ח תרצ"ה ד'. אחד אמר לחבירו בליל פורים שמוחל לו על משלוח מנות ובכך יצא ידי חובת משלוח מנות, והשני טען לו דכיון שעד הבוקר לא הגיע זמן של מצות משלוח מנות א"כ לא מהני מה שמוחל לו מהלילה וא"כ לא יצא בכך יד"ח משלו"מ. דברי מי צודקין.

ת. לא מהני. ^י

*

שלח לחבירו אוכל שאין חבירו יכול לאכלו אי יצא יד"ח משלו"מ

^{מח} וז"ל מרן שליט"א שם, אמרו הקדמונים שאבר א' יש באדם שנשאר קיים בקבר אחר שנרקבו כל העצמות עד עת התחי' ונסכוי שמו ואינו נהנה אלא מסעודת מלוה מלכה ומ"מ אין סעודה זו חוב כמו הג' סעודות אלא מצוה בעלמא ונ"מ היכא שאין יכול לקיים כולן או שיש לו בשר ודגים וכדומה בצמצום מוטב ליפות בהן יותר את השלש סעודות (סק"ב ושה"צ וע"ל סי' רצ"א דין ה'). עכ"ל מרן שליט"א שם.

^{מט} עי' משנ"ב סי' קפ"ח ס"ק ל"ד.

^י היינו דדברי השני הנ"ל הן צודקין.

לדן ש. האם מהני לשלוח מנות אוכל שחבירו אינו יכול לאכול.

ת. יתכן וצ"ע.

*

בענין התחפשות בפורים

לה] ש. או"ח תרצ"ו.^{נא} ילד שרוצה ומתעקש להתחפש בפורים לשוטר או חיל, או של חיה לא טהורה, האם להתעקש ולעמוד על המשמר שלא יתחפש לזה. (כי הרבה פעמים יש לילד לחץ חברתי שמפני כן רוצה להתחפש לזה).

ת. **יבלהתחפש לאשה זה איסור ע"פ דין אבל ילד שרוצה להתחפש לשוטר או חייל זה לא יפה אבל זה לא אסור, וחיה לא טהורה זה לא נעים אבל אי"ז איסור.**

*

בטעם שהרמב"ם השמיט הדין דמשנכנס אדר מרבים בשמחה

לון] ש. **גמדוע השמיט הר"מ דין דנכנס אדר מרבין בשמחה, ויעויין בחת"ס או"ח ק"ס שהק' בן.**

במה אפשר לקיים דין דמשנכנס אדר מרבין בשמחה (למי שאין דין עם עכו"ם).

ת. **שמחה הוא בלב ובמקרה, וע"ד השמטת הרמב"ם אחר שראה בח"ס למה שואל.^{נד}**

*

שו"ת בענין מקרא בלילה [ב]

אם שרי לומר מקרא בליל פורים קודם חצות

לזן] ש. **ליל פורים קודם חצות הלילה, האם מותר לומר תהילים וכן כל תורה שבכתב [שכידוע שפורים זמן מסוגל לתפלות]. ואם מותר יש לשאול אם בן י"ד יכול לומר בליל שושן פורים תהילים קודם חצות, וכן להיפך אם בן ט"ו יוכל לומר תהילים קודם חצות בליל י"ד. [והנה מקרא מגילה הוא תורה שבכתב חשיבא ואעפ"כ קורין בלילה, וקודם חצות הלילה ואולי נלמד מזה להנ"ל שיהא מותר].**

ת. **קודם חצות אין לומר תורה שבכתב [מלבד בשבת יש מתירין].**

*

^{נא} עיין משנ"ב סוף תרצ"ו.

^{נב} תשו' זו היה בע"פ ולא בכתב.

^{נג} מח"א שליט"א משנת תשכ"ט.

^{נד} ובע"פ אמר מרן שליט"א, דאין נ"מ לדינא. ולדון עם עכו"ם הוי רק עצה.

^{נה} עי' עוד בענין הנ"ל בתשובות הגר"ח ח"ב להלן סי' תצ"ג, לענין אמירת תהלים בליל ל"ג בעומר קודם חצות.

לימוד מקרא בליל ה' וליל ו' ולילי שבתות ויוה"כ

לח] ש. ראיתי מובא מהברכ"י (סי א' ס"ק י"ג) ומהמלבי"ם (בס' ארצות החיים סי' א' ס"ק ל"ו) ע"פ האריז"ל דבליל חמישי וליל שישי ולילי שבתות ויוה"כ מותר לקרוא מקרא בלילה אף ע"ד הקבלה.¹¹ ולפי"ז יש לשאול, האם דברי מרן (שמקרא אומרים רק אחר חצות הלילה) אמורים דוקא לענין שאר הלילות (והיינו לילות מוצ"ש ולילות א' ב' ג' ד' ולא לענין לילות ה' ו' ושבת שאז יהי' מותר גם קודם חצות הלילה וכנ"ל בברכ"י וארה"ח). (ובאמת נוהגין לומר בלילי סוכות תהלים כמ"ש ביסוד ושורש העבודה וכן בליל הושענא רבא¹², וכנראה שזה מאותו הטעם שכתבו הברכ"י וארה"ח שם).

ת. נכון (אבל כמדומה שיש דעות בזה).

*

להתחיל לומר סליחות רק אחר חצות

לט] ש. בהנ"ל. נהוג עלמא לומר סליחות בשעה שתים עשרה וחצי בלילה (ואז העולם עדיין בשעון קיץ) וזהו לפעמים כרבע שעה בערך קודם חצות, ואיך אומרים אשרי וכן שומע תפלה כו' שהכל פסוקי תנ"ך. (ואולי לדברי מרן באמת אה"נ צריך שיתחילו בחצות ולא בשתים עשרה וחצי שזה קודם חצות).

ת. נכון.¹³

*

איך התירו לומר מזמור לדוד ה' אורי וישעי בלילה

מ] ש. בהנ"ל. הנה בחודש אלול עד שמיני עצרת אנו אומרים לדוד ה' אורי וישעי, ולכאורה איך אנו אומרים זה, והרי גם דרך תפלה אסרו קודם חצות, וכמ"ש מרן שהאחרונים לא קבלו סברא זו שדרך תפלה מותר. (ואולי לכן בנוסח ספרד אומרים לדוד ה' במנחה ולא במעריב, ומ"מ השאלה לנוסח אשכנז שאומרים זה במעריב).

ת. סומכים על המתירין דרך תפלה.

*

האם בשבת אחר השקיעה מותר לומר מקרא בלילה

¹¹ הבאנו הלשון בתשובות הגר"ח ח"ב בשבת י"ג יעו"ש.

¹² ומיהו מרן זצ"ל בעצמו היה אומר התיקון בליל הושענא רבה שזה כולל גם את כל המשנה תורה, רק אחר חצות הלילה.

¹³ ועי' משנ"ב סי' תקס"ה ס"ק י"ב דבלא"ה אסור לומר 'סליחות' קודם חצות דז"ל, אין לומר קודם חצות 'שום סליחות' ולא שלש עשרה מדות בשום פנים לעולם חוץ מביום הכפורים [אחרונים] עכ"ל. ודוק.

שו"ת בפרשת תרומה | שו"ת בהלכות פורים | שו"ת בענין מקרא בלילה [ב]

מאן ש. בהנ"ל. האם בשבת אחר השקיעה מותר לומר מקרא. (ולכאוי' מצינו ב' ראיות שמותר, חדא ממש"כ הרמ"א (רצ"ב ב') ונהגו שלא לקבוע מדרש בין מנחה למעריב אבל אומרים פרקי אבות בקיץ ושיר המעלות בחורף כו', וכ' המשנ"ב (סק"ט) וז"ל בין מנחה למעריב היינו כשהוא סמוך לחשכה ולכן המנהג לדרוש קודם מנחה ואם נמשכה הדרשה עד סמוך לחשכה אז לא יאמרו הפרקים או שיר המעלות כדי שיוכלו לקיים סעודה שלישית בזמנה כו' עכ"ל, ומ' דלולי הטעם של סעודה שלישית הי' מותר לומר השיר המעלות אף דהוי כבר לילה, והיינו כי זה עדיין שבת וכנ"ל. ויותר בהדיא הוא מבו' במשנ"ב (רצ"ג סק"א) דכ' וז"ל, המנהג לזמר קודם מעריב המזמור אלקים יחננו כו', ועיין לעיל כו' דתהלים מותר כו' עכ"ל (ובשונה הלכות מרן לא הזכיר תיבת "תהלים" ואולי זה בדוקא) ומבואר בהדיא דאף דהוי כבר לילה אפי"ה מותר לומר התהלים, ואולי משום דהוי עדיין שבת וכנ"ל).

ת. המקובלים מתירים בשבת.

*

איך התירו לומר במוצ"ש פסוקי "ויתן לך"

מבן ש. בהנ"ל. במוצאי שבתות אומרים ויתן לך, וכן נדפס בסידורים הרבה פסוקים מהראשונים ז"ל לאומרם במוצש"ק. וגם בזה השאלה איך אנו אומרים זה דהא הוי כבר ראשון (ואולי למוצ"ש יש דין כמו שבת, שהרי בליל שבת מותר, וגם ביום שבת אחר שקיעה לכאוי' מותר וכנ"ל, אלא דלפי"ז צריך שיהי' מותר גם שאר מקרא, ולא מצינו, וצ"ב).

ת. דרך תפלה.

*

קריאת שמו"ת באשמורת יום השישי

מגן ש. בהנ"ל. כתב בשע"ת [סי' רפ"ה ד"ה תרגום] וז"ל, וע"ש במחזיק ברכה שאין לקרות שמו"ת באשמורת יום השישי כי כתבו גורי האר"י שאין לקרות מקרא בלילה כו' עכ"ל. והנה מהל' משמע דדוקא תרגום אין לקרות בלילה אבל מקרא עצמו מותר, וצ"ב דהא ידוע מהאר"י דאף מקרא אין לקרות בלילה. ולא עוד אלא אדרבא, הרי תרגום הוא פירוש למקרא כמ"ש במשנ"ב סק"ד ו', והא ללמוד מקרא עם פירוש מותר בלילה וכמ"ש לי מרן והודפס בתשובות הגר"ח (עמ' מ"ד, תשובה ל"ז).

(עוד צ"ב ממ"נ למה אסור לקרות שמו"ת באשמורת יום השישי. דאם מצד התרגום וכמ"ש השע"ת גופיא, הא תרגום ענינו פירוש המקרא וזה מותר וכנ"ל, ואם מצד המקרא לחוד, הא אשמורת כבר אחר חצות, והרי אחר חצות מותר וכמ"ש לי מרן בכמה תשו'. ולא עוד אלא דבליל שישי מותר כל הלילה ואף קודם חצות וכמ"ש הברכ"י והמלבי"ם מהאריז"ל (ומרן כ' לי ע"ז נכון). וא"כ ממ"נ למה אסור לקרות שמו"ת באשמורת יום השישי.

ואולי י"ל, דבאמת אין כונתו דדוקא תרגום אסור רק כונתו דגם מקרא אסור, והטעם שהזכיר בטעמא רק התרגום כי רצה לרמז שאין להפריד קריאת התרגום מקריאת המקרא, רק צריך לקרותם יחד, וכמ"ש השע"ת (שם) וז"ל גם כתב שהעיקר לקרות כל הפסוק שמו"ת ודלא כמו שכתבו לקרות כל פרשה קטנה עיין שם. עכ"ל השע"ת. אמנם אי"ז תשובה מספקת, כי עדיין צ"ב דהא גם מקרא עצמו צריך להיות מותר באשמורת יום השישי. וכנ"ל. וצ"ב.

ת. אחרי חצות מתירין מקרא.

*

האם יש להעיר לאומרים תהלים ושאר מקרא בלילה

מדן ש. בהנ"ל. כשרואה אחד אומר שמו"ת או תהילים ושאר מקרא בלילה, האם להעיר לו שאין לומדים מקרא בלילה ושיפסיק. והאם יש חילוק באופן שמשער שאם יעיר לו על זה יפסיק מלומר שמו"ת (שזה הלכה) מטעם שיאמר שאין לו זמן אחר.

ת. צ"ע.

לתגובות: A0548408381@gmail.com

חינוך

בנתיבות החינוך - הדרכה להורים, מחנכים ומשפיעים / הרב יעקב יוסף ווייס, משפיע ומדריך, מח"ס 'בנתיבות החיים', מאנסי נ.י.

'מרבנים בשמחה' - קשירת דברי חז"ל בשלש מסכתות בדרך הפלפול

נפתח בע"ה בדבר פלפול וחידוד, 'מילתא דשמחתא' לחדש בו את החודש שמרבנים בו בשמחה.

הגמרא במסכת עירובין (דף יג ע"ב) מביאה ברייתא: "תנו רבנן. שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמנו וגמרו: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ואמרי לה ימשמש במעשיו".

יש לשאול כמה שאלות על דברי חז"ל הללו: מה היה עומק מחלוקתם במשך שתי שנים ומחצה? ומה הביא אותם בסופו של דבר למסקנה שנוח לו לאדם שלא נברא? וכן במה שהוסיפו 'ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו', רש"י מבאר שיפשפש היינו על העבירות שכבר עשה ואילו ימשמש היינו על העתיד, ויש לעיין במה תלויות שתי השיטות, אם הדגש יהיה על העבר או על העתיד? כמו כן יש להתבונן, מדוע נחלקו דווקא 'שתי שנים ומחצה', אולי טמון בזה משהו?

ונראה ליישב את דברי הגמרא בעירובין הללו, על פי דברי הגמרא במסכת תענית (דף כט ע"א): "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב, פשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבנים בשמחה". נוסף על זה, שיש לדעת שחודש אב היה מוכן לפורענות מימות עולם, וההפך בחודש אדר שהוא זמן שמחה, והוא במהותו חודש שמחה, ובשורשו הפנימי הנו מוכן לישועה כבר מעת בריאת העולם.

כמו כן בבואנו ליישב, יש להקדים בזה את המחלוקת המובאת במסכת ראש השנה (דף י ע"ב - יא ע"א) מתי נברא העולם: "תניא, רבי אליעזר אומר: בתשרי נברא העולם... רבי יהושע אומר: בניסן נברא העולם".

^ט לשון רש"י: "ופשפש מעשיו. שעשה כבר ויבדוק עבירות שבידו ויתודה וישוב: ימשמש במעשיו. כגון אם בא מצוה לידו יחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ולא יניח לעשותה בשביל ההפסד שהרי שכרה עתיד לבוא ואם באת לידו עבירה יחשב שכרו שמשכתרה בה עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע ממנו".
^ס ראה בזהר חדש (מדרש איכה ק"ב ע"ב), שאדר הוא מהחדשים שיש שמירה עליונה ונסים, לעומת חודש אב שהוא מהחדשים שנקראים 'ימי הרעה'.

'מרבנים בשמחה' - קשירת דברי חז"ל בשלש מסכתות בדרך הפלפול

לפי דברי חז"ל אלו, כבר נבין היטב את דבריהם במסכת עירובין:

'הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא' - הם היו סבורים שהעולם נברא בניסן, ואם כן החודש הקרוב שממעטין או מרבנים בו שמחה יהיה חודש **אב** שממעטין בו שמחה, ומעתה כאשר נברא האדם הרי היה נוח לו שלא נברא, שהרי אחר בריאתו הגיע חודש אב שבו ממעטין בשמחה, ומה יתן כח לאדם להחזיק מעמד שלא יחטא ח"ו.

"והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא" - הם היו סבורים שהעולם נברא בתשרי, ואם כן החודש הקרוב שממעטין או מרבנים בו שמחה יהיה חודש **אדר** שמרבנים בו שמחה, ומעתה כאשר נברא האדם הרי היה נוח לו שנברא, כי בכח ההתחזקות ו'מוחין דגדלות' שהשיגו בזמני השמחה אפשר להחזיק מעמד גם בזמנים החשוכים ו'מוחין דקטנות', חודש אב שאחרי כן.

והנה, לפי דברינו שמחלוקת זו קשורה עם המחלוקת מתי נברא העולם, מסתבר לכאורה שהמחלוקת התחילה לפני חודש ניסן, בחודש אדר. כי מסתבר שאז אמרו את המימרא, כשעסקו בענייני דיומא של מעלת חודש ניסן, שאז בא המחדש לומר שבניסן נברא העולם^{סא}. ובפרט לפי דברינו שהמחלוקת היתה תלויה גם בענין 'מרבנים בשמחה' של חודש אדר, שגם זה מוסיף להסתברות שעמדו אז בחודש אדר.

במשך שתי שנים ומחצה מהעת שנחלקו בזה, עברו עליהם שלשה זוגות של חדשי אדר ואב [אדר אב אדר אב אדר אב].

אז בחדשי אדר ואב בדקו את אופן השפעת חודש אדר על חודש אב, והבחינו בין שני מצבים: הן מה קרה בחדשי אב לאלו שעמלו בחדשי אדר להשריש את ההתחזקות באופן שיועיל גם לחודש אב שאחריהם, והן מה קרה לאלו שלא עמלו, ורק ציפו שההתחזקות תבוא מאליה.

והנה, בחדשי אב אלו נוכחו לראות, שגם אחרי שיש את חודש אדר מקודם - לולא היגיעה המתאימה בזמן הנכון, עדיין נשארת גדולה ועצומה מאוד סכנת מיעוט השמחה שיש בחודש אב, והזמן עלול מאוד ליפול רח"ל!

לכן נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא - הגיעו למסקנה, שגם אחרי שיש קודם את אדר חודש השמחה, עדיין אחר שיש גם את החודש שממעטים בשמחה, שוב נוח לו לאדם שלא נברא, כי בבוא זמני החשכות עלול הוא לבוא לידי נפילה רח"ל.

ומהי אפוא העצה היעוצה למעשה? איך יחזיק האדם מעמד אחרי שנברא, הגם שיש זמני חשכות, יש חודש אב שממעטין בו בשמחה? מהי העצה שנוכל להתחזק ולהחזיק מעמד בזמן כזה שאדם עלול בו לנפילה?

^{סא} ולפני חודש תשרי פחות מסתבר, כי המושכל הראשון של כל אחד הוא שהעולם נברא בראש השנה, יום הזכרון - זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון. לכן מסתבר יותר שהיה זה כשדיברו על מעלת חודש ניסן.

'מרבנים בשמחה' - קשירת דברי חז"ל בשלש מסכתות בדרך הפלפול

העצה לזה היא על ידי התבוננות ותשובה בזמני השמחה. אמנם בלי יגיעה נוח לו שלא נברא, אבל עם היגיעה הנכונה יכול יהודי להאיר מהימים המאירים על הימים החשוכים. החיזוק לא בא מאיליו בחודש אדר, אלא צריך לעמול על כך על ידי התבוננות המחשבה. אכן, בעצם התבוננות המחשבה ייתכנו שני אופנים - להתבונן על תיקון העבר או להתבונן על תיקון העתיד, ומה נכון יותר? במה צריך להתמקד? האם בעיקר צריך להתבונן ולשוב על העבר, או בעיקר להתבונן ולשוב כלפי העתיד?

התשובה היא, שגם זה תלוי בשאלה איך היה מקדם, בשנה הראשונה לבריאה. לכן, גם אחר שנמנו וגמרו שנוח לאדם שלא נברא, תבחר כל אחת מהדעות לתת את העצה באופן המתאים יותר לשיטתה! וזה שורש ומקור מסורות האמוראים, שנחלקו אם לגרוס בברייתא 'יפשפש' או 'ימשמש':

זה שאחזו גם מתחילה שנוח לאדם שלא נברא, כי לפי שיטתו בניסן נברא העולם, אמר במסקנתו בנוסח 'ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו', אשר כפירוש רש"י הכוונה לפשפש בעבירות שעשה כבר. כי לדעה זו חודש אדר הגיע מאז ומעולם אחרי חודש אב, אם כן העולם בנוי כך שאם נפל האדם בחודש אב, באה לו אחר כך ההזדמנות לחזור למעמדו ולשוב בתשובה על מעשיו שעשה כבר, בכח השמחה של אדר הבא אחריו.

ולעומת זאת, זה שאחזו תחילה שנוח לו לאדם שנברא, כי לפי שיטתו בתשרי נברא העולם, אמר במסקנתו בנוסח 'ועכשיו שנברא ימשמש במעשיו', אשר כפירוש רש"י הכוונה לפשפש בעבירות העתידות לבוא. כי מאחר שבתשרי נברא העולם, מוכרח שעיקר הדגש שצריך לשים בחודש אדר הוא על העתיד, כגון לחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה, שהרי חודש אב הגיע מאז ומעולם אחרי חודש אדר. לכן בחודש אדר עליו לקבל עול על להבא, שגם כשיבואו ימי אב עדיין יבחר בטוב. מחשב"ה אותיות בשמחה - על ידי השמחה שבחודש אדר יוכל לחשוב ולהתבונן נכון, ובכח זה לבחור את הבחירה הראויה גם בימים החשוכים ומעוטי השמחה של חודש אב הבא אחריו.

ודו"ק ותבין.

*

לתגובות, ולייעוץ והדרכה בענייני חינוך ושלוש בית: Achdus123@gmail.com

חינוך בפרשה / הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ, מפקח בתלמודי תורה ומרצה חינוכי

היכן החצי האחר שלך?

זכינו והגענו לפרשיות הנפלאות של 'מלאכת המשכן'. התורה מקדישה פרקים ארוכים ומפורטים על כל חלק ורכיב במשכן. הקדמונים דרשו והשוו את המשכן וכליו לעיצוב נפש האדם, על משקל 'בְּלִבְבֵי מְשָׁכַן אֲבִנָּה לְהִדָּר כְּבוֹדוֹ...'.
בעלי הדרוש התבוננו במידות ארון הברית. באופן חריג, כל מידות הארון חצויות! וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שֵׁטִים: אֲמֹתַיִם וְחֲצֵי אַרְכּוֹ, וְאֲמָה וְחֲצֵי רֶחֱבוֹ, וְאֲמָה וְחֲצֵי קָמְתוֹ. הרי זה אומר דרשני! [ראה דרשותיהם של רבותינו בעל הטורים, הכלי יקר, ועוד]

הארון הוא 'כלי' המכיל 'לוחות העדות כתובות באצבע אלוקים'. ארון הברית דומה לאדם שבקרבו נשמת חיים, החצובה מתחת כסא הכבוד. אך האדם - מידותיו חצויות. הוא זקוק לאדם נוסף שִׁישְׁלִימוֹ, יעמוד כנגדו, יסייע בבניינו, ייטול חלק בפיתוחו, ויחדיו להביאו לשלימות. נבחין בפרשתנו כי בכל כלי המשכן נאמר 'ועשית', בלשון יחיד. אך בארון שינה הקב"ה נוסח ציוויו, באומרו 'ועשו' - ברבים, כי בבניית הארון, הכלי שמכיל את הנשמה, הכלי של התורה הק', נדרשת 'עבודת צוות', עשייה של רבים, חיבור של שני החצאים, רב ותלמיד, הורים ובן, חברותא...

תלמיד המתקשה דומה לאסיר שלפניו דלת אטומה. בעצמו אינו יכול להשתחרר. אין חבוש מתיר עצמו... הדלת לא נפתחת מבפנים. הוא זקוק שיפתחו לו את הדלת מבחוץ. אמנם יצטרך אף הוא לדחוף מבפנים, אָחַר לא יכול לסיים את המשימה שלו במקומו, אך הוא צריך סיוע, שיפתחו לו פתח כפתחו של מחט, ואז יורחב לְכִדֵי פתחו של אולם. צדיקים, גאונים ורבנים לרוב 'נתגלו' ע"י אנשים טובי-עין ברי-לבב אשר 'פחתו להם את הדלת'. לדוגמא, הקדוש ר' אייזיק'ל מקאליב, הצדיק ר' נחום'קה מהורודנא רבו המובהק של החפץ חיים, הגאון ר' שלמה קלוגר, ועד רבים שהאירו עולמות בזוהר קדושתם, התחילו כ'ילדי רחוב', עד שאיש 'זר' עשה 'מאמץ קטן נוסף' למענם. גם בדורות אחרונים זכתה עולם התורה בכלל, ויהדות אמריקה בפרט, לשני מאורות גדולים שחוללו מושג 'בן תורה' בקרב היבשת החומרית... ה"ה: הג"ר אהרן קוטלר ר"י 'לייקווד' והג"ר יעקב קמינצקי ר"י 'תורה ודעת'. שני גאונים אלה בני-עניים היו שלמדו ב'חיידר' בעיר קובנא. כאשר חבריהם התקדמו ונסעו לישיבות הק' נותרו שניהם מאחור. קָצַב העיר, 'יהודי פשוט', החליט להעניק להם 'דמי נסיעה' שיצטרפו אף הם ללמוד בישיבת סלבודקא. כל השאר היסטוריה....

כי קרוב אליך הדבר מאוד! נצא קצת מד' אמותינו, נבחין בתלמיד שזקוק מאתנו ל'עוד'. מנהל לוקח תחת כנפיו תלמיד חריף-ומרדן שהמלמד לא מסתדר אתו [וכנראה גם חושש מפניו]. מלמד מתמסר לתלמיד חלש, וטורח למענו השקעה 'נוספת'. 'פעיל' נוסע לערוך

ביקור בית, משכנע הורים לרשום בנם לישיבה טובה. רשם טורח לתור אחר משפחות קירוב, לעודדם לשלוח ילדיהם לגנים תורניים. אברך מפריש 'מעשר זמן' ללמוד פעמיים בשבוע עם 'מתחזק'. נקנה לעצמנו קנייני נצח, נזכה למעלות עצומות שנאמרו על זיכוי הרבים, אֶשְׁרְנוּ בעוה"ז ובעוה"ב. אין סיפוק גדול מזה!

הנה דוגמא מרגשת שפגשתי לאחרונה 'מקרוב': תלמיד כתה ח', נער בן 13, לא ידע לקרוא כלל! הוא אינו נופל ביכולת אינטלקטואלית, אלא 'נופל בין הכיסאות'. כבר חמש שנים שהוא משקיע אנרגיה בהסתרת הקושי, וכמצוי במצבים אלה - דחה וחמק מכל עזרה. **מחנך לקח אותו כפרויקט אישי**. קיים אתו שיחות מוטיבציה, והביאו להכרה שהוא עשוי להצליח! המחנך איתר מקצוען שיתחיל ללמד אותו מא' ב'... המחנך גייס תורם, 'איש יקר', שיממן את השיעורים, ואף פרסי עידוד. **ב"ה הבחור קורא!** ובעיקר, התגבר על הפחד להתמודד. המחנך ממש 'מתיר אסורים'!

קח לך פרויקט אישי! קנה חלקת עולם-הבא נוספת! חשב על תלמיד שמסוגר מאחורי דלת נעולה, ובידך המפתח! **ומי עוזר למי? מי 'החצי' שעוזר - ומי 'החצי' שנעזר?** ידוע שרבינו הבית ישראל ז"ע היה מעודד את הקרובים אליו לקרב בחורים חלשים, אנשים מרוחקים ממקור מים חיים וכדו', באומרו שבכך יזכו לכפרה על חטאות נעוריהם! איננו משקיעים באחר כי אם בתיקון עצמנו! על משקל דברי חז"ל (מדרש רות) 'יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני - העני עושה עם בעה"ב'. כך דרשו על **שני מחציות שקל הקודש - שמתחברים יחדיו ליצור 'מטבע של אש' שלם!**

'פתיחת ההיכל', עזרה בחילוף מתקשה מאחורי 'דלת סגורה', אינה דווקא בדברים גדולים ומורכבים, כי גם במעשי שיגרה עם תוספת תשומת לב! כמחנך נודע לך על 'תקלת תקשורת' בין הורים לבין מחנך עמית. ההורים נותנים בך אמון ואתה מציע לגשר ביניהם! תלמידך בעבר מתקשה קצת בישיבה ואתה 'קופץ' לבקרו, הצלת נפשות! תמכת במלמד צעיר, נסכת בו אומץ בראשית דרכו, הדרכת אותו בדרכי הוראה, זכויות אינסופיות נזקפות על כך לטובתך!

תטביע חותם בעולם. העושה למען הזולת, המזכה את הרבים, עליו נאמר 'וצדקתו עומדת לעד'. לא כולם יכולים בפועל לעשות, אך הם נודבים ותורמים, וכך הם שותפים. יִרְךָ הַמְנוּחָה רמז **לתמכין דאורייתא**, והוא חלק מהפצת אור עולם. וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד. תן עיניך וליבך, הושט יד, וְהָיָן מְקוֹם לְהִשְׁרֵאת הַשְּׂכִינָה!

בהצלחה בעבודת הקודש! יחיאל מיכל מונדרוביץ

123ymm@gmail.com

חידות

**פתשגן הכתב - חידה בפרשת השבוע / מבית 'לא
יסור שבט מיהודה'
חידה בפרשת השבוע!**

להזמנת ברכות מחורזות ניתן לפנות דרך מערכת אספקלריא (לבקש עריכת 'פתשגן
הכתב')

חילוק וחיבור לא בחשבון

האחדות היא הפתרון

התחלה קשה בעניין

נלמד מקורות הבניין

*

פתרון חידת 'פתשגן הכתב'

הפתרון: מעשה המנורה.

חילוק וחיבור לא בחשבון - כתוב: "מקשה תיעשה המנורה..." [כ"ה, ל"א], וברש"י: "שלא יעשנה חוליות, ולא יעשה קניה ונרותיה איברים איברים ואחר כך ידביקם כדרך הצורפים...". הציווי הוא שלא לעשות את המנורה חלקים חלקים ואחר כך לחברם.

האחדות היא הפתרון - רש"י ממשיך: "אלא כולה באה מחתיכה אחת...". אחדות המנורה כמקשה היא פתרון החידה - מעשה המנורה.

התחלה קשה בעניין - כתוב: "תיעשה המנורה...", וברש"י: "מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'השלך את הכיכר לאור והיא נעשית מאליה...'. בתחילה היתה עשיית המנורה קשה למשה רבינו.

נלמד מקורות הבניין - רש"י ממשיך: "לכך לא נכתב תעשה". אנו למדים שהמנורה נעשתה מאליה, ממה שקורה עם ה'בנין' - שנאמר 'תַעֲשֶׂה' בבנין סביל [נפעל], ולא 'תַעֲשֶׂה' בבנין פעיל [פעל].

אספקלריא לדף היומי - הארות במסכת הנלמדת

הרב יוסף דב הרצוג, ארה"ב

דף לב: ואם משנגנבה בהמתו נזר אינו נזיר. וכתבו התוס' דאפילו לב"ש דלא מהני שאלה בנזירות מודו בהא דלא הוי נזיר ולא ביארו למה, ואולי אם נימא שבכל קבלת נזירות נכלל גם שמקבל על עצמו להביא קרבנות ומקבל הכל ביחד וזהו חלק מן קבלת הנזירות, וממילא כאן שנדר להביא אותו בהמה לקרבנות נזירות ונתברר שלא היה כאן הבהמה, וממילא חסר בעצם קבלת הנזירות ואז מודה ב"ש וכמ"ש לעיל שחסר בעצם הקבלה, ולפ"ז מה שכתבו בתחלת דבריהם ומתיר לו החכם אין כוונתם להתרת חכם דא"כ לא היו ב"ש מודה אלא כוונתם כמו שכתבו לעיל נשאל לחכם היינו שהחכם אומר לו שאין כאן נדר וכ"כ בספר משאת משה, וזהו כוונתם בד"ה וזו שאם נזר משחרב ביהמ"ק מותר דלא חל מעיקרא נדר זה והיינו כמ"ש שכיון שבתוך נזירות נכלל שיביא קרבנות לביהמ"ק ואם ליכא ביהמ"ק אז חסר בעיקר הנדר.

דף לג. כגון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא. והמפרש למד שקיבל על עצמו בכל ענין בין שהוא ובין שאינו פלוני ולפ"ז קשה מ"ט דר' טרפון דאין אחד מהן נזיר, וכן קשה למה בהרתיע לאחוריו אינו נזיר, אבל התוס' כתבו שכוונת הגמ' שחזר תכ"ד מתנאי הראשון שעשה והתנה עכשיו באופן אחר ולפ"ז לשון הגמ' אי נמי קשה לדבריהם.

דף לד. מתני' שלשה מינין אסורים בנזיר ... והיוצא מן הגפן. ומשמע שהאיסור הוא כל היוצא מן הגפן, ומדברי הגמ' בשאר מקומות משמע שהאיסור הוא בעצם על היין ומה שאסור בשאר מינים היינו מצד סחור סחור לכרמא לא תקרב מצד הרחקה שלא יבוא לידי שתיית יין [כל הרואה בסוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין ועי' בשערי תשובה שער ג' פ' דכל שאר דברים אינו אסור רק מצד הרחקה] ואולי אפשר לומר דבעצם יש לאו על כל מין בפנ"ע וחוץ מזה יש לאו כללי מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל ועל אותו לאו אין לוקין עוד מלקות דהוי לאו שבכללות וכמבואר לקמן, ומה דאיתא במשנה וכל היוצא מן הגפן מצטרפין למלקות זהו עוד דרש דדרשי' לקמן לז: מתיבת מכל [עיי"ש בתוס' שמיותר] שהתורה חידשה שהגם שהם לאוין חלוקים מצטרפים לענין מלקות ואין המלקות מצד אותו לאו אלא המלקות הוא מצד הלאו פרטי ורק שילפי' שמצטרפין לענין שיעור, ובפשטות אפשר להתרות מכל לאו שיש באותו תערובת [ועי' במנחת חינוך בזה] ולפ"ז ניחא מה שנקט המשנה היוצא מן הגפן שכהיום יש לאו כללי וכן דין צירוף של כל המינים שאסורים מצד היוצא מן הגפן וזהו מה דקמ"ל המשנה.

דף לד: אין חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג. ועי' בתיו"ט שיש כאן קולא וחומר שסובר שאינו חייב אם אוכל רק חרצנים או רק זגים ואפילו מצד הלאו דכל היוצא מן הגפן [ובפשטות הטעם דאינו ראוי לאכילה ומה שמחייב בעלין ולולבין מבואר בשטמ"ק דאיירי באותן דראוין לאכילה דאל"כ הוי כשיבשתא, ומה שלרבנן מחייב מבואר בחזו"א בפסחים

כד: דבהכי חייביה רחמנא שזהו עצם האיסור] והחומרא הוא שסובר שאם אוכל שני חרצנים וזג חייב אפילו אם ליכא כזית והוי כבריה דחייב אפילו בפחות משיעור ורק בצורה זו חייביה רחמנא.

דף לה. ור"א דדריש מיעט וריבה פרט וכלל ופרט מנא ליה. וצ"ב דמנ"ל דדריש פרט וכלל ופרט במהלך של כלל ופרט, ומדברי התוס' מבואר שבודאי נחלקו ר"א ורבנן בכה"ת כולה אם דרשי' באופן של כלל ופרט וכלל או באופן של רבוי ומיעוט וריבוי נועי' ברש"י סוכה נ: החילוק ביניהם] אלא דר"א קיבל שבמהלך של רבוי ומיעוט ליכא מהלך של מיעוט רבוי ומיעוט ומש"ה הוכרח לדרוש בנזיר רק מיעוט ורבוי והמיעוט האחרון דריש כמו ראב"ע שצריך שני חרצנים וזג, אבל הגמ' ידע דר"א אינו חולק על מה דממעטים בכה"ת עבדים ושטרות וקרקעות וע"כ שהוא ידרוש שם פרט וכלל ופרט דכל היכן דא"א לדרוש באופן של רבוי ומיעוט דהא ליכא מושג של מיעוט רבוי וממילא מוכרח לדרוש באופן של פרט וכלל ופרט משא"כ בסוגין יכול לדרוש כראב"ע המיעוט האחרון, וצ"ל שהגם שקיבלו מסיני היג' מדות שהתורה נדרשת בהן אבל האופן היאך לדרוש לא קיבלו וכל אחד למד כפי סברתו או הכרחו, ולפ"ז צ"ב מהו קושית הגמ' לקמן ומנלן דהכי הוא והתוס' כתבו שהקושיא הוא לשי' רבנן דמנא להו לדרוש באופן של כלל ופרט וצ"ב דגם לר"א אפשר להקשות מנ"ל לדרוש ברבוי ומיעוט וע"כ דכל אחד דרש כן מסברא וא"כ מאי מקשה לרבנן, שו"מ בשם תוס' ר"פ שכתב שהקושיא הוא דמנא להו לרבנן דבאופן של כלל ופרט דבעינן שיהא דומה לפרט בשני דברים, וצ"ב למה בברייתא דיג' מדות לא הוזכר הך כלל של פרט וכלל ופרט.

דף לו. מקום מגעו אמאי פסול. ועי' בתוס' שהביאו פרש"י דהקושיא הוא דלבטיל ברוב שהגמ' למד דהדין דימוע אינו אלא מדרבנן, וצ"ל שהגמ' למד עכשיו דטעם כעיקר לאו דאורייתא דאל"כ אינו בטל מצד טעם כעיקר וכן כתבו התוס' לקמן, והגמ' מתרץ דדין דימוע הוי מדאורייתא שנאסר באכילה, וכיון דיש עליו שם תרומה לענין איסור יש עליו שם תרומה גם לענין טומאה, ולדבריו צ"ל דאם לא הוי כתרומה גם לענין מלקות לא היה עליו דין תרומה גם לענין טומאה ומש"ה הוצרך הגמ' לחדש דהוי כתרומה גם לענין מלקות והיינו או מצד דהיתר מצטרף לאיסור או מצד דאכילה בכדי פרס, אבל הר"ת לומד דקושית הגמ' דכיון דהוי פחות מכביצה אינו מקבל טומאה וע"ז מתרץ הגמ' דכיון שזר לוקה עליו מצד היתר מצטרף לאיסור כמו כן לענין טומאה מצטרפים ההיתר שיהא חשוב כאילו שיש כאן כביצה ועי' בתוס' לקמן ד"ה אמר, אלא שצ"ב לפ"ז מאי מדחה הגמ' דלוקה מצד כזית בכדי אכילת פרס דהא אין כאן כביצה לענין קבלת טומאה, ואם נימא דכשיש כזית בכדי אכ"פ אז לוקה על כל כזית ניחא ועי' בשפ"א, ועצם דברי ר"ת היה אפשר לפרש דמה דבעינן כביצה היינו משום דבעינן דבר חשוב וע"ז מחדש הגמ' שכיון שלוקה על שיעור זה א"כ יש לו חשיבות וממילא גם לענין טומאה יהא טמא, והנה עצם הדבר דאיתא דמקבל מלקות מצד היתר מצטרף או מצד כזית בכדי אכ"פ והגם שסוגין אזלא כמ"ד דטעם כעיקר לאו דאורייתא וכמ"ש התוס' וא"כ מכיון שמה"ת נתבטל א"כ מאי שייך מלקות וצ"ל דסובר דטעם כעיקר לאו דאורייתא אינו מצד דבטל אלא משום דסובר דאין ההיתר נהפך לאיסור

וממילא הוי ח"ש בתערובת דאינו אסור וממילא אם יש היתר מצטרף או כזית בכדי אכ"פ יהא לוקה מה"ת והדברים ארוכים וכתבתי רק להעיר .

דף לז: עד שיבלע בבשרה יקדש להיות כמוה שאם פסולה היא יפסל. והנה מבואר בסוגין דלענין קדשים לכו"ע אמרי' היתר מצטרף לאיסור וילקה אם אוכל כזית שנבלע בו שומן מחטאת פסולה, וכל מחלוקתם אם דרשי' משרת בנוזר לענין טע"כ או לענין היתר מצטרף, אבל לכו"ע טעם כעיקר מה"ת או ממשרת או מגעולי מדין, והנה לכאורה צ"ב למה צריכים לדין היתר מצטרף לאיסור דתיפוק ליה מצד טע"כ, ומדברי רש"י בפסחים מד: מבואר שהנ"מ שאפילו במקום שלא הגיע הבליעה של האיסור יצטרף ההיתר להאיסור, ולדבריו צ"ב עד שיבלע בבשרה שגם אם לא נבלע אם יאכלם ביחד יהא לוקה ואין שום נ"מ אם נבלע וזהו קושית התוס' שם בפסחים, אבל התוס' שם למדו שאם לא נבלע לא אמרי' היתר מצטרף ורק דסברי דאין לוקין מצד טעם כעיקר [דאין ההיתר נהפך לאיסור] ומש"ה צריכים לדין היתר מצטרף לאיסור, אלא דיש לעיין דאם נבלע מחטאת לשלמים למה אינו בטל מצד מין במינו [ותלוי אם בשר ושומן נחשב לשני מינים] ולכא' מוכח מכיון שהדין הוא שהיתר מצטרף לאיסור אז ההיתר נהפך לאיסור ולא שייך שייבטל, והגם דבגמ' איתא דהיתר מצטרף לאיסור רק בבת אחת היינו כל זמן שהם ביחד או שאוכלם ביחד לשי' רש"י או שאוכלם ביחד מצד שנתערבו לשי' התוס', והא דאיתא לעיל בתחלת סוגין לענין הקטרת שאור שיש דרש מיוחד לענין היתר מצטרף לאיסור צ"ל שהך פסוק דהכא אינו רק לענין איסור אכילה ולא לענין הקטרה.

דף לח. רביעית יין לנוזר וכן לפסח בד' כוסות. והנה הך שיעור דרביעית יין היינו למשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה וכן לשי' ר"ע השיעור הוא כזית [ועי' בתוס' דבסמוקתא חושב גם פלוגתא] ועי' בתוס' לקמן אם נחלקו גם לענין אכילת ענבים והתוס' מסיק שלא נחלקו רק לענין שתייה, והנה ר"ע נקט הך חידוש באופן ששרה פתו ביין והיינו שזהו נחשב בעצם לשתייה והקשו מכאן על דברי התוס' בזבחים קט. שכתבו דבכל איסורים אם שרה פת ביין של ערלה ששיעורו הוא בכזית מכיון שזהו דרך אכילה והובא במג"א ריש סי' רי', והנה עוד הקשו למה נקט ד' כוסות ולא נקט כוס של קידוש והבדלה, והנה בחי' הגרי"ז כתב שחלוק דין רביעית בכל איסורים מנוזר דבכל איסורים השיעור רביעית הוא מצד דאין מעשה שתייה בפחות מרביעית כמו דאין אכילה בפחות מכזית ועי' ברשב"ם בפסחים קח: ומה"ט בעינן כוס של רביעית דאינו קרוי כוס אלא אם מחזיק שיעור שתייה, והגם דלענין טעימה סגי בפחות [ומה"ט יש שכתבו שאפשר לקדש על כוס קטן עם יין שרף עפ"י דברי הט"ז ריש סי' רי' דכיון שהדרך הוא ששותים רק כוס קטן אז לענין ברכה אחרונה שיעור הוא כפי שיעור שתייתו והם דימו דכמו כן לענין קידוש עפ"י דברי הרשב"ם הנ"ל] אבל בנוזר מבואר ברא"ש שילפי' שכר שכר ממקדש וזהו שיעור בעצם האיסור דרק רביעית הוי דבר האסור, ולפ"ז מיושב דמ"ש התוס' בזבחים שבכל איסורים שורה פתו ביין נחשב לאכילה זהו בכל איסורים ששם תלוי אם הוי מעשה אכילה או מעשה שתייה, אבל בנוזר שהאיסור על יין הוא רביעית בעצם האיסור אז אין שום חילוק אם שותה בפנ"ע או שזה נשרה בפת, ולפ"ז אפשר גם ליישב למה נקט ד' כוסות דלענין קידוש ליכא בעצם שיעור

רביעית דתלוי רק באופן שתייתו וכגון ביין שרף אפשר בפחות אבל לענין ד' כוסות שם נקבע חייב שתיית ד' כוסות מה שקרוי כוס בכה"ת כולה ומה"ט אפילו אם נימא שאפשר לצאת ד' כוסות עם חמר מדינה אבל בודאי לא יהא יכול לשתות יין שרף בכוס קטן וכמו כן לכאורה לענין הוצאה בשבת שהשיעור נקבע כפי כל משקים וצ"ב בזה.

דף לט. מתני' גילח או שגילחהו ליסטים סותר ל' יום. ועי' בתוס' דהא דסותר ל' יום היינו רק כדי לקיים תגלחת של מצוה של וגלח ראש נזרו דבענין גידול שער של ל' יום אבל לא הוי כטומאה דסותר ימיו הקודמים ומה"ט כתבו התוס' שאם קיבל נזירות לק' יום ולאחר ל' יום גילחהו ליסטים אינו סותר כלום מכיון שיש לו בעת תגלחתו גידול שער של ל' יום, ולכאו' צ"ב דהא בכל קבלת נזירות נכלל בקבלתו שלא יגלח שערו לאותן ימים שקבל, וא"כ למה לא יהא חייב לקיים נדרו ובאמת מלשון התוס' בק' יום נקטו גילחהו ליסטים דהוי אונס ומשמע שאם גלח בעצמו צריך לקיים נדרו וצ"ב בזה, והנה בגמ' יש ספק אם מלתחת רבי או מלעיל רבי ואז אם יש שערות של ז' ימים דהיינו כדי לכופ ראשן אז אינו סותר כלום דיש לו שער ראש נזרו וצ"ב דהא בעינן גידול פרע של ל' יום ובחזו"א כתב דליכא שיעור באורך שער שיהא גידול של ל' יום אלא דבעינן דבעת גילוח יהא לו שער שהיה על ראשו ל' יום של ימי הנזירות ומש"ה אם מלעיל רבי אז השער התחתון היה על ראשו ל' יום של ימי נזירותו וסגי בהכי וצ"ב דא"כ אם נזר לק' יום למה לא בעינן שער שהיה על ראשו ק' יום דהא לדבריו בעינן שער שהיה מונח על ראשו ימי נזירותו ויל"ע בזה, ועי' לקמן בעמוד ב' בנטמא ביום מלאת דצריך גידול שער של כדי לכופ ראשן ועי' בתוס' שהמצוה של קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו כבר קיים מכיון שהיה כאן גידול של ל' יום אבל חוץ מזה יש עוד דין שבשעת תגלחת בעינן וגלח הנזיר את ראש נזרו ובזה סגי מה שיש לו שם שער ומבואר דלשי' ר"א מתחלק השני דינים ובתוס' שם מבואר שגם לרבנן לאחר מלאת הדין כן אבל אעפ"כ בתוך מלאת לכו"ע צריך ל' ויל"ע בכל זה.

סיפור

בומרנג - דרמה סוחפת בהמשכים בעלת מסר חד ביותר / הרב חנוך חיים וינשטוק

פרק ה' - "מצוה או עבירה?"

תקציר

שמוליק לויין בא להתנצל בפני דודי על הפצת הסיפור של השידוך עם החיפאית, הוא חושב שנענש קשות על כך, הוא מספר לו כי עבר תקופה לא קלה עם שני שידוכים עד שכמעט נטרפה עליו דעתו.

השידוך הראשון היה עם משפחה אמריקאית שהגיעה לארץ לחפש שידוך לבת, היא הייתה חברה טובה של האמא שלו עוד מתקופת הילדות, הן היו מחליפות מכתבים אחת לכמה שבועות וגם מנהלות שיחות טלפון ובסתר הלב נרקמה תכנית מסתורית שהתנהלה על אש נמוכה, להשתדך יחד. כשהגיעו לארץ נפתחה מערכת לחצים מטורפת על שמוליק שיגש לשידוך.

שמוליק התנגד מאד, הוא סבר שהמנטליות שלו ישראלית לחלוטין ואינה תואמת את המנטליות של תושבי ארה"ב, הוא גם לא יודע לדבר אנגלית והאידיש שלו דלה מכדי לנהל שיחה, אך כל דבריו נפלו בתוהו.

לאחר שיחה עם אדם חשוב שאמר לו לבדוק את ההצעה, כדי לא לעבור על מצות כיבוד אב ואם, ניגש בהסתייגות רבה, השיחה התנהלה כדו שיח חרשים אלמים, בשפת הפנטומימה (תנועות ידיים) אם סבר שאמו תשמע את דבריו ותשוב מהחלטתה טעה, האם הייתה מסונוורת לחלוטין ולא ויתרה על התוכנית. לאחר לחצים ניגש לפגישה שניה, אבל שם לב שהיא מאופרת מדי וזה הפריע לו, כי אי אפשר לדעת מה המראה האמיתי. דודו נכנס לתמונה והבהיר לאמא שהטענה צודקת, אסור להתחפש במעטה, כי כל טעם הראיה לפני השידוך נועד כדי שלא תתגנה עליו ואם הוא לא רואה את המראה הנכון, אין טעם בכל הפגישה.

לאחר שהאיפור הוחלף, עדיין לבו של שמוליק כבד עליו וכך הוא הולך לעוד שתי פגישות, נראה כי הוא עומד לסגור שידוך בשביל אמו בלבד. ברגע האחרון הוא ניצל מהאסון כשטעה טעות קריטית כשלא ידע שצריכים לשלם עבור המוצעת גם אם היא עדיין אינה כלתו, היא עלתה ולא שילמה על עצמה, גם הוא לא שילם עבורה, הנהג כעס מאד וביזה אותה ברבים, היא נעלבה קשות וירדה מהאוטובוס ושמוליק לא עשה דבר למנוע את הביזיון, המשפחה נעלבה קשות וחזרה לארה"ב עם כעס עצום.

אמו כעסה מאד עליו, היא הייתה בטוחה שעשה כן בכוונה כדי להפיל את השידוך, נוצר קצר זמני ביניהם. ובינתיים נרקם לו שידוך נוסף, עם בת בית יעקב גאונית במתמטיקה, הדודה הייתה השדכנית והציעה את ביתה למקום מפגש, היא הכינה כיבוד מכובד כמו

בר. הבר מצא חן בעיני המוצעת, היא שאלה אם ניתן לעשות ברכה וכשקיבלה אישור עשתה "טועמיה חיים זכו" עד גמירא. שמוליק מילא מקום עונה האמן אחרי הברכות. לראשונה לא היה צריך לשבור את הראש כדי לחפש נושאים לשיחה.

*

חצי שנה חולפת לה עם עליות ומורדות, שמוליק ודודי נהיו חברים לתלאות המשותפות, כל אחד החל לגולל את ההרפתקאות שלו בשידוכים, לכל הפחות נהנו לצחוק ביחד על כל מיני הווי אמינות של שדכנים להדביק חצאית למכנסים, כפי שהיה מגדיר זאת דודי, ממש לא בודקים את מקחם. מצד אחד זה מאד מתסכל, אבל מאידך גם מביא לגיחוכים רבים ולסיפורים עסיסיים.

אך בתוך הלב החלה להתגנב אצלם הרגשה מפחידה שמא יהיו ה"עלטערערס" (רווקים זקנים) של הישיבה. שנת העשרים וארבע עומדת לחלוף אצל שמוליק, אצל דודי המצב יותר טוב, הוא משתרך אחריו כדי חמישה חודשים, אבל שעון החול זו, כל שבוע וחודש שלא זו כלום לא תורם למצב הרוח להתעלות.

"מה עושים? נאנח יום אחד דודי בסוף סדר ג' ופורק את כאבו לשמוליק, הייתי בצהרים בבית ואני שומע את אמי הצדקנית מורידה שידוך בעלבון חריף, אין לי מושג מי היא המדוברת, אני שומע את אמי אומרת: "לא ולא תעזו להציע לנו כזו הצעה מעליבה, זה גורם לי רק צער ועוגמת נפש".

כשהיא מדברת בלשון נכבדה כזו, יש לי צל של מושג למי התכוונה, הכוונה לשדכן השכונתי, רב יענקל פערלוביץ המכונה יענקל הוניגקווטשער (כוורן לשעבר) שמשועמם בשל שנות אלמנותו הרבים (40 לכל הפחות) אז הוא מצא תעסוקה להפיג במקצת את שעמומו, הוא זורק הצעות לכל מי שיש לו פלג גופא בביתו, שמא אחת מתוכן תצלח.

אמא מכבדת אותו מאד, כי הוא יכול להיות סבא שלה, אבל כנראה שהיא איבדה את עשתונותיה, מי יודע את מי הפעם הציע, אולי את יענטע דבושע שיינמן בת ה-30 שעדיין לא איבדה את תקוותה למצוא שידוך.

אז מה הפכתי להיות סוג ג'?! "סיים את דבריו באנחה כבידה.

"למה אתה חושב כך? אני דווקא חושב שאתה סוג ב' למהדרין". הגיב שמוליק בעקיצה חדה.

"גם אתה אוחו כך?" נעלב דודי קשות.

"לא חלילה וחס, אבל אם אתה עומד ומודד את עצמך כל יום לפי ההצעות, אז באמת שכך תהיה! הרבה שדכנים מציעים בגלל שנפל להם איזה רעיון מהיר, הם לא בודקים לעומק, יש בחור טוב מזדקן, יש "אלטע מויד" (רווקה זקנה) מצוה גדולה לגאול שני אומללים מבדידותם, אתה מבין, בבת אחת עשו חסד עם שתי נשמות אומללות, כך הם קונים עולם הבא בפרוטות. אבל לא אחת קורה את הלא יאומן, דווקא שידוך שכולם חושבים שאין לו התחלה מסתיים בהצלחה, במקום ששדכנים אחרים איבדו את התקווה.

יאמר לזכותה של אמא שלך שמגינה על הכבוד שלך, היא יודעת את האמת שאתה בחור מעולה רק שעדיין לא הגיע זמנך, אולי כי ההצעה שלך רק עתה נכנסה לשידוכים".

"חבל שאין לי גיבנת (אח או אחות מעל) כך לא הייתי בתוך כל הסלט של ההוי אמינא של כל אחד".

הם המשיכו ללמוד למרות שבית המדרש מתרוקן, השעון מראה על השעה 12:30 אחר חצות, נשאר עוד איזה תוס' אחד להבין ואפשר ללכת לבית, לפתע נכנס בחור בדחיפות לבית המדרש, הוא ניגש לשמוליק ומודיעו כי יש לו טלפון דחוף, שמוליק קם ממקומו במהירות, סקרן כולו מי קורא לו בשעה כה מאוחרת.

הטלפון הציבורי עמד במבואה של בית המדרש, השפופרת מורדת כלפי מטה, הוא ניגש לשמוע מי צריך אותו בשעת לילה מאוחרת. הייתה זו אמו שנשמעה בוכיה מאד.

"שמוליק עליך לבוא לבית בדחיפות רבה, רח"ל קרה אסון לא פשוט, דוד מאיר הצדיק שבק חיים לכל חי בפתאומיות בביתנו, אני צריכה את עזרתך להעביר אותו לבית ההלוויות, אחיך יוסי טיפל בו עד עתה וקבע את מותו הפתאומי".

יוסי, אברך נשוי 8 שנים, לומד רוב היום בכולל נאבל משמש לפרנסתו, ככונן מד"א בשעות לחץ] הוזעק על ידי אמו לברר את מצבו של הדוד רב מאיר, לאחר שעשה טיפול החיאה בכל האופנים קבע את מותו, נראה שר' מאיר מת מדום לב פתאומי, מותו היה כה מהיר שלא היה סיכוי להחיותו.

יוסי סבר שצריכים לפנותו לבית ההלוויות בלי להזעיק את חברה קדישא בשעה כה מאוחרת, לחסוך בעלויות והחל בפינוי זריז, הוא סידר את אברי הנפטר שלא יתקשחו במשך הלילה, כיסה אותו בטליתו, אך לפתע קרס ארצה מנפילת סוכר פתאומית שאירעה לאחר מאמץ פיזי רב שעבר אותו לילה, שתי החיאות קודם לטיפול בדוד המנוח.

האמא הייתה דאוגה.

"שמוליק אי אפשר להשאיר את הדוד המנוח בסלון עד הבוקר, אני מאד מפחדת, גם אבא חש צמרמורת מאפשרות כזו, אבל אין מצב שיוסי יעשה זאת, אני צריכה אותך בבית כדי שתוכל להעביר את הנפטר ע"ה לבית הלוויות וקצת שמירה על הנפטר הצדיק".

עיניו של שמוליק חשכו, הוא לא רצה להודות שהוא פחדן גדול מאד, מאז ומתמיד לא רצה להתקרב למחלקה שנקראת "שמירת כבוד האדם" הוא היה מוכן לבקר חולים ולסעוד אותם במיטת חוליים, אבל לא להתעסק עם נפטרים בר מינן ועוד לבד בשעה כה מאוחרת.

לפתע אורו עיניו, בשביל זה יש לו את דודי החבר הנאמן, תמיד השוויץ בפניו שאין לו פחד ללכת בבית הקברות לבד גם בחצות לילה, הוא בטוח שלא יתקשה לשמור על כמה מתים, אם יוסף קליינרמן הבחור המבוגר ביותר בישיבה (29) עושה מזה כסף טוב, גם הוא מוכן לעשות כסף כיס, כשזה עוד כולל התעסקות בכבוד האדם, מצוה עילאית ביותר.

הוא שב לבית המדרש במהירות, מוצא את דודי סוגר את הגמ' ולובש את חליפתו וכובעו במגמה לצאת מבית המדרש.

"דודי אתה חייב לעזור לי, אני חייב ממך כעת עזרה דחופה, זה חסד עם החיים והמתים יחד, יש לי הרגשה שאם תעשה את החסד שאני מבקש ממך תיוושע בקרוב ממש, אני מברך אותך עם כל הלב שכך זה יהיה".

"על מה אתה מדבר?" מסתקרן דודי.

"יש לי דוד זקן מאד, אח של סבא שלי ז"ל, יהודי שחצה את הגבורות מזמן, אבל אומלל גדול, יש לו שתי בנות, אך לצערנו הרב הן רחוקות מאתנו כרחוק מזרח ממערב, על אחת אפשר לומר שהיא כופרת גמורה, רחוקה ת"ק פרסות מכל מה ששייך ליהדות ומביעה זאת בריש גלי, השניה אמנם חילונית גמורה, אך לא אנטי.

כיון שרחקו מהדת, ניתק אביהן מהן כל קשר, הוא אינו רוצה להכיר בהן בשל היותו יהודי חרד ושלם ואף קנאי גדול שלא פסק מלהוכיחן בלשון חריפה מאד על מעשיהן הרעים, הוא לא יכול לסבול את אלו שמזלזלים במצוות התורה אפילו אם הם ילדיו, כשראה שדבריו לא נקלטים ניתק עמן את הקשר.

לאחר שהתאלמן מרעיתו ע"ה לפני חמש שנים עבר לגור אצל סבי ז"ל, אך כשסבי ע"ה נסתלק לפני חצי שנה לא היה שייך שיגור במקום, הדירה על כל תכולתה נמכרה לאחר השבעה והכסף חולק בין היורשים. אבל אל דאגה, אבי שיחי' לא ויתר על המצוה הגדולה, עוד בשבעה הודיע לדוד שיש לו חדר פנוי בבית, הוא הוציא שלושה ילדים מהחדר ושיכן אותם בסלון, ומאז הוא היה בן בית רצוי אצלנו.

חצי שנה התנהלו החיים בצורה סבירה מאד, הדוד רבי מאיר רויטנבורג ז"ל היה יהודי קליל, מעולם לא ביקש דבר מזולתו, מה שיכול היה עושה בעצמו, רק לא להטריח את זולתו, על דבר אחד לא ויתר, שנלמד איתו בחברותא, ראשו כבר היה איטי מאד, הוא לא קלט את הגמ', גם גמרות שלמד אותן עשרות פעמים שכח והיה צריך להתחיל הכל מחדש, אך הוא לא נואש, הוא התעקש ללמד את כל הגמרות הקשות, בכך לימד את הצעירים, כי ללמוד לומדים בכל מצב, הוא שימש לנו כדוגמא, איך צריכים להזדקן כיהודי.

עתה בלי כל הודעה מוקדמת צנח בסלון, כשידו האחת חובקת חומש רב פנינים שהוציא באותו רגע מהארון, הוא נפטר ברגע אחד בלי להשמיע הגה, אמי תחי' הזעיקה את אחי יוסי שמשמש ככונן במג"א, הוא הגיע בדחיפות וביצע בו החייאה משך ארבעים דקות, אבל קיבל אפס תגובות.

הדוד היקר לא רצה להכביד במותו, הוא עשה זאת בזריזות, רק חבל שעשה זאת בשעה מאוחרת מאד, בירושלים כבר לא עושים לוויית בשעות כאלו, יוסי החליט שלא יקרא לחברא קדישא לפנות את הנפטר כדי לחסוך בהוצאות, הוא טיפל בו וכרך אותו בטלית והתכונן להוציאו מהבית, אבל לפתע חש חולשה נוראה עקב ירידת סוכר קשה (55 למ"ג היפוגליקמיה ברמה חזקה מאד) במצב כזה אסור לצאת מהבית, הוא ידע שאני יודע לנהוג ויש לי רישיון לאמבולנס, לפיכך ביקש מאמי שתטיל עלי את התפקיד האחראי, אבל קשה לי לבד לבצע את המטלה, האם תהיה מוכן להיות עמי חברותא גם בתפקיד הזה?

"אני מבטיח לך שאם תעשה את החסד הזה שזה חסד עם מת צדיק וכמעט גלמוד, ה' יקרב את ישועתך והזיווג שאתה כה מחכה לו יגיע בקרוב".
"אוקיי בוא נלך" שיתף דודי פעולה.

כעבור חצי שעה היו בבית משפחת לוי, במרכז הסלון היה מונח הדוד המנוח כשהוא מכוסה בטליתו, סביבו היו דלוקות עשרות נרות, שני אחיו הקטנים עמדו ואמרו תהילים בלא הרף, שמוליק הוריד דמעות כנחל, הוא אהב את דודו היקר וכל עוד לא ראה את המציאות מול העיניים לא הפנים, אבל עתה ראה את הגופה חסרת הישע מוטלת וממתינה לאלו שעדיין חיים בעולם שיעזרו לה להגיע אל המנוחה הנכונה.

יוסי שכב בחדרו של שמוליק חיוור כולו, אותות ירידת הסוכר עוד ניכרו עליו, הוא היה חלוש למדי מלהושיט להם עזרה, הוא אותת לשמוליק היכן המפתחות מונחים ובקול חלוש ביקש סליחה על הנטל הקשה שהטיל עליו, הוא שמח שהגיע עם עוד חבר, יחד עם אבא יוכלו לקחת את הגופה אל האמבולנס, בבית הלוויות ימצאו אנשים שיוכלו להושיט עזרה להכניסו לחדר הקירור עד ללוויה.

כשהתחילו לשאת את הנפטר נוכחו לדעת שזה לא אפשרי, רבי מאיר היה כבד גוף, גם בחייו לא היה פשוט לשאתו, לא כ"ש לאחר פטירתו, שלושת הנושאים חשו שכוחותיהם נגמרים מנשיאת האלונקה, אבל בס"ד הצליחו להכניסו לאמבולנס.

שמוליק התניע את הרכב והגיע לבית ההלוויות, אך אוכזב לגלותו שומם, בשל השעה מאוחרת כבר לא היו נוכח איש, ההלוויה האחרונה הייתה לפני כמה שעות. הם מצאו עגלת מתים ריקנית שכאילו חיכתה להם, הם הניחו עליה את הנפטר והובילו אותו אל חדרי הקירור, אך לאכזבתם המרה מצאום נעולים, איש חברה קדישא האחרון שיצא דאג לנעול אותם היטב שחלילה וחס לא תיגע יד זרה במתים שמאופסנים במקום.

"מה עושים? תהה דודי, הוא לא התכוון לכזה סיפור לא שגרתי.

"נותיר אותו על גבי העגלה, אין לנו כוח להוריד אותו ולהניחו על הרצפה" ענה שמוליק בקלילות.

"אולי זה לא כבוד למת? השיבו דודי, שמעתי פעם מאבי שיחי' שיש עניין גדול שהמת צריך להיות מונח על הרצפה כשהוא מוקף בנרות נשמה סביבו, כך נהגו מאז ומתמיד בירושלים".

"בימים כתיקנם אתה צודק, אבל כעת מי יעזור לנו להוריד את הנפטר ולהניחו על הארץ, הוא כבד מאד, אנחנו שני בחורים דלי כוחות, בקושי הצלחנו להניחו על העגלה, צריכים לכל הפחות עוד שני כוחות עזר, בכל לווייה נושאים את המיטה שמונה אנשים אם לא יותר, אפילו מת דל בשר, לא כ"ש אדם שהיה במחילה מסורבל בבשר, הוא שוקל כפליים מאתנו, איך נצליח להורידו על הרצפה בלי שיפול מידינו? לדעתי עשינו את המוטל עלינו, ברגע שיגיע איש חברה קדישא הוא ינחה אותנו מה עושים"

הם נותרו ליד הגופה והחלו באמירת תהילים, דודי היה מצויד תמיד בתהילים קטן כדי שיוכל לומר בכל עת מצוא, עתה זה בא לידי שימוש.

כעבור חצי שעה חש שמוליק שאינו מסוגל להיות כל הלילה עם המת, גופו הצטמרר מרוב פחד, היה לו גם תירוץ טוב, הוא חייב להחזיר את האמבולנס לבית, הרכב הוא רכוש ציבורי, יתכן שמד"א תבקש אותו בכל רגע, הוא ביקש את סליחת דודי על שמותיר אותו לבד עם הנפטר, הוא הרעיף עליו ברכות רבות, כי בזכות המצוה הגדולה שעושה יקבל את שידוכו במהרה.

אם בתחילה היה דודי מרוצה מהמצוה שלקח על עצמו, אבל כעבור שעה וחצי החל להשתעמם, הוא הספיק לומר כמעט את כל ספר התהילים והלילה עדיין ארוך, הוא לבדו עם הנפטר, לפתע גילה שזה לא נחמד לחלוטין, הוא הסתובב אנה ואנה כדי להפיג את חוסר הנעימות, הוא גם חש עייפות נוראה.

לפתע החלו להתרוצץ מחשבות שונות במוחו.

"מי אומר שאני צריך להיות יותר מסור משמוליק שברח מהמקום כעכבר מפוחד, אולי גם אני הולך לבית? ההורים עלולים להיות דאוגים, לא הודעתי כלום שהלילה לא אגיע, אמנם פעמים רבות אני עושה משמר, אבל תמיד זה נעשה בהסכמה, הפעם לא הודעתי להם כלום.

אם כך, אולי זו "מצוה הבאה בעבירה" היה עלי ליידע את ההורים לפני כן, לא רק שלא אקבל שכר על מה שעשיתי אולי איענש על זלזול בכבוד הורים יקרים?" חשב לעצמו. הוא כמעט גמר אומר בלבו לצאת. אבל לפתע חשב לעצמו. "צריך קצת מענטשליכקייט (אנושיות) הנפטר כעת לבד, בלי שומר".

אך מחשבה נוספת באה כנגדה: "יש עוד הרבה נפטרים בתאי הקירור, מי שומר עליהם? האם דמו של נפטר זה סומק טפיו? כל נפטר מבלה לבדו בקבר מרגע שכוסה בעפר, יותר הוא לא מנהל חיי קהילה, הוא נפרד מהעולם לעולם שכולו טוב, עד לקץ הימין. מה מוסיפה לו החברה שלי ברגע זה?"

מחשבה חדשה מגיעה: "אבל אם אומרים תהילים מגרשים מלאכי חבלה שמתנכלים לנפטר, כל עוד לא הגיע למנוחה הנכונה הנפטר סובל מכל מיני מזיקים שמציקים לו, בזה שאומרים תהילים מגרשים אותם".

הוא שמע פעם מאביו שכל מיני מזיקים מתנכלים לנפטר עד שהוא מגיע לקברו, לכן אומרים שיר של פגעים בשעת ההלוויה, יש עניין לקבור את הנפטר ממש סמוך לפטירתו, אין עניין לעכב את הקבורה אפילו רגע אחד, רק אם זה ממש לכבודו. אביו הוסיף לו באותה הזדמנות, שאם היו אנשים יודעים עד כמה לא טוב לנפטר מחוץ לקבר, היו רצים לקבר למות שם, על כל פנים, עניין גדול לקבור את המת שעה שעתיים סמוך לפטירה ולא להשהותו מעבר לכך.

"עלי להישאר ולומר תהילים עד שיגיעו אנשים אחרים, או אנשי חברא קדישא" באה מחשבה בעקבות זה.

כך התרוצצו בקרבו מחשבות לכאן ולכאן, לבסוף החליט להישאר ולהתחזק באמירת תהילים, הוא אסף כוחות והמשיך עוד מספר פרקי תהילים.

אבל התפקיד מכביד עליו מאד, אם היה לו חבר אחד עמו, אפילו איש זר שישבור את הפחד שמתגנב בקרבו להיות בודד עם נפטר, כל מה שהשוויץ בעבר התברר לו כנטול יסוד, הוא לא גיבור חייל כמו יוסף קליינרמן האלטערער של הישיבה שעושה כסף טוב משמירה תמידית על נפטרים, הוא מבלה לילות שלימים עם נפטרים לבקשת בני משפחות שמבקשים שיהיה אדם שיאמר תהילים ליד הנפטר, הם מבטיחים כסף טוב על כך.

לשאלתו, איך הוא מחזיק מעמד עם כל כך הרבה משמרים בחדר המתים? הצטחק יוסף על תמימותו.

"אני ישן טוב מאד, אפילו יותר ממך, אין לי כל פחד לישון ביחד עם הנפטר, אפילו במיטה אחת, הוא שקט ונוח, ממש לא מפריע, אני בז לפחד ממתים, מעולם לא הזיקו לאיש, אם אני יכול להפיק מהם תועלת כספית, למה לא?"

"אם אתה ישן במקום לומר תהילים כפי שהתפקיד מחייב, אתה מועל בתפקידך!" טען דודי אל הצדיק'ל.

"תעשה לי טובה, כולם עושים כך, מקובל שהשומרים עושים את תפקידם, למחצה שליש ורביע, אל דאגה המשלמים גם כן עיניהם צרה ולא משלמים לי מיד. גם אם כן, הם מחלקים את זה לשיעורין, הם עוברים על "הלנת שכר שכיר" ואני עובר על "הלנת המת שלהם ביחד עמי" סיים בגיחוך רב נהנה מהווארט שאמר.

אבל דודי רק שומר חינוך ולא רגיל בתפקיד הזה, להיות לבד עם נפטר, הוא מתלבט אם לעזוב את הנפטר, או להמתין לכל הפחות לקראת הבוקר. הוא מנסה להתחזק עוד קצת זמן, אבל משום מה, הלילה מתארך לו. איך סוגרים את פערי השעות? לפתע נפל במוחו רעיון הזוי.

מעולם לא ראה מת מספר שעות מהפטירה, המת היחיד שראה היה סבו ז"ל בשעת יציאת הנשמה בבית החולים, הוא לא היה לבד, מראה הנפטר דמה לאדם ישן, אבל איך נראה נפטר אחרי כמה שעות?

יוסף השופע בסיפורי מתים לרוב, סיפר לו שראה מת ארבעה ימים לאחר פטירתו ומעשה שהיה כך היה.

בן דודו חסיד חב"ד מתגורר בארה"ב כבר עשרות שנים, לימים הגיע אמו להתגורר אצלו, בערוב ימיה.

כששברה חיים לכל חי, היה תהליך מסובך של הטסת הנפטר והובלתה אלי קבר, מעל ארבעה ימים עברו מעת מותה עד הגעתה אלי קבר, כבן משפחה הגיע ללוויה מצומצמת של מניין יהודים, היא הוטמנה בבית העלמין "קרית שאול" בתל אביב.

לפני שהכניסו את הנפטרת אל הקבר, שאלו אנשי ח"ק אם יש אדם שיכול לזהות את הנפטרת. החוק מחייב שלא קוברים נפטר עד שמזהים אותו, כדי למנוע טעויות טרגיות. לא היה איש מלבדו שיוכל לזהות את הנפטרת, הוא התנדב לזהותה, בטוח היה שיכיר אותה. איש החברא קדישא השיל את התכריכים של הנפטרת וחשף את פניה ושאל את יוסק'ה. "האם אתה מזהה כעת את הנפטרת?"

יוסק'ה הזדרז לומר שכן, כדי לא לסבך עניינים. אבל לאחר מיכן הודה שלא היה יכול בשום אופן לזהותה, היא דמתה למומיה חנוטה במצרים, או לפסל שעווה במוזיאון, לא היה שום דמיון למציאות שלה בחיים, אפילו אדם קר מזג כמותו חש צמרמורת עוברת בגוו למראה הלא אנושי.

עתה נעורה הסקרנות בלבו של דודי, לראות נפטר ולא סתם נפטר, אלא כזה שכבר לא חי מספר שעות, האם עבר תהליך שינוי מסוים מעת פטירתו, הוא זכר היטב את רב מאיר בעת שביקר את שמוליק בביתו, יצא לו לראותו מספר פעמים יושב רכון על גבי ספרים ולומד בהתמדה עצומה, היו לו פנים חייכניות מאד, טוב לב שנשפך החוצה, עתה רצה לראות, האם יש זהות מסוימת לעבר.

הוא ניגש בזהירות אל הנפטר והשיל את הטלית מעליו. הוא ראה פנים כחולות מאד חסרות מבע, העיניים היו חלולות מאד, נדמה לו שהוא רואה פחד בעיניים, כנראה בשל המפגש שלו עם מלאך המוות, הוא קרא מספר פעמים שהפחד מהמוות הוא נורא ואיום, אפילו אם מתים מיתת נשיקה, המלאך בעל אלף העיניים אינו עושה הנחות, הסובבים לא מבחינים בזה כשנשמת הנפטר פורחת לה בשקט רב, הם מכתירים זאת כ"מיתת נשיקה" אבל הנשיקה היא לא פשוטה, וודאי שלא מחממת, היא מטילה פחד איום על הנפטר והפחד הזה משתקף בעיניו.

לפתע נשמע קול עמום, דומה שזהו קולו של הנפטר.

"שייגעץ איפה הכבוד לנפטר? כך אתה מעז לעשות לאדם אומלל שלא יכול להתגונן מפני יצר הסקרנות שלך? בושח וחרפה, ביזית את כבוד האדם ועל כך אין לך מחילה עולמית"

ליותר לא היה זקוק דודי, הוא הרים את ידיו ואת רגליו ונס החוצה, כמו מפני מלאך המוות בעצמו.

אם היה אמיץ, היה מבין שנפטר אינו מדבר, לץ ירושלמי מאנשי חברה קדישא שהגיע לעשות סיור הבחין בנעשה מהצד, הוא הסתתר בתוך גומחה צדדית וחיקה קולו של נפטר, הוא נהנה לראות את אמיץ הלב בורח מהמקום כמו שפן מפוחד, הוא יצא לכסות את הנפטר, היו לו צרור מפתחות של חדרי הקירור, הוא הכניס את הנפטר לתוך אחד המקררים, כעבור רגע נעלם מהאופק דרך דלת צדדית.

לאחר שנרגע דודי מפחדו הבין שעשה שגיאה חמורה.

הוא השאיר נפטר עם פנים מעורטלות, בכך ביזה את הנפטר וחילל את כבודו. לבו הכה אותו על כך, הוא שמע קול מפחיד שמזהיר אותו על כך, אסור להותיר את הנפטר במצבו. הוא החליט לחזור ולכסות את הנפטר ולבקש ממנו מחילה על הביזיון.

כשחזר נפערו עיניו בתדהמה, העגלה הייתה ריקה, הנפטר פשוט קם והלך. נס תחיית המתים אמיתי.

בכך היה די, הוא נס לביתו, המזרח החל להאדים מעט, כנראה שהגיעה שעת נץ החמה, הוא נכנס לאחד מבתי הכנסת בסביבה שמתפללים נץ, לחפש תפילין ולהתפלל במניין הראשון. לפתע הוא רואה את אביו נכנס לבית הכנסת, בניגוד לנוהג להתפלל שעה אחרי הנץ.

מה יהיה כעת? אבא יתחיל לחקור אותו על הביזיון המפוקפק בחדר המתים. האבא מתקרב אליו עם חיוך גדול על פניו.

"שיערתי שתתפלל וותיקין, כנראה עשית משמר לא לפי התוכנית ואין לך תפילין, לפיכך הקדמתי להביא לך תפילין שלא תצטרך לטרוח למצוא תפילין אחרים".

רווח לדודי, האבא כלל לא התרעם עליו. הוא התפלל ואחרי כן הלך לבית לסעוד פת שחרית, למרות העייפות הרבה החליט ללכת לישיבה, עדיף להירדם על גבי הסטנדר ולא לחסר.

שמוליק לא היה בישיבה, כנראה שהמשפחה מטפלת בצרכי הלוויה, לפתע צפה אליו השאלה, איך יטפלו בנפטר אם הוא נעלם לפתע פתאום? האם רוח חטפה את המת? רח"ל. המחשבה הלא רציונלית סחפה את דודי לגמרי, כל הבאבע מייסעס (סיפורי מעשיות מבית היוצר של ראובן נענה ושותפ') שקרא בימי ילדותו החלו לצוף החוצה, הוא קרא פעם שלפני מאה שנים היו ממהרים באיזה מקום ליד הר הזיתים כי היו רוחות שהיו מתנכלות לנפטרים ולא אחת ולא שתיים המתים פשוט נעלמו ואיש לא ראה יותר.

אחרי הצהרים בא שמוליק לוין לישיבה עם פנים נפולות לחלוטין.

כשראה את דודי לחש באוזנו, מה עשית? לא שמרת על הנפטר, ברחת באמצע הלילה, אתה לא יודע איזה בלגן היה. כמעט הכריזו על דודי כמת מצוה, אנשי חברה קדישא הגיעו בבקר לעשות סדר עם הנפטרים ששכבו במקררים והנה הם מגלים מת אלמוני לא נודע מי הכהו.

הייתה סערה עצומה, הפלא הגדול היה איך הגיע למקרר, הרי הכל היה נעול, עד שהגיע אחד בשם לייבל שטרייכער שסיפר שמצא את המת בעגלה שכוב כשאיש לא נמצא על ידו, הוא חס על כבוד המת שגם לא היה מכוסה כראוי והכניסו למקרר פנוי.

אלמלי שאבי הגיע בשעה 11 מתוך דאגה לנפטר, היו עושים מעשה וטומנים אותו בחלקת מתי מצווה, כך זעקו אליו אנשי חברה קדישא.

אבי לא התרגש מהצעקות, האיום היה טיפשי, לא כל כך מהר מניחים מת במקום ההוא, עד שלא עושים בירור רציני, רק לאחר שנאשים ממציא את קרובים עושים מעשה, זה יכול לקחת שבוע אם לא יותר. (מעשה היה לפני 45 שנים שנפטר אדם ברחוב בלי מסמכים מזהים, איש לא ידע עליו כלום, כנראה היה בודד לחלוטין, קרוב לחצי שנה שכב באחד המקררים, כשמדי פעם מפרסמים פתקים בכל מיני מקומות לבוא לזהותו, בבית הכנסת זיכרון מנחם בתי ראנד היה תלוי הפתק חודשים מספר, עדות מכלי ראשון).

אבל את הצעקות הוא חטף על הראש, על חוסר האחריות, להביא מת לבית ההלוויות ולהניחו בלי שום תיעוד. זה מעשה פסול בתכלית, קמצן שכמוך, לא מסתכלים על כסף, כסף בא וכסף הולך וכבוד האדם לא יתבזה, זעקו אליו חברי ההנהלה.

אבי המסכן התנצל על כל המשגה, רק בשעה 3 אישרו את ההלוויה שתצא עוד מעט, דודי המסכן לא כובד כהוגן, מישהו חילל את כבודו וחשף אותו הוא נמצא בלי טלית ה' ישמור, אתה גם נעלמת ולא שמרת עליו כפי שהבטחת, אני כבר לא מתחייב לך שמעשה זה יקדם את השידוך, אלמלי שהפקרת את הנפטר, היו יודעים כבר בבוקר את כל הפרטים של הנפטר וההלוויה הייתה מתקיימת עוד בשעות הבוקר המאוחרות, כעת יצא ששעות רבות יהיה דודי המסכן מחוץ לקבר" האשים שמוליק בכעס רב את דודי.

דודי חש את עצמו מתכווץ כתולעת, במקום ששמוליק יקח אחריות על הבריחה שלו הוא מטיל את כל האחריות על ראשו.

בימים כתיקונם לא היה שותק על כזה עלבון, אבל הפעם חש שהצדק אכן עם שמוליק, הוא ביזה את הנפטר וגם הותיר אותו בלא שמירה, היה מישהו שראה את הנפטר בעליבותו והכניס אותו למקרר, איש לא ידע מי הוא וכך נסחב העניין עד אחרי הצהרים ומי יודע אם לא עד שעות הערב.

במקום לקיים מצוה, הוא עשה עבירה רח"ל, הוא החליט שיבוא עם מניין אנשים ללוייה ויבקש מחילה מן הנפטר, אולי בכך יכפר על חטאו.

האם זה יספיק, או שיצטרך להתמרק יותר, על זה נקרא בפרקים הבאים.

סיפור / מתוך המדור 'ויאמר שמואל' באספקלריא הנוכחי

אם קיבלתי סטירה, כנראה המצב קשה

מספר רבי יוסף מוגרבי שליט"א:

בירושלים לפני שנים, היה גבאי צדקה חשוב, ופעם בערב שבת הגיע אליו יהודי עני וביקש כסף לשבת. אמר לו הגבאי: "הרי אתמול חילקתי כסף לעניים לשבת, וגם אתה קיבלת כסף, ומדוע אתה מגיע היום לבקש?".

החל אותו עני לצעוק עליו: "וכי הכסף הוא שלך? הרי זה כסף של צדקה, ומדוע אינך נותן לי?". הגבאי שתק והלה ממשיך לצעוק, עד שלבסוף, כאשר ראה שהגבאי אינו משיב לו דבר, נתן לו סטירה מצלצלת. או אז אמר הגבאי לאותו עני: "לך לפלוני ואמור לו, שאת הכסף שהוא רגיל לתת לי בכל תחילת שבוע, שיתן לך".

הנוכחים שראו את חוצפתו של אותו עני ואת הבלגתו של הגבאי, תמהו ושאלו: "יכולים אנו להבין שלא השבת לו על דבריו המחוצפים, ולא אמרת מאומה על המכה שנתן לך, אבל מדוע הסכמת בסופו של דבר לתת לו כסף, אף שהוא קיבל אתמול?".

השיב להם הגבאי: "אם אדם מגיע למצב כזה שהוא נותן לי סטירה, זו עדות לכך כי מצבו הכספי אכן קשה ביותר ואין לו כסף לשבת, לכן הייתי חייב לתת לו כסף...".

הלקח מהסיפור הזה ברור. לפעמים לא צריך ללכת רק "לפי הספר". המאמר שקראנו זה עתה, מדבר על סדר הקדימות בצדקה בקיום כלליים, אך כמובן שהכל לפי הענין והזמן, העיתוי והנושא. צריך לזכור שבסופו של דבר, כל צדקה חשובה, ולא יתכן שנתרום את כל הצדקה רק לאלו שבמרומי סולם הדרגות, כי אז כולם יתרמו רק למקרים דחופים של פיקוח נפש או לישיבות וכוללים ולא יתרמו לנושאי צדקה וחסד אחרים. לכן כדאי תמיד להתייעץ עם תלמיד חכם פיקח.

בדלת עומד מתרים ומספר סיפור מצוקה, ללא מכתב של רב או עסקן מוכר. אינני בטוח שהוא נזקק או מתחזה. האם עלי לתת לו צדקה?

לא ולא. אין מצוה לתת כספי צדקה לרמאים, שאינם עניים באמת והם משתכרים יותר מאיתנו וחיים ברמת חיים גבוהה משלנו. אין חובה גם לתת צדקה לאנשים מפוקפקים, וישנם הגדרות הלכתיות ברורות ביותר מהי צדקה.

*

ואולם בכל זאת, כדאי לקרוא גם את הסיפור הבא, אותו שמעתי מידידי הרה"ג רבי אהרן גינוער (גיסו של הגר"ט בלוי שליט"א, ר"מ בישיבת 'משאת המלך' ורב קהילת 'דגל התורה' בעירנו):

"פעם נסעתי במונית עם הגאון המופלא רבי משה שפירא זצ"ל. הרכב עצר ברמזור ואל הרכב ניגש בחור תמהוני, שנראה ברור שאינו שפוי, (ודוקא באשמתו...) והושיט את ידו לקבלת נדבה. רבי משה פשפש בארנקו, שלף שטר כסף ונתן לו. "ילמדנו רבינו", שאלתי "הרי ברור שהבחור הזה ישתמש בכסף הזה לצרכים פסולים. אם כן, מדוע הרב נתן לו צדקה?".

רבי משה שפירא זצ"ל השיב: "כשאנו נותנים צדקה לילדים של הקב"ה, בלי לחקור ולשאול שאלות, גם הקב"ה מתנהג איתנו כך ונותן לנו בלי לחקור ולשאול עלינו שאלות..."